Mısır'dan Çıkış

ANDRÉ ACIMAN

İngilizce Aslından Çeviren: Kerem Işık

Winner OF THE Whiting AWARD

Livera

MISIR'DAN ÇIKIŞ

ANDRÈ ACIMAN

MISIR'DAN ÇIKIŞ
Özgün Adı: Out of Egypt
Yazar: André Aciman

Genel Yayın Yönetmeni: Kerem Işık
Çevirmen: Kerem Işık
Editör: Mesut Varlık
Yayına Hazırlayan: Berfin Bahçekapılı
Sayfa Tasarımı: Ceyda Çakıcı Baş
Kapak Tasarımı: Mandal Ajans

1. Baskı Ekim 2022

OUT OF EGYPT by André Aciman
Copyright © 1994 by André Aciman
Published by arrangement with Farrar, Straus and Giroux, New York.

ISBN: 978-605-71703-5-4
Sertifika no: 51956

Baskı ve Cilt
Metro Matbaacılık Ltd. Şti.
Yahya Kemal Beyatlı Cad. No. 94
Begos 3. Bölge, Buca / İzmir
Sertifika No: 40921

Livera Yayınevi Tanıtım Tic. Ltd. Şti.
Manavkuyu Mahallesi 275/16 Sokak No: 6/F Bayraklı / İzmir
E-posta: info@liverayayinevi.com
www.liverayayinevi.com

MISIR'DAN ÇIKIŞ

ANDRÈ ACIMAN

ÇEVİRMEN: KEREM IŞIK

livera
yayınevi

André Aciman, Mısır'ın İskenderiye şehrinde doğan André Aciman, Amerikan asıllı bir anı, deneme, roman yazarı ve on-yedinci yüzyıl edebiyatı uzmanıdır. New York Times çoksatar listesine giren *Adınla Çağır Beni* ve *Bul Beni* adlı kitaplarının yanı sıra *Mısır'dan Çıkış* ile birlikte çok sayıda roman ve deneme kitabı yayımlanmıştır. Aciman, *The Writers' Institute* direktörlüğünün yanı sıra CUNY Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde profesör olarak akademik çalışmalarını da sürdürmektedir.

Kerem Işık 1976, İzmir doğumlu. Üniversitede Kimya Mühendisliği okudu. "Kaos" üzerine yaptığı tez çalışmasıyla Fizik yüksek lisansını tamamladı. Öyküleri *kitap-lık*, *Varlık*, *Notos Öykü*, *Eşik Cini*, *Özgür Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. İlk kitabı *Aslında Cennet de Yok* 2010 yılında Yapı Kredi Yayınları etiketiyle yayımlandı. İkinci kitabı *Toplum Böceği* ile 2012 *Haldun Taner Öykü Ödülü*'ne layık görüldü. 2015 yılında üçüncü öykü kitabı *Iskalı Karnaval*, 2020 yılındaysa ilk romanı *Dünyanın Güçlü Tarafı* yine Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. Aralarında *Nadine Gordimer*, *Salman Rushdie* ve *Rollo May*'in de bulunduğu pek çok yazardan otuzu aşkın çevirisi yayımlandı. Nisan 2021 tarihinden bu yana İzmir'de kurulan *Livera Yayınevi*'nin Genel Yayın Yönetmenliğini yürütüyor.

Alexander, Michael ve Philip,
Henri ve Régine,
Alain ve Carole ile
Piera için

İçindekiler

Asker, Tacir, Üçkâğıtçı, Casus	11
Memphis Caddesi	53
Yüzüncü Yıl Balosu	107
Taffi Al Nur!	169
Lotosyiyenler	237
Son Seder	323

1

Asker, Tacir, Üçkâğıtçı, Casus

"Eee, şimdi biz *siamo o non siamo*[1]," diye kurumlandı büyük amcam Vili, ikimiz en sonunda o yaz akşamüzeri geç bir vakitte Surrey'deki geniş arazisini tepeden gören bahçede oturduğumuzda.

"Şuna bir bak," diyerek uçsuz bucaksız yeşilliği işaret etti. "Müthiş değil mi?" diye sordu sanki İngiltere kırsalında akşamüzeri yürüyüşüne çıkma fikrini keşfetmişçesine. "Gün batmadan hemen önce ve çaydan dakikalar sonra mutlaka gelir: bir bolluk, hatta neredeyse bir huzur hissi. Anlarsın ya – hayatta ne istediysem elde ettim. Seksenlerindeki bir adam için hiç fena sayılmaz." Yüzünde kibirli bir kişisel tatminin izleri belirdi.

Onunla İskenderiye'den, kaybedilen zamandan ve kayıp dünyalardan, en nihayetinde gelecek olan sondan, Mösyö Costa'dan ve Montefeltro ile Aldo Kohn'dan, Lotte ve Flora Teyze'den ve artık çok uzak olan o hayatlardan konuşmaya çalıştım. Sözümü yarıda kesip elini kötü bir kokuyu dağıtmaya çalışıyormuş gibi küçümseyici bir tavırla salladı. "Bunlar hep zırva. Ben şimdide yaşıyorum," dedi nostaljim karşısında neredeyse sinirlenerek. "*Siamo o non siamo?*" diye sordu gerinmek üzere ayağa kalkıp akşamın ilk baykuşuna işaret ederek.

Kimin *ne* olduğu ya da olmadığı hiçbir zaman tam anlamıyla bariz değildi, fakat şimdi tek kelime dahi İtalyanca konuşamayanlar da dahil olmak üzere ailedeki herkes için bu dolambaçlı ifade, hâlâ bugün bile Büyük Savaş esnasında kendini bir İtalyan siperinden çekip çıkardıktan sonra tüfeğini iki eliyle sımsıkı

[1] İt. Var mıyız, yok muyuz?, ç.n.

kavrayarak sıra sıra ağaçların arasına saklanan, kurşunları tükenmese Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu tek başına tepeleyebilecek o çalımlı, gözü pek kibirli-askeri çağrıştırmakta. Bu ifade, her gün itilip kakılması gereken hanımevlatlarıyla çevrili bir talim çavuşunun buyurgan özgüvenini ifade ediyordu. "Yeterince erkek miyiz, değil miyiz?" diyor gibiydi. "Devam ediyor muyuz, etmiyor muyuz?" "Yaptığımız işin hakkını veriyor muyuz, vermiyor muyuz?" Bu onun korktuğunu belli etmeme, yenilgiyi umursamama, dört bir yana dağılmış parçaları toplayıp zafer diye ilan etme yöntemiydi. Kaderin cilveleriyle böyle böyle çarpışıyor ve daha fazlasına dayanmaya devam edebiliyordu, en talihsiz tasarılarının beklenmedik göz alıcılığına varıncaya kadar her şey için kendine böyle böyle pay çıkarabiliyordu. Olsa olsa sokak çocuklarının girişkenliği diye nitelendirilebilecek davranışları cesaret diye yanlış yorumladığı gibi, abartılı bir şansı da öngörüyle karıştırıyordu. Yürekliydi. Bunu biliyor ve bununla caka satıyordu.

1917 yılında Caporetto Muharebesi'nde İtalyanların uğradığı utanç verici bozguna aldırış etmeyen Vili Amca, İtalyan ordusundaki hizmetleriyle biteviye gururlanmaya devam ederek Konstantinopolis'teki İtalyan Cizvit okullarında edindiği Floransalılara özgü o şen şakraklığıyla da böbürlendi. Yüzyılın sonlarına doğru Türkiye'de dünyaya gelmiş çoğu genç Yahudi erkek gibi, Vili de Osmanlı kültürüyle alakalı her şeyi hor görüyor ve Batı'ya karşı bir açlık duyarak Türkiye'deki çoğu Yahudi'nin yöntemiyle en nihayetinde "İtalyan" olmayı bekliyordu: İspanya'dan kaçan Yahudilerin on altıncı yüz yılda yerleştiği Pisa'ya yakın bir liman şehri olan Leghorn ile aile bağları olduğunu iddia ederek. İşine geldiği üzere Pardo-Roques gibi bir İspanyol soyadına sahip uzak bir İtalyan akraba ortaya çıkarılıverdi – Vili'nin kendisi de yarı

Pardo-Roques idi – ve bunun üzerine Türkiye'de yaşayan tüm "kuzenler" anında İtalyan oldular. Elbette ki hepsi katı ulusalcı ve monarşi yanlısıydılar.

Vili Amca, İtalyan ordusunun asla cesur olmadığını söyleyen İskenderiyeli bir Yunan'ı derhal düelloya davet etmişti, özellikle de tüm o İtalyan madalya ve ıvır zıvırın Vili'nin hâlâ Türk bir hayta ve üstüne üstlük bir de Yahudi olduğu gerçeğini değiştirmediğini hatırlatmasının ardından. Bu durum, Vili Amca'yı birileri Yahudiliğine dil uzattığı için değil de –bunu yapan ilk kendisi olurdu– pek çok Yahudinin şaibeli yollarla İtalyan olduklarının kendisine hatırlatılmasından nefret ettiği için zıvanadan çıkarmıştı. Şahitlerinin onlar için seçtiği silahlar öylesine köhneydi ki düellocuların ikisi de bunları nasıl kullanacaklarını bilmiyordu. Yaralanan olmadı, özürler dilendi, hatta içlerinden biri kıkırdadı bile ve dostane bir hava yaratmak için Vili denize bakan sessiz bir restorana gidilmesini önerdi, Haziran ayının o berrak İskenderiye gününde yıllardır yemediği kadar kallavi bir öğle yemeği yedi. Sıra hesabın ödenmesine geldiğinde hem Yunan hem de İtalyan ödemeyi yapmak için ısrar ettiler ve Vili Amca en nihayetinde son çare olarak büyü yapmaya başvuran bir sihirbaz gibi o seçkin küçük ifadesini, "Şimdi ben sözümün eri miyim, değil miyim?" anlamına gelecek şekilde kullanmasa bu çekişme her iki adamın da onurları ve aldıkları keyfi öne sürmeleriyle sonsuza dek devam ederdi. Bu ikilinin daha inayetli olan Yunan tarafı durumu kabullenmek zorunda kaldı.

Vili Amca bir kökeni olduğuna dair o kavranması güç ancak kati duyguyu nasıl uyandıracağını biliyordu –bu öylesine kadim ve ayrıcalıklı bir kökendi ki doğum yeri, milliyet ya da din gibi ikinci sınıf farklılıkların tümünün üzerindeydi. Ve köken imasıyla birlikte servet iması da geliyordu –ki buna neredeyse her

zaman servetinin aile arasında kil saksılar dışında hiçbir yerde esamesi okunmayan yabancı topraklar gibi başka başka yerlere bağlı olduğuna dair üstü kapalı ifadeler eşlik ediyordu. Ama kökeni ona itibar kazandırıyordu. Ve onun için en önemli olan da buydu, çünkü o ve ailedeki diğer tüm erkekler bu şekilde servet yapmış, ödünç almış, kaybetmiş ve evlilik yoluyla edinmişti: İtibarla.

Köken, Vili için doğal bir şeydi, ona gerçekten sahip olması ya da 'mış gibi yapması ve hatta hükmü kalmamış aristokratların kaygısız zarafetiyle onu elde etmeye çalışmasıyla ilgisi yoktu. Onun durumunda bu yalnızca doğuştan gelen bir *üstünlüğe* sahip olduğuna dair bir kanıyla ilintiliydi. Varlıklıların etkileyici duruşuna, eşitleri arasında yumuşayıveren o gönülsüz gülümsemeye sahipti. Refah, politika ve safahat konularında soylulara yaraşır bir konumdaydı, zevksizlikten çok duruş bozukluğuna, zalimlikten çok zevksizliğe ve kötü beslenme alışkanlıklarından çok sofra adabından yoksunluğa katlanamazdı. Hepsinden öte, Yahudilerin özellikle de *goyim*[2] gibi davranmaya çalışırken kendilerini açık etmelerine neden olan ve adına "atavizmler" dediği şeyden nefret ederdi. Tipik Yahudi gibi görünen tüm kayınları ve tanışlarıyla alay ederdi, bunun nedeni kendisinin öyle görünmemesi ya da Yahudilerden nefret etmesi değil de diğer herkesin onlardan ne denli nefret ettiğini bilmesiydi. *Onlar gibi Yahudiler yüzünden bizim gibi Yahudilerden nefret ediyorlar.* Kökeniyle gurur duyan itaatkar bir Yahudi tarafından hakir görüldüğünde, Vili'nin yanıtı dudaklarının arasından sanki kırk yıldır ağzında evirip çevirdiği bir çekirdek gibi yuvarlanıverirdi: "Neyle gurur duyuyorsun? En nihayetinde hepimiz öyle ya da böyle tacir değil miyiz?"

[2] Yahudi olmayan kimse anlamında kullanılan bir ifade, ç.n.

Ve tacirlik en iyi bildiği ve yaptığı şeydi. Hatta bu sayede Mısır'daki İngilizlere ve sonrasında İtalyanlar adına Avrupa'dakilere de faşizmi pazarlamıştı. Papa'ya olduğu kadar Il Duce'ye[3] de bağlıydı. Almanya'daki Hitler Gençliği'ne her yıl yaptığı beyanatlar epey alkış topluyordu ve aile arasındaki didişmelerin malum kaynaklarından biri halini almıştı. "Karışmayın. Ben ne yaptığımı biliyorum," derdi. Yıllar sonra, İngilizler İskenderiye'de yaşayan tüm yetişkin İtalyan erkekleri toplamaya başladıklarında Vili Amca bir anda eski çekmecelerini karıştırıp İngiltere Konsolosluğu'ndaki arkadaşlarına bir İtalyan Yahudi olarak İngiliz çıkarları için herhangi bir tehdit teşkil etmesinin mümkün olmadığını kanıtlayabilmek için Konstantinopolis hahamlığından gönderilen eski sertifikaları aramaya başladı. İtalyanlara karşı casusluk yapmasını istemezler miydi? İngilizler bundan iyisini bekleyemezlerdi.

Öyle müthiş bir iş çıkardı ki savaştan sonra, Dr. H. M. Spingarn takma adıyla hayatının geri kalanını geçirdiği Surrey'de Georgian stili bir malikaneyle ödüllendirildi. Herbert Michael Spingarn, Vili'nin Konstantinopolis'te çocukken tanıştığı ve içinde ömür boyu sürdüreceği iki tutkuyu uyandıran bir İngiliz'di: İngiliz olan her şeyi taklit etmeye dair Levantenlere özgü arzu ve Osmanlılara özgü o İngilizlerle ilgili her şeyi hakir görme hali. Yahudiyim diye bağıran ismini Anglo-Sakson bir isimle değiştiren Vili Amca, ona şu Spingarn denen adamın da bir Yahudi olduğunu söylediğimde üstünü hafiften kapattığı bir utançla yüzünü buruşturdu. "Evet, öyle bir şeyler anımsıyorum," dedi belli belirsiz. "O halde her yerdeyiz, öyle değil mi? Yüzeyi şöyle bir kazısan herkesin Yahudi olduğunu görürsün," dedi Viyana

[3] İtalya'da "Ulusal Faşist Parti"nin lideri Benito Mussolini'nin iktidara geldikten sonra edindiği lakap, ç.n.

ve Berlin'de Türk fesleri satarak başladığı profesyonel hayatını görevinden alınan Kral Faruk'un mezatçısı olarak tamamlayacak olan seksenlik Türk-İtalyan-Angofil-burjuvalaştırılmış-Faşist Yahudi alaylı bir ifadeyle. "Mısır'ın Sotheby'si; ama yine de bir tacir işte," diye ekleyerek, ikimiz de bir zamanlar kesinlikle olağanüstü bir göl olması gereken bulanık, durgun su birikintisine doğru alçalan kuş sürüsünü izlerken, arkasına yaslandı. Kırık İngilizce'siyle, "Yine de harika bir halk, şu Yahudiler," diyerek söz konusu kendi dindaşları olduğunda her zaman söylediğinin tam tersini ima ettiği izlenimini uyandıracak kadar maksatlı bir şekilde sığlaştırılmış ve kendi ahmaklığının farkında olan mesafeli bir küçümseme edasına bürünürdü. Övgülerin ardından bu hayranlık uyandıran "hinoğluhin Yahudileri" mutlaka kötüler ve sonra bir kez daha ağız değiştirirdi. Gözlerinde bir parıltı ve yarım yamalak bastırmaya çalıştığı bir gülümsemeyle; "Ne de olsa Einstein, Schnabel, Freud, Disraeli," diye bağırıp çağırırdı. "Yahudi miydiler, yoksa değiller miydi?"

* * *

Ele avuca sığmaz bakışları ve içindeki başarma ateşiyle bu sözüm ona bahriyeli –ailenin 1905 yılında Konstantinopolis'ten taşındığı– Mısır'ı terk etmişti. Almanya'da okumuş, Prusya ordusunda görev yapmış, İtalyanlar 1915'te savaşa katılınca taraf değiştirmiş ve Caporetto'nun ardından savaşın geri kalanını Kıbrıs'ta mütercim olarak geçirmiş, terhisinden dört yıl sonra küstah yakışıklılığının açığa vurduğu şaibeli pazarlıklar ve cinsiyetler arası savaştaki acımasız kuşatmalarla yirmilerinin sonunda parlak bir zampara olarak Mısır'a dönmüştü. Zaferlerinden etkilenen kız kardeşleri ona çapkın bir hava veren yan yatmış fötr şapkası, sabırsız *"Hadi*

ama, hadi'leri ve açmaya çalıştığınız şampanya şişesini elinizden almaya gelip –asla buyurucu olmayan fakat hep fazlası, daha da fazlası olduğunu ima eden bir sesle– *Bana bırak* deyişindeki patronluk taslayan çalım yüzünden onu maskülen bulurdu. Her çeşit savaşta, tüm saflarda her türlü silahla savaşmıştı. Mükemmel bir nişancı, çarpıcı bir atlet, açıkgöz bir iş adamı, amansız bir çapkındı –ve evet, son derece de maskülendi.

Kazandığı bir zafer, borsadaki bir vurgun ya da umutsuz bir sıtma nöbetinden bir anda kurtuluverdiğinde yahut kurnaz bir kadının niyetini anladığında, bir sokak serserisini yere devirdiğinde veya sadece dünyaya öyle kolay kolay oyuna getirilemeyeceğini göstermek istediğinde, "Öyle miyiz, değil miyiz," diye böbürlenirdi. Bunun anlamı şuydu: Onlara gösterdim mi, göstermedim mi? Zorlu bir pazarlığın ardından bu ifadeyi kullanırdı: Dönüp dolaşıp benim verdiğim fiyata fit olurlar dememiş miydim? Ya da bir şantajcıyı hapse attırdığında: Beni enayi yerine koymaması için uyarmamış mıydım? Ya da çok sevgili kız kardeşi Marta Teyze yine bir nişanlısı tarafından terk edilip de ağlama krizi geçirerek ona geldiğinde bu ifade şu anlama gelirdi: Adına yakışır her erkek bunun olacağını görebilirdi! Seni uyarmadım mı? Ve sonra, onun gözyaşlarından daha güçlü olduğunu hatırlatmak için kucağına oturtup ellerini ellerinin arasına alarak usul usul sallarken bu kederli durumu düşündüğünden çok daha çabuk atlatacağını, çünkü aşk acısının doğasının böyle olduğunu söylerdi, hem üstelik öyle miydi, değil miydi?

Sonra ona güller alır ve birkaç saat, belki de birkaç gün teselli ederdi. Ama bu her zaman öyle kolay olmazdı ve bazen yanından ayrılıp çalışma odasına gider gitmez evin diğer ucundan histerik çığlıklar attığını duyardı: "İyi de benimle kim evlenecek, kim?" diye kız kardeşlerine sorar ve hıçkıra hıçkıra ağlarken eline geçen ilk paçavraya burnunu silip dururdu.

"Bu yaşımda benimle kim evlenir, kim, kim?" diye bağırarak çalışma odasının yolunu tutardı.

"Biri evlenecek, bak bu dediğimi şuraya yaz," derdi.

"Kimse evlenmeyecek," diye ısrar ederdi. "Nedenini göremiyor musun? Çirkin olduğumu görmüyor musun? Bunu ben bile biliyorum!"

"Çirkin değilsin!"

"Gerçeği söyle gitsin: Çirkinsin de!"

"Gördüğüm en güzel kadın olm–"

"Ama sokakta yanımdan geçen kimse bana bir daha dönüp bakmaz."

"Bir yuva hayal etmelisin Marta, sokakları değil."

"Anladığın falan yok, öyle değil mi? Tek yaptığın sözlerimi çarpıtıp beni aptal durumuna düşürmek!" Sesini yükseltmeye başlamıştı.

"Bak, çirkinsin dememi istiyorsan, pekala, çirkinsin."

"Beni kimse anlamıyor, kimse."

Ve sonra huzur bulmak için yaşayanların arasına geri dönmüş de kovalanmış hasta bir ruh gibi oradan uzaklaşıverirdi.

Marta Teyze'nin *crises de mariage*ları[4] saatler sürerdi. Sonrasında öyle şiddetli baş ağrıları olurdu ki akşamüzeri erken bir saatte yatar ve ertesi sabaha kadar da yüzünü bir daha göstermezdi ve o zaman bile fırtına tam olarak dinmiş sayılmazdı, çünkü yataktan kalkar kalkmaz önüne her kim çıkarsa gözlerinin içine bakmasını söylerdi. "Şişmişler," derdi, "öyle değil mi? Şunlara bak. Şunlara bir bak," diye neredeyse gözlerini yerinden çıkarırcasına ısrar ederdi. "Hayır, iyiler," derdi biri. "Yalan söylüyorsun. Ben bile ne kadar şişkin olduklarını hissedebiliyorum. Şimdi herkes onun arkasından ağladığımı anlayacak.

[4] Fr. Evlilik krizleri. (e.n.)

Ona söyleyecekler, söyleyeceklerini biliyorum. Küçük düştüm, öylesine küçük düştüm ki." Hıçkırıklara boğuluncaya kadar sesi titrer ve sonra yeniden ağlamaya başlardı.

Günün geri kalanında annesi, üç kız kardeşi, beş erkek kardeşi ve görümceleriyle enişteleri sırayla kapısını çalar, kendi imkanlarıyla yaptığı göz kompresini yerleştirmiş halde karanlıkta yatan kadına ufak bir kase içinde buz küpleri taşırlardı. "Acı çekiyorum. Keşke ne kadar çok acı çektiğimi anlasanız," diye homurdanırken elli yılı aşkın bir süre sonra Paris'teki bir hastane odasında kanserden ölmek üzereyken mırıldandığını duyduğum aynı sözcükleri tekrarlardı. Dışarıda, diğer kardeşleriyle birlikte kalabalık oturma odasında bekleyen Vili Amca kendini daha fazla kontrol edemezdi. "Bu kadarı yeter! Marta'nın asıl ihtiyacı olan şey –hepimiz bunun ne olduğunu biliyoruz." "Kabalaşma ama," diye araya girdi kız kardeşi Clara, şövalesinin önünde durmuş bir kez daha kır saçlı Tolstoy'u çizerken kıkırdamaktan kendini alamadı. "Gördün mü?" diye karşılık verdi Vili Amca. "Gerçek hoşuna gitmeyebilir, ama herkes benimle aynı fikirde," diye, sesinde giderek artan bir hiddetle devam etti: "Onca yıl geçti ama bu zavallı kız hâlâ bir erkeğin başı nerede kıçı nerede bilmiyor." Büyük abileri Isaac kahkahayı bastı. "Onu sahiden biriyle hayal edebiliyor musunuz?" "Yeter ama," diye çıkıştı yetmiş yaşına yaklaşan ve aile reisi kabul edilen anneleri. "Ona iyi bir Yahudi erkek bulmalıyız. Zengin, fakir, fark etmez." "İyi de kim, kim, kim, söyler misiniz kim?" Banyoya geçerken konuşmanın sonunu duyan Marta Teyze araya girdi: "Umutsuz vaka. Umutsuz. Neden beni Mısır'a gelmeye zorladın, neden?" diyerek ablası Esther'e döndü: "Sıcak ve nemli, sürekli terliyorum, üstelik erkekler de korkunç."

Vili Amca ayağa kalktı, kolunu onun beline dolayıp şöyle dedi: "Sakin ol Marta ve endişelenme. Sana birini bulacağız. Söz veriyorum. Bana bırak."

"Ama sen hep böyle diyorsun, her zaman, ama asla içten değilsin. Hem burada kimi tanıyoruz ki?"

Bu Vili'nin epeydir beklediği işaretti. Ve kullanmak için can attığı kelimeleri kullanmak zorunda bırakılan bir adamın önceden prova edilmiş lakaytlığıyla gerekeni yaptı. Bu durumda kelimeler şu anlama geliyordu: Çevremizin geniş olduğuna şüphe edilebilir mi?

Bu, Turin Üniversitesi'nde öğrenim görürken geleceğin Mısır Kralı Fouad isimli bir öğrenciyle çok yakın arkadaş olmayı beceren Isaac Amca'ya dolaylı bir atıftı. Her ikisi de Türkçe, İtalyanca, Almanca ve biraz da Arnavutça biliyordu ve aralarında adına "Türkevutça" dedikleri ve ilerlemiş yaşlarına kadar da kullanmaya devam ettikleri bolca küfürle çift-anlamlı sözcük içeren melez bir dil geliştirmişlerdi. Isaac Amca tüm ümitlerini bu ebedi dostluğa bağladığından en nihayetinde ebeveynleri ve kardeşlerini Konstantinopolis'te ne var ne yok satarak İskenderiye'ye taşınmaya ikna etmişti.

Vili Amca abisinin –ve dolaylı olarak kendisinin de– krala "hükmetmesiyle" caka satıp durmaya bayılırdı. "Kralı göğüs cebinde taşıyor," diyerek üzerinde kraliyet mührü bulunan gümüş sigaralığın durduğu kendi göğüs cebine işaret ederdi. En nihayetinde, kız kardeşinin hayatında çok önemli bir rol oynayan adamla Isaac'ı tanıştıran kral oldu.

O dönemde kırkına yaklaşan Marta Teyze ailedeki herkesin "Schwab" dediği –asıl adı Aldo Kohn'du– ve bütün gün golf, bütün geceyse briç oynayıp aralarda da kendi adıyla aile armasının altın filigran desenle ince ince işlendiği Türk sigaraları içen bu adamla gel zaman git zaman evlendi. Kendisi Marta'nın on yıl önce reddettiği, fakat onun peşini bırakmamaya kararlı olup daha da iyisi herkesi mutlu edecek şekilde çeyiz talebinde bulunmayan,

kelleşmeye yüz tutmuş şişman bir adamdı. Aile buluşmalarının birinde, müstakbel gelinle damadın bir süre baş başa kalmaları ayarlandı ve Marta daha Schwab'ın niyetinin ne olduğunu anlamadan, ya da dönüp kendini geri çekmeye dahi fırsat bulamadan adam onun bileğini kavradığı gibi Flotow'un meşhur *Martha* aryasına atıfla üzerine kuyumcusu tarafından *M'appari* işlenmiş gösterişli bir bileklik takıverdi. Marta Teyze öyle bir paniğe kapılmıştı ki farkında bile olmadan gözyaşlarına boğulmuş, bu durumdan fazlasıyla etkilenen zavallı Schwab da ağlamaya başlamış ve hıçkırıkları arasında, "Hayır deme, hayır deme," diye yalvarmaya başlamıştı. Planlar yapıldı ve çok geçmeden herkes Marta Teyze'nin gül rengi çehresine alışılmışın dışında bir sükunetle huzur verici bir ışıltının yerleşiverdiğini fark etti. Erkek kardeşleri, "Bu hızla giderse adamı öldürür," diyerek kıs kıs gülüyorlardı.

Schwab bir zamanlar klasikler üzerine çalışmış ve çekingen tavırları nedeniyle aile içinde alay konusu haline gelmiş son derece zarif, fakat sessiz bir adamdı. Şımarık ve aptal görünüyordu, katıksız bir ahmağa benziyordu ve muhtemelen *öyleydi de*. Erkek kardeşlerin gözleri üzerindeydi. Ancak Schwab aptal değildi. Her ne kadar hayatında tek bir gün dahi çalışmamış olsa da, çok geçmeden şeker ticaretiyle aile servetini iki yıl içinde üç misline çıkardığı anlaşıldı. Vili Amca bu bira fıçısından farksız beceriksiz ve mızmız kayınbiraderinin aslında bir "oyuncu" olduğunu fark edince onun için vakit kaybetmeden bir risksiz girişimler listesi çıkardı. Ancak mali konulardaki sihirbazlığını beceriden ziyade şansa borçlu olan Schwab hisse senetlerine yatırım yapma konusunda çekimserdi, çünkü borsaya dair en ufak bir fikri yoktu. Yalnızca şekerden ve belki biraz da atlardan anlardı. "Anlamak mı?" diye yanıt verdi Vili Amca: "Borsayı neden anlayacakmışsın ki? Ben ne güne duruyorum." Ne de olsa artık akraba sayılırlar mıydı, sayılmazlar mıydı?

Schwab, kayınbiraderinin ikna çabalarına haftalar boyunca katlandıktan sonra en nihayetinde bir gün patladı. Hem de çok tarz bir şekilde: Vili'nin o çok sevdiği ifadesini ödünç alıp bir hançer misali evirip çevirdikten sonra, dünyanın geri kalanında Aldo Kohn ve bilhassa Kohn Paşa olarak bilinen Schwab'ın da enayi olmadığını Vili'ye gösterdi. Vili Amca tamamen gölgede kalmıştı. Kayınbiraderinin güvensizliği karşısında *dertlenmekle* –tam olarak bu kelimeyi kullanmıştı– kalmamıştı, kendi bıçağıyla alt edilmenin katlanılmaz derecede can yakıcı bir yanı vardı. Bu alçakça, sportmenlik dışı bir davranıştı; Aşkenaz ikiyüzlülüğünün bir başka veçhesiydi. Vili Amca onunla bir daha nadiren konuştu.

Bu duruma bir istisna; 1930'da ailenin müreffeh yirmilerden mahrum edildiği anlaşıldığında gerçekleşti. Vili Amca ailenin bir başka yere göç etmesi fikrini de bu tarihlerde ortaya attı. Amerika? Sürüyle Yahudi var. İngiltere? Fazla düz. Avustralya? Az gelişmiş. Kanada? Çok soğuk. Güney Afrika? Çok uzak. En sonunda servet edinme iddiaları o meşhur bin yıllık gezgin satıcı ve usta tokatçı rolünü oynamakla sınırlı olan erkekler için en ideal ihtimalleri Japonya'nın sunduğuna kanaat getirildi.

Japonların üç avantajı vardı: çalışkandılar, öğrenmeye ve mücadele etmeye istekliydiler ve muhtemelen daha önce hiç Yahudi görmemişlerdi. Erkek kardeşler adını daha önce hiç duymadıkları, fakat kulağa uzaktan da olsa rahatlatıcı bir şekilde İtalyanca'yı hatırlatan bir şehir seçtiler: Nagazaki. "İncik boncuk ve ayna da satacak mısın?" diye sordu Schwab. "Hayır. Araba. Lüks arabalar." "Ne tür arabalar?" diye sordu. "Isotta-Fraschini." "Daha önce hiç araba sattın mı?" Fırsatını buldukça bu kardeşlik klanını iğnelemekten hoşlanırdı. "Hayır. Araba değil. Ama başka her şeyi sattık. Halılar. Hisse senetleri. Antikalar. Altın. Yatırımcılara

umut, Araplara kum da cabası. Aklına ne gelirse. Hem üstelik ne fark eder ki?" diye sordu Vili çileden çıkarak: "Halı, araba, altın, gümüş, ablalar, hepsi aynı şey. Ben her şeyi satabilirim," diye böbürlendi.

Isotta-Fraschini olayı ailedeki herkes bu arabaların Orta Doğu ve Japonya distribütörlüğü için yatırım yapmaya heveslenmesiyle başladı. Bir Japonca hocası tutuldu ve Pazartesi ile Salı akşamüzerleri beş kardeşin beşi de –ellisini geçmiş ve bu girişimi gözü pek tutmayan Nessim'den yirmi yaş daha genç olan cin fikirli plan sahibi Vili'ye kadar– yemek odasında oturup önlerindeki defterleri olabilecek en dağınık mürekkep lekeleriyle doldurup yordu. Marta Teyze, sınıfa çay servisi yapılan ahşap panel duvarlı karanlık odaya her bakışında, "Zavallı oğlanlar," diye fısıldardı. "Daha Arapça'yı bile doğru düzgün öğrenememişken şimdi de şu tuhaf sesler çıktı." Herkes dehşet içindeydi. "Her gün çiğ balık ve onca pirinç! Ölümümüz kabızlıktan olacak. Sırada katlanmamız gereken ne var?" Clara Teyze'nin yaptığı tek yorum buydu. Artık resim yapmak için vakit olmayacak, diye uyarılmıştı. Aile işine yardımcı olması gerekecekti. "Hem sadece Tolstoy portreleri çizip duruyorsun. Artık değişme vaktidir," diye ekledi Isaac Amca.

Anneleri de endişeliydi. "Makus topraklara dayandık. Hep öyleydi, hep de öyle olacak. Tanrı bizi korusun."

İnadına, ailedeki kimse Schwab'dan bu girişim için bir peni dahi yatırmasını istememişti. Onun cezası klanın olağanüstü bir şekilde zenginleştiğine tanık olmak ve en nihayetinde, ilk ve son olarak kim öyle kim böyle anlamak olacaktı.

Ancak iki yıl sonra karısı ona yanaşıp firmanın acil harcamaları için bir katkıda bulunmasını rica etti. Kumar dışında maddi olmayan aktiflere yatırım yapmaktan nefret eden Schwab şu pahalı arabalardan birini indirimle alarak yardımcı olmayı kabul

etti. Çok geçmeden, yeni kurulan Isotta-Fraschini Asya-Afrika Şirketi'nin beş kardeşin her birine birer araba vermek dışında yalnızca iki araba sattığı ortaya çıktı. Üç yıl sonra, şirketin batması ve tanıtım araçlarının İtalya'ya geri gönderilmesinin ardından Mısır'da Isotta-Fraschini süren yalnızca iki kişiye rastlanıyordu: Schwab ve Kral Fouad.

Isotta-Fraschini bozgunu aileyi on yıl geriletti. Klan, görünüşü kurtarma mücadelesi verirken üyelerine sıklıkla kralın bahçelerinde Pazar günlerini geçirirken ya da özel Spor Kulübü'ne şoförlü araçlarla gelirken rastlanabiliyordu, oysa beş parasızlardı. Yenilgiyi itiraf edemeyecek kadar mağrur ve alacaklılarının dikkatlerini çekmeye başlamayacak kadar ihtiyatlı olduklarından, sırlarını tutabileceklerine dair güvendikleri ikinci derece dost ve akrabalarının kapılarını çalmaya başladılar. Türkiye'de sahip olduğu her şeyden vazgeçip Mısır'a taşınan ve bir zamanların başarılı sigara üreticisi olan diğer kayınbiraderleri Albert'ten ailenin mali durumuna katkı sağlaması istendi. Bunu istemeye istemeye ve tıpkı kız kardeşi Marta gibi kan bağının evlilik yeminlerinden çok daha güçlü olduğuna inanan karısı Esther ile korkunç münakaşalardan sonra yaptı.

Albert'in onlara güvenmemek ve yardım etmek istememek için bolca sebebi vardı. Kayınbiraderlerinin firmasına yatırım yapmak ve on sekiz yaşında oğlu Henri'yi dehşet verici Türk kışla hayatından kurtarmayı umarak, klanın sözlerine itimat ederek 1932 yılında en nihayetinde ve pervasızca, Türkiye'deki sigara işini tasfiye ederek Mısır'a taşınmıştı. Ancak İskenderiye'ye varır varmaz klan mensupları onu Isotta-Fraschini planlarına dahil etmeyeceklerini açık bir şekilde ortaya koydular. Süngüsü düşmüş ve İskenderiye'de başka ne yapabileceğini bilmeyen eski nikotin taciri de Türkiye'den çıkarmayı başardığı birikimlerini alıp tüm

İskenderiyeliler arasında Corniche olarak bilinen ve altı millik sahil şeridine bakan La Petite Corniche adlı ufak bir bilardo salonu satın aldı.

Bu numara için onları asla affetmedi. Erkek kardeşlerin ısrarlı çağrılarını taklit ederek; "Gel, biz sana yardım ederiz," derdi karısına: "Sana şunu veririz, bunu veririz. Sıfıra sıfır! Benim atalarım nesiller boyunca sultanlar tarafından suikaste uğratılacak kadar önemliydiler –oysa şimdi, bilardo," diye homurdanarak her sabah karısının şafak sökmeden pişirdiği peynirli ve ıspanaklı hamur işlerini mutfak kapısının önünde beklerdi. Bunlara talep çoktu ve anizetin[5] yanında bir şeyler atıştırmaktan keyif alan bilardo oyuncuları arasında epey rağbet görüyordu.

Kendi mali durumu ciddi oranda etkilenmekle kalmadığı gibi, Albert'in hâlâ karısının ailesine yardım etmesi bekleniyordu. Ve dolayısıyla, işvereninin alacağını tahsil ettiğine kani olan Vili'nin şoförü arabayı La Petite Corniche'in önüne çeker, içeri girer, bir tomar banknot alır ve Albert'e birkaç hafta sonra geri geleceğini "hatırlatırdı".

Yaklaşık beşinci borçtan sonra, bilardo salonunun mütevazı sahibi ıstakalardan biriyle dışarı çıkıp arabanın camlarından birini tuzla buz ederek şoförü işlerini hallederken arka koltukta gizlenen kayınbiraderine, kraliyet ailesiyle dostane ilişkiler içinde olduğuna göre "bu durumun üstesinden gelmek için bir şeyler" –Vili'nin çaresizlikten istenen borçlar için hüsnü tabiri– istemek adına Majesteleri'ne de görünmesini söyledi.

Esther, kocasıyla erkek kardeşi arasındaki bu yüzleşmeyi duyduğunda dehşete kapıldı. "Ama daha önce hiç böyle bir şey yapmamıştı," diye itiraz etti Vili'ye, "şiddetle işi olmaz."

"O bir Türk, her yönüyle."

[5] Pek çok Akdeniz ülkesinde tüketilen bir tür anasonlu likör. (ç.n.)

"Sen nesin o halde, İtalyan olabilir misin acaba?"

"İtalyan ya da değil, ben insanların araba camlarının alaşağı edilmemesi gerektiğini bilirim."

"Onunla konuşurum," dedi.

"Hayır, onu bir daha görmek istemiyorum. Son derece nankör bir adam. Senin kocan olmasaydı, Esther, eğer senin kocan olmasaydı –" diye başladı Vili.

"Eğer kocam olmasaydı sana beş kuruş borç vermezdi. Ve eğer sen erkek kardeşim olmasaydın biz de şu an içinde bulunduğumuz karmaşanın içinde olmazdık."

* * *

Vili'nin göbek adı Aaron'du. Ateşkesin imzalanmasından dört yıl sonra, 1922'de İskenderiye'ye döndüğünde kaybettiği zamanı telafi etmesi gerekiyordu. Dört erkek kardeşinin yardımıyla bir hafta içinde pirinç uzmanı oldu. Sonra da şeker kamışı denetçisi. Üç ay içinde, Mısır'ın en değerli ihracat kalemi olan pamuğu etkileyen her tür hastalığın nasıl iyileştirilebileceğini öğrendi. Altı ay içinde Mısır'da ayak basmadık köşe bırakmamakla kalmamış, hakkında genç bir Yahudi eş bulunduğuna dair dedikodular çıkan tüm nüfuzlu kişilerin evlerini de ziyaret etmişti.

Artık saygın bir vatandaş olduğuna göre, en sevdiği şeye yöneldi: Evli kadınlar. Anlatılanlara bakılırsa onlarla işi bittiğinde metreslerinden bazıları öyle perişan bir halde olurmuş ki bazıları karısının kapısını çalıp onlar adına araya girmesini isterlermiş ki kalbi bedenindeki en büyük organ olan zavallı Lola Teyze de bazen bunu yaparmış.

Savaştan yedi yıl sonra, elinde Berlin'de nişanlı olduğunu iddia ettiği bir adamın fotoğrafıyla bir kadın, aile evine çıkageldi.

Adamın kimliğine dair en nihayetinde bir anlaşmaya varıldığında ve kadın mendilini bıraktığında kadın üyelerinin çoğu saat bire doğru gelmesi beklenen aileyle birlikte öğle yemeğine davet edildi. Son gelen Vili'ydi, fakat içeri girer girmez kadın onu antredeki ayak seslerinden tanıyıp ayağa kalktı, şeri kadehini bırakıp avazı çıktığı kadar, "Willy! Willy!" diye bağırarak odadan çıktı.

Bu çıldırmış kadının, Aaronlarına o tuhaf isimle seslenerek ne demek istediğine dair kimsenin fikri yoktu, fakat öğle yemeği esnasında herkes az çok sakinleştiğinde, 1914 yılında yeni Prusya üniformasında Kayzer Wilhelm'e çok benzediği için ona Willy takma adıyla seslendiğini açıkladı. Karısı "Willy"de öylesine uygun, güçlü ve fakat öylesine küçültücü bir yan bulmuşu ki o da önceleri ayıplayarak, sonrasında alaya alarak ve en nihayetindeyse alışkanlığın gücüyle "Vili" demeye başladı, ta ki annesi de dahil herkes ona Vili diye hitap etmeye ve sonunda küçültücü Greko-Yahudi-İspanyolca ifadesine dönüşünceye kadar: Vilico.

"Vilico hain," dedi annesi bir süre sonra.

Kendisi itiraz etti: "O dönemde ona gerçekten âşıktım. Hem üstelik bu Lola'yla tanışmamdan çok önceydi."

"Ben kadınları kastetmemiştim. Yehuda'sın ve hep Yehuda kalacaksın."

Kimse yeniden hayata döndürülmüş olan Lotte'yi gerisingeri Belçika'ya göndermeye kıyamıyordu. Dolayısıyla Lotte, Nessim Amca'nın sekreteri oldu, Clara Teyze'nin sanat sınıfında geçici modellik yaptı ve sonra onu en nihayetinde kendisiyle evlenen Isaac Amca'ya yamayan Cosimo Amca'nın yanında satış danışmanlığı yaptı. Güneşli Akdeniz'e bakan gösterişli Grand Sporting apartmanında 1926 yılında yapılan düğünlerinde çekilmiş aile fotoğrafında, Lotte Teyze verandada Isaac Amca'nın yanında ayakta duruyor, sağ eli Vili Amca'nın omzunun üzerinde. Bizler,

diyerek gözlerini kısıyor Vili Amca, en büyük fedakarlıkları talep eden, kadınların taptığı, paylaşan erkekler miyiz yoksa değil miyiz.

Bu fotoğrafta Isaac daha şimdiden başındaki kelliği örtmeye çalışan yorgun bir ellilik, o dönemde emekliliği yaklaşmış olan Nessim ise, oğlunun düğün günü takındığı zoraki neşeyle endişelerini gizlemeyi beceremeyen annesinden daha yaşlı görünüyor.

"O bir prens, kadınsa köylü," dedi: "yürüyüşüne baksana. Attığı her adımda takunya tangırtılarını hâlâ duyabilirsin."

"Adamın başında da görünmez bir takkenin izlerini hâlâ görebilirsin. Yani beraberler. Onları rahat bırak," diye çıkıştı kızı Esther: "Hayatı metreslerle geçti, hiç karısı olmadı. Evlenmesinin vakti geldi."

"Evet, ama bir Hıristiyanla değil."

"Hıristiyan, Yahudi, Belçika, Mısır, modern zamanlardayız," dedi Vili, "yirminci yüzyıl."

Fakat annesi ikna olmamıştı. Ve fotoğraftaki ifadesinde, Helen'i ailesine kabul eden Hekabe'nin itimatsız bakışları görülebilir.

Kalabalık grubun arkasında, verandadaki Fransız pencerelerinin arkasından hırsızlama bakan üç Mısırlının yüzleri görünüyor. Hizmetçi Zeinab sinsice gülümsüyor, yirmisinden büyük değil ve daha şimdiden ailenin yanında on yılını doldurmuş. Hartumlu aşçı Ahmed mahcup bir ifadeyle bakışlarını fotoğrafçıdan kaçırmaya çalışarak sağ eliyle yüzünü kapıyor. Daha on yaşında küçük bir çocuk olan kız kardeşi Latife haylaz kara gözlerini lense dikmiş.

* * *

Aile, Isotta-Fraschini fiyaskosundan sonra toparlanmaya çabalarken, Vili Amca bambaşka bir kariyer peşindeydi: Faşistlik. Il

Duce'nin öyle ateşli bir destekçisi olmuştu ki ailedeki herkese siyah gömlek giyip her gün egzersiz yaparak Faşistlerin sağlıklı yaşam talimatlarına uymaları konusunda ısrar ediyordu. Faşistlerce İtalyanca üzerinde yapılan tüm değişikliklerin titiz bir gözlemcisi olarak konuşmasından, zevklerinden ve kıyafetlerinden her türlü edinilmiş İngiliz âdetini çıkarmaya çalışıyordu; İtalya, Etiyopya'yla savaşa tutuştuğunda, Il Duce'nin kraliyet hayallerine finansman sağlamak adına aile mensuplarından altın ziynet eşyalarını İtalyan hükümetine bağışlamalarını istedi.

Vili Amca'nın vatansever yapmacıklıklarının ardında yatan ironiyse şuydu: *fascio*'ya sonsuz bağlılığını ilan ederken İngiliz istihbaratının bir ajanı olmuştu bile. Ajanlıkla birlikte doğduğu günden bu yana kendisine en uygun tek kariyere başlamış oldu. Bu durum aynı zamanda ailedeki diğer herkesi Mısır'da kalmaya teşvik etti, özellikle de kendilerini artık bir değil iki krallığın içişlerinin orta yerinde bulmuşken.

Vili'nin 1936 yılında Majestelerinin Gizli Servisi'ne dahil olması, aile için bir başka güzel rastlantıyla çakıştı: Kardeşi Isaac'ın Fouad'ın oğlu yeni Kral Farouk'la başlayan arkadaşlığı. Isaac'ın Maliye Bakanlığı'nda direktör görevine nasıl geldiği pek belli değil, fakat düğününden kısa bir süre sonra kendisini aynı zamanda Mısır'daki en büyük iki kuruluşun yönetim kurullarında buldu. Dayıcılık, yeğenler ve torunlar için ne ifade ediyorsa; "kardeşlik" de işin geri kalanını halledince, diğer tüm amcalarıma –Nessim, Cosimo ve Lorenzo– Mısır'daki birkaç bankada bol kazançlı işler teklif edildi. Vili'nin müzayede işi iyi gidiyordu; annesinin o göz kamaştırıcı sahil şeridine bakan apartman dairesinin iyice bir elden geçmesi gerekiyordu; Schwab ve Marta'nın Arnaut adında çocukları oldu; Vili de en sonunda kayınbiraderi Albert ile barıştı.

Başlangıçta Vili Amca yeni kariyerinin doğasını gizlemeye çalıştı. Yalnızca Lola Teyze ve Isaac Amca'nın haberi vardı. Fakat bu türden sırları sağda solda paylaşmadan duramazdı, özellikle de herkesin içinde haset ve takdir duyguları uyandıracakları için. Bu, yeniden bir asker olmaya en yakın şeydi. Nereye giderse gitsin yanında hep bir tabanca taşıyordu ve ailenin geri kalanıyla öğle yemeğine oturmadan önce kılıfıyla oynayıp gevşettiği görülebilirdi. "Ne yani," diye sordu Schwab, "artık bir gangster mi?" "Şşş," diye tıslardı Marta Teyze, "kimse bilmemeli." "Ama bunu o kadar aleni yapıyor ki paravan olsa gerek. İngilizler o kadar da aptal olamaz."

Ama savaşlar taraflardan biri daha becerikli olduğu için değil de diğeri az biraz daha beceriksiz olduğundan kazanılır. İtalyanlar, Vili'nin kaderini İngilizlerle birleştirerek Mısır ve daha başka yerlerde hizmetlerine devam ettiğinden asla şüphelenmediler. Vili çoğu zaman İskenderiye'de olmazdı; ya İtalyan ordusuyla Etiyopya'da, ya İtalya'da ya da İtalyanların farklı Almanya delegelerine hizmet ediyor olurdu. İtalya'nın çıkarları için daha bile kritik bir hal almak için taşımacılık ve çöl konvoyları için yakıt dağıtımı konularında uzmanlaşarak adından söz ettirmeye başladı. Bu konulara dair kulak dolgunluğunu dahi nasıl ve nerede edindiğini kestirmek güç, fakat İtalyanların bulabilecekleri herkese ihtiyaçları vardı. Roma ve İskenderiye arasında mekik dokumasının paravanı olarak başarılı müzayede evinden faydalandılar. Olası İngiliz incelemelerini atlatmak amacıyla antika eşyalar kullanmasını önerdiler ve Faşistlerin yardımıyla İtalya'daki fiyatlarından çok daha ucuza nadir antikalar satın almayı başararak bunları bir servet karşılığında Mısırlı paşalara sattı.

Çok zengin oldu. Zaman içinde bu ikili hayatı ona bir İngiliz centilmen ajanının çok sayıdaki imtiyazından sağlamakla kalmadı, Faşist marşını ne zaman duysa ya da İtalyanlar –Alman desteğiyle– en nihayetinde Yunanlara karşı bir zafer kazandıklarında o

sonu gelmez İtalyan vatanseverliğini tatmin ederken İngilizlerde gizliden gizliye kıskandığı tüm o ayrıntılı ritüelleri –sabahtan akşama kadar– canlandırmasına olanak verdi. "Yunanistan'ı aldık," diye bağırdı aniden günün birinde telefonu Türklere özgü bir neşeyle kapatırken: "en sonunda Atina'dayız" –bunun üzerine evdeki herkesin atlayıp zıplamaya başlamasıyla birlikte en ufak bir kutlama bahanesini dahi kaçırmayan Mısırlı hizmetli ve kahyaların da coşkuya kapılmalarına neden oldu, ta ki içlerinden biri kaçınılmaz olarak Yunan Yahudileri için endişesini dile getirerek herkesin aklını başına getirinceye dek.

Vili'nin sesi tıpkı bir grup İtalyan dalgıç İskenderiye limanına girerek iki İngiliz savaş gemisinde ciddi hasara yol açtığı zaman olduğu gibi heyecan içinde titremişti. Bu cesur dalgıçlar Vili'yi derinden etkilemiş olsa da bu olayı lanetlemesi gerektiği kendisine hatırlatıldığında tüm hevesi kaçmıştı. Kimin kim olduğunun ve hangi tarafta olduğunun bilindiği günleri kastederek, "Eski günler geride kaldı," derdi.

Sonra bir şey oldu. Bunu o bile tam olarak anlayamadı. "İşler iyi gitmiyor," dedi Vili. Açıklaması istendiğinde basitçe şöyle derdi, "Bir şeyler." Bu yanıtı karşısında cesareti kırılan kız kardeşi Esther onu tatlılıkla ikna etmeye çalışırdı: "Söylemek mi istemiyorsun, yoksa bilmiyor musun?" "Hayır, biliyorum." "O halde söylesene." "Almanya'yla alakalı." "Herkes bunun Almanya'yla alakalı olduğunu söyleyebilir. Ne olmuş Almanya'ya?" "Libya civarına çok fazla burunlarını sokmaya başlamışlar. Hiç hayra alamet değil."

Birkaç ay sonra, büyük-teyzem Elsa, Alman eşiyle birlikte Marsilya'dan geldi. "Çok kötü. Korkunç," dedi. Ona ülkeden çıkış vizesi vermiyorlardı. Fransız vatandaşı olmak için Fransız diplomatları arasındaki bağlantılarını kullanan Isaac'ın kız kardeşinin vakit kaybetmeden seyahat izni alması için bağlantılarına tekrar

başvurması gerekiyordu. Fransa'da Alman bir Yahudiyle evli bir İtalyan olarak karmaşık durumu göz önünde bulundurulduğunda ilave önlemlere ihtiyaç vardı ve Isaac ona ve kocasına Mısır Kralı'nın mührünü taşıyan diplomatik pasaportlar ayarladı. Elsa Teyze, Lourdes'deki dini hediyelik eşya dükkanını kaybettiğinden ve iki yıl boyunca korkunç bir yokluk içinde yaşadığından yakındı. "Cimriliği orada öğrendim," derdi, sanki bu düşünce ırsi para hırsını hafifletebilirmiş gibi.

Daha bir ay geçmeden, Schwab'ın yirmi beş yaşındaki üvey kız kardeşi Flora, ailenin oturma odasında beliriverdi. Marta tehlike sinyalini hemen fark etti: "Tüm bu Aşkenaz Yahudileri, Almanya'dan buraya doluşmaya başlarsa sonumuz geldi demektir. Bu şehir ihtiyacından çok fazla sayıda terzi, simsar ve dişçiyle dolup taşar."

"Hiçbir şey satamadık," dedi Flora: "her şeyi aldılar. Yanımıza alabildiklerimizle yola çıktık," diye devam etti. Flora Teyze berrak mavi gözlü, pembeye çalan beyaz tenli, çat pat Fransızca konuşan ve yüzünde her daim yakaran, dehşet dolu bir bakış olan hastalıklı, yaşlıca bir kadın olan annesi Frau Kohn ile birlikte gelmişti. "İki ay önce onu sokakta tokatladılar," diye açıkladı kızı. "Sonra oralı bir esnaf tarafından hakarete uğradı. Şimdi kimseye yanaşmıyor."

* * *

O yazın başında birkaç hafta boyunca sokaklar Afrika Korps[6] ile yaklaşmakta olan ve muhtemelen belirleyici bir çarpışmaya dair

[6] Alman Afrika Kolordusu (Almanca: Deutsches Afrikakorps), II. Dünya Savaşı'nda Kuzey Afrika Cephesi'ne yollanan Nazi Almanya'sının Wehrmacht'a bağlı Heer (Kara Kuvvetleri) ve Luftwaffe (Hava Kuvvetleri) birliklerinden oluşan askerî birimlerinden birinin adı. (ç.n.)

dedikodularla çalkalandı. Rommel'in kuvvetleri kaleleri bir bir ele geçirerek Libya sahili boyunca ilerliyorlardı. "Korkunç bir savaş olacak. Sonra Almanlar işgal edecek." İngilizler, diyordu Vili, moral bakımından çökmüş durumda, özellikle de Tobruk'tan sonra. Herkes panik içinde. Libya sınırı yakınlarındaki ufak tatil kasabası Mersah-Matrouh, Almanlar tarafından ele geçirilmiş durumda. "Biz Yahudilerden Arapları aşağılamalarından daha çok nefret ediyorlar," dedi Marta Teyze, sanki bu tamamen anlaşılmaz bir durummuş gibi. Alman-Yahudi karşıtlığına dair çok şey duymuş olan Isaac Amca dedikodular ve kendisinin de tanık olduğu 1895 Ermeni katliamına dair dehşet verici anılardan oluşan korkunç bir hikâye yazmıştı. "Önce kimin Yahudi olduğunu tespit ediyorlar, sonra gecenin bir yarısı kamyonlar yollayıp tüm Yahudi erkekleri zorla bindiriyorlar ve sonra sizi çok uzaktaki fabrikalara götürüp kadın ve çocukları açlıktan ölmeye terk ediyorlar."

"Herkesi korkutmaktan başka bir şey yapmıyorsun, o yüzden şunu hemen kes," dedi Esther, ailesinin diğer üyeleri gibi o da Türkiye'de en az iki Ermeni katliamına tanık olmuştu.

"Evet, ama Ermeniler çok uzun süredir İngiliz ajanlığı yapıyorlardı," diye itiraz etti Vili, her ne kadar Büyük Savaş esnasında hem İngiliz hem de İtalyanlar için onlara karşı savaşmış olsa da, bu olayda Türkleri destekliyordu; oysa İngilizlere karşı Türklerin yanında savaşan kayınbiraderi Albert katliamları barbarlık olarak lanetliyordu. "Türkler buna bildikleri tek yolla dur dedi: kan ve daha çok kan. Peki ama Yahudiler, Almanlara ne yaptı?" diye sordu Nessim Amca. "Bazı Yahudilerin davranışları var ya," diye araya girdi Clara Teyze, "onları bu dünyadan öbürüne kovalardım. Onlar gibi Yahudiler yüzünden bizim gibi Yahudilerden nefret ediyorlar," dedi en sevdiği özlü sözlerden birini alıntıladığı kardeşi Vili'ye bakarak. "O halde bizi sahiden alacaklarını

düşünüyorsun," diye söze karıştı Marta, sesi şimdiden titremeye başlamıştı. "Ağlamaya başlama ama, lütfen! Bir savaşın ortasındayız," dedi çileden çıkan Esther. "Ama bir savaşın ortasındayız diye ağlıyorum," diye üsteledi Marta Teyze, "anlamıyor musun?" "Hayır, anlamıyorsun. Bizi alırlarsa almış olurlar, hepsi bu işte –"

Birinci El-Alameyn Muharebesi'nden haftalar önce, aile reisi anne, aileye özgü kadim bir önlemi devreye almaya karar verdi. Durumun gerektirdiği süre boyunca geniş apartman dairesinde kalmaları için tüm aile mensubunu yanına çağırdı. Hiçbiri bu teklifi geri çevirmedi ve tıpkı Nuh'un mahlukatı gibi ikili ve dörtlü gruplar halinde geldiler, kimi Kahire ve Port Said'den ve kimi İskenderiye'den daha güvende olacakları Hartum kadar uzaktan. Yere yan yana döşekler dizildi, akşam yemeği masasına ilave yapraklar eklendi ve biri olası bir kıtlık durumuna karşı güvercin ve tavuk beslemeye başlayan iki aşçı daha tutuldu. Gece karanlığında bir koyun ve iki marya gizlice getirilerek üst kattaki terasta derme çatma bir kümese bağlandı.

Gün içinde aile üyeleri işlerini halletmek üzere evden çıkıyordu. Öğle yemeğinde eve dönüyorlardı ve o uzun yaz akşamüzerleri boyunca erkeklerden bazıları yemek masasının etrafında toplanıp en kötü korkularından bahsederken çocuklar uyuyor, kadınlarsa diğer odalarda kıyafetleri onarıp yenilerini dikiyorlardı. Sıcak tutan kıyafetlere özellikle ihtiyaç vardı; Almanya'da kışlar soğuk geçer, diyorlardı. Evin girişinde bazısı sahiplerinin Türkiye'deki gençlik yıllarından yahut yurtdışındaki okul dönemlerinden kalma küçük valizler düzenli bir şekilde üst üste yığılmıştı. Üzerlerinde Avrupa'daki büyük otellerin etiketlerini taşıyan, zamanla yıpranıp lekelenmiş olan bu valizler Nazilerin İskenderiye'ye girip on sekiz yaşından büyük Yahudi erkekleri toplayarak her birine yalnızca en gerekli eşyalarını toplamalarına izin verecekleri günü bekliyordu.

Akşamüzeri daha geç saatlerde ailenin bazı üyeleri dışarı çıkardı, kadınlarsa Spor Kulübü'ne uğrayabilirdi. Çay saati geldiğinde çoğu eve dönmüş olurdu. Genellikle hızlı bir şekilde yenen hafif akşam yemeği Elsa Teyze'nin aile bütçesi üzerindeki sıkı denetimini, Vili Amca'nın sade diyet programını ve büyük-büyükannemin mütevazı kökenlerini yansıtacak şekilde ekmek, reçel, meyve, peynir, çikolata ve ev yapımı yoğurttan ibaret olurdu. Akşam yemeğinin ardından sıra kahveye gelir ve herkes radyo dinlemek üzere oturma odasına doluşurdu. Bazen BBC, bazense İtalyan kanallarını dinlerlerdi; raporlar hep kafa karıştırıcıydı.

"Tek bildiğim; Almanların Süveyş'e ihtiyacı var. Dolayısıyla saldırıya geçmeliler," diye iddia ederdi Vili.

"Evet, ama onları durdurabilir miyiz?"

"Sadece kısa bir süreliğine. Uzun vadede, kim bilebilir? General Montgomery bir dahi olabilir, ama Rommel Rommel'dir," diye buyurdu Vili Amca.

"O halde ne yapacağız?" diye sordu Marta Teyze, histeri krizine girmeye her daim hazırdı.

"Yapmak mı? Yapabileceğimiz hiçbir şey yok."

"Ne demek yapabileceğimiz hiçbir şey yok? Kaçabiliriz."

"Nereye kaçacağız?" diye sordu Esther kızararak.

"Kaçmak işte. Ne bileyim. Kaçmak!"

"İyi de nereye?" diye üsteledi kız kardeşi. "Yunanistan'a mı? Yunanistan'ı ele geçirdiler bile. Türkiye'ye mi? Daha oradan yenice zar zor çıktık. İtalya'ya mı? Bizi hapse atarlar. Libya'ya mı? Almanlar zaten orada. Süveyş'i ele geçirdiklerinde işimizin biteceğini görmüyor musun?"

"Ne demek 'işimiz bitecek'? Yani kazanacaklarını düşünüyorsun, öyle mi?"

"Ah, bilmiyorum," diye iç çekti Vili.

"Hadi söyle gitsin. Kazanacaklar ve sonra gelip hepimizi alacaklar."

Vili yanıt vermedi.

"Madagaskar'a gidelim o halde?" diye önerdi Marta Teyze.

"Madagaskar mı! Lütfen Marta, bana bir iyilik yap!" diye itiraz etti Isaac Amca.

"Ya da Güney Afrika. Ya da Hindistan. Onlardan hep bir adım önde olmanın nesi var. Belki kaybederler."

Bir anlık duraksama oldu.

"Kaybetmeyecekler," dedi Flora Teyze en sonunda.

"Lafa girme konusunda bu kadar hızlı olduğuna göre, Flora, neden şimdiye kadar gitmedin o halde," diye sordu Marta, horgörüden içi içini yiyor gibiydi; "Neden hâlâ buradasın?"

"Zaten bir yerden ayrıldığımı unutuyorsun."

Flora Teyze sigarasından derin bir nefes aldı, bir süre düşündü ve ardından hülyalı, dalgın bir şekilde dumanı üfleyip oturduğu divandan çay sehpasına doğru eğilerek sigarasını söndürdü. Herkes ona doğru dönmüştü, kadınlar ve erkekler gözlerine en çok yeşil renk yakışırken neden sürekli siyah giydiğini düşünüp duruyorlardı. "Bilmiyorum," diye ekledi, bakışları sigarası söndüğü halde söndürme hareketini yapmaya devam eden elindeydi. "Bilmiyorum," duraksadı; "gidecek bir yer yok. Kaçmaktan yoruldum. Nereye kaçacağımı düşünmekten daha da çok yoruldum. Dünya yeterince büyük değil. Ve yeterince vakit yok. Üzgünüm," dedi erkek kardeşine dönerek: "Hiçbir yere gitmek istemiyorum. Seyahat etmek dahi istemiyorum." Oturma odası sessizliğe gömüldü. "Gerçek şu ki bir şansımız olduğuna inansaydım, çölde saklanırdım. Ama inanmıyorum."

"Böylesi bir karamsarlık, üstelik böylesine genç bir yaşta," diye araya girdi Vili, yüzünde korkmuş kadınlara ve onları yatıştırmaya

dair bilinecek ne varsa bilen bir adamın küçümser gülümsemesi belirdi. "Almanlar kazanacak diye bir şey yok, biliyorsun değil mi. Kaybedebilirler. Yakıt stokları çok düşük ve gereğinden fazla yayılmış durumdalar. Bırakalım da Mısır'a saldırsınlar, Mısır'ın istedikleri kadar derinlerine girsinler. Sonunda kum her zaman kazanır –bunu unutma," diye devam etti, Hannibal'in düşmanı ve tarihe fırsatçı Cunctator diye geçmiş Quintus Fabius Maximus'un stratejik tahdidini savunarak.

" 'Sonunda kum her zaman kazanır.' Sahiden mi, Vili," dedi Flora Teyze alaycı bir ifadeyle ve balkona çıkıp bir sigara daha yaktı. "Ne demek istiyor?" dedi yüksek sesle küçümser bir şekilde gülüp balkonda sigara içen Esther'in oğluna dönerek.

"*Kum her zaman kazanır*," diye tekrarladı Vili, sanki ilk söylediğinde kulağa gayet mantıklı gelmiş olması gerekirmiş gibi şaşkınlık dolu bir ifadeyle. "İşgal planları kusursuz olabilir ama biz daha fazla silah ve levazıma sahibiz, üstelik sayıca da fazlayız. Çölde birkaç ay geçirmek Rommel'in zırhlı araçlarına neler yapacak göreceksiniz. O yüzden, ümitsiz olmayalım. Bir yolunu bulacağız. Çok daha kötü düşmanların üstesinden geldik, bunu da atlatırız."

"İyi dedin," diye yanıtladı Esther, tüm o katı gerçekçiliğine rağmen olumlu düşünmeyi seviyor ve felaketin kaçınılmaz olduğuna inanmaya içi el vermiyordu. "Er ya da geç *senin* bir şey yumurtlayacağını biliyordum," diyerek sessiz kocasına aile mensuplarının bu gibi aile toplantılarında eşlerine yöneltmek üzere sakladıkları o alaycı, şüpheci bakışını attı.

"Cesaretimiz olduğu ve bir arada durduğumuz ve paniğe kapılmayıp şu terzi ya da bu kuaför arasında gidip gelen boş dedikodulara aldırış etmediğimiz müddetçe, *kız kardeşlerim*," dedi üstüne basa basa, "bunun da üstesinden geliriz." Bu yüreklendirmeyi

bildiği tek söylev üslubuyla yaptı: Churchill ve Mussolini'den feyz alarak.

"Yani diğer bir deyişle, bekliyoruz," diye noktaladı Marta.

"Yani, bekliyoruz."

Ve işte oradaydı, hareketinin ortasında havada asılı kalmış bir halde, tıpkı özlemle beklenen performansından önce kuliste parmaklarını çıtlatan bir piyanist ya da sahneye adımını atarken boğazını temizleyen bir aktör gibi. Gözlerindeki kendinden emin ışıltı, sırtının dikleşmesi ve yükselip tam istenen tona ulaşan sesindeki o çok tanıdık titremeyle muştulanıyordu: "Daha önce bekleyerek atlattığımız şeyler oldu, bunu da o şekilde atlatırız. Ne de olsa burada hepimiz beş-bin yaşında Yahudileriz –*öyle miyiz, değil miyiz?*"

Odanın havası canlanıverdi ve bir demagoji ustası sayılabilecek Vili, Flora'ya dönüp Goldberg ya da Brandenburg'dan bir şey çalmasını istedi, hangisi olduğunu anımsayamıyordu.

"Bach demek istiyorsun," dedi Flora piyanoya doğru yürürken.

"Bach, Offenbach, *c'est tout la meme chose*, hepsi aynı. *Todos Lechli*, hepsi Aşkenaz," diye mırıldandı. Bunu söylediğini yalnızca Esther duydu. Anında ona dönüp kaşlarını çatarak sert bir şekilde susturdu, "Anlıyor!" Fakat Vili istifini bozmamıştı. "Anladığı tek bir şey var ve bu odadaki bütün erkekler bunun ne olduğunu biliyor."

Schwab'ın üvey kız kardeşi bu konuşmayı duymadı. Yüzüğünü çıkardı, tuşların yanına koydu ve Schubert'ten bir şeyler çalmaya başladı. Herkesin ağzı kulaklarındaydı.

Ve o gece geç saate kadar çalmaya devam etti, ta ki tek tek herkes yatmaya gidene kadar ve her gece usul usul çalmaya devam etti, onu beklemekten sıkılan, Esther'in oğlu ve onun, bir akşam oturma odasında yalnız kaldıklarında çalmayı bırakınca

savaş zamanındaki kalpsiz aşk sohbetlerini öpücüklerle geçiştirmeye çalışan sığ Wertherciliğiyle alay eden erkekleri görmezden gelerek her gece usul usul çalmaya devam etti. Artık Flora'nın olan hizmetli Latifa'nın odasında yüzüğünü ve küpelerini bir kez daha çıkarmış ve konyak dolu kadehini eğreti komodine bırakıp, "Şimdi beni öpebilirsin," demişti. Fakat ilk öpen kendisi olmuştu. "Hiçbir şey ifade etmiyor," diye eklemişti başını çevirip gaz lambasını yakarken, fitili de sigarasının ucundan daha az ışık verinceye kadar kısmıştı. "Hiçbir şey ifade etmediği konusunda net olduğumuz müddetçe," dedi herkesin içinde zorla çaresizlik yaratan acımasızlığından neredeyse keyif alarak.

* * *

Sonra harika haberler geldi. İngiliz Sekizinci Ordusu, El-Alameyn'de Rommel'in ilerleyişini durdurmayı başarmış ve en nihayetinde 1942 yılı sonbaharında Afrika Korps'a karşı sert bir saldırıya geçmişti. Savaş on iki gün sürdü. Akşamları, ailedeki herkes tatil günleri fırlatılan havai fişekleri bekliyormuş gibi balkonda saatlerce durup kıstıkları gözlerini kentin batısına çevirerek kaderlerini belirleyecek bu tarihi savaşa ucundan kıyısından tanık olmaya çalışırdı. Kimi sigara içer, kimi kendi aralarında ya da benzer şekilde balkona tünemiş üst ya da alt kat komşularıyla sohbet edip birbirlerine el sallayarak umut ve tevekkül dolu bakışlar atarken boş odalardan Kuzey Afrika'daki son gelişmeleri duyuran kısa dalga bültenlerin aralıksız cızırtıları gelirdi. Karartma esnasında batıya bakıldığında, çok uzakta yaklaşık on santimlik bir halenin titrediği görülebilirdi, bir an yokuş aşağı inen bir aracın farları gibi parlarken hemen ardından solarak puslu bir gecedeki solgun amber renkli ayın ışığına dönüşüverirdi. Tavan

pervanelerinin yaz akşamlarındaki vızıltısı ya da kilerde guruldayıp duran büyük buzdolabının sesini andıran uzak, boğuk bir homurtudan başka ses yoktu. İnsanlar savaşın bu çok uzaktaki gürültüsü eşliğinde uykuya dalıyorlardı.

İngilizlerin ezici bir zafer kazandıkları belli olunca, "Gördün mü? Buradan götürülmeye dair korkularının tamamı boşa çıktı. Sana dememiş miydim?" dedi Vili kız kardeşi Marta'ya.

Herkes yaşlı annenin evinden gitmeye hazırlanıyordu. Yine de hazırlıklar yavaş, belirsiz, hatta neredeyse savsaklayıcı bir şekilde ilerliyordu, bunun nedeni kısmen herkesin bu mülteci yaşam tarzına gitgide alışarak dayanışma halinden vazgeçme konusunda çekimser kalmalarıysa, kısmense kimsenin tehlikenin tamamen geçtiğini iddia ederek riske girmek istememesiydi. "Bu acele niye?" dedi büyük-büyükannem. "Hâlâ güvercin ve tavuğumuz var. Üstelik Almanlar söz konusu olduğunda kimse emin olamaz. Birkaç hafta içinde geri gelebilirler." Ancak eşyaları toplamaya devam edildi.

Yaşlı anne, gidiyoruz diye oğullarıyla kızlarından her birine, üzerinde altın renkli fleurs-de-lis olan bir kristal kadeh hediye etti. Babalarının Türkiye'deki cam fabrikasında imal edilmişlerdi.

"Bu evde son kez böyle bir kalabalık ağırlanıyor," diye açıkladı yaşlı kadın.

"Dünyanın gidişatına bakılırsa bu kadar emin konuşmazdım," dedi Esther.

Esther haklıydı. Aile daha sonra üç farklı olay esnasında ailenin reisi bu yaşlı ve muhterem kadının evine sığınacaktı: ilki 1956 yılındaki Süveyş Savaşı esnasında; ardından on yıl kadar sonra, Vili'nin İngilizler adına ajanlık yaptığı için Siyonist ajanlarca yakalanıp feci dövüldüğü ve ailesindeki diğer erkeklere de aynısının yapılmasıyla tehdit edildiği 1948'in başlarında. İki ay sonra Vili

yine peşine düştüklerine ve bu kez onu öldürmek istediklerine dair bir duyum aldı. Annesinin evine sığındı. Bir gün, uğurlu sarkacını çıkardı ve El-Alameyn günlerinden beri yanında taşıdığı siyanür hapını masanın üzerine koydu. Sarkaç, hayır dedi.

Vili gizlice İtalya'ya, ardından İngiltere'ye geçti, ismini değiştirdi, Hıristiyanlığa geçti ve eski uyruklarını reddetti. Fakat sadece dört yıl sonra bir ajan, asker ve üçkâğıtçı olarak en büyük son iş anlaşması için Mısır'da yeniden ortaya çıktı: görevden alınan kralın malvarlığının açık arttırma ile satışı.

* * *

"Sonun sonuydu," dedi yıllar sonra Surrey'deki bahçesinde. "Bir dönemin sonu, bir dünyanın sonu. Sonrasında her şey darmadağın oldu."

Artık seksenli yaşlarının ortasındaydı, atlardan, şekerlerden ve bel altı şakalardan hoşlanıyor, kaskatı bir önkolun ucundaki yumruğunu kullanarak eski usulde anlatmaktan hoşlandığı müstehcen hikâyelerini canlandırıyordu: ahlakdışı el kol hareketleri ve abartılı bir pantomimle. Eski tüvitler, Clark botlar, bir atkı ve lekeli bir kaşmir ceketle tüm hayatı boyunca provasını yaptığı role bürünmüşe benziyordu: Kendisinden aşağı olanların onun ya da kıyafetleri hakkında ne düşündüğünü umursamayan bir Viktorya dönemi centilmeni. Aristokrat duruşunu özellikle inandırıcı kılan şey, ona bakar bakmaz insanın anında fakirlikten şüphelenmesiydi.

Bana, güzel hiçbir şeyin yetişmediği meyveliğini, çeki düzen verilmesi gereken devasa gölü –"Ama kimin umurunda"–, sığabilecekten çok daha fazla sayıda atın olduğu ahırı ve kimsenin yürüyüş yapmaya cesaret edemediği, yabanileşmiş bir Jane

Austen dünyasını andıran koruluğu göstermişti. Koruluğunun bitişiğinde ne olduğunu sorduğumda, "Bilmiyorum," diye yanıtladı. "Sanırım bir komşu. Ama tabii, şu İngiliz lordları, kim onları gerçekten tanır ki?"

Bu doğru değildi. Onları iyi tanıyordu. Hatta herkesi tanıyordu. Yerel postanede, bankada ve bana bira ısmarladığı birahanelerden birinde herkes Dr. Spingarn'ı tanıyordu. "Eh, merhaba" ve "Hoşça kal" kelimeleri dudaklarının arasından sanki doğduğu günden bu yana İngilizce konuşmuş gibi dökülüyordu. Futbola dair ne varsa biliyordu. Bir sabah kasabaya giderken yolda bir Mini Morris tarafından durdurulduğumuzda, yeni yurduna ne denli uyum sağladığını fark ettim. Arabadaki, Londra'ya giden ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormak isteyen Leydi Bilmemkim'di. "Hiç sorun değil," dedi kadın, Vili en nihayetinde kendisine bir kasa Fransız şarabı almasını kabul ettikten sonra. Fransızca'sını gösterebildiği için keyiflenerek, "*Sans façons*,"[7] diye ekledi ve emaneti o akşam bizzat lordun kendisi, Arthur'un getireceğine dair söz verdi. Penceresini kaldırıp otoyola uzanan ıssız köy yolu boyunca hızlanmaya başlarken, "*Entendu*"[8], dediğini duyduk.

"Çekirdeksiz erik gibi kupkuru. Tüm İngiliz kadınları gibi."

"Bence çok iyi birine benziyordu," diye itiraz edip ona hanımefendinin önce evine gidip kendisinin yürüyüşe çıktığını öğrenince arabasıyla onu aramaya çıktığını hatırlattım. "Çok iyi, çok iyi," diye tekrarladı, "burada herkes çok iyi. Hiçbir şey anladığın yok."

Kasabada Vili antikacıyı selamladı ve yanına uğramaya karar verdi.

---

[7] Fr. Gerçekten. (e.n.)

[8] Fr. Anladım. (e.n.)

"Günaydın Dr. Spingarn," dedi antikacı.

"Selamlar," diye yanıtladı ve beni tanıştırdı. "Türk kahvesi cezvemi bulabildiniz mi?"

"Bakıyorum, hâlâ bakıyorum," dedi antikacı eski bir saatin tozunu almaya devam ederken.

"Dokuz yıl oldu," diye kıkırdadı Vili. "Korkarım siz onu bulamadan ben öleceğim."

"Bu konuda endişe etmenize gerek yok Dr. Spingarn. Siz hepimizi gömersiniz efendim."

"Araplardan yavaşlar ve iki kat daha aptallar. Zamanında koskoca bir krallık kurmayı nasıl becermişler acaba?" dedi dükkandan dışarı adımını atar atmaz.

Evde karısı, kızı ve evli erkek torunuyla torununun torunu bizi bekliyorlardı. "Şu masayı görüyor musun?" Yemeğin servis edildiği kocaman antika meşe masaya avucunun içiyle vurdu. "Buna beş pound saydım. Ya şu sandalyeleri görüyor musun? On iki taneydiler. Hepsi yedi pound, kalan sekizi de çatı katında. Peki ya şu devasa saat? Ne kadar tahmin et." "Bir pound," diye tahmin ettim. "Yanlış! Hiç para ödemedim. Sandalyelerin yanında geldi." Bir dilim ekmeğe, kalınca bir parça tereyağı sürerken kahkaha attı.

"Tipik bir *parvenu juif*[9] gibi konuşuyorsun," dedi kızı alaycı bir şekilde.

"Eh, *des parvenus juifs*[10] değiliz de neyiz?"

Öğle yemeğinin ardından birlikte kahve içmemiz için ısrar etti, "*Lui et moi seuls*,[11]" dedi diğerlerine. "Gel," dedi mutfağı işaret ederek ve Türk kahvesi yapmaya koyuldu. "Görüyorsun ya,

[9] Fr. Yeni Yahudi. (e.n.)

[10] Fr. Yeni başlayan Yahudi. (e.n.)

[11] Fr. O ve ben, yalnız. (e.n.)

tek ihtiyacın olan şuna benzer ufak bir cezve, tercihen pirinç ama alüminyum da iş görür. Ben bunu Manchester'da yaptırtmıştım. Bir Yunan'a. Ama sence şu bizim antikacı tek yapması gerekenin bu olduğunu akıl edecek kadar zeki mi? Asla! Bu yüzden ona ara ara uğruyorum. O aptal kalmaya devam ettikçe ve ben de bunun farkında olacak kadar bilinçli olduğum müddetçe her şey yolunda. Anlıyor musun?" diyerek bakışlarında aramızdaki suç ortaklığının ışıltısıyla göz kırptı. Başımı aşağı yukarı salladıysam da ne demek istediğini anlamamıştım. Gençliğinin dünyasında bir gün bile hayatta kalamayacağım kafama dank etti. "*De l'audace, toujours de l'audace,*[12]" diye yanıtladı. "Görüyorsun ya, hayatta önemli olan sadece ne istediğini bilmek değil. O kolay. Asıl sorun, *nasıl* isteyeceğini bilmek." Bunu anladığıma da emin değildim, fakat yine başımı aşağı yukarı salladım. "Ama ben şanslıydım. İyi bir hayat sürdüm," diye devam etti. "Doğduğumuzda hayat hepimize birkaç koz kartı verir, hepi topu o kadar. Yirmi yaşıma geldiğimde benimkilerin hepsini harcamıştım. Hayat bana onları pek çok kez geri verdi. Bu çok kimsenin başına gelmez."

Kahve hazır olduğunda tıpkı iyi Arap hizmetlilerin yaptığı gibi koyarken biraz olsun soğumasını sağlamak için cezveyi epey yukarıda tutarak önceden çıkardığı iki küçük fincanı doldurdu. "Ruhu şad olsun ama kimse deden gibi kahve yapamazdı," dedi. "Çatal dilli bir yılan, tepesi atınca süt gibi köpürüp seni paramparça ederdi ama yine de dünyadaki en iyi kahve pişiricisiydi. Gel." Farklı bir koridordan geçerken çizim odasını işaret etti. Oda antikalar ve Acem halılarıyla doluydu. Işıl ışıl eski parkenin üzerine düşen akşam güneşinde ayaklarını tuhaf şekillere sokmuş azman bir kedi uyuyordu.

---

[12] Fr. Cesaret, daima cesaret. (e.n.)

"Şu harika ceketi gördün mü?" dedi. "Dokunsana." Uzanıp şal yakasındaki kumaşa dokundum. "En az kırk yıllık," dedi, keyfine diyecek yoktu. "Bil bakalım kimin?" "Babanın," dedim. "Aptal olma," diye çıkıştı sahiden sinirlenerek. "Babam milyarlarca yıl önce öldü." "Erkek kardeşlerinden birinin?" "Hayır, hayır, hayır." "O halde bilmiyorum." "Sana bir ipucu vereyim. Kumaşı kim yaptı, tahmin et? Dünyadaki en iyi kumaş." Bir süre düşünmem gerekti. "Babam mı?" diye sordum. "Doğru. Savaş sırasında İbrahimiye'deki fabrikasının bodrumunda dokundu. Bu ceket, büyükbaban Albert'indi."

"Onu sana mı verdi?"

"Bir bakıma, evet."

"Hangi vesileyle?"

"Ölümünden sonra. Onu bana Esther verdi. Şimdi bu kadar kaliteli yünü nerede bulacaksın? Çok değer verdiğim az sayıda şeyden biri," dedi şaka yollu. "İşte, bir daha baksana," dedi.

Her zamanki gibi usta satışçı, diye düşündüm. "Açıklayayım," dedi yüzünü rahatsızlık verecek kadar yüzüme yaklaştırarak. Kimsenin bizi dinlemediğine emin olmak için çevreye bir göz attı.

"Flora'yı hatırlıyor musun, ona *la belle romaine*[13] derdik?"

"Bana piyanist Schnabel'i öğreten Flora'ydı," diye yanıtladım.

"Doğru. Savaş sırasında, Alameyn günleri esnasında hepimiz büyük-büyükbabanın evinde kaldık. Ne kadar kalabalık olduğumuzu tahmin bile edemezsin. İşte bir gün içeri koyu renk saçlı, her akşam piyano çalan, sürekli sigara içen, az biraz yorgun ama bu sayede daha da seksi görünen ve farkında olmadığına yemin edebileceğin halde hepimizle flört eden güzel ama acı verecek kadar güzel bir kadın girdi. Ezcümle, hepimiz ona delice âşıktık. Delice."

---

[13] Fr. Güzel roman. (e.n.)

"Bunun büyükbabamla ne alakası var?"

"Bekle, izin ver de *bitireyim*!" Neredeyse sinirlenecekti. "İşte, ortam öyle gergindi ki -tabii evde yedi yetişkin erkekle birlikte en az onlar kadar avcı konumunda daha genç erkeklerin de olduğunu göz önünde bulundurmalısın- her gün tartışırdık. Gerekli gereksiz. Büyükbaban ve ben her gün tartışırdık. Her gün. Sonra barışıp tavla oynardık. Ve sonra yine tartışırdık. Tavla oynuyor musun?"

"Pek iyi değilim."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Her neyse, Flora'nın gözüne beni kestirdiği bariz bir şekilde belli olmaya başlıyor. Tabii ben hiç pas vermiyorum, uslu durmam gerekiyor -annemin evindeyim falan filan, üstelik karım da sürekli etrafta, anlarsın ya. Çok yavaş hareket etmem gerekiyor. İşte en sonunda büyükbabana şöyle diyorum, 'Albert, bu kadın beni istiyor. Ne yapmalıyım?' Şöyle yanıt veriyor, 'Sen onu istiyor musun?' Ben de, 'Sen istemiyor musun?' diyorum. Yanıt vermiyor. Bunun üzerine, 'Albert, bana yardım etmelisin,' diyorum. Hinoğluhin büyükbaban bir süre gülümsedikten sonra en sonunda, 'Bakarım,' diyor. Diğer herkes biliyordu -Frau Kohn, büyükannen, Isaac. Ben hariç herkes. Ben onların durumunu yıllar sonra öğrendim, Flora burada ziyaretimize gelip onun ceketini üzerimde görünce. Hemen tanıdı."

"Yani?" diye sordum.

"Anlamıyor musun?"

Başımı iki yana salladım.

"Bunu muhtemelen ona hediye olarak ısmarlamıştı. Kendimi tam bir ahmak gibi hissettim. İsteyip de yatmadığım tek kadın. Kırk yıl sonra bu şekilde kıskanmak, ne ahmaklık!" Kısa bir sessizlik oldu. 1942 yılının o yaz akşamlarında Flora'yla birlikte olanın büyükbabam değil de babam olduğunu ve bu ceketin de

babama ait olduğunu söylememek için kendimi zor tuttum. Büyükbabam sadece bu ceketi oğlundan "miras" almıştı, tıpkı babamın giymekten vazgeçtiği her şeyi "miras" aldığı gibi. Ama hiçbir şey demedim, çünkü büyükbabam Vili'ye karşı en azından bir maç kazansın istiyordum. "Ama bizi o günlerde görmeliydin," diye devam etti, "herkes ondan piyano çalmasını istiyor, herkes normalden daha fazla konyak içip diğerlerinin yorulup yatmasını bekliyor. Dürüst olmak gerekirse, o kadar geçe kalmak hiç benim tarzım değildi."

Boşalan fincanlarımızı alırken bu aydınlanmasının tadını çıkarmasını izledim. "Gel," dedi en sonunda. Ve ben daha neler olup bittiğini anlamadan beni bahçeye, torunuyla karısının yerel gazeteyi okudukları bahçeye çıkardı.

"Sohbetinizi bitirdiniz mi?" diye sordu karısı.

"Bitirdik," diye yanıtladı Vili.

Akşam yemeğinde ufak bir olay çıktı. Yemek odası penceresinden bahçede cirit atan birkaç Çingene göründü. Vili hiç tereddüt etmeden çizim odasına gidip çiftesini aldı ve havaya iki el ateş ederek köpeklerle atları ayaklandırdı. "Çıldırdın mı," diye bağırdı kızı, yerinden fırlayıp çifteyi elinden almaya çalışırken. "İsterlerse seni öldürebilirler."

"Hele bir denesinler. Onlardan korktuğumu mu sanıyorsun? Hepsini tek tek kovalarım –" Ve sonra tıpkı bir hoşçakal hediyesi, İngiltere ziyaretimden bir yadigar olarak, iki dudağının arasından çıkacak sözcükleri duymak için gelen ziyaretçisine son bir itiraf geldi. "Ben onlardan korkuyorum? Ben korktum öyle mi? Ne düşünüyorsun? Öyle mi, değil mi?"

O gece, veda etmek için odama geldi. "Veda etme konusunda ısrarcıyım," dedi, "çünkü benim yaşımda asla bilemezsin." Eşyalarıma baktı, kitaplarıma göz gezdirdi, içlerinden birini yüzünde

alaycı bir küçümseme ifadesiyle aldı. "İnsanlar bunu hâlâ okuyor mu?" "Hiç okumadıkları kadar," diye yanıtladım. "Bir başka Yahudi," dedi. "Hayır, yarı-Yahudi," dedim. "Hayır. Annen Yahudi'yse sen asla yarı-Yahudi olmazsın."

Belki bahsi geçen konudan ya da belki üst kattaki odama bu yüzden gelmişti ama annesini sordu. Ona hatırlayabildiğim kadarını anlattım. Hayır, acı çekmemişti. Evet, son ana kadar bilinci yerindeydi. Evet, hâlâ gülüyor ve insanı üzerine basılmış solucan gibi iki büklüm eden o kısa ve özlü beyanlarda bulunmaya devam ediyordu. Evet, ölmekte olduğunun farkındaydı. Derken, ta ki katarakt nedeniyle iyi göremediğini ve ince, sarımsı bir tabakanın gözlerini perdelediğini söyleyinceye kadar. Bunu, kataraktların ciddi bir sorun olduğunu düşünmeden laf arasında söyleyivermiştim.

"Yani o halde göremiyordu," dedi. "Göremiyordu," diye yineledi, sanki kelimelerle hecelerin arasında gizli bir anlam, kaderin acımasızlığı ve yaşlılığın kırılganlığının arkasında yatan bir gaye açığa çıkacakmış gibi. "Demek göremiyordu," diye yineledi, en nihayetinde gözlerinden yaşlar gelinceye kadar sözcükleri tekrar etmekten başka bir şey yapamayacak kadar derin bir acının pençesine düşmüştü.

"Bunu anlamazsın," dedi, "ama bazen onu düşünüyorum. Yaşlı, yalnız, herkes gitmiş ve şimdi senin söylediğin üzere, kör, Mısır'da kendi başına ölüyor. Ve hayatımı tüm o uyduruk planlarımın peşinden koşmakla geçirmeseydim onun için işleri nasıl çok daha iyi yapabileceğimi düşünüyorum. Ama işte hayat böyle bir şey. Şimdi evim var ama annem yok. Oysa ben bu evi onun için istemiştim. Kimi zaman, onu basitçe anne olarak düşünüyorum, hani çocuklar sadece annelerde olan bir şeyi istediklerinde yapar ya, işte öyle. Büyük-büyükbaba olabilecek yaştayım diye

annemi o şekilde düşüneceğim aklına gelmezdi değil mi. Eh, ama işte ben hâlâ düşünüyorum. Tuhaf, değil mi?" Gülümsedi, kitabı başucuma bıraktı ve belki de beni şaşırtmayı amaçlayarak kitabın uzun ve dolambaçlı ilk birkaç cümlesini Fransızca alıntılamaya başladı.

"İyi geceler, *Herr Doktor*," dedi aniden.

"İyi geceler, Dr. Spingarn," diye yanıtladım, Proust'un bu pasajını nereden bildiğini asla sormamayı kabullenerek.

Yarım saat sonra, duşa giderken, kuzenim ve eşi tarafından durduruldum. "Sessiz kalırsan pişman olmazsın." Her gece, saat on ile on bir arasında Vili, İsrail'den Fransızca yapılan kısa-dalga yayını dinliyormuş. Şaşkınlığımı gizlemedim. "Yaptığı en son şey hep bu oluyor. Sonra ışıkları söndürüp yatıyor." "Yani?" diye sordum. "Yani, göreceksin." Bir süre kapısının önünde bekledik. "Her akşam aynı şey," diye fısıldadı. Kapıyı çalıp içeri davet edilmek mi isteyeceklerdi, yoksa sadece birden içeri mi dalıvereceklerdi? "Göreceksin." En sonunda, İsrail milli marşını duyduk. Hemen arkasından bazı kapanış sinyalleri geldi. "Bitmek üzere," diye uyardı kuzenim. Odasından bir tıkırtı duyuldu. Vili az önce radyoyu kapatmıştı. Sonra ağırlığı altında ezilen yatak yaylarının gıcırtısını, hemen ardından çarşaf hışırtılarını duyduk ve bir anda kapının altından sızan ışık huzmesi kesiliverdi. Etraf birkaç saniyeliğine sessizliğe gömüldü. Ve sonra onu duyduğumu sandım, belli belirsiz, tiz, boğuk bir cızırtı, anahtar deliğinden sızan buhar sesi gibi küçük odadaki kapının altından, eşikteki çatlaklardan sızarak içinde durduğumuz kara sessizliği tütsü ve bir uyarı gibi doldurdu; benim de uzun zaman önce öğrendiğim bir tempoyla mırıldanan tanıdık sözcüklerden mürekkep ürkütücü bir kakafoni, gizlilik ve utançla fısıldanıyormuşçasına.

"Sorarsan inkar edecektir," dedi kuzenim.

2

Memphis Caddesi

Günün birinde büyükannelerim olacak ve ilk olarak '44 yılında İskenderiye'deki ufak bir markette şüphe uyandıracak kadar bayat bir tekir balığına bakan iki hanımefendi için bu gerçekten de çok küçük, çok tuhaf bir dünyaydı. Koyu ruj tabakalarıyla peçeli şapkaların ardından sarf edilen ilk mahcup, çekingen cümlelerin ardından sohbetlerine sanki yoğun bir güneş doğdu ve aniden on yılı aşkın süredir birbirlerine tek kelime sarf etmeye cesaret etmeden yalnızca simaen aşinayken, elli yıl sonra kaldıkları yerden devam eden eski sınıf arkadaşları gibi koyu bir sohbete koyuldular. İkisinin de yanında, işi bilge ve yaşlı *mazmazellerinin* –belli bir yaş ve sosyal konumdaki Evropalı kadınlara Mısır'da *matmazel* ya da *sinyora* denirdi– peşi sıra yürüyüp onu meyvenin iyisini seçerken izlemek, olabilecek en anlaşılmaz Arapça'yla pazarlık yapmak ve en nihayetinde öğle yemeğini pişirmek üzere eve gönderilinceye kadar eşyaları bir dükkandan diğerine taşımak olan, ne güvendikleri ne de konuştukları birer uşak vardı. *Mazmazeller* çiğ ciğere çıplak elleriyle dokunmayı ya da tekirin o gün taze olmadığını kanıtlamak için solungaçlarını yoklamayı akıllarının ucundan bile geçirmezlerdi; fakat abullabut pazarcının elinden de hiçbir şey almazlardı. Bu uşağın göreviydi. Yani *mazmazeller* kocaları saat bir civarı yemek yiyip uyumak üzere eve gelinceye kadar ne isterlerse yapmakta özgürlerdi.

"O halde tekir olmaz," diye noktayı koydu biri diğerine. "Büyük talihsizlik. Bunca yıldır farkında bile olmadan bayat balık alıyormuşum," dedi üzgün bir ifadeyle.

"Olay solungaçlarda. Gözlerde değil. Solungaçlar parlak kırmızı olmalı. Öyle değilse alma."

Eve dönüş yolunda içlerinden daha sakin olanı, "Büyük talihsizlik," diye yineledi. "Bunca yıldır karşı komşuymuşuz ama yine de hiç selamlaşmamışız bile."

"İyi de neden hiç benimle konuşmadınız?" diye ısrar etti balık hakkında her şeyi bilen diğeri.

"Sizi Fransız sanıyordum," diye yanıtladı yumuşak başlı karşı komşusu, Fransız yüksek sosyetesini kast ederek.

"Fransız mı? İyi de neden *benim* Fransız olduğumu düşündünüz? *Je suis italienne, madame,*[14]" diye ekledi, sanki bu çok daha önemli bir seçkinlik emaresiymiş gibi.

"Ben de öyle!"

"Öyle mi? Siz de mi? Fakat biz Leghorn'danız."

"Biz de öyle! Ne kadar harika bir tesadüf." Dünya sahiden çok küçük, derlerdi (ikisinin de ısrarla İspanyolca dediği) Ladino dilinde, balık tezgahının başında tekir balığının o gün neden taze olmadığını açıklamaya çalışırken her ikisi de altı yedi dili akıcı bir şekilde konuştukları halde tekir balığının adını sadece Ladino'da hatırlayabildiklerinde, aslında ikisinin de bu dili bildiğini keşfetmişlerdi.

Veda etme vakti geldiğinde ertesi gün buluşup birlikte alışverişe çıkmaya karar verdiler.

"Çok seçkin biri," diye anlattı aralarında daha sakin olanı o gün kocasına. "Yemişim seçkinliğini," diyerek kıs kıs gülmüştü kocası. "Eşi bilardo salonu işletiyor." "Senin bisiklet dükkanın neden daha iyiymiş peki?" diye çıkıştı. "Yüz bin kere daha iyi." Kocası sesini bile yükseltmişti.

---

[14] Fr. Ben İtalyanım hanımefendi. (e.n.)

Kocasının tüm bu beyanlarına rağmen komşusuna *une vrai princesse*[15] deme konusunda ısrarcıydı, bu arada öteki de kendi eşiyle aşağı yukarı benzer bir konuşma yapmış ve her ne kadar komşusu *tres high-class*[16] olmasa da *une sainte*'den[17] hallice olduğuna kanaat getirmişti.

Aziza, kimi zaman kendi kendine konuşan ve çoğu zaman bir şeyleri kaybedip unutan hassas, melankolik bir büyükanneydi. Eşyaları nereye sakladığını ya da onları kimden sakladığını unuturdu. Anahtarları ve eldivenleri kaybeder, isimleri, tarihleri, borçları ve tartışmaları unuturdu. Bir şey anlatırken ipin ucunu kaçırır ve aniden boşalan zihninde birtakım fikirler bulmaya, boşlukta uçuşan sözcükleri bir araya getirip yeterince hızlı konuştuğu takdirde sürekliliği bir şekilde sağlayabileceğini umarken bu duraksamaların asıl nedeninin makineli tüfek gibi sıraladığı alakasız düşünceler olduğunun farkına varamazdı. Bazen zihni tamamen karışmış bir halde yenilgiyi kabullenirdi. "Önemli bir şey değil, herkesin başına gelir," diyerek derin bir soluk alır, üzerine çullanan endişe dalgasını bastırmaya çabalardı. "Daha sonra hatırlarım," diye söz verirken köklerinin dayandığı İtalyan-Bizans dünyasında nasıl ki cümlenin orta yerinde gelen bir aksırık söylenmekte olan şeye dair gerçekliği doğruluyorsa, unutkanlığın bir tür aldatmaca işareti olduğunu da bilirdi. Bu şüpheleri ortadan kaldırmak için konuşmasındaki beklenmedik duraksamaları, *Kızımın gözlerinin* ya da *Annemin mezarının* üzerine yeminler ederek geçiştirmeye çalışır, ancak bu denli sık yemin etmesinden ötürü kendi anlattıklarından şüpheye düşerek yaşlıların arasında sık rastlanan bir şekilde unutmaktan ziyade abarttığını düşünürdü.

---

[15] Fr. Gerçek bir prenses. (e.n.)

[16] Fr. Yüksek sınıf. (e.n.)

[17] Fr. Bir aziz. (e.n.)

İsminizi anımsayamadığı zaman onu ailedeki diğer isimlerle dolu karmaşık bir labirentin içinde arar, böylelikle gönlündeki hiyerarşinin neresinde yer aldığınızı ele verirdi: önce oğlu Robert, ardından üç kızı, ben, sonra sağır olan kızı, erkek kardeşleri, komşular, kocası.

Bir keresinde, ona Robert Amca'yı rüyamda gördüğümü söylediğimde, ağlamıştı. "Peki sana ne dedi?" diye sordu üzüntüyle. Robert Amca'nın 1956'daki savaşın sonrasında Mısır'dan sınırdışı edilmesinin üzerinden bir yıl geçmişti ve o dönemde kendisinin hayatı altüst olmuştu. "Kızının sana bir hediye getirmek istediğini söyledi," diye yalan söyledim, rüyamın onu mutlu edeceğini sanmıştım. Fakat köklü bir Levanten inanışına göre rüyaların hep tersi çıktığından, Fransa'daki oğlunun çocukları için acil paraya ihtiyacı var demekti.

Hummalı kıyafet alışverişlerinin, özenle hazırlanan paketlerin, postane sırasında yorulmadan beklemelerin ve sonrasında hem kendisi hem de o esnada ziyaret eden kim varsa oturup olabildiğince can sıkıntısı ifraz ederek paketin polisin eline geçmediğine ya da işini bilen bir posta memuru tarafından yağmalanmadığına dair onay beklemelerin nedeni hep buydu. Çini mavisi ambalajlara dayanıklı iplerle sarılıp üzerlerinde kızlık soyadını taşıyacak kadar eski olan parlak kırmızı mühür mumlarıyla damgalanan paketleri öylesine toy ve şeffaf bir zihnin ürünüydü ki çocukları değil ama usta ajanları kandırabilirdi: torunlarının her biri için el örgüsü tulumlar, Fransa'da bulması güç olan ilaçlar, renkli selefon kâğıdına dikkatlice sarılmış çeşit çeşit akide şekeri ve sanki düşünceli semavi eller tarafından çocukların gömlek kollarına gizlice dikilmiş ortadan ikiye katlı yüz-poundluk bir banknot. Kocası er ya da geç bulurdu ve mutlaka olay çıkardı. Fakat her ne kadar bazen –onu sevenler ara ara atlasa da– zihninin

daha o zamandan dalıp gitmeye başladığını fark etse de, artık bu karşısındaki kişinin gerçek anlamda bir melek olduğuna her zamankinden fazla inanan Prenses'e torunlarının her şeyden önce geldiğini söylüyordu. "O tıpkı bir kuğu gibi," diye devam ederdi Prenses, "sinirleri tamamen alınmış." "Beyni de öyle," diye yanıtlamıştı kocası bir keresinde.

Bir ay sonra şekerlerin, tulumların, dergilerin ve kaderin bir cilvesiyle gömlek kollarına dikilen *petite surprise*'in[18] sağ salim ulaştığı haberi geldi. "Biliyordum, hep biliyordum," diye haykırdı keyiflenerek. "O halde neden o kadar endişelendin?" diye sordu Prenses, onunla tüm endişelerinin bir anda dağılıp gidivermesi karşısında şaşkınlığa kapılacak kadar çok vakit geçirmiş ve rahatlatmaya çalışmıştı. "Çünkü endişe etmeseydim paket oraya ulaşamayabilirdi," diye yanıtladı, sanki bu söylediği şey dünyadaki en bariz gerçekmiş gibi. "Anlamıyorum," diye ekledi Prenses. "Anlamıyorsan, Madam Esther, o halde anlamıyorsun," diye sertçe çıkışırdı ki bu da, tecrübesizlerle bırakın tartışmayı, yalnızca düşünerek bile büyüsü kaçacak kadar ayrıntılı ve hassas konulara girmeyeceği anlamına gelirdi.

"Ama lütfen açıklayın," diye ısrar ederdi komşusunun açıklamasında ne tür bir çarpık mantıkla karşılaşacağını merak eden Prenses. Fakat tüm mistikler gibi, Aziza da oltaya gelmeyi reddederdi.

"Madam Esther, okumuş olmayabilirim," derdi, "fakat çok zekiyimdir, *tres lucide*. Olaylar olmadan çok önce kokularını alırım." Ne zaman birinin onunla alay etmeye ya da aldatmaya çalıştığından şüphelense, burun delikleri muhterem bir altıncı hisse açılan kapıymış gibi işaret parmağıyla burnunu gösterirdi. "Ve zeki olduğunu düşünüyor," diye dalga geçerdi Prenses'in kocası,

[18] Fr. Küçük, ufak sürpriz. (e.n.)

hatta bazen Aziza da yanlarındayken. "Kuş kadar beyni var ama yine de bunak keçi ben zekiyim diye ortalıkta dolanıyor –lütfen!" Etrafındaki alaycı gülümsemelere aldırmadan işaret parmağını burnuna doğru birkaç kez kaldırır, o belli belirsiz alimane gülümseyişini takınarak bana doğru fısıldardı, "Bırak onları. Bilmediğimi sanıyorlar, ama biliyorum." Çevresine üzgün bir ifadeyle bakıp hayattaki daha üzücü şeyleri anımsayarak iç çekerdi.

"Senin büyüyüp genç bir adam olduğunu görmek için her şeyimi verirdim. Ama bu artık *otra venida*'ya," diyerek bir başka ömrü, *gelecek* olanı, yaşamın tüm lekelerinin cilalanıp parlatıldığı şu keşkeler ve ikinci-şanslar mahzenini kastederdi.

Bu benim için bir işaretti, çünkü onun *la otra venida*'dan bahsetmeye başladığını duyar duymaz ona doğru atılarak sımsıkı sarılırdım ve o da herkesin ortasında gıdıklanacak ya da kucaklanacak biri gibi göstermelik bir sinirle karşı koymaya çalışır, bu yaptığımdan –yani ondan uzun yaşayıp onu bir gün kendimden mahrum bırakacak olmaktan– sonra onu öpmeye nasıl cüret edebildiğimi sorardı. Ama sonra, onu bırakmaya niyetim olmadığını görünce yumuşayıp karşı koymaktan vazgeçer ve bu kadar çok sevgiyi sahiden hak ediyor muyum sorusuna yanıt bulmaya çalışıyormuşçasına yüzüme bakar ve en nihayetinde özlem ve önseziyle tüm benliğimi içine çekmek istiyormuş gibi derin bir soluk alırdı. O an tek yapmam gereken onu biraz daha sıkı sarmaktı, bunun üzerine, bastırmak için çabaladığı hıçkırıklar açığa çıkıverirdi.

"Beni seviyorsun, biliyorum, ama diğer büyükanneni daha çok sevmelisin," derdi.

"Patolojik Sephardi," diye gözlemledi Flora Teyze, bu sahneye tanık olmuştu ve Akdeniz'de sevgi diye bilinen bu tür duygusal gerginliklere katlanamazdı. "Hiçbir şey," demişti bana yıllar sonra,

"batak para gibi insanı nefessiz bırakan ve sonunda kendini biraz değersiz ve mutlaka şefkatsiz gibi hissettiren şu çarpık diğerkâmlık kadar düşmanca olmamıştır."

"Peki ama neden onun sizi daha çok sevdiğini söylemesine izin vermiyorsunuz Madam Adele?" diye şaka yollu itiraz ederdi Flora Teyze, iki kadın dört el için yazılmış parçaları çalarken Aziza'nın oturma odasına güneş girmesin diye panjurları kapalı tuttukları sıcak yaz öğleden sonralarında. Aziza, Prenses'in tavsiyesi üzerine savaşın son günlerinde Flora Teyze'yi piyano hocası olarak tutmuştu. Şimdi, on yıl sonra, anne-kız gibi olmuşlardı.

"Onun beni daha fazla sevmesini istemiyor muyum sanıyorsun?" diye sorardı Aziza.

"O halde neden buna izin vermiyorsunuz?"

Büyükannem sinirlenerek yanıtlardı; "Eğer bunu anlamıyorsan Flora, o halde gerçekten çok üzgünüm."

O sıcak yaz öğleden sonralarında Aziza'nın apartman dairesi –ve aşağıda Memphis Caddesi ile bütün İbrahimieh– o kadar sessiz bir hal alırdı ki dedem Jacques odasında uyurken çoğu zaman ben de divanda uyuyakalır, iki kadının sohbetiyle piyano alıştırmaları eşliğinde uzun ve dinlendirici bir şekerleme çekerdim. Kimi zaman, uykumun orta yerinde, uzun limonata bardaklarında şıngırdayan uzun kaşıkların sesine veya bu iki kadının ısrarcı fısıldaşmalarına ya da yüzümün etrafında dolanıp duran bir sineğe uyanırdım ki bu da Liszt'in müziği ve Aziza tarafından pencere pervazına bırakılan bir önceki günden kalan pirince gelen kumrukların mırıltılarıyla birlikte rüyama girerdi.

"En azından onu da aynı şekilde sevmesini istiyorum," diye sevgi meselelerinde inatçı, ilkeli bir eşitçiliği savunuyormuş gibi ısrar ederdi büyükannem.

"İyi de neden birinden herhangi birine *aynı* sevgiyi beslemesini isteyesiniz ki? Hem böyle bir istek ne zaman kalpleri etkiledi ki?" diye sorardı Flora, yıllar sonra Venedik'te, Campo Morosini civarında birlikte yürüdüğümüz bir yaz öğleden sonrasında yaptığı gibi, "İnsan herhangi birini nadiren sever, bırak ki onları iyi sevmeyi," diye ekleyerek.

"Anlamıyorsun, Flora," diye ısrar etti Aziza, "onu, beni kıskanmasın diye sevmesini istiyorum. Endişeleniyorum. Ben gittikten sonra ona nasıl büyükannelik yapacağını düşünüyorsun?" "Ne demek 'gitmek'?" "Gitmek. Uzaklara gitmekteki gibi, Flora." "Neler diyorsun? Daha altmışında bile değilsin!" "Fransa'ya gitmekten bahsediyorum, Flora, *öyle* gitmekten değil! İngiltere'ye gitmek. Konstantinopolis'e gitmek. Ne bileyim işte. Gitmek." Bir an duraksadı, muhtemelen kelimenin diğer anlamının da fazla uzak olmadığını fark etmişti. "Hem üstelik sence ne kadarım kalmıştır ki?" diye sordu, yılları kastederek.

Prenses'in içerlemesinden korkan Aziza, ona yaptığım ziyaretleri caddenin karşısındaki komşusundan saklamaya karar verdi. Prenses'le ne zaman buluşsa, nadiren görüşüyormuşuz gibi yapmak için beni soruyordu –tüm bunlar son derece zarif bir çetrefillik içinde yapılsa da son derece anlamsızdı, sanki Prenses'in o ikili arasında daha az tercih edilen taraf olduğu aklının ucundan hiç geçmezmiş gibi.

Prenses günlük programı konusunda aşırı titiz olduğundan, ziyaretlerimi ondan saklamak hiçbir zaman çok zor olmuyordu. Öğleden sonra saat ikide, öğle yemeğini yiyip bir yaz akşamüzeri için tüm hazırlıklarını yaptıktan sonra, Prenses kapıyı arkasından çekip evden çıkar, yeşil panjurları birbiri ardına dışarıdan kapardı. Tramvay istasyonuna kadar yürür ve orada ya bir araba kiralar ya da annesinin yaşadığı ve tüm ailenin Spor Kulübü'ne

gitmeden önce kahve içmeye hazırlandığı iki durak ötedeki Sporting'e gitmek üzere tramvaya binerdi.

Bunlar hayatının en güzel saatleriydi ve hiçbir şeyin bunu bozmasına izin vermezdi –ne bozulduğu anlarda sağlığının ne de bir başkasının. İşte annem beni kendi annesine de öğle yemeğinden hemen sonra götürürdü.

Çoğu zaman bir komşu, arkadaşlar, Flora Teyze ya da başkaları Aziza'nın yemek odasının dışındaki balkonda oturur ve herkes neredeyse yaprakların bile kımıldamadığı, gün ışığının yavaş yavaş yön değiştirmesine ve sandalyelerin alınıp değişmez bir şekilde dedikodu, gözyaşları, kin ve boş vermişlikle dolu sohbete devam etmek üzere bir yan balkona geçilmesine daha saatler varken çizgili bir brandanın gölgesinde oturup konuşurdu. Kadınlardan biri ağlamaya başladığında bunu, diğerlerinin önünde ağlamaktan utandığı için değil de, uykusunun horgörerek *sales comediennes*[19] kategorisi altında topladığı kadınlar tarafından bölünmesinden hoşlanmayan Mösyö Jacques'ı uyandırmamak adına sessizce, başını göğsüne gömüp elindeki buruş buruş mendili ağzına tutarak yapardı.

Dolayısıyla yaz günlerinin o saatleri uzar ve gökkuşağı renklerindeki çeşit çeşit şerbeti çok uzun sürede ancak getirebilen Sudanlı uşağın balkondaki kirli tabak çanağı alıp ortalığı temizlemek için geri gelmesi için de yine bir o kadar zaman geçmesi gerekirdi. Ve o zaman bile, hava kararmadan bu akşamüzeri saatlerinden daha çok geçmesi gerekiyordu; öyle ki, Flora Teyze'nin deyişiyle, dünyanın en uzun saatleri Mısır'da yaşanıyordu.

"Zaman nasıl geçiyor," derdi büyükannem o tasasız anlarından birinde ve günlerinin bu şekilde, dostları, ailesi, evi ve piyanosuyla birlikte öğle güneşinin huzur verici parlaklığı altında

[19] Fr. Kirli aktrisler. (e.n.)

geçmesini istediğini düşünürdü. Kendini sıhhatli bir yaşlılığa, *une bonne vieillesse*[20], hazırlamaktan kastettiği de işte buydu. Onun durumunda, *une bonne vieillesse* yalnızca hastalıklardan ve dünyevi endişelerden azade sağlıklı, canlı bir yaşlılık, *işlerini* yoluna koymasına ve *kimseden hiçbir şey* istememesine olanak sağlayacak kadar zaman anlamına gelmiyordu; aynı zamanda dost bir elin, tercihen uykunun orta yerinde, elini tutup ölmenin utancından ve onur kırıcılığından uzakta *öteki tarafa* çekiliver-mesine olanak sağlayan bir yaşlılık anlamına da geliyordu.

* * *

Prenses'in Memphis Caddesi'nin köşesinden dönüp eve doğru geldiğini görür görmez, "İşte orada," diye araya girerdi balkondaki dört ya da beş kadından biri. "Saat altı oldu bile!" diye bağırırdı içlerinden biri. Aziza da içgüdüsel olarak içeri girmemi söylerdi. "Bugün nasılsınız, madam?" diye bağırırdı, balkondan yeri göğü inleterek, onu ilk selamlayan olma konusunda her zamanki gibi şevkliydi –ona kıyasla kendinizi sürekli kusurlu gibi hissetmenize neden olan bir alışkanlık. Çünkü sizi sokakta her gördüğünde yüzünü aydınlatan neşenin altında, ya onu geç fark etmenizin kendisiyle konuşmadan kaçınma arzunuza dair dile getirilmeyen bir kanıt oluşu ya da sizi daha önce fark etmesinin onun sizi, sizin onu düşündüğünüzden daha çok düşünmesi anlamına gelmesi yatıyordu.

Bu kez komşusunu istisnai bir coşkuyla karşıladı, çünkü evde benimle birlikteyken onu selamlamaktan kaçınmak için geçerli bir nedeni vardı. Hızla ayaklanmıştı, şaşkın ifadesi tırabzanın ardındaki kayıtsız pozuyla çelişiyordu. "Ah, sizi görmedim, Madam

[20] Fr. İyi, sıhhatli bir yaşlılık (ç.n.)

Adele," dedi Prenses, tam da balkonun altında durarak. Oturma odasındaki açık Fransız tipi pencerelerle kapı sövesi arasından o tanıdık el çantasını ve katlı halde duran yelpazesini gördüm, güneşe karşı siper etmek için elini tuhaf bir şekilde kaldırışını izledim. "Peki daha sonra ne yapacaksınız?" diye sordu Prenses. "Ben mi? Hiç. Biraz kumaş almayı düşünüyordum –birkaç güne terzim geliyor– ama bu sıcakta dışarı çıkacağıma şüpheliyim." "Dilerseniz size eşlik edebilirim." "Bilmiyorum, belki bir başka sefere." Vedalaştılar.

"Sürekli kocasıyla kavga ediyor," diye fısıldadı Aziza misafirlerinden birine. "Geceleri birbirlerine söyledikleri korkunç şeyleri duymalısınız."

Sonra fikrini değiştirirdi ve kendi düşünceleri içinde aklı karışmış bir halde Prenses, karşıdan karşıya geçip de ferforje bahçe kapısını açmak üzereyken balkonundan ona, "*Attendez,* bekleyin," diye seslenirdi. "Belki de kumaş almaya giderim. Bu sonbahar çok sayıda davet var ve benim kıyafetlerim çok eskidi Madam Esther," diye yakınarak sonbaharın ilk günlerinde Prenses'in annesinin düzenlediği geleneksel baloya henüz davet edilmediğini kim bilir kaçıncı kez ima ederdi.

"O halde yukarı mı geleyim?"

"Hayır, hayır, hemen inerim." Sonra, anneme dönerek şöyle derdi, "Biz gitmeden ayrılmayın."

Beş dakika sonra, biri olağandışı genişlikteki bir şapka takmış, diğeriyse bir elinde katlı yelpazesi, diğer elindeyse çantası ve beyaz eldivenleriyle iki *mazmazel* onları bir araya getiren ve hem kendilerine hem de dünyadaki diğer herkese mütemadiyen hatırlattıkları gibi tek ortak noktaları olan ve aralarındaki çekişmeye, çatışmalara, birbirlerine karşı besledikleri belli belirsiz güvensizliğe rağmen ta en sonuna kadar sıkı fıkı olmaya devam eden arkadaşlıklarını

her daim kurtaran dilde sohbet ede ede sokak boyunca Camp de Cesar istasyonuna doğru yürürken görülebilirdi.

* * *

Aziza'nın sohbeti çoğunlukla dertliydi, sonu gelmeyen şikayetlerle doluydu: sağlığı, oğlu, Mısır'daki huzursuzluk ve karmaşaya dair gündelik haberler, onu son şeker kırıntısına kadar soyan hizmetliler ve sağırlığı onu hayatının en güzel yıllarından mahrum eden kızı, yani annem. Konuşması her daim dağınık ve muğlak olduğundan, sızlanma haline bir kez kaptırdıktan sonra bir dertten diğerine geçer, baş kötülerin her daim onun rahatsızlıkları, kalp kırıklıkları ve zorluklarla elinden geldiğince mücadele etmeye çalışan bahtsız kurban, çemberi giderek daraltan ejderlerle çevrili bir vaziyette direğe bağlanmış bir Orta Çağ şehidi rolünde olan kendisine dair küçük düşürücü durumlara dair yan anlatılarla dolu sonu gelmez hikâyeler anlatmaya başlardı –tüm bunlar onu geceleri yatağından kaldıran safra taşlarına neden olurdu ve gece boyunca rüzgâr dışında şikayetlerini dinleyebilecek kimsenin olmadığı balkonda oturup bomboş Rue Memphis'e bakar, alçak bir gong sesiyle tam da korktuğu gibi hâlâ çok erken olduğunu ve servis kapısından giren Mohammed'in memnuniyetle karşıladığı ayak seslerini duyacağı şafağa kadar saatlerin geçmek bilmeyeceğini ilan eden koridordaki saatin sarkacına kulak kesilirdi. Şimdilik, sadece sükunet ve ardı arkası kesilmeyen kızışmış kedi mırıltıları dalgalar gibi bir yükselip bir alçalırken herkesin korktuğu topallayan bir *chienne*'nin[21] eşlik ettiği parlak kedi gözleri ara ara balkonuna şüphe ve gözdağıyla dönerken karanlıkta Rue Memphis'i kat ediyordu. "Gecelerim," derdi bunlara.

[21] Fr. Dişi köpek. (e.n.)

"Biliyorum," dedi, komşusunu mutsuz düşüncelerden uzaklaştırmaya çalışan Prenses, ki bu o kadar da zor değildi, ne de olsa Aziza'nın bir dertten bir derde sürüklenirken biraz uğraşla tam ters istikamete döndürülebileceği ve güneşin altındaki neşeli adaların peşine düşebileceği bilinen bir gerçekti –sanki konuştuğunda asıl önemli olan acıları ve kalp kırıklıkları değilmiş de kimsenin, özellikle de kocasının asla izin vermediği konudan sapma, ipin ucunu kaçırma, aklına ne gelirse söyleme hakkıymış gibi.

* * *

Kimi zaman, gecenin ortasında, tek başına balkonda oturmuş, böğründeki safra taşı ağrısını geçirmeye çabalarken –tekir balığı sayesinde tanışmalarından yıllar önce– Aziza, caddenin karşısındaki verandada ışıkların bir anda açılmasını izlerdi ve Prenses üzerinde sabahlığı, bir elinde büyükçe bir fincan, diğerindeyse dümdüz sıcak su torbasına benzeyen bir şeyle, peşinde saçları karman çorman bir halde balkona çıkıp titreyen eliyle tırabzana tutunarak kendini koltuğa bırakıveren dedem olduğu halde ortaya çıkıverirdi.

Rue Memphis üzerinde birbirlerine bakan gelecekteki-büyükanne ve büyükbabam zaman zaman diğerini hangi gizli rahatsızlığın ayakta tuttuğunu merak ederdi, çünkü ikisi de bırakın gün içinde komşuların arasında geçen dostane sohbetler esnasında birbirlerinin sağlık durumunu sormayı, konuşmazlardı bile.

Kocası ona neden geceleri el bile sallamadığını sorduğunda, "Çok yersiz olurdu," diye yanıtladı.

"Ben incelikli bir kadınım," diye ekledi sesinde orta karar bir itizarla.

"*Ben incelikli bir kadınım*," diye taklit etti ve araya derhal birkaç Ladino sözcük sıkıştırdı. "Şurada otur ve kımıldama," dedi, kendisi de bu iki kadın arasında oluşan yakınlıktan etkilenerek. "Burada iyi Ladino konuşan tek tük insandan birisin. Diğerleri eşimin ailesinden ve *gerçek* Ladino konuşamayacak kadar kibirliler. Şimdi karşılıklı konuşacak birini bulmuşken seni bırakır mıyım sanıyorsun?"

"Şurada otur ve kımıldama" gibi ifadeler büyükbabamın öldüğü güne kadar devam edecek bir dostluğun gidişatını belirliyordu –erkek her daim kadını şaşırtmak istermiş gibi davranıyor, kadınsa ciddiye alınmak için fazla fırlama olan birine katlanıyormuş gibi davranıyor ve Prenses, kocasının davranışlarında bir hata bulma konusunda her zaman mahir, komşusu Madam'ı kocasının lakayt espri anlayışından korumaya çalışıyor. Bu, doğdukları kent ve dünyadan olduğu kadar konuştukları dilden de gelen kolay bir aşinalıktı. Birbirlerini keşfetmiş bu üçlü için Ladino, Konstantinopolis'e duydukları özleme işaret ediyordu. Onlar için gevşetilmiş kravatların, düğmeleri açılmış gömleklerin ve eprimiş terliklerin diliydi, kişinin çarşafları, elbise dolabı ve yediği yemekler kadar mahrem, doğal ve gerekli. Ona Fransızca konuştuktan sonra, yalnız kaldıklarında artık işlerini sağ elleriyle görmek zorunda kalmayan solaklardaki rahatlamaya benzer bir hoşnutlukla dönüyorlardı.

Hepsi Fransızca üzerine eğitim almışlar ve bu dili çok iyi biliyorlardı, tıpkı Lysias'ın Yunanca bilmesi gibi –yani, Atinalılardan bile daha iyi– hikâye birleşik zamanı dilek kipini, anadilleri olmadığından dilbilgisi söz konusu olduğunda asla hata yapmayan kişilerin telaşsız rahatlığıyla kullanıyorlardı. Ancak Fransızca yabancı, bunaltıcı bir dildi ve tıpkı yıllar sonra Prenses'in bana söylediği gibi, iki saatten fazla Fransızca konuştuktan sonra ağzı

tükürüklenmeye başlardı. "Oysa İspanyolca, *reveille lame*, ruhu aydınlatır." Ve haklı olduğunu kanıtlamak için araya her daim bir atasözü sıkıştırırdı.

Aziza ve Prenses günde en az iki kez buluşurdu, bir kez sabah pazara giderken ve bir kez de Prenses kız kardeşlerinden döndüğünde. Kocası saat altıdan sonra bilardo salonunda nadiren bulunduğu için, üçü düzenli olarak Prenses'in bahçesinde, kokusu akşamüzeri geç vakit çay servisinin devam edeceği içeriye geçme saati gelinceye kadar havayı kaplayan yaşlı bir ıhlamur ağacının altında çay içerlerdi.

Aziza'nın, Halep'de doğmuş ve Ladino bilmeyen bir Yahudi olan kocası, sık sık işten dönüp ferforje çitin arasından kameriyeye bakardı. Kimi zaman, Prenses'in bahçesine açılan kapıdan ve guava ağaçlarının arasından geçtikten sonra, Mösyö Jacques oturma odası penceresinden içeri bakıp cam kapıya bir tür hınçla vururdu. Bilardo salonu sahibiyle formalite icabı hoşbeş ettikten sonra karısına, "Eve gitme vakti," derdi. "Tam keyiflenmeye başlıyorduk," derdi biri. "İspanyolca, İspanyolca," diye söylenirdi Halepli, karısıyla birlikte Rue Memphis'i geçip eve doğru giderken, "hep şu senin lanet İspanyolcan," karısıysa eve gitmediği için özür diler, anadili Arapça olan bir adama neden her zamanki saatini geçirdiğini açıklamaya çalışırdı.

"Ama daha yediye çeyrek var."

"Umurumda değil. Saat sekiz dedi mi akşam yemeğine oturmak isterim."

"Ama Mohammed tam da şu esnada yemek pişiriyor," diye itiraz etti. "Senin sorunun ne?"

"Sorun mu ne? Sana *sorun ne* anlatayım. Karımı bir başka adamın evinde aramak zorunda kalmaktan hoşlanmıyorum, sorun bu işte." Giderek sinirleniyordu ve öfkesinin yükseldiğini hissettikçe, haklı olduğuna da giderek daha fazla ikna oluyordu.

Mösyö Jacques, karısını değil otoritesini kıskanan türden bir kocaydı, tıpkı sağlayanı değil de sağlanan lüksleri sevdiği gibi. Ladino'dan tiksiniyordu, çünkü gelenekleri ve sesleri kadar sinsi detayları ve klanlara özgü her şey, kültürü kendisine yabancı bir dünyadan dışlamak için komplo kuruyor gibiydi. Karısı bu dili konuşmaktan haz duydukça daha itici bir hal alıyor ve –tıpkı babasının da hatırlatmasını hatırlattığı gibi– ona Arapça'nın Arapça olduğunu, fakat İspanyolca'nın her daim İspanyolca kalacağını hatırlatmak karısını daha keyiflendiriyordu!

Onun için Ladino bir tür gıdaklama biçimiydi ve komşularının evine tavuk ağılı, bir *poulailler* diyerek dünyalarına girme konusundaki beceriksizliğini sabık Osmanlı efendiler gibi haşmetli bir kibirle karşıladıklarını bilmeden onları "kümesin" "sahipleri" olarak niteliyordu. "Suriyeli ikiyüzlü" ve "pis Türk" ifadeleri herkesin arkasından dillere pelesenk ediliyordu ve kaçınılmaz bir şekilde tüm bunlar bir pazar akşamüzeri geç vakit, her iki adam da kendi kahvehanelerinden dönerken başlayan ve dejenere *turc barbare*'ın[22] *juif arabe*'a[23] "pis, üçkâğıtçı Yahudi" dediği bir yüzleşmeye dönüştü. Oldukça dindar olan bisiklet dükkanı sahibi şaşkın bir ifadeyle teşekkürler, teşekkürler dedi, hakarete uğrayan hakaret edene terbiyeli olma konusunda böyle ders verirdi, bilardo salonu sahibine hakaretlerine karşılık vermeyi gerçekten niyetlendiği halde, Prenses küplere bindiğinde mahallelilerin açık bir şekilde duyabildiği gibi, Türk'ün karısı bunu dünyadaki herkesten daha iyi yapabildiği için vazgeçmişti.

Kendini kati suretle erkeklerin arasında kalması gereken bir tartışmanın ortasında bulan Prenses dahil herkes yeterince incinmiş

[22] Fr. Barbar Türk. (e.n.)
[23] Fr. Yahudi Arap. (e.n.)

ve utanmıştı. Mösyö Jacques *chez les barbares'e*[24] bir daha asla ayak basmamaya ant içti, Mösyö Albert ona insanların evlerinin dışında kaldığı için teşekkür etti ve her ikisi de Rue Memphis'te karşılaştıklarında bir daha asla *bonjour*[25] dememeyi akıllarına koydu. Etkilenmeyen bir tek Aziza oldu, ancak o da bu dörtlünün içinde en çok endişelenendi ve iki aile arasında bir uzlaşma sağlamak için elinden gelen her şeyi yapmaya devam edecekti. "Sinirlenince aklına ne gelirse söyleyebilirsin, Mösyö Albert," diye çıkıştı olaydan birkaç gün sonra, "ama o –asla! Asla!" diye yineledi, alt dudağı titrerken gözleri dolmaya başlamıştı. Basit, pirüpak ruhu, katı bir şekilde yetiştirildiği için her daim korunduğu çirkin, kaba dünyanın kalbine bir bakış atmıştı.

"Ama bunu bir şey kastederek söylemedi," dedi Prenses, Mösyö Jacques'a, o da hasarı onarmaya çabalıyordu. "Sizce bir kazan diğerlerine kara dediğinde bir şey kast ediyor mudur? Kendisi de bir kazansa nasıl böyle bir şey olabilir?"

"*Nasıl mı olabilir*, madam? Kolay. Öncelikle, kendisinin de kara olduğunu unutarak. Sonra kazan olduğunu bile unutarak – ki bununla gurur duymalıdır, hele de onları koruyup kollayan bir Tanrı olmadığı müddetçe kazanların beş bin yıl hayatta kalamayacakları düşünülürse. Ve size bir şey daha söyleyeyim, Madam Esther: kendisi gibi olanlara kara çalan hiçbir kazan benim evime ve kesinkes Tanrı'nın mutfağına layık bir kazan değildir!"

"Mösjö Jacques, kendinizi kaptırıp gitmeyin ama. Ben yalnızca çok hasta olan ve Tanrı'nın inayetinin kendisine neredeyse göz damlalığıyla verilecek kadar küçük dozlarla bahşedilen altmış yaşında bir adamdan bahsediyordum. Kendisi çok mutsuz ve küskün biri. Onunki artık kaynarken tıslamaya dahi mecali kalmamış eski bir kazan."

---

[24] Fr. Barbarların arasına. (e.n.)

[25] Fr. Günaydın. (e.n.)

"Tıslamada sıkıntı yok, çok teşekkürler," dedi imansız Türk, Aziza bu konuşmayı kendisine rapor ettiğinde ve her zamanki gibi onunla kart oynaması için ayartıldı. "Karım bu gibi şeyler hakkında yargıya varacak son kişi olmalı, ne de olsa kendisi dünya üzerinde en kötü kulağa sahip kadınlardan."

"Ama beni piyano çalarken dinlemeyi çok seviyor," diye karşılık verdi Aziza.

"Piyano müziğinden bahsetmiyordum."

Aziza duraksadı.

"Ah, anlıyorum," dedi.

"Hayır, anlamıyorsun," diye yanıtlamak üzereydi ki kendini tutup şöyle dedi, "Her şeyin altında yatanı görebiliyorsun, değil mi, kalbin en gizli saklı çekmecelerine kadar. Ve yine de bunu yapabildiğini hiç ele vermiyorsun. Bu arada şu tehlikeli *sezgilerinle* hepimizin notunu verdin." Buna en sevdiği özlü sözle karşılık verdi. "Eğitimli olmayabilirim, Mösyö Albert, ama zekiyim, şu an benimle alay ettiğinizi fark edecek kadar zeki." Kartlarını düzenleyip masaya kazanan bir el koydu. "Tanrıya şükür ki kart oyunlarında kazanabiliyorum, yoksa beni gerçek bir mankafa sanardınız."

"Madam Adele, ben genç bir adamken nerelerdeydiniz?"

"Mösyö Albert, böyle konuşmayın. Tanrı hepimize hak ettiğimiz hayatı verdi. Size sizinki, bana benimki."

"*Size sizinki, bana benimki,*" diye taklit etti kartları karıştırırken. "Uzun yolculuğa çıkma vakti geldiğinde O'nu kabinimde size de bir yer tutma konusunda ikna edebilir miyim sizce?"

"Onun vakti geldiğinde annemle babamın yanına dönmek istiyorum."

"Mösyö Jacques'ın yanına değil mi?"

"Mösyö Jacques bana hayatını verdi. Öldükten sonraki hayatını başkasına verebilir."

Bir süre elindeki kartlarına baktı. "Eşiniz size ölümden sonraki yaşamda eşlik edecek mi?" diye sordu dudaklarına dokunup geçen bir titremeyle birlikte bakışlarını kaçırarak.

"Ne kadar kıskanç olduğu düşünülürse –"

"Kim, eşiniz mi? Kadınları ne kadar da az tanıyorsunuz, Mösyö Albert."

"Ve siz de karımı ne kadar az tanıyorsunuz! Öyle cadalozdur ki benden önce ölecek olsa, vakit kaybetmeden beni çağırtır ki kendisiyle evli olduğumu unutmama fırsat kalmasın."

Gerçekten de, Prenses'in kıskançlığının aşkla bir ilgisi yoktu. Kocasını beğenmedikçe ve ondan uzaklaştıkça, onu kaybetmekten daha çok korkmaya başlıyordu. Sorumlu özenin bir örneğiydi, çünkü kocasının her gün azar azar ölmesini diliyordu –kocası da ondan tam da böyle, sadakatsiz kocaların vicdanlı düşkünlüğüyle nefret ediyordu. Kocasının en küçük ihtiyaçlarında dahi özenliydi: sabahları ona özel demlenen kahvesi, öğle yemeği için ıspanaklı hamur işleri, özel pirinci için et suyu, yağsız etleri için kurutulmuş meyve sosu, hafiften kolalanmış gömlekleri ve kırışıklıklarını sürekli düzlediği ütülü mendillerinden tutun da akşam rakı saati geldiğinde çeşit çeşit peynir, meze ve zeytinle dolu tabağına kadar– tüm bunları yaparken aşırı titiz bir eşti, ondan hiçbir şeyi esirgemiyor, fakat her bir hareketiyle ona kendisinin asla istemediği şeyleri hayatına dahil etmek dışında hiçbir şey yapmadığını hatırlatıyordu. İşin garip yanı, kocası onun –az biraz olan– sevgisine, onun kocasının –hiç olmayan– sevgisine kıyasla çok daha fazla ihtiyaç duyuyordu.

"Onunla ilgili böyle konuşmamalısın," dedi Aziza, kısmen iyi niyetli olduğundan ve kısmense dedikoduya destek vermekten hoşlanmadığından, fakat aynı zamanda da ufak tefek azarlamaları her daim insanları başkalarına dair yakınmalarının dozunu

arttırmaya zorluyormuş gibi göründüğü için her an herkesi savunma eğiliminde olduğundan.

"Senin için mükemmel bir eş oldu: aşçın, hizmetçin, hemşiren, terzin, berberin, hatta annen. Seni kaç kez mahvolmanın eşiğinden döndürdü? Rue Memphis'teki en akıllı kadın o."

"Biliyorum," dedi gözlerinde acı bir alayla Aziza'ya dönerek. "Biliyorum. Tanrı ona dünyadaki en büyük beyni vermiş. Ama başka da bir şey vermemiş. Onun yanında bir buzdağı bile soğuk algınlığına yakalanırdı."

Tam o esnada Prenses, kardeşlerine yaptığı günlük ziyaretten döndü. "Siz ikiniz bu karanlıkta nasıl kart oynuyorsunuz?"

"Romantizm," diye açıkladı kocası başını kaldırmadan.

"İyi de haberleri duymadınız mı?"

"Ne haberi?"

"Savaş sona erdi."

* * *

Ateşkesi kutlamak için, az önce Madam Dalmedigo ile birlikte içeri giren Prenses, kilerde kilitli tuttuğu dolaplardan birinde sakladığı krema, incir ve hurma reçelleri, pötifur ve ev yapımı bisküvilerle *gerçek bir çay saati* yapmaya karar verdi. Kızı Micheline ile verandalarının önünden geçmekte olan komşuları Arlette Joanides'e seslenildi, haberler aktarıldı ve çaya davet edildi. Yarım saat sonra, Flora Teyze, annesi, Marie Cantacouzenos ve Fortunee Lombroso, daha sonraysa Maurize Franco ile Lilane Arditi de onlara katılmıştı –böylece, Mösyö Jacques işten eve geldiğinde, kızı ona annesinin hâlâ karşı komşularında olduğunu söyledi. "O halde git onu al da gel ve ona ilk ve son olarak yerinin orası değil de," diyerek kümesi işaret ettikten sonra, "burası olduğunu söyle"

diyerek karanlık ve boş oturma odalarını işaret etti. Ailelerin arasındaki dargınlık geçmişti, fakat erkekler arasında belli bir *ölçülülük* baki kaldı. O esnada kitap okumakta olan on sekiz yaşındaki kızı omzuna bir ceket atıp hızla alt kata indikten birkaç saniye sonra karşı komşularının kapısını çalıyordu. "Anneme, babamın artık eve gelmesini istediğini söylemeye geldim."

"İçeri gir ve aptal olma. Hangi zamandayız, Orta Çağ'da mı?" diye bağırdı Prenses, artık sağır kızın konuşmasını anlamaya başlamıştı. "Çay içip kâğıt oynuyoruz, gelsene."

Genç kız içeri girdi ama kapı eşiğinde oyalanmaya devam etti.

"Baban evde olmamı istiyor, değil mi?" diye sordu Aziza kızının tuhaf bir şekilde oturma odasının dışında durduğunu görünce.

Kız, başını aşağı yukarı salladı. Prenses'in eline tutuşturduğu fincan ve altlığı dalgın bir ifadeyle aldı.

"Tam bir zorba," dedi Prenses'in kocası.

"Siz erkekler, hepiniz zorbasınız," diye cevabı yapıştırdı Arlette Joanides.

"Kadınlar ne o halde?" diye sordu Mösyö Franco'ya dönerek.

"Sizin gibi erkeklerle evlenmek için aptal olmak gerekir," dedi kadınlardan biri.

"Evlenen herkes aptaldır," dedi Prenses'in kocası. "Ama hatalarını fark ettikten sonra evli kalmaya devam edenlerse katıksız aptaldır."

"Bırak şu serseri havalarını da oyna," diye çıkıştı Prenses kocasına.

"Söylediğim yanlış mı?" diye sordu annesinin yanına oturmuş olan genç kıza.

Kız tepki vermedi.

"Tam kadınlara özgü. Münasip gelmeyince yanıt vermiyor."

"Ay kadınlar kadar!" dedi kadınlardan biri, "Ama iki kuruşluk garsonlarınızı etkilemeye giderken gömleklerinizi ütületmek söz konusu olduğunda tıpış tıpış gelirsiniz. Evlilikmiş!"

"Evlilik ya!" diye atladı Prenses'in kocası. "Müebbet cezası bile hafifletilebilir. Ama evlilikte gırtlağınızdaki düğümün gevşemesi için önce ölmeniz gerekir."

"Of, bırak şu saçmalıkları da sıranı oyna," dedi Prenses.

Tam o esnada kapı çaldı.

"Biri kapıya bakar mı?" diye sordu Prenses. Aziza, kızına bakıp kapıyı açmasını işaret etti. Kız denileni yapınca kapıda durmuş kendisine bakan bir adamla karşılaştı.

"Evet?" diye sordu.

Adam bir an için gülümsedi. Sonra Madam Şu-ya da Bu orada mı diye sordu.

Verilen yanıtı anlayamadı, fakat kız eliyle girişte beklemesini işaret etti. Sonra, adam daha ne olduğunu anlamadan kız kapıyı suratına kapattığı gibi koşa koşa Prenses'e gidip bir adamın birini görmek istediğini söyledi.

"Bir adam mı?" dedi şaşırarak.

Prenses en sonunda ayağa kalkıp kapıyı açtığında kahkahayı bastı. "İyi de bu benim oğlum," diye bağırdı. "Kızın onu içeri almıyor," dedi Aziza'ya dönerek. Herkes güldü.

Kız mütemadiyen kızarıp bozarıyordu.

"Üzgünüm," dedi.

"Endişelenme güzelim, seni kandırdı, hepsi bu," dedi Aziza, kızına.

Prenses oğlunun davranışı için bir kez daha özür diledi, kızsa muhtemelen gafını affettirmek için sessizce yağmurluğunu almak için uzandı. Sonra kız onu nereye asacağını bilmediğini fark edip mahcup bir ifadeyle gülümseyerek hiçbir şey demeden geri

verdi. Babasının aksine, oğlan aynı askıya asılsın diye ceketiyle birlikte yağmurluğunu da çıkarmamıştı. Ceketi üzerinde kaldı, beş dakika içinde saatine iki kez bakıp kendinden memnun bir şekilde arka cebine yerleştirdi.

"Kim kazanıyor?" diye sordu.

"Ben tabii ki," diye yanıtladı Madam Lombroso.

Hizmetli, genç adama çay getirdi ve o da çayı alıp divanın kolundaki gazeteye uzandı.

"Duydun mu?" diye sordu annesi.

"Evet, duydum. İngilizlerin artık bizden bir şey almayacağı anlamına geliyor. Çok hoş haberler olduğu söylenemez."

"Sen de hep her şeyin en kötü yanını görürsün," dedi Arlette Joanides.

"Bu bir zekâ göstergesidir madam," dedi Aziza savunmak için.

Kız sessizce Aziza'nın yanına oturdu, annesi kartlarını yelpaze gibi açarken o da omzunun üzerinden bakıyordu. Arada bir genç kız ona babası tarafından gönderildiğini hatırlatıyordu. "Biliyorum, biliyorum," diyordu annesi, rahatsız edici bir düşünceyi uzaklaştırmaya çalışırcasına.

"Evlendiğinde neler oluyor görüyor musun işte?" dedi Prenses'in kocası yeni dağıtılan eli incelerken. "Kâğıt bile oynayamıyorsun." Sonra, aklına yeni gelmiş gibi ekledi, "Ya da tek yapabildiğin kâğıt oynamak."

"Oyna," diye çıkıştı karısı.

"Hayır, hayır, bırak da istediği kadar üzgün davransın, kaybettiği gerçeğini değiştirmiyor," diye alay etti Flora Teyze.

"Sana kaybetmek kimseyi üzmez," diye yanıtladı başını kaldırmadan. "Ama ona kaybetmek," diyerek Aziza'yı işaret etti, "dehşet verici bir olaydır."

"Çünkü aptal olduğumu düşünüyor," dedi Aziza. "Bırakın da canı ne istiyorsa düşünsün. Eğitimli olmayabilirim ama çok zekiyimdir ve bu akşam ona kimin aptal olduğunu göstereceğim."

"Bu akşamki şansınla deha gibi görünmek iş değil," diye ekledi.

"Şans ve birkaç şey daha." Aziza burnunu işaret etti.

"Ah, evet, burun. Burun, bayanlar ve baylar!"

"Bırakalım da istediği kadar atıp tutsun –iyi de ben onu dinliyor muyum? Hayır."

"Yerinde olsam annemi savunurdum," dedi Prenses'in oğlu Aziza'nın kızına.

Kız başını kaldırdı, kibarca gülümsedi ve bu gibi konularda konuşmanın ona düşmeyeceğini söylemek istermiş gibi şaşkın, başını iki yana salladı.

"Ne ketumluk ama," diye yorumda bulundu oğlan o gece tüm misafirler gittikten sonra. "Tek bir yanlış hece dahi kullanmadı, hep tatlı ve çok nazik. Bunca yıldır onu nerede saklıyorlarmış?"

"Suriyeli Yahudileri bilmez misin?" diye sordu babası, masadan kartları toplayan karısına yardım ederken. "Köküne kadar içten pazarlıkçılar, hem de her biri, buna o da dahil, merak etme sen."

"O son derece dingin ve eşsiz biri," diye ekledi Prenses. "Hem de zengin. Babası bisiklet işinde."

"Çok çarpıcı biri," diye devam etti oğlu.

"Çarpıcı ya da değil, yine de kapıda ona oynadığın oyun hiç hoş değildi. Özür dilemeliydin."

"Ama diledim. Ufak bir oyun oynadım, n'olmuş ki –"

"Fark etmemek tam senlik bir şey olurdu," dedi annesi.

"Neyi fark etmemek?" diye sordu oğlan.

"Sağır olduğunu."

"Ama onunla konuştum –"

"Yine de sağır işte. Caddenin karşısından duyduğun yüksek ses kendisine ait."

Oğlan şaşkına dönmüş gibi görünüyordu. Annesi ona baktı ve aklından geçenleri okuyup hızla ekledi, "Uzak dur. O iyi bir kız."

Çok geçmeden kapı çaldı; gelen, oğlunun bir saati aşkın süredir beklediği arkadaşıydı.

"Bu akşam Fransız Konsolosluğu'nda kutlama var. Davet edildim."

"Ama ben edilmedim."

"Sorun değil. Seni şimdi ben davet ediyorum. Acele et. Herkes kutlamada."

"İyi de çok kalabalık olmayacak mı?"

"Tabii ki çok kalabalık olacak, hadi."

* * *

O akşam geç vakit eve döndüğünde, babam günlüğüne *sonunda onunla* tanıştığını yazdı. Ondan rüyalarını süsleyen ya da hayatında gördüğü en güzel kadın olarak bahsetmemişti, hatta fiziksel özelliklerine hiç değinmemişti bile. Her zamanki gibi batıl inançlı biri olduğundan, adını bile geçirmemişti. Basitçe ve çok açık bir şekilde *o* diye geçiyordu, öyle ki onu kâğıt üzerine yansıtmak yahut kişiliğinin anlaşılması nispeten zor yanlarını kurcalamak, şöyle yazan bir adam için fazla karmaşıktı: *Onu düşünmek istiyorum.* Onu ilk gördüğünde neler hissettiğini ya da aklının ona kaymaya başladığını hissettiğinde düşündüklerini yazmamıştı. Sadece gri eteğiyle bordo hırkasını ve annesinin arkasında oturup bakışlarını onun kartlarına kilitlemişken bacak bacak üstüne atma şeklini, masanın kenarına dayanan dizinin

rengini betimlemişti. Bir noktada kendisine baktığını fark edince ona gülümsemişti, rehavet ve belli belirsiz bir itizarla dolu kibar bir gülücük.

O akşam Fransız Konsolosluğu'nun kalabalık verandasında onun omzuna hafifçe vurdu. İnsanlar bahçeye ve şehrin Fransız, Yunan, Yahudi ve İtalyan gençliğinin bir bisiklet ve araba kornası karmaşasında şarkı söylediği caddelerine taşmıştı. Kutlamaya herkes gelmişti. Görünüşe bakılırsa benzer bir durum İtalya ve İngiliz Konsoloslukları için de geçerliydi.

"Dans etmiyor musun?" diye sordu adam ona dönünce. Söylediği tek kelimeyi dahi anlamamıştı.

"Çok kalabalık değil mi?" dedi kızın ona dans etme teklifinde bulunduğunu düşünerek. Sağırlar dans eder mi? diye düşündü, aklından tangoya kaçan vals figürleri geçiyordu.

"Harika bir akşam," dedi. Üzerinde pamuklu, kolsuz, beyaz bir elbise, ince bir gerdanlık ve beyaz ayakkabılar vardı, al al teni akşam ışığında parlıyordu. Hafif makyajı ve geriye taradığı ıslak saçlarıyla, gecenin erken saatlerindeki ziyaretlerinde okullu kız bakışlarını pileli eteğinden ve annesinin kartlarından ayırmayan utangaç komşu kızından çok daha yaşlı ve canlı görünüyordu. Hatta hareketlerinde, şampanya kadehini iki eliyle kavrayışında ve dirseklerini neredeyse kalçasının üzerine yerleştirmesinde bilinçli bir zarafetin izleri görülebilirdi.

Yine de, naylon çorap giymeyip el çantası almamış olmasıyla birlikte bronz teni nedeniyle bileğinde göze çarpan erkek saati şeklindeki beyazlık apar topar hazırlandığını ya da belli belirsiz de olsa kıyafetlerine yeterince özen göstermediğini ele veriyordu, sanki bütün günü sahilde geçirdikten sonra baloya yetişmek için son dakikada eline ilk geçen kıyafeti üzerine geçirip saçlarını ya da ayaklarını bile kurutmadan koşa koşa gelmişti. Ayak parmakları

muhtemelen hâlâ kumluydu. Bir yerde, diye düşündü beyaz gabardin elbisesinin parıltısından yansıyan loş akşam aydınlığının izlerine bakarken, aceleyle çıkarılıp soyunma kabininin ahşap bankının üzerine fırlatılıp atılmış bir mayo vardı.

"Yalnız mı geldin?" diye sordu konuşurken tam karşısında durduğuna emin olarak.

"Hayır, arkadaşlarımla geldim." Belki de dans etmek istiyordu.

"Onları tanıyor olabilir miyim?" diye sordu.

"Hayır, ama tanıştırırım," dedi, bununla hiç ilgilenmediğini düşünmeden elinden tuttuğu gibi kalabalığın arasından hiç bitmeyecekmiş gibi dolaştırarak onu, kendisini bekleyen bir grup genç adamın yanına götürdü. İçlerinden biri korkuluğa dayanmış, elinde tıpkı onun daha önce ailesinin evinde giydiğine benzer bordo bir ceket tutuyordu. Onu kız için mi tutuyordu, yoksa kız onu daha önce ödünç almıştı da şimdi geri mi vermişti? Gerekli tanıştırmaların ardından komşunun oğlunu kendi evinin dışında nasıl beklettiğini anlattı. Herkes güldü –bu kez hatasına değil de oğlanın yüzüne kapıyı çarpmasına.

"Çok daha kötülerini yapmışlığı vardır," dedi içlerinden biri.

"Biz gidiyoruz," diye araya girdi bir başkası. "İnsanlar İngiliz Konsolosluğu'nda bizi bekliyorlar."

"Gelmek ister misin?" diye sordu kız.

Oğlan duraksadı.

"Hoşuna gidebilir." Yine gülümsedi.

"Şey, bilmem ki."

"O halde başka bir zaman."

Ceketi tutan oğlana dönüp araba anahtarlarını istedi.

"Hayır. Ben kullanıyorum," diye yanıtladı.

"Benim arabam, ben kullanacağım," dedi katiyetle.

Babam onları bahçenin bittiği yere kadar mekanik bir şekilde takip etti. Kız kapıyı açıp arabaya bindi, uzanıp diğer tüm yolcu

kapılarının kilitlerini açtıktan sonra sarsak fakat kararlı hareketlerle şoför camını indirdi, anahtarlıkla cebelleşirken bir ayağı hâlâ kaldırımdaydı. "Annene saygılar," dedi kapıyı kapatıp motoru çalıştırırken.

Hiç kımıldamadan arabanın konsolosluğun bahçesinden sessizce çıkmasını izledi, devinip duran kalabalığın ve park halindeki arabaların ve arasından yol boyu sıra sıra uzanan yüksek palmiye ağaçlarının arasından geçip yokuş aşağı kapıya kadar ilerledikten sonra güvenlik kulübesini geçer geçmez cesur bir manevrayla Corniche'e doğru hızlanarak uzaklaştı.

Oğlan arabanın az önce bulunduğu yerde dururken kızdan geriye yalnızca diğer kapıları açmak üzere içeriye uzanırken yana kıvrılarak destek alan ve sonra karanlıkta kontak anahtarlarını ararken kaldırıma yaslanan beyaz saten ayakkabılarının anısı kalmıştı. Belki de kapıyı kapamadan önce ayakkabısını geride bırakmayı dahi düşünmüştü.

Ve belki de sahiden bırakmıştı. Çünkü gecenin ilerleyen saatlerinde, onu düşünmeden duramadığını fark ettiğinde ya da bedeninin çizgilerinin hafızasından yavaş yavaş silinmeye başladığını hissettiğinde, tıpkı bir kemik parçasından koca bir bedeni yeni baştan kuran bir antropolog gibi o ayakkabıyı düşünüyor ve ayakkabıdan başlayarak önce ayağını, ayağından bacaklarını, dizleriyle ışıl ışıl parlayan beyaz elbisesini zihninde canlandırıp en sonunda dudaklarına ulaşıyor ve sonra, uçucu bir an için yıllarca caddenin karşısında gördüğü fakat hiç fark etmediği o yüze bir gülümseme konduruveriyordu.

* * *

Birkaç gün sonra, bir pazar sabahı erken saatte, onu bahçesinin önünden geçerken gördü.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

"Sahile," diye yanıtladı kuzey istikametini işaret ederek. "Geliyor musun?"

"Belki. Kiminle gidiyorsun?"

"Kimse."

"Bekle, mayomu alayım."

Yüzmek, kumların üzerine uzanmak, sohbet etmek ve sonra ayinin ardından gelmeye başlayan kilise cemaatine denk gelmeden ayrılmalarına olanak sağlayacak kadar erken bir saatte sahile vardılar. Dönüş yolunda ufak bir fırında durdular, oğlan ona kek ve limonata aldı. Kız dondurma da yedi. Bir sonraki seferinde hesabı ödeme sırasının kendisinde olacağını söyledi. Oğlan keyiflenmiş bir şekilde tekrarladı, "Bir sonraki sefere." Rue Memphis'e vardıklarında kızın evinin kapısının önünde durdular. Oğlan onun karanlık, güneş almayan girişte gözden kaybolmasını bekledi, bir süre daha orada durduktan sonra caddeyi geçip ailesinin evinin kapısını açınca kahvaltıya yetiştiğini görerek şaşırdı.

Öğleden sonra saat iki buçuk gibi, güneş veranda zeminini yakmaya başladığında ve oğlan birkaç saat kestirse mi, yoksa ağaçların altına sandalye çekip hava kararıncaya kadar bir Rus romanı mı okusa diye düşünürken, telaşlı ve şaşkın görünen annesi apar topar dışarıya çıkıp Madam Adele'in onunla telefonda konuşmak istediğini söyledi.

Ne istiyor olabilir ki? diye düşündü. Ve neden telefon? Sonra anımsadı. Ona bir daha kızını sahile götürmeyi aklından bile geçirmemesini söyleyecek kadar izansız olabilir miydi? Şu korkunç "kızımın adını çıkarmak" ifadesini mi kullanacaktı? Kızı elinde, içine mayosunu sardığı büyükçe mavi-yeşil havlusuyla yürürken gördüğü o uğursuz ana yerinmeye başladı. Neden anneler kızlarının işlerine karışmak zorundaydı ve bu iki anne onu telefona çağırmadan önce ne konuşmuş olabilirlerdi?

Boğazı düğümlendi.

"Merhaba," dedi soğuk bir ifadeyle, göğsünün üzerinde boğucu bir ağırlık hissediyordu.

"Merhaba, Mösyö Henri ile mi görüşüyorum?" dedi hattın diğer ucundaki ses.

"Evet, madam."

"Mösyö Henri, ben Madam Adele, Gigi'nin annesi."

Demek haklıydı. Bari oturayım, diye düşündü, bu görüşmenin gününü berbat edeceğini biliyordu. Belli ki kadın İngiliz filmlerinde başarılı bir şekilde parodi edilen uyarı niteliğinde bir tirada başlayacaktı. Bu insanların Karanlık Çağların hangi cahil, bağnaz hücresinde tıkılıp kaldığını kim bilebilirdi ki. Kızın babasının her sabah dua ettiği ve Katolik bir kızla evlendiği için oğlunu evlatlıktan reddettiğine dair söylentiler dolaşıyordu. Aziza zarifçe boğazını bir kez daha temizledi.

"Kızım yüzünden arıyorum. Bu akşamüzeri onunla sinemaya gitmek isteyip istemeyeceğinizi sormamı rica etti."

"Bu akşamüzeri mi?" Sesi titriyordu.

"Evet, bu akşamüzeri. Onun için biraz son dakika kararı gibi. Ama o da böyle işte."

"Bu akşamüzeri," dedi düşünceli bir ifadeyle.

"Evet, bu akşamüzeri."

"Peki, bu akşamüzeri saat kaçta?"

"Bir sorayım."

Bir anlık sessizlik oldu.

"Tam üçte." Anne ve kızın fısıldaştığını duydu.

"Ne dedi?" diye sordu.

"Gelemezseniz bunu anlayışla karşılayacağını söyledi." Bir anlık sessizlik daha.

"Ona beş dakika içinde hazır olabileceğimi söyleyin. Onun ne kadar zamana ihtiyacı olur?"

"Ah, o şu an hazır." Anne ve kız bir kez daha hattın diğer ucunda fısıldaştılar.

"*Gaslight* adlı filmi izlemekten keyif alabileceğinizi düşünüyor. Kanımca, tuhaf bir film, ama benim gibi yaşlı bir kadına soran kim?" diye kıkırdadı annesi.

"İyi de kendisi bu filmi izlememiş mi zaten?"

"Hayır."

Film, Rue Memphis'e yakın küçük bir mahalle arası sinemasında oynuyordu. Onu bilet gişesinin önünde, bir elinde gözlükleri diğer elindeyse iki biletle beklerken buldu. "Sadece okurken takıyorum," diye açıkladı, "ve altyazıları okumam gerekiyor."

Daha sonra, eve dönerken, kız başını kaldırıp oturma odalarının penceresine bakınca karanlık olduğunu gördü. "Annem senin annende olsa gerek."

Oğlan kapıyı açtı ve birlikte, elindeki kitabı bırakıp bir değişiklik yaparak dışarıya çıkıp "yaşaması" için onu zorlayan babasıyla karşılaşmamayı umarak tek başına hava kararıncaya kadar Tolstoy okuyacağını bildiği kameriyenin yanından geçtiler. "Pazar günleri bunca kitap, kıyafet ve pipo ama tek bir kadın bile yok!" diye alay ederdi babası. Bu gece onu kızla görse balkona çıkıp, "Ee, şimdi de komşularla mı flört ediyoruz?" diyeceğine şüphe yoktu.

Kız bir başka sefer daha birlikte çıkmalarını isteyeceğini söyledi. Oğlan hangi filmleri gördüğünü sorduğunda kız neredeyse kahkaha atacaktı, hepsini görmüştü.

* * *

"Kız güzel, ama neyse o olduğunu unutma," dedi babası üç ay sonra bir akşamüzeri birlikte Corniche boyunca yürürlerken.

"Biliyorum. N'olmuş?"

"Eh, yanıtın 'biliyorum ve n'olmuş?' olacaksa bu konuyu asla rasyonel bir şekilde tartışamayız. Görüyorsun ya, talihsizliğiyle yaşamak zorunda ama aynı şey senin için de geçerli olacak. Eğer istediğin evlenmekse Berthe Nahas var. Çok güzel bir kız, sana tapıyor, parası var ve babası sizi kolayca tanıştırabilir." Babası Bayan Nahas'ın özelliklerinin her birini farklı bir parmağıyla belirtti. "Aşka gelince, eh, ya kendiliğinden gelişir ya da daha sonra, belki de asla gelişmez ki bu durumda kadın çocuklarla meşgul olur, sense başka işlerle.

"Micheline Joanides de var, Arlette'in kızı. Seni Gigi'yle konuşurken görünce annesinin yüz ifadesini fark ettim. Ya da Arpinee Khatchadourian. Hıristiyan, doğru, ama en azından duyabiliyor."

"Arpinee olmaz," dedi oğlu.

"Haklısın. Beyaz patates çorbasında bir çift pancar kökü gibi yüzen sarkık, kan çanağı gözleriyle –tamamen haklısın. İçi de dışı da çirkin."

"Hem benim evlenmek istediğimi kim söyledi ki?"

"Aziza'nın kızıyla sadece evlenebilirsin," dedi babası.

"Onu başkalarıyla da gördüm, biliyorsun."

"Özgürce hareket etmesine izin veriyorlar ama kimsenin kandığı yok. Avrupalıların hızlı yaşamlarıyla kokteyl-bar havalarını taklit eden pinti, bağnaz, Arap-teneke mahallesi Yahudileri. Ama köküne kadar Araplar. Adam kızının düğününe kadar otlakçı gibi yaşamaya devam edecek. Sonrasındaysa yepyeni bir çift deri ayakkabı gibi parlayıverecek."

"Ne yaptığımı biliyorum."

"Varsayalım," dedi babası Ibrahimieh sahilinde kurulan dalgaları izlerlerken, "varsayalım onunla karanlıkta konuşmak istedin. 'Şu su bardağını uzatır mısın' gibi değil de başka şeyleri kastediyorum."

"Zihnimi herkesten iyi okuyor. Ona yalan bile söyleyemiyorum."

"Bir metreste ya da annede olması gereken bir özellik. Peki ya bir eşte?"

Oğlan yanıt vermedi. Annesinin acımasız sözlerini anımsadı. "Pırlanta gibi bir kız ama sakat birini istemiyorum."

Babası yıllanmış sigara tabakasını çıkardı, cebinden ufak bir cep çakısı alıp sigaralarından birini ikiye böldü. "Daha az içmek için," diye açıkladı. Diğer yarısını tabakaya koymak üzereyken fikir değiştirip oğluna uzattı.

"Ve bu yüzden," dedi ilk nefesi çektikten sonra, düşünceli ve uzaktı, yarım kalan cümlesinin dudaklarının arasından sızan duman gibi etrafında uçuşmasına izin verdi.

"Flora, bisiklet kraliçesinden haberdar mı?" diye sordu babası.

"Evet."

"Peki ne diyor?"

"Ne diyecek ki?"

Müzik okulundan tramvayla eve dönerken haberleri verdiğinde Flora neredeyse hiçbir şey dememişti. "Bilmeliydim," demişti. "Bunu görememiş olmak ne büyük aptallık." Sonra, kendi hayatında çok az olduğu halde başkalarının hayatlarındaki neşe karşısında takındığı o gülümser teslimiyetle ona seçimi için iltifat etmiş ve ardından, sanki kendi cümlelerinde boğulurmuş gibi en nihayetinde kendini tutamamıştı: "Ama bana bir şey söyle. Senin evinde hiçbir yerde çalmadığım kadar çok müzik çaldım ve bunun senin için ne büyük bir anlamı olduğunu biliyorum –en azından ne büyük bir anlamı olduğunu iddia ettiğini. Ama şimdi müziğin ne olduğunu bilmeyen ve hatta onu duyamayan bir kadınlasın." Bir an için duraksadı. "Sana bunu asla söylemeyeceğime dair kendi kendime yemin etmiştim." Oğlan kendini

savunmak için bir şeyler mırıldanmak üzereyken, "İyi de neden *o*?" deyiverdi.

Acımasız ya da küstah bir şey yumurtlayıverme arzusu neredeyse dayanılmazdı. Sonra, içindeki bu acımasızlığı ortaya çıkaranın bu soruyu soran kadın değil de sorunun kendisi olduğunu fark etti. "Bilmiyorum. Henüz onu yeterince tanıdığımdan bile emin değilim. Fakat o beni benden daha iyi tanıyor."

Ne kastettiğini açıklamaya giriştiğinde, çok daha bariz olan *aşk* sözcüğünden kaçınmak için *evlilik* sözcüğünü kullanmıştı.

"O halde durum beklediğimden daha kötü," dedi Flora yüzünde bastırmaya çalıştığı öfke belirirken. "Asla sormamam gerektiğini biliyordum. Gerekenden fazlasını duydum –ve söyledim. Umarım beni affedebilirsin."

Bir sonraki istasyona varmak üzerelerken okuduğu kitabı çantasına geri koyup ayağa kalktı. Oğlan şaşırmış görünüyordu; burası onun ineceği istasyon değildi.

"Sakıncası yoksa burada ineceğim," dedi. "Yolun geri kalanını yürürüm. Biraz hava almam gerek."

Kalabalık koridor boyunca ilerledi, tramvay basamaklarından indi ve platformda durdu, gururu kırılmış ve yılgın bir şekilde eski el çantasının içinde kibrit ararken bariz bir şekilde ondan sigara dilenecekmişe benzeyen *galabiya*[26] giymiş bir adam dikkatle ona bakıyordu. Zihninden keskin bir acı dalgası geçti ve bakışlarında çaresiz bir teslimiyetle ona baktığını görünce içi acıdı. İntikam hep çok geç gelir, diye düşündü, ve ancak zaman, kayıtsızlık yahut bağışlayıcılık bu durumu dengeledikten sonra.

"O halde üzgündü," dedi babası. "Seni asla affetmeyecek."

"Onu istediğimde, emin değildi; şimdi ben kapılınca beni ister oldu."

---

[26] Boydan, uzun, düz elbise. (e.n.)

"Kadınları asla anlayamayacaksın!"

"Yeterince anlıyorum."

"Hiçbir şey anladığın yok. Erkekleri bile anlamıyorsun, hele hele kendini asla."

Sigarasını denize fırlattı ve en sonunda üşümeye başladığını söyledi. Eve gitmek istiyordu. Rüzgâra kapılmış bir Arap gazetesi ayaklarının arasına dolandı. Yaşlı adam kendini kurtarmaya çabaladı. "Şu pis şehir ve pis insanları," dedi oğlunun sigarasının zayıf bir alev gibi döne döne dalgaların arasında gözden yitip gidişini izlerken. "Hırsız Araplardan Yahudi paragözlüğüne, ola ola bir tekerlek tacirinin kızı oldu." Sonra kendi kendine kıkırdadı. "Her neyse, söz konusu evlilik olunca daima en kötüsü olur."

* * *

Birkaç gün ve Rue Memphis'in karşı tarafındaki aile arasında da çıkan birkaç tartışmanın ardından, Aziza vücudunun bir yanında şiddetli ağrılar hissetmeye başladı. Dr. Moreno onu görmeye geldi ve onun talimatları üzerine, kendisine safra kesesinin tamamının yahut taşlarının bir kısmının alınması gibi iki seçenek sunulduğu hastaneye kaldırıldı. Tipik Levanten yaklaşımıyla kararı kocasına bıraktı. Kocası tümden alınması taraftarıydı. "Annemle babamın yanına dönmek istiyorum, tek istediğim bu, Mösyö Albert," deyip duruyordu.

"Buradan gidip herkesten ve her şeyden uzak olmak istiyorum," dedi birkaç sabah sonra komşular birer birer hastane odasına gelip belki ameliyat bile olamayacağını öğrendiklerinde. "Görüyorsunuz ya, ameliyat bile işe yaramayacak," diye kestirip attı. "Ah, bırakın da kötü başlayan şu hayata bir son vereyim."

"Ama bütün hayatlar kötü başlar –" diye itiraz etti Albert.

"Saçmalamayı kesin, ikiniz de," dedi Prenses. "Önemli olan istirahat etmek."

"Evet. İstirahat etmek, madam, çok uzun bir süre boyunca istirahat etmek, inanın bana," diye yanıtladı Aziza.

Ertesi gün, Prenses'in kocası akşamüzeri erken bir saatte onu görmeye tek başına gittiğinde odasında sessizce yatıyordu, ışıl ışıl parlayan akşamüzeri güneşi o uyurken birinin çektiği kalın perdeler tarafından kesiliyordu.

"Sizi rahatsız etmiyorum ya Madam Adele?" diye fısıldadı kapıyı itip başını içeri uzatırken.

"Kim? Siz mi? Asla, *mon cher*[27]. İçeri gelin, oturun şöyle."

Yatağının kenarına oturdu ve bir süre sessizce birbirlerine baktılar, yüzlerinde mütevekkil bir hüzün vardı.

"İşte böyle," diye içini çekerek ellerini kavuşturdu.

"İşte öyle, sahiden."

"Bekliyorum," dedi iç çekerek.

"Bekliyorsun. Ne kadar süre boyunca, söylediler mi –" diye sordu.

"Bir şey demiyorlar ama işler hiç iyi görünmüyor, kötüden çok berbat."

"Buraya kadarmış o halde."

"Korkarım öyle. Buraya kadar. Açıkçası, Mösyö Albert, bugün hiç ölesim varmış gibi değil."

"*Cesaret, ma chere, cesaret.*"

"Fakat, Mösyö Albert," diye patladı. "Umarım sadece ben söylüyorum diye söylediğim her şeyi onaylamak zorundaymış gibi hissetmiyorsunuzdur."

"Hayır, hayır, inanın bana, ben de işlerin çok ciddi olduğunu düşünüyorum. Hiç iyi görünmüyorsunuz. Esther bile dün böyle söyledi."

---

[27] Fr. Canım. (e.n.)

"O halde siz de mi böyle düşünüyorsunuz? Ama, Mösyö Albert," diye itiraz etti bir süre daha duraksadıktan sonra, "ölmeye hazır değilim."

"Kim hazırdır ki, *ma chere amie*,[28] kim hazırdır?" Kısa bir sessizlik oldu.

"Mösyö Albert, ölmek istemiyorum."

"Çocuk gibi yakınıp durmayın. Korkacak bir şey yok. Öleceksiniz ve bunun farkına bile varmayacaksınız."

"Ah, Mösyö Albert, ölümü başıma kakıp durmayın. Size ölmek istemiyorum dedim."

"O halde ölmeyin."

"Anlamıyorsunuz. Ölmek istiyorum ama henüz değil."

"Düğünden sonra yani."

Ani bir sessizlik oldu.

"Beni nasıl da iyi tanıyorsunuz Mösyö Albert."

"Fazla iyi. Hayatınızı akvaryuma sıkışıp kalmış yaşlı bir kabuklu hayvan gibi yaşayacağınıza benimle yaşamalıydınız, size diyeyim."

Aziza bu benzetme karşısında kıkırdadı.

Birkaç akşam sonra iş çıkışı ziyaretine gelip de hastane odasının sıradan bir salona döndüğünü görünce, "Safra kesesiymiş," diye homurdandı kocası. "Tüm bu acı, inlemeler, ve uykusuz geceler, ve doktor, ve ambülans, ve hastane, ve sonuç ne: kıkırdama. *Quelle comedienne!*[29] Ama benim zavallı annem, huzur içinde uyusun, o safra kesesi taşından çok çekti. Bu yüzden öldü, zavallı. Bir kez bile mızıldamadan. O günlerde şimdi olduğu gibi ağrıkesiciler yoktu –o günlerde yumruk yaptığın elini dişleyip çocuklar uyanmasın diye sessizce acı çekiliyordu."

---

[28] Fr. Sevgili arkadaşım. (e.n.)

[29] Fr. Şu komedyenler! (e.n.)

"Önemli olan iyi beslenmek," diye ekledi Prenses.

"Ama ben bütün iştahımı kaybettim. Çok az yiyorum."

"O halde neden kilo alıp duruyorsun," diye araya girdi kocası.

"Sinirden. Sen odaya gireli iki dakika oldu ama ben daha şimdiden ağrının başladığını hissedebiliyorum."

* * *

Mısır'dan ayrılacağı 1958 yılına kadar, sonraki on yıl içinde o aynı hastaneye pek çok kez geri döndü, her seferinde, sonu olacağından korktuğu ameliyat karşısında dehşete kapılıyordu. Ve en sonunda, acil bir müdahaleyle safra kesesi taşları alındığında, ameliyatı yapan Yahudi hastanesinde Mısırlı bir doktordu. Yıllardan beri hayatını teslim ettiği Yahudi cerrah tutuklanarak lisansı iptal edilmişti ve söylentilere bakılırsa İsrail ajanı olarak yargılanacaktı.

O dönemde altmışlı yaşlarındaydı ve hafızasını yitirmeye başlamıştı bile. Başı yastıklarla destekleniyordu ve ben onu üzerinde yırtık pırtık pazen bir bornoz, inci kolye ve romatizmasına iyi geldiğini iddia ettiği alüminyum bilekliğiyle hatırlıyordum. Saçları epey azalmıştı ve başının üzerinde orantısız bir peruk gibi duruyordu. Bana her bakışında gülümsemeye gayret ediyordu. "Sonum geldi, Madam Esther," dedi Prenses bir bahar sabahı beni onun yanına götürdüğünde.

"Endişelenmeyin. Bir hafta sonra kızınızla balkonda oturup hep yaptığınız ve benle tüm kardeşlerim gittikten sonra da yapmaya devam edeceğiniz gibi güneşin tadını çıkaracaksınız."

Prenses'in kocasının bir keresinde eşinin iskeletinin geceleri yatakta dönüp durduğunda tangırdayan çelik çubuklardan oluştuğundan yakındığını hatırlayarak, "Hayır, madam, siz çelik gibisiniz," dedi Aziza. "Hem hepimiz O ne zaman isterse o zaman

gideriz, ne daha erken ne de daha geç." Aziza, insanlara hadlerini bildirmek istediğinde takındığı o kendine özgü göstermelik havalarına büründü.

Gitmek üzere kalkarken, Aziza yatakta kalmaya devam etti, gül rengi, ince uzun elini uzatıp yavaşça enseme koyarak bir dizi Ladino sözcük sıraladı. Sonra, sevgi dolu bir şekilde kolumu ısırıp öptü ve ben de ona sarıldım.

"Bana da sarılmak yok mu?" diye araya girdi Prenses saçımı okşayarak. Daha ricasını bitirmeden iki kolumla birden üzerine atılıp sımsıkı sarılmıştım bile, gitgide daha sıkı sarılıyordum, çünkü yalnızca Aziza'nın en nihayetinde Prenses'i daha çok sevme dileğini yerine getirmekle kalmıyor, aynı zamanda hastalığı esnasında tam da böyle davrandığımı düşünmesini sağlıyordum. Prenses'in de tıpkı Aziza'nın pek çok kez yaptığı gibi gevşeyip kendini ona sarılmama bırakmasını bekledim. Onun art arda sıralayacağı sevgi sözcüklerini, acısının, sevgisinin, tutkusunun sesini duymayı istiyordum –ve daha az karşılık verdikçe ona daha sıkı sarılmaya başladım. Fakat o bu oyunu bilmiyordu ve en nihayetinde tek yapabildiği yarı kıkırdama, yarı ciyaklama gibi belli belirsiz bir çığlık atmak oldu.

"Bu ne sevgi," diye bağırdı neşe içinde. "Bu kadar sevmek iyi değildir," diye ekledi Prenses parmaklarını saçlarımın arasında dolaştırırken.

"Bunu ona ben de öğretmeye çalışıyorum, ama dinlemiyor."

Prenses'in öngördüğü gibi, Aziza iki hafta sonra her zamanki ziyaretçileriyle birlikte balkonunda oturmuş akşamüzeri güneşinin yerini olağanüstü yaz akşamlarına bırakmasının tadını çıkarıyordu. Mısırlı doktorunun yarattığı mucize sonrasında kendini çok daha genç hissettiğine yemin ediyordu. "Bir nesil önce ancak balkona çaylarımızı getiren hizmetçi oğlan kadar olurdu," dedi.

"Şimdiyse beni hayata geri getirdi. Kusursuz Fransızca konuşuyor. Ofisini de görmelisiniz -gösterişli. Daha ancak otuzunda olan bir Arap için hiç fena değil. Eğer buradaki yeni düzeni o temsil ediyorsa, eh, *chapeau*[30] yeni Mısır."

"İktidarı ele geçirmelerini bekleyin. Yeni Mısır size nasıl davranacak o zaman görürsünüz, Madam Adele," diye araya girdi Yunan komşularından biri.

"Umurumda değil. Kendisi gerçek bir centilmen. Ona hayatımı borçluyum. Şaşıracaksınız, fakat ameliyatımdan bu yana epey felsefi bir hal aldım. Verdiği her şey için Tanrı'ya şükrediyorum; sahip olmadıklarımı özlemiyorum ve alamayacaklarımı da istemiyorum. Zengin değiliz ama rahatımız yerinde; Mısır'ı hiç sevmedim ama burada hayat güzel geçti; ve sevdiğim hemen herkes günde en az bir kere ziyaretime geliyor. Ölmediğime hiç bu kadar mutlu olmamıştım."

* * *

"Hemen oracıkta ölmeliydi," dedi Flora Teyze otuz yıl sonra Ponte dell'Accademia civarında bir yerde içtiğimiz kahvelerin parasını ödemek için ısrar ederken. "Çünkü ölümü bir köpeğinkinden beter oldu, hem öyle bir sefalette ki cennette Tanrı olmadığına yemin edersin."

Garsona bahşiş bırakmadan bozuklukları aldı. "Çünkü bunlar küstah *fannulloni*ler,[31]" dedi. Sonra, sanki restoran adına özür dilemek istermiş gibi ekledi, "Burada yemeklerin çok iyi olmadığının farkındayım ama kötü değiller ve gölgedeki şu masada oturup su sesini dinleyerek düşüncelere dalmaktan hoşlanıyorum."

---

[30] Fr. Şapka (çıkarmak). (e.n.)

[31] Fr. Tembel. (e.n.)

En sonunda elinde döndürüp durduğu kürdanı bıraktı. "Belki de bu yüzden Venedik'te yaşamayı seçtim -çünkü ne yöne bakarsan bak su hep yakınında ve berbat koksa da denizin kokusunu her daim alabiliyorsun; çünkü bazı sabahlar uyanıp sanki zamanda geri gitmişim de yeniden Corniche'deymişim gibi hissediyorum."

Söylediğine göre Venedik'te yazlar uzunmuş ve kentin etrafından vaporettolarla dolaşmak ya da doğrudan Lido'ya gidip sabahı sahilde tek başına geçirmekten daha fazla hoşlandığı hiçbir şey yokmuş. Denizi çok seviyordu. Ben de çok seviyorum, diyerek bana yüzmeyi öğretenin kendisi olduğunu hatırlattım.

Ona baktım. Altmış yedisinde hatırladığım aynı berrak yeşil gözleri ve piyanoda *Waldstein*'ın giriş kısmını çalarken tuşların üzerinde hızla hareket edebilen aynı ince, nikotin lekeli parmak uçları vardı. Onu on yıldır görmemiştim ve ondan önce bir beş yıl daha vardı. Yeniden Rue Memphis'ten bahsettik.

"Kötü bir piyanist değildi. Onun sorunu disiplindi. Ve hafıza. Özellikle hafıza. Oysa ben epey disiplinliyimdir; hafızaya gelince, unuttuğum hiçbir şey yoktur. Ramleh'den Victoria'ya kadar uzanan hattaki tramvay duraklarının isimlerini bile hâlâ hatırlıyorum."

Bir kâğıt peçete aldım, açıp ona tükenmez kalemimi uzatarak isimleri yazmasını istedim. Ramleh-Bacos hattındakileri de isteyebileceğime karar verdiğinden onları da yazıverdi.

"Bu arada eski adları hatırlıyorum, şu yeni rejime uygun son moda milliyetçi isimleri değil: Bağımsızlık Sokağı, Özgürlük Meydanı, Zafer Bilmemnesi."

Bulunduğumuz yöne asık bir suratla bakan garsonumuz başını çevirip restoranı bir diğerinden ayıran eğreti çitin üzerinden bir meslektaşıyla hararetle konuşmaya başladı. Boş terasımıza bakan kararsız bir turist çift görünce onları buyur etmek üzere

dışarı çıktı ve onlar daha geri çekilmeye fırsat bulamadan lütfen kendisini takip etmelerini söyledi.

Süklüm püklüm turistlere terastaki en kötü masaya kadar eşlik edilmesini izledi. "Bazen İtalya'dan nefret ediyorum," diye ekledi. "Fakat başka hiçbir yerde yaşamak istemeyeceğim günler de oluyor."

Köprüyü geçip Campo Morosini'ye yöneldik. O pazar günü akşamüzeri sıcağına çıkma cesareti göstermiş birkaç genç turist grubu dışında Venedik terk edilmiş gibiydi. Beyaz mermer ve traverten duvarlar güneşe karşı kısıtlı bir rahatlama sağlıyordu. Batı kıyısı boyunca, günün o saatinde sinek avlayan iki işletmenin hasır sandalyeleri, üçü bir masaya denk gelecek şekilde, parke taşlı kaldırımı dolduran kapalı Cinzano şemsiyelerin altında güneşte pişiyordu. Piazzada[32] dükkanlar kapalıydı.

Bana dondurma aldı.

"Hediyelik falan alman gerekiyor mu?"

Başımı iki yana salladım.

"Annen ne zaman ziyaretime gelse vaktinin tamamını herkese hediye almakla geçiriyor. Sen de öyle yaparsın diye düşünmüştüm. Kitaplara ne dersin?"

"Hayır. Ben seni ziyaret etmeye geldim."

"Beni ziyaret etmeye geldin," diye tekrar etti, bunu yapabilecek herhangi birisinin olması karşısında duyduğu memnuniyet yüzüne yansımıştı.

Zaterre'nin dar, boş sokakları boyunca ilerlerken eğik bir yol izleyen güneş Calle del Traghetto boyunca uzanan ufak binaların sıva kaplı ön cephelerine aşı boyası bir parlaklık veriyordu. Ailelerin Pazar günleri geç saatte yedikleri öğle yemeklerinin ardından yıkanan bulaşıkların gürültüsü belli belirsiz de olsa hâlâ

[32] İt. Piazza: Meydan. (e.n.)

duyulabiliyordu. Birkaç köşe başı sonra evine vardık. Zemin katta yaşıyordu, fakat mekan sokak seviyesinin altında kalıyordu. Çoğu Venedik apartmanı gibi, onunki de son derece ufaktı ve alçak tavanıyla ufak penceresini saymazsak seyrek eşyalı bir keşiş hücresine benzetilebilirdi. Komodinde, etrafı çeşit çeşit kasetle çevrili eski bir portatif kasetçalar duruyordu: Callas ve di Stefano, Wanda Landowska, Paul Anka. Kolej yurdunda yaşayan bir üniversite öğrencisi olabilirdi. Şifonyerinin üzerinde olsa olsa benim olabilecek bir fotoğraf fark ettim, oysa bunu daha önce görmemiştim. Bir parçamın Venedik'e kadar seyahat edip en nihayetinde ben onu görünceye kadar yirmi yıl boyunca bir başkasının yatak odasında kendine bir yer edindiğini görmek beni kısa süreliğine de olsa şaşırtmıştı.

Apartman dairesinin diğer tek odasında yan yana duran iki eski kuyruklu piyano vardı ve neredeyse başka hiçbir şeye yer kalmamıştı. İkinci piyanoya ulaşmak için ilkinin arkasından güçbela geçmem gerekti. Duvarlar çok eski mantar levhalarla kaplı olduğundan oda daha kalabalık görünüyordu. Pencere nasıl açılır kestiremiyordum.

"Bu odayı yıl boyu kapalı tutarım. Sigara kokuyor. Ama çalmayı da işte tam böyle öğrendim. Öğrencilerimden şikayet eden kimse olmadı. Ederlerse de –"

Yemek pişirip yediği, mektuplar yazıp okuduğu, televizyon izleyip ödev düzelttiği mutfağı gösterdi.

Masayı toplamaya başladı.

"Yardım edebilir miyim?" diye sordum.

"Tabii, bana tüm bu kâğıtları ne yapmayı önerdiğini söyleyebilirsin." Bir tomar broşür, el ilanı, nota, gazete ve istenmeyen postayı kucağıma bırakıverdi. Etrafa bakıp yenilgiyi kabullendim.

"Birinci piyanonun üzerine." Mutlu olduğunu görebiliyordum.

"Bu arada ben de biraz su ısıtıp gnocchiyi pişireyim. Kendi ellerimle hazırladım. Biraz sebze de haşladım. Pişirmeyi bildiğim tek bir şey varsa," dedi elindeki kibritle ocağı yakmak üzere eğilirken, "o da iyi gnocchi yapmaktır." Bir başka kibrit daha denedi.

"Bu ilgini çekebilir," dedi ocağı yakmaya odaklanmış halde. "Bana yemek yapmayı öğreten büyükannendi. Ben ona piyano dersi veriyordum, o da bana yemek yapmayı öğretiyordu. 'Günün birinde gerçek bir erkeğe gerçek bir yemek pişirmen gerekecek ve piyano müziği iyidir ama erkeklerin *un bon biftek*'e ihtiyacı vardır *vous zomprenez ce que je veux dire*,[33] Flora?' Böylece bana, günümüz Sefaradlarının bile unuttuğu Sefarad yemekleri öğretti. Balık, enginar, kuzu, pilav, patlıcan, pırasa. Ve barbun balığı, tabii ki."

Bunun üzerine ikimiz de kıkırdadık.

"Gülebilirsin ama büyükannen aptal değildi. İnsanları nasıl manipüle edeceğini çok iyi biliyordu. Ve en iyi manipüle ettiği kişi de herkesin onu kurnazlıkla alt edebileceğini düşündüğü kişiydi. O, annesi ve büyük-büyükannesi yıllardır pişirdiği halde barbun balığı nasıl seçilir bilmediğini düşünmesini sağlaması. Ya da aslında Konstantinopolis'te aynı mahallede büyümüş oldukları halde onu bir Fransız sandığını düşünmesini sağlamak ki bu durum onu çok güldürürdü. Ya da ne yaptığını çok iyi bilirken kendisinin hakir, basit ve aklı karışık olduğunu düşünmesini sağlamak.

"Buluştukları akşam annemin yanında olduğumu düşünmek. Evlenmeye karar verdikleri gün ondan haber almayı beklemem. Öğrenmesi gereken ilk kişi benken en sona kalmam."

---

[33] Fr. Ne demek istediğimi biliyorsun. (e.n.)

"İşte," diye gülümsedi akşam yemeğini duyururken. "Yıllar önce sevdiğini hatırladığım bir şey daha hazırladım. Umarım değişmemişsindir."

Eski bir mutfak masasının üzerine yerleştirdiği ipek işlemeli masa örtüsüyle uyuşmayan kırmızı ve yeşil plastik sapları olan paslanmaz çelik bıçaklar için özür diledi. Mısır'dan ayrıldığından bu yana geçen yirmi yıl içinde, tüm gerçek gümüş çatal bıçak takımı malzemelerini kayıtsızca birer birer elden çıkarmayı başarmıştı. "Kardeşimin servetinin sembolik sonu," dedi, Schwab'dan kalan mirası kast ederek. Geriye yalnızca şu beş gümüş çay kaşığı kalmıştı –ve bunun da nedeni hiç çay kaşığı kullanmamasıydı, yoksa onlar da Büyük Kanal'ın dibini boylamış olurlardı. "Beş gümüş çay kaşığı," diye yineledi, sanki bu kısa cümle hayatının hesap defterini özetliyormuşçasına.

"Baban bunu benden aylarca sakladı," dedi konuyu yine annemle babama getirerek. "Ne kadar yıkıldığımı anlatamam. Bunu hiç göstermedim –hatta annenin en iyi arkadaşı oldum– ama bunu atlatmam uzun, çok uzun yıllar aldı. Şimdi bile, tüm bunları hiç aşamadığımı hissetmeme neden olan günler oluyor. Ve aynı şeyin onun için de geçerli olduğunu düşünmek isteyeceğim günler. Anlarsın ya, tuhaf bir çifttik –kapılarımız hep ardına kadar açıktı ama birbirimizin girmesine asla izin vermiyorduk. Birbirimiz için doğru kişilerdik, geri dönebileceğimiz başkaları olduğu müddetçe. Yalnız bırakıldığımızda hep kaçıyorduk, tuhaf ve gergin hissetmeden aynı odada birlikte duramıyorduk bile."

"Bugün bile, hayatımı bu şekilde sürdürüyorum. Karşıdan karşıya geçerken çaprazlama gidiyorum, konser salonlarında hep en kenardaki koltuklarda oturuyorum ve asla kimsenin gözlerinin içine bakmıyorum," dedi tam da ben onun bu çabasını fark ederek bakışlarımı kaçırırken. "Hiç yalan söylemediğim halde

kimseye karşı dürüst değilim. Aldığımdan çok daha azını verdim, oysa elimde avucumda hiçbir zaman bir şey kalmadı. Kim olduğumu bildiğimden bile emin değilim, kendimi sanki komşumu tanırmış gibi tanıyorum; caddenin karşısından. Buradayken, orada olmayı arzuluyorum; oradayken burayı arzuluyordum," dedi İskenderiye'de geçirdiği yılları kast ederek.

" 'Görüyorsun ya Flora,' derdi Aziza bana, 'çok düşünüp çok soru soruyorsun. Hayatta insan at gözlükleri takmalı, dosdoğru ileriye bakmalı ve hepsinden öte, unutmayı öğrenmeli. *Debarasser*. Hem yaşayıp hem kendi tefecin olamazsın.' "

"Gördüğün gibi, ben sadece çatal bıçaklarımdan nasıl kurtulabileceğimi öğrenebildim. Hepsi bu. Geri kalan her şey şurada taşıdığım kitabın içine kaydedilip saklanmış durumda," diyerek başını işaret etti. "Hiçbir şey unutmuyorum –ne eskiden her şeyin nasıl olduğunu, ne de nasıl olmuş olabileceklerini istediğimi. Artık pek bir anlam ifade etmediklerini düşündükleri olduğu halde onlardan kurtulmak ya da onları yenilemek, onları temiz tutmaktan çok daha uzun süreceği için el üstünde tutmaya devam ettiği eşyalarla saatler geçiren yaşlı dullar gibiyim." Bir an duraksadı. "Belki de yaşımın gösterdiğinden çok daha az yaşadığım –ve sevdiğim– için hatırlıyorum."

Ayağa kalktı, buzdolabının üzerinde saklı duran bir şeyi indirip sürprizini ortaya çıkardı, keçi kaymağıyla yapılan "ekmek kadayıfı" adlı bir Osmanlı tatlısı.

"Şimdi düşünüyorum da, asıl içler acısı olan Aziza'nın en iyi yaptığı şeyin unutmak olmasıydı. O kadar çok şey unuttu ki en sonunda kim olduğunu unuttu. '58 yılında hükümet kocasının malvarlığına el koyduktan ve ülkeyi terk etmeye zorlandıklarından sonra Fransa'ya geldiğinde görüp görebileceğin en acınası

haldeydi: Rue Memphis'in *grande bourgeoise*'sı -torunları, piyanoları, çay partileriyle- Orly havaalanında beş yaşındaki bir çocuk kadar korkmuş ve aklı karışmış bir halde öylece duruyordu."

"Onu karşılamaya giden Robert bana yıllar sonra kalabalığın içinde onu görmeye çalışırken nasıl kaybolmuş göründüğünü anlattı, yanına gidip, 'Anne, işte buradayım!' dedikten sonra bile. Ona sarılmaya çalışmış ama o Robert'i itip durarak o kitabi Fransızca'sıyla '*Mais je ne vous connais pas, monsieur,*'[34] deyip durmuş. 'Ama benim, Bertico,' demiş Robert."

Flora konuşmaya devam ederek Aziza'nın en nihayetinde oğlunu tanıdığında tek yaptığının yüzüne dokunup çok yaşlı göründüğünü söylemek olduğunu söyledi. Sonra özür dilemiş ve bu durumun gözlük takmamasından kaynaklandığını belirtmiş; söylediğine göre evde unutmuş. Ama endişeye hacet yokmuş – hizmetçiyi gönderip aldırırmış. Robert durumun vahametini ancak o zaman kavramış. Onu bıraktığında her iki kalçasında birer torunuyla yürüyebilen güçlü kuvvetli bir kadınmış. Oysa şimdi karşısında anlamlı birkaç cümleyi art arda sıralamayı becerememeyen bakımsız, yıkılmış bir yaşlı kadın duruyormuş. Uçak yolculuğu korkunç geçmiş; yol boyu ağlamış.

Paris'teki otobüs terminaline varıp da valizlerini beklerken büyükannem en beklenmedik şeyi yaptı: fırlayıp kaçarak uzaklaştı. Robert bir hamal ve valizlerle birlikte geri döndüğünde, babasını kendini kaybetmiş bir vaziyette buldu. "Sorun ne?" diye sordu. "Annen yok."

Derhal polise gittiler. Fakat onu bulmak günlerini aldı. En sonunda onu buldular –Paris'in diğer ucunda, Porte de Clignancourt'un ötesinde gözlüğü, takma dişleri ve iç çamaşırları gitmiş

[34] Fr. Fakat sizi tanımıyorum beyefendi. (e.n.)

bir halde. Oraya nasıl gittiği ya da aradaki yedi gün ve gece boyunca başına neler geldiğini asla bilemeyeceğiz. Hastanede Fransızca konuşmayı reddetti ve gözyaşı dökmediği zamanlarda Ladino birkaç hece mırıldanarak bir köpek olarak Rue Memphis'e geri gittiğini fakat evde kimseyi bulamadığını söylüyordu.

"Bana anlatılanlara bakılırsa hiçbir şeyden şikayet etmemiş," diye devam etti Flora. "Her zaman rahat olduğunu, rahibelerle hemşirelerin ona iyi davrandıklarını söylemiş. Fakat yemek yemeyi reddetmiş. Yemek konusunda korkunç kavgalar çıkmış. Geceleri uykusunda uluyormuş, söylediğine bakılırsa dertli, yürek yakan ve asla unutmayacağı bir uluma. Annesi ve oğluna sesleniyormuş. Sonra uyanıyor, bir şeyler hatırlayıp bir dizi anlamsız sözcük mırıldandıktan sonra yeniden uykuya dalıyormuş."

Mutfak sessizliğe gömüldü. Pencereden bakınca dışarıda akşam olduğunu gördüm.

"Bilmiyordum," dedim.

"Kimse bilmiyordu. Robert bana yıllar sonra anlattı." Kısa bir duraksamadan sonra, "Peki ya şimdi, kahveye ne dersin?" diye sordu.

"Olur," dedim. Sonra, mutfağı dolduran yoğun sessizliği kırmak için o akşam vaporettoya kaçta binmem gerektiğini sordum.

Daha çok vaktim olduğunu söyledi. Üstelik, nereden binmek istediğime bağlıydı.

"Eh, o halde Schubert'i şimdi dinleyebilir miyiz?" Kendisine vaat edilen hediyeyi unutmayan bir oğlan çocuğu gibi sormuştum.

"Duymak istediğin şey sahiden Schubert mi?" diye sordu, onu yıllarca görmediğim için af dilemek amacıyla yazdığım ve Rue Memphis'teki o ılık yaz akşamüzerleri Schubert çaldığını hatırladığımı belirttiğim mektubu kastederek. Büyükannemin Schubert'i hiçbir zaman sevmediğini yazmıştı. "Ama eğer hatırladığın Schubert'se, o zaman belki de Schubert çalmışızdır." Ona

si-bemol majör sonatasıydı diye yazmıştım. "Eğer öyle diyorsan," diye kabullenmişti. "Belki de tek başıma prova yapıyordum ve sen de kulak misafiri olmuştun."

Muhtemelen bunu benim uydurduğumdan şüphelenmeye devam etti.

"Her neyse, Schubert'i Almanlar İskenderiye'nin kapılarına dayanmışken ve evdeki herkes dünyanın sonunun geldiğini düşünürken çaldığım gibi çalacağım. Başlangıçta sinirlerimi bozmuştu, çünkü müzik hakkında en ufak bir fikirleri dahi yoktu. Ama bir süre sonra müziği –ve beni– sevmeye başladılar, çünkü Schubert fırtınadaki son deniz feneri gibi ışıyordu, sakin ve düşünceli, başka hiçbir yere ait olmadığımız için ait olduğumuza inandığımız eski bir dünyanın yankısı gibi. Kimi zaman Rommel'le aramızda yalnızca nota kâğıtları duruyormuş gibi geliyordu, o kadar. On yıl sonra o nota kâğıdını elimizden aldılar. Zaman içinde diğer her şeyi de aldılar. Ve biz bunun olmasına izin verdik, ne de olsa Yahudiler bu tür şeylerin olmasına izin verirler, çünkü içten içe, sahip olduğumuz her şeyi hayatlarımız boyunca en az iki kez kaybedeceğimizi biliriz.

"O akşamlarda Schubert çalıyordum çünkü biliyordum ki tüm korkunçluğuna rağmen savaş, hayatımı berbat ettiğim gerçeğiyle yüzleşmemem için bir bahaneden fazlası değildi.

"Şimdi Schnabel gibi çalacağım, çünkü deden ve sonra baban benim böyle çaldığımı duydular ve sonra oğlum olsaydı o da bu gece böyle çaldığımı duyardı. Şuraya otur."

* * *

O gece vaporettoya Zattere'den binmedim. Bunun yerine, Dorsoduro'yu geçip Accademia'ya yürüdüm. Loş bir ışıkla aydınlatılmış yüzer platforma ulaştığımda, civardaki tek nefes olan dilenci

bana Lido'ya giden vaporettoyu kaçırdığımı söyledi. "*Bisognera aspettare*, beklemeniz gerekecek," dedi.

Dolu dolu bir kırk dakikam olduğundan, ahşap köprüyü gerisin geri geçip Campo Morosini'ye gitmeye karar verdim. Köprüde de kimsecikler yoktu ve durduğum yerden, Santo Stefano kilisesine uzanan yakındaki Campo San Vidal hem karanlık hem de terk edilmiş görünüyordu. Kanal kenarında suya gömülmüş bir mermer basamağın üzerinde ilerleyen bir fare gördüm, grimsi tüyleri sırtına yapışmıştı, sığ sular boyunca ustalıkla ve sanki belirli bir amaç için ilerleyip bir çatlaktan içeri giriverdi.

"Demek o da senin için Schubert çaldı," derlerdi, erkekler kıs kıs gülerdi ama herkesin keyfi yerinde olurdu. Ve ben bir an için, Almanlar İskenderiye'ye dayanmışken tüm amcalarımla teyzelerimin korunmak ve birbirlerine destek olmak için toplanarak her akşam BBC'den Flora'nın Schubert'ini dinledikleri Grand Sporting'teki kalabalık apartman dairesini düşündüm. "Herkes gittikten sonra biraz bekle," demişti babama. "Sana söylemek istediğim bir şey var."

İstasyon platformu üzerinde yaşlı dilencinin ayaklarını sürüye sürüye uzaklaştığını gördüm.

Aklıma yine Flora Teyze ve yıllar önce nasıl Venedik'e geldiği, ne Almanya'dan ne de Mısır'dan sonra *kendini toparlamayı* öğrenebildiğinden orada yaşamını *boşa harcamış* bir halde neden tek başına kaldığı geldi. Ve İskenderiye'deki savaş yılları esnasında babamla birlikte akşamüzerleri tramvaya binip şehirde ufak konserler verdiğini gece olduğunda karanlık denize bakıp ölüm bu kadar yakınken konuşmak neden bu kadar güç diye düşünerek nasıl birlikte Corniche boyunca eve yürüdüklerini düşündüm. Ve bu gece, bunca yıl sonra Venedik'in karanlık ve tekinsiz ara sokakları boyunca kol kola yürürken birbirlerine ne

diyebileceklerini, en sevdiği kafenin, en sevdiği dondurma tezgahının, her zamanki gibi birlikteyken sessizce durup Dorsoduro boyunca yıldızların aydınlattığı kanalı ve dalgaların birbiri ardına ortaya çıkardığı sudan kentleri seyretmek için en sevdiği noktanın nerede olduğunu göstereceğini, _____ düşündüm. Neden bu gece bana ruhunu açmıştı?

Yürümeye devam ederken, Campo Morosini'nin griye çalan mavi kaldırımı gecenin karanlığında ışıldıyordu. Scirocco[35] havası, hatırlıyordum. Piazzaya yaklaşırken bir trattorianın[36] sönmek üzere olan ışıklarını gördüm. Gömlek yakasını açıp kravatını gevşetmiş bir garson uzunca bir mili çevirerek çizgili bir tenteyi katlıyordu; bir diğeriyse sandalyeleri üst üste koyup içeri alıyordu. Az ileride, daha önce önünden geçtiğimiz iki yol üstü kafesi turistlerle tıklım tıklım doluydu. Kocaman silindir spor çantaları taşıyan uzun boylu Senegalli işportacılar, turistler görebilsin diye piazzanın üzerinde uçurdukları oyuncak kuşları kurmakla meşguldü.

Piazzadan ayrılıp istasyona döndüm ve o gün ilk kez kente vuran suyun yankılı sesini duydum. Çok geçmeden, neredeyse boş bir vaporetto geldi. Binince kıç tarafındaki güverteye geçip en uçtaki ahşap banklardan birine oturdum. Ardından motor suyu köpürttü ve gemicilerden biri halatı çözdü. Hareket etmeye başlar başlamaz tıpkı İskenderiye'deki üstü açık tramvaylarda oturan okul çocukları gibi bağdaş kurup beni çevreleyen uçsuz bucaksız geceye ve karanlığın derinliklerine doğru ilerleyip tıpkı motorlarını kapatmış ya da küreklerini sudan çekmiş bir casus tekne gibi Büyük Kanal'ın ortasında ilerlerken ardımızda bıraktığımız ışıltılı gümüş-yeşim rengi dalgalara baktım. İleride, lagün

[35] Sahra Çölü'nden Akdeniz'e esen sıcak ve kuru yel. (ç.n.)

[36] İt. Trattoria: Ristorantenin bir alt, osterianın bir üst seviyesinde görülen, bir tür yemek mekanı. (e.n.)

boyunca uzanan ışıklı direkler başlarını su seviyesinin üzerine çıkarıp aysız kent yavaş yavaş uzaklaşırken Punta della Dogana'nın kaybolmaya yüz tutmuş siluetini ve daha ötede, puslu gecenin içinde göğe yükselen San Marco Kulesi'ni görebiliyordum. Vaporettomuzun döner ışığının vurduğu çarpıcı Venedik sarayları birer birer derin uykularından uyanıyor, hâlâ hayatta olan insanlarla konuşmaya can atan Dante'nin cehennemindeki gölgeler gibi gecenin içinde belirip bir anlığına ışıltılı kemerleri ve bezemeleriyle birlikte sırlı altın rengi pencerelerini sergiledikten sonra teknemizin geçip gitmesiyle birlikte yeniden karanlığa karışarak baykuşlarınkini andıran kıpırtısızlıklarına geri dönüyorlardı.

San Zaccaria'dan sonra, vaporetto geniş bir yay çizerek lagün boyunca Lido'ya doğru ilerlemeye başladı, tekne hızını iki katına çıkarmış, gürültülü bir şekilde dalgaları yara yara ilerlemeye başlamıştı, yüzlerimize vuran serin rüzgâr yoğun scirocco havasını yumuşatırken arkama yaslanıp başımı geriye attım. Eh, Venedik'i gördük işte, diye düşündüm, büyükbabamın espri anlayışını taklit ederek ve dönüp şehrin zamansız gecenin içinde gözden yitip gitmesini izlerken Flora'yı ve yaşamım boyunca gördüğüm tüm kentleri ve tüm sahilleri ve tüm yazlarla birlikte ben dünyaya gelmeden çok önce yaz mevsimini sevmiş olanları, benim sevdiğim ve umursamaktan vazgeçtiğim ve yasını tutmayı unuttuğum ve benimle şimdi burada bir evde, bir sokakta, bir şehirde, bir dünyada olmasını istediğim insanları aklımdan geçirdim.

Yarın, ilk iş, sahile gidecektim.

3

Yüzüncü Yıl Balosu

Başlangıçta, sözcükler itişip kakışırdı, biri bağırır, başkası karşılık verir, ardından bir anlık sessizlik, sükunetin sağlandığına dair bir vehim. Ve sonra o duyulurdu.

Babam yıllarca o çığlığın günü yırtarak Rue Memphis'in üzerinde yükseldiğini ve Ibrahimieh'in güçlü ciğerlerden tıpkı kadim, muhteşem, ulumayı andıran bir feryat gibi yükselen gündelik gürültüsünü duymuştu.

Bu, günün birinde öğreneceği üzere, sağırların ulumasıydı, sağırlar acı çektiğinde, sağırlar tartıştığında, çığlık attıklarında, kelimeler onları yüz üstü bıraktığında ve evlendiği kadının sesinden ziyade sahile gidilecek sakin bir Pazar günü aynı anda acı acı fren yapan onlarca otobüsten çıkabilecek sesi andıracak şekilde ortalığa saçılan çığlıkların sesiydi.

Sokaktaki insanlar ona *al-tarsha* derdi, sağır kadın ve pazaryerindeki Arapların arasında, evindeki herkes ve her şey *tarsha* ile ilişkileri bağlamında bilinirdi: sağır kadının babası, sağır kadının evi, hizmetlisi, bisikleti, arabası, kocası. Kırklı yılların başlarında Corniche'te düzenlenen bir gösteri yarışını kazandığı ve sonrasında komşulardan birine satılan bisikleti *tarsha'nın mutusikl*'i olarak bilinmeye devam ediyordu. Ibrahimieh sokaklarında tek başıma yürüyebilecek kadar büyüdüğümde, ben de *tarsha'nın oğlu* olarak bilindiğimi keşfettim. Ibrahimieh'teki Arap berberim –bir zamanlar Aleco'nun asistanı, şimdiyse Aleco'nun sahibi olan– babamı hiç sormaz, hep annemi sorardı. Bazen, beni gören sokak satıcıları, esnaf ya da kafelerde boş boş oturanlar belli belirsiz bir hareketle baş parmaklarını kulaklarına götürürlerdi.

Annem hakkında konuşuyorlardı. Ama rahatlıkla şakaklarını da işaret edebilirlerdi, çünkü çoğu sağırları deli sanıyordu. Annem onların neredeyse hepsine bağırmıştı ve hepsi onun huysuzluğunun farkındaydı.

Kimi onun kusuruna bakmıyor ve Orta Doğu'ya özgü gevşek bir şefkatle acıyorlardı. Diğerleri sağırların ahenksiz, kulak tırmalayıcı sesleriyle alay ediyor, yüzlerini buruşturup elleriyle tuhaf işaretler yaparak çörtenlere ve köyün delilerine benziyorlardı. Bir gün, kalabalık bir markette, annem onun konuşmasını taklit eden genç bir Mısırlı yakaladı. Ne söylediğini kestiremiyordu, fakat ağızlarıyla abartılı hareketler yaptıklarında insanların yüzlerinde oluşan alaycı gülümsemeyi tanımıştı. Adamın arkadaşlarına doğru bakarken yüzünde beliren küstah sırıtış bardağı taşıran son damla olsa gerekti. Yaptığı işi bırakıp bana kasanın yanından ayrılmamamı söyledikten sonra genç adama gözünü bile kırpmasına fırsat vermeden iki sert tokat attıktan sonra kendini toparlamasına fırsat vermeden başından yakaladığı gibi yere çaldı ve önce yumruklarıyla ardındansa eline geçen ne varsa onunla dövmeye başladı.

En sonunda üzerinden alındığında, genç adamın gömleği yırtılmıştı, ağzı kanıyordu ve çocuk gibi ağlıyordu.

"Hadi şimdi eve gidelim," diyerek dönüp kolumu bırakmadan dükkandan çıktı.

Olayı duyan Prenses homurdanarak babama karısının da birlikte büyüdüğü Araplardan daha iyi davranmadığını söyledi. "Oğlun gün boyu sağırlara özgü vırıltı ve Araplarla ağız dalaşından başka bir şey duymazsa doğru davranmayı nasıl öğrenecek?" Ağzından bakla bir kez çıktıktan sonra durmamacasına söylenmeye devam etti:

"İki aydan kısa bir süre içinde annemin yüzüncü yaşını kutlayacağız ve orada nasıl davranması gerektiğini öğrenmesini istiyorum. Madam Lord ya da Victoria Coutzeris'i Yahudi bir *tarsha*'nın oğluyla tanıştırmak istemiyorum, anlıyor musun?"

Büyükannem birkaç gün önce gerçekleşen başka bir olayı kastediyordu. Annem kasabın biriyle pazarlık ederken aralarında bir tartışma çıkmıştı. Bu ilk kez olmuyordu ve kasap dükkanındakilerle birlikte civar dükkanlardaki herkes yaptıkları işi bırakıp onları izlemeye çıkmış, sağır kadının et fiyatlarını nasıl indirdiğini ve istediği fiyat bir kez kabul edildikten sonra daha da düşük bir fiyat için pazarlığa giriştiğini, kasabın küfrederek ona bir daha asla oraya ayak basmamasını söylediğini, fakat en nihayetinde yeniden fiyat kırıp en kaliteli etlerini on Aşil gücüyle kesip tartının üzerine birbiri ardına fırlatışını, sonunda da hepsini, hemen yanında duran, oğlu üzerine çizim yapmaktan hoşlandığı için o kalın, gri ambalaj kâğıtlarına elindeki kanı bulaştırmamasına dair talimatların verilmesini izlediler. Annem dükkândan gidecek diye mutlu olan kasap ekstra bir ambalaj kâğıdı daha verirken ben sessizce annemin dizinin dibine sığındım ve en kötüsünden korkarak arkamızı dönerek çıktık.

O akşam yemek boyunca zihnimde yalnızca Yahudi orospuyu oracıkta öldürmekle tehdit ederek bağıran kasabın haykırışları ve sonrasında annemin ona meydan okuyarak –erkeksen hadi– tezgahındaki satırı uzatırken öfke içinde attığı çığlıklar yankılandı. Ve sonra, hemen ardından, herkes barışırken atılan kahkahalar, herkesin diğer herkes için üzülmesi, annemin teatral bir nefs-i müdafaa hali içinde kavradığı satırı bırakması, adamınsa kulağını işaret ederek cinayeti işlemediyse bunun nedeninin yalnızca Tanrı'nın onu zaten cezalandırmış olması, çünkü ne de olsa onun iyi, acınası bir kadın, bir *maskina* olması. Günün birinde

Mısır'dan ayrılacağımızı söylediğinde ağlayacak, kirli ve kanlı önlüğüne aldırış etmeden kucaklayıp onu kollarının arasında sallayacak olan adam buydu.

Fakat o gece attığı çığlıkların sesi dinmek bilmedi. Nahoş, kulak tırmalayıcı, delice bir çığlıktı ve ne kadar uğraşırsam uğraşayım, başka hiçbir düşünce ya da ses kulaklarımdaki o ısrarcı, dehşetengiz çınlamasını bastıramadı.

Anneleri, telefonlarını açan, onları kapıda karşılayıp kıyafetleriyle ya da geçirdikleri günle ya da herkesin izlediği bir filmle ilgili tatlı şeyler söyleyen tatlı ve duyabilen anneleri olan diğer oğlanları nasıl da kıskanırdım. Öğretmeninizle tanıştığında bir tercümana ihtiyaç duymayan anneler. Piyano çalan, elinizi sıkıp söylediklerinizi dinledikten sonra ince ince işlenen yanıtlar verebilen anneler. Hizmetlilerle asla tartışmayan, bunun yerine onları azleden anneler, delice atılan çığlıklarla değil de usulca mırıldanan, iğne gibi keskin birkaç kelimeyle ağzınızın payını bildiren anneler, özür dilenmesini bekleyen anneler, bir sav gibi değil de iltifat edermiş gibi "Seni seviyorum" diyen anneler, kaçıp saklanmak değil de gururla tanıştırmak isteyeceğiniz anneler.

Annemin çoğu insanınkinden daha yüksek ve gür sesi uzaktan duyulurdu, sabahları ben okul servisine binerken penceremizden dışarı bakıp günaydın diye bağırdığında başımı öte yana çevirip duymazdan gelirdim; ya da sahilden döndüğümü görüp de veranda korkuluklarından sarkarak takma adımla bana seslendiğinde yeni edindiğim arkadaşlarım şaşkın şaşkın bakardı, kimse onun annem olduğumu bilmezdi, kimse az önce duyduklarının benim takma ismim olduğundan şüphelenmezdi, çünkü onu anlayabilmek için konuşmasına alışmak gerekirdi. Başımı kaldırır ve gülümserdim tıpkı birinin söylemiş olabileceği bir şeye ve daha uzakta bu gülümsemenin neden böylesine belli belirsiz olduğunu bilen, beni bunun için çoktan affetmiş olan ve

o yaz öğleden sonralarında hava başka bir şey yemeye izin vermeyecek kadar sıcak olduğundan yemek odasında birlikte meyve yerken kimsenin anlamadığı sevgi sözcükleri ve hatta sözcük bile olmayan, çocukluğunda henüz konuşamadığı bir döneme kadar uzanan ve kimi zaman birlikte yüzerken çıkardığı, dalgaların sesiyle boğuklaşan, kabalığını yitiren ve tıpkı martılarınkine benzeyen yarım yamalak sesler çıkaran birini selamlıyormuş gibi.

* * *

Onu arkadaşlarımla tanıştırdığımda sesini nasıl açıklayabileceğimi bilemediğimden bu tanıştırma faslını toptan es geçerdim. Sinemada antrakt esnasında, aramıza mesafe koymaya ya da elimi onunkinden kurtarmaya çalışır ya da okuldan tanıdık bir yüz gördüğümde –ki hemen her seferinde görürdüm, çünkü İskenderiye'de herkes Cuma günleri sinemaya giderdi– onunla konuşmayı keserdim. Çünkü onun benim teyzem olduğunu söyleme cesaretim yoktu, bize doğru yaklaşan bir sınıf arkadaşımı gördüğümde tek yapabildiğim donup kalmak, yüzüme muğlak ve boş bir bakış yerleştirip onu görmemiş gibi yapmaktı.

Film biter bitmez her defasında sinemadan, insanların şimdi nereye gitsek diye düşündükleri kalabalık lobiden hızla çıkmak isterdim. Ama annemle babam acele etmek yerine hep koltuklarının etrafında vakit geçirir, ya film hakkında sohbet eder ya da süveterimi daha sonra değil de hemen o esnada giymemi söyler, ya da annemin düşürdüğünü iddia ettiği bir şeyi bulmak için koltuklarının altına bakarlar, hemen her defasında salondan çıkmak için koridorların temizlenmesini bekler, benim tek istediğim ortadan kaybolmakken bana olduğum yerde durmamı söylerlerdi.

Sonra titreme başladı.

"Şuna bak, yaprak gibi titriyor," derdi babama, süveterimi giymem için yardım ederken. Çenemin titrediğini ve dirseklerimin kasıldığını hissederdim. "Okuldan biri olmalı. Yine okuldan birini görmüş." Annem hep düşüncelerimi, korkularımı okurdu.

Babam sert bir ifadeyle bakar, kaçındığım yüzü görebilmek için kalabalığı tarardı. "Böyle devam edemezsin. Kimsenin seni ısıracağı yok, biliyorsun değil mi."

"Biliyorum," diye mırıldandım.

"O halde sorun ne?"

Bilmiyordum. Ama yapabileceği en kötü şey okuldan insanlar bizi duyabilecek kadar yakındayken benimle bu ses tonunda konuşmaya devam etmesi olurdu.

"Benden utanıyor," diye noktayı koyardı annem hırkasının düğmelerini iliklerken. "Biliyorum işte."

"Saçmalık, kimsenin senden utandığı yok," diye yanıtlardı babam yüzünde cansız, bezgin bir ifadeyle ki her seferinde öfkesini bu şekilde bastırmaya çalışırdı, sinirli ve yorgunmuş gibi yaparak.

"Sen nereden bileceksin? Sen de benden utanıyorsun."

"Sesini alçaltır mısın, lütfen!"

" 'Sesini alçaltır mısın' –ne yapayım, dilsiz de mi olayım?"

"Gel," diyerek elimi tutardı. "En azından o henüz nasıl yalan söylenir bilmiyor ki bu senin hakkında söyleyebileceklerimden çok daha fazla," dedi ona doğru bir bakış atarak. Bunun üzerine kalabalığın arasından hışım gibi geçip babamdan çok önce çıkışa ulaştı, sinemanın önünde saat altı seansını bekleyen kalabalığın bakışları eşliğinde kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu.

* * *

Herkes benim onun kulakları olduğumu söylerdi. Çünkü telefonda konuşamadığından onun yerine aramaları ben yapardım.

Bazen, kaytarmak için arkadaşının hattının meşgul olduğuna dair yalan söylerdim. Ona sataşmak için kapı zilimizin çaldığına dair yemin ederdim, fakat yalan söylediğimi bildiğini bilirdim.

Benim düşüncelerim onun düşünceleriydi, tıpkı onun düşüncelerinin benim düşüncelerim olduğu gibi. Geceleri korktuğumda eline dokunup onu uyandırırdım, karanlıkta dudaklarımı seçebilmesinden çok önce ne diyeceğimi bilirdi. Ve ben de onun bir misafirin şakasına gülüşünden espriyi anlamadığını ve sadece kibarlık olsun diye güldüğünü bilirdim, ancak oradaki herkes annemin ziyaretçinin söylediği her detayı anladığına yemin ederdi. Kimi zaman, akşamları ışıklar kesildiğinde sigorta kutusuna koşan aşçı Abdou değil de annem olurdu. Ve onun kablolarla uğraştığını, bazılarını çekip çıkarırken bazılarını gerisingeri yerleştirdiğini duyduğumda, sormadığım soruları merdivenden aşağıya indiğinde çarpışmayalım diye kıpırdamamam gerektiğine dair bir ricayla yanıtladığında ve ben bu karanlığın sonsuza dek süreceğini ve uykusuz uzun bir gece olacağını umarken tek düşünebildiğim, annemin bana yalan söylediği, diğerlerinin de yalan söyledikleri, aslında görünmek istediği kadar sağır olmadığı olurdu.

Kulaklarıyla ilgili gerçek, yani her zaman sağır olacağı, asla müzik dinleyemeyeceği, asla kahkaha duyamayacağı, asla benim sesimi duyamayacağı gerçeği ancak o zaman dank ederdi. Ancak o zaman dünyada bir başına olmanın ne anlama geldiğini fark ederdim ve İskenderiye'nin bizim yaşadığımız kesiminde, özellikle babam her akşam geç saate kadar dışarıdayken, geceler hep kasvetli ve hüzünlü olduğundan bomboş ve kapkaranlık olan evimizde onu bulabilmek için koşuştururdum. Evdeki tüm ışıkları açardık, hayali hırsızlardan korunmak için değil, pencereden dışarı bakıp camda yansıyan yüzlerimizi görebilmek için.

Her gece o karanlığın içinden geçerek sokağın sonuna varıp da uçaksavar silahlarının zaman zaman deneme atışı yaptığı küçük kışlaya doğru yokuş yukarı dönen yoğurtçunun kelimeleri uzatarak, "*yaooooooourt... yaoooourt*" diye bağırdığı duyulurdu. O zaman annem eve gitmek üzere olan fakat ocağı temizlemeyi unuttuğu için bir saat daha geç çıkmak zorunda kalan Abdou'ya mutfakta bağıran annemin sesinin geceyi bastırdığını duyduğuma nasıl da minnettar olurdum.

* * *

Büyük-büyükannemin yüzüncü yıl balosu hızla yaklaşırken, Prenses en nihayetinde sağırla ve evdeki Arap hizmetlilerle çok fazla vakit geçirdiğime karar verdi. Her ne kadar yaşadığımız yer olan Smouha ile İbrahimieh arası yalnızca on beş dakikalık at arabası yolculuğu mesafesinde olsa da, büyükannem için hâlâ o bir zamanların bataklığıydı ve yeni inşa edilen evleriyle hoş kokulu bahçelerin sessiz manzarası ona hep biraz fazla *nouveau* kaçardı, kabul edilebilir bir adres değildi.

Bir sabah, annemin normal olmayan konuşması yüzünden çok fazla sözcüğü hatalı telaffuz etmem gerekçesiyle anneme, bana kol kanat germek istediğini söyledi. Böyle bir itham karşısında annemi neredeyse sindirdiğini görünce, Prenses bastırmaya devam edip ondan sağır arkadaşlarının ziyaretlerini de kısmen azaltmasını rica etti, özellikle de hizmetçi, aşçı yamağı, temizlikçi ve terzi olarak çalışan fakir, genç bir kadın olan ve büyükannemin gözünde hem sağır hem de "cahil Arap" olmak gibi çifte suçun müsebbibi olan Aziza.

Onu gün aşırı sabahları ziyaret etmemi ve sonra birlikte büyük-büyükannemin evinde öğle yemeği yememizi önerdi. Bu

öneri karşısında afallayan annem sessizdi, fakat göz bebeklerinin sabırsızlık ve bastırılan öfkenin bir işareti şeklinde fıldır fıldır döndüğünü görebiliyordum. "Peki o seninleyken ben ne yapıyorum, sağır arkadaşlarımla çorap mı yamalıyorum?"

"Hiç de değil. Ah, böyle anlamanı hiç istememiştim Gigi," diye yanıtladı Prenses, size kendinizi aksi ve onun saiklerine aşırı şüpheci yaklaşan biri gibi hissettirmek üzere ince ince hesaplanmış o şaşkın, masum havalarıyla. "Sadece çocuk benim aile tarafımı da tanısın ve kibar konuşmalar duysun istiyorum. Doğru konuşmayı öğrenmeli."

"Ama ben onu tam da bu amaçla her gün annemlere götürüyorum," diye itiraz etti annem.

"Bu çok güzel, Gigi. Yine de, tam olarak aynı şey değil," dedi işaret parmağını kaldırarak. Prenses, annemin ebeveynlerini yaklaşmakta olan kutlamaya davet etmemişti, mevzu iki aile arasındaki sözde statü farkıydı –tabii bir de şu Suriyeli olma meselesi. "Onun seçkin olmasını istiyorum," dedi Prenses. "Tıpkı abilerim gibi, senin de bildiğin gibi onlar *tres çömme il faut*[37]."

Annem hiçbir şey düşünmeden teslim olmuştu bile.

O akşam daha geç saatte babam geldiğinde, yaptığı ilk şey Aziza'nın hâlâ orada olmasından son derece hoşnutsuz olduğunu göstermekti.

"Onu sürekli burada istemiyorum. Sağır arkadaşlarının çoğunun her gün burada olması yeterli değil mi, sağır hizmetçilere de mi ihtiyacımız var?"

Annemin bulmacayı çözmesi birkaç saniye sürdü.

"Bu konuşma annem ona her gün baksına doğru mu gidiyor?" diyerek beni işaret etti.

---

[37] Fr. Çok güzel. (e.n.)

"Neden olmasın?" diye yanıtladı, foyası meydana çıkınca saldırıya geçmişti. "Onun sağır ya da Arap olduğunu düşünerek büyümesini istemiyorum."

Annem tüm bunları sessizlikle sindirdi.

"Bu esnada, zavallı Aziza gömleklerini ütülemeyi bitirsin diye normalden geçe kaldı." Dolaplardan birini sertçe açıp içinde üst üste muntazam bir şekilde katlanmış iki sıra gömleği işaret etti.

"Gömleklerden bana ne!" diye bağırdı babam.

İçlerinden birini alıp sanki kırışık bulmaya çalışıyormuş gibi inceledi, bulamadı, sonra burnuna yaklaştırdı. Aradığı şeyi bulmuştu.

"Çok açık olacağım: Aziza'yı bir daha burada görmeyeyim," dedi babam sinirlenerek. "Onun o kurbağa gibi vıraklamasını evimde duymak istemiyorum, eşyalarımı karıştırmasını istemiyorum ve temizlik sonrasında o berbat kokusunu almayı kesinlikle istemiyorum. Bak," diyerek o da koklayabilsin diye gömleği neredeyse annemin burnuna soktu.

"Daha bu sabah yıkandı," dedi annem.

"Bir daha kokla! *Hilba*[38] kokuyor! *Hilba! Hilba!*" diye bağırırken bir yandan da gömlekleri tek tek alıyor, kokladıktan sonra yere atıyordu. "Ondan kurtul!"

* * *

Babam tek bir konuda haklıydı: Aziza arkasında hep Mısırlıların sözde iyileştirici etkisi için yüksek miktarlarda içtiği ve avuç içlerini kırmızıya boyayarak bedenlerinden, Avrupalıların itici ve pis

[38] Çemen otu olarak da bilinen Hilba, şifalı bir ürün ve baharat olarak bilinir. Bitkinin tohumlarının ayırt edici bir özelliği; yoğun aroma notalarına sahip, yoğun bir koku olmasıdır (ç.n.)

olarak algıladığı bir koku yaymasına neden olan *hilbanın* kokusunu bırakırdı. Babam buna *une odeur d'arabe* yani Arap kokusu derdi ve gömleklerine, kıyafetlerine ve yemeğine sinmesinden nefret ederdi.

Bu koku öylesine belirgin ve öylesine yoğundu ki güçlü bir tıraş kolonyası kullanan Batılılaşmış Mısırlıları, Batılılara özgü alışkanlıkları edindiği halde zihinleri, evleri ve alışkanlıkları hâlâ *hilba* evreninde kalanlardan ayırt etmek çok kolaydı. Bir Mısırlı, Batılıların davranışlarını tamamen benimsediğinde, büyükbabalarımla büyükannelerimin *evolue* adını verdiği hale bürünmek için kendini geleneklerinden arındırıp her gün takım elbise giyse, sofra adabı öğrense, *mazmazelleri* selamlarken ellerini öpse ve şarapları, peynirleri ve gerekli sayıda La Fontaine fablını ezbere bilse dahi kıyafetlerine o gammaz kokunun en ufak bir izi dahi sindiğinde kendisinin Batı'ya yönelik ortaya koyduğu eğilim hakkında tereddüt edilir ve evinde –kendisi de dahil olmak üzere– herkesin Arap hijyeninin görünmeyen o karanlık, sinsi yüzünden kurtulamadığından şüphe edilirdi.

Fakat babamın *hilbaya* karşı duyduğu bu içgüdüsel tiksintisinin bir başka nedeni daha vardı. O da, tıpkı annesi gibi, bir aile ne kadar çok Batılılaşırsa evleri, kıyafetleri ve mutfakları kokudan o denli azade olur diye düşündüğü için yoğun etnik kokulardan hazzetmezdi.

Aslında tüm evlerde etnik kokular olduğu ve nasıl ki kendileri tütsülenmiş pastırmanın o kaçınılmaz kokusundan Ermeni mutfaklarını, mırra kokusundan Yunan oturma odalarını ve kızarmış soğanla papatya kokusundan İtalyanları ayırt edebilirlerse İskenderiye'de doğan herkesin de Parmesan, kaynamış enginar ve *boreka* kokularıyla çevrili bizimki gibi Sefarad evlerinin kokusunu kolaylıkla alabileceği akıllarına gelmezdi. İşçi sınıfına mensup

İtalyanlar haşlanmış biber kokardı, Yunanlar soğan ve briyantinin yanı sıra terlediklerinde koltuk altları yoğurt gibi kokardı.

"Burası sanki bir Arap kervanı geceyi burada geçirmiş gibi kokuyor," dedi Prenses bir sabah geç vakit ziyaretimize geldiğinde. "Kokusunu alabiliyorum. Buraya geldiğini biliyorum." Her ne kadar babam, Aziza için bir yasak getirmiş olsa da, bu hiçbir zaman uygulanmadı.

"En azından ben buradayken mutfaktan çıkmamasını sağlayın," derdi büyükannem. "Hazır bunu yapmışken şu Ramazan'ı da gözüm görmesin –yoksa onu da yüzüncü yıl balosuna davet etmemi mi istiyorsunuz?" Bu özellikle acımasız bir ifadeydi, ne de olsa temizlikçimiz Ramazan, annemin babasının ailesine kırk yıldır hizmet ediyordu.

* * *

Ramazan çok uzun, leylek gibi bir kadındı ve haftada iki kez gelip sabah saatlerini içinde kıyafetlerimizi yoğurmak, tokatlamak ve tüm renklerini yitirip cansız bir yığın haline gelinceye kadar sıkmak suretiyle yıkadığı ılık, pis su dolu genişçe bir çelik kovanın başında banyoda geçirirdi –bu öyle kuvvetli hareket etmeyi gerektiren bir faaliyetti ki tıpkı ünlü orkestra şeflerinde olduğu gibi uzun bir ömür sürebilmesini açıklıyordu. Çirkin ve yaşlıydı, muhtemelen yetmişlerindeydi. Saçları beyaz değildi, sarıya çalan bir kumrallığı vardı ve muhtemelen kına ya da peroksit yüzünden hafif kestane tonları da seçilebiliyordu. Yıkama esnasında yoğun bir şekilde kullandığı çamaşır suyu pigmentasyon bozukluğuna neden olmuştu, cildi çok beyazdı, özellikle de elleriyle kolları.

Ramazan'ın tek gözü vardı. Görmeyen gözünü asla kapatmazdı ve dalga geçmek için gözkapaklarını parmaklarıyla iyice açıp artık arkasında olmayan şeyi gösterirdi.

"Günün birinde bu göz de görmemeye başlayacak ve o zaman onu da çıkarıp almaları gerekecek," derdi, sanki ayağının üzerindeki ufak bir çıbandan bahsediyormuş gibi. "Ama ben burada çamaşır yıkamaya devam edeceğim." Ve bu söylediğini kanıtlamak için başını hafifçe yukarı kaldırıp sağlam gözünü yalnızca beyazı görünecek şekilde kaydırarak bulunduğum yere doğru boş boş bakarak, mekanik hareketlerle gömleklerimi çitilemeye devam ederken bir yandan da şöyle mırıldanırdı, "Şu köre bir sadaka, şu köre bir sadaka."

Ramazan'ın çamaşır yıkama yöntemi hem en basit hem de en eskisiydi. Geniş leğenin önüne, her iki ayağı da dümdüz yere basacak ve kemikli dizleri *galabiya*sının içinden neredeyse çenesine değecek kadar fırlayacak şekilde çömelirdi. Bazen beş santimetrelik dolgu topuğu olan takunyalar giyer ve bunların üzerinde çömelir, zincirleme sigara içip yanından hiç ayırmadığı ve Abdou'nun sabah boyunca doldurup durduğu bardağından zift gibi kaynar çay içerken başını kaldırmadan onu iyiliği için selamlar ve o da benzer şekilde karşılık verirdi.

Öğle vakti geldiğinde, Ramazan şarkı söylemeye başlardı ve her ne kadar ev ahalisi ağıtları andıran monoton uğultusuyla dalga geçse de, çok geçmeden penceremizin dışından komşuların evlerinde gün ışığının aydınlattığı, geniş Akdeniz banyolarına özgü huzurlu bir ışıkla dolu yükseltilerin üzerine çömelmiş kendi çamaşırlarını yıkarken aynı şarkıya eşlik eden hizmetçi ya da çamaşırcıların sesleri duyulurdu. Yerlerinden kıpırdamadan, birbirlerini görmeden öğrendikleri isimleri seslenerek tıpkı puslu havalarda işaretleşen gemiler gibi kendi hayat hikâyelerini paylaşırlardı.

Yıkama faslının ardından, Ramazan mutfakta oturup Abdou ile bir sigara içerdi. Sonra, sistemine biraz daha çay dahil etmiş

vaziyette banyoya döner, geniş bir hasır sepeti ıslak çamaşırlarla doldurup başının üzerinde hizmetlilerin döner merdivenlerinden yavaş, maksatlı adımlar atarak beş kat yukarıdaki çatıya çıkarken bizim girişin hemen üzerindeki sahanlıkta soluklanmak için durup bir başka komşunun hizmetlisinin kendisine uzattığı bir bardak suyu içerdi. Ardından, yanında ben olduğum halde basamakları çıkmaya devam ederdi ve çatıya yaklaştıkça, merdiven boşluğundaki aydınlık genişledikçe altıncı, yedinci ve en nihayet sekizinci katın duvarlarından giderek daha fazla ışık yansımaya başlardı ve sonra aniden, yakıcı bir ısı ve ışık dalgası tüm duyularımızı şaşkına çevirirdi.

Terasta çıt yok. Sadece aşağıda, çok uzakta kalan trafiğin mırıltısı. Dokunduğum her şey çok sıcaktı ve boş terasta dolaşıp Smouha'daki diğer binaların çatılarına bakarken işte oradaydı, her zamanki gibi uçsuz bucaksız, sonu yokmuş gibi görünen ufku çevreleyen o sessiz, sakin ve çağrısı sonsuza dek devam eden mavilik: Deniz.

Etrafımız şebeke hatlarını andıran çamaşır ipleriyle çevrili olurdu. Bel vermiş gri kordonlar kullanıla kullanıla yıpranmıştı ve kullanılmadıkları için öylesine takılmış mandal yığınları elektrik tellerine tünemiş boş boş oturan minik serçeler gibi asılı olurdu.

Şimdi sıra, dünya üzerindeki en huzurlu ve derin düşüncelere dalmaya olanak sağlayan işteydi. Dudaklarının arasına birkaç mandal alan Ramazan çarşafları peşi sıra sıkıp açmaya başlar, birini çamaşır ipine astıktan sonra yanına bir başkasını, sonra ilkinin tam karşısındaki ipe bir yenisini asarak, kimisi hâlâ gri beton zemine su damlattıkça yaz aylarıyla denizin karışımı tuzlu bir koku yayan, güneşte kuruyan tertemiz çamaşırların arasında kendinizi, üzerinizdeki gökyüzü cennetinin koridorlarında koşuyormuş gibi kaybedebileceğiniz sıra sıra, hoş kokulu koridorlar oluştururdu.

Saatler sonra Ramazan ve Aziza yukarı çıkıp kurumuş çamaşırları indirdikten sonra ütülenmeyecekleri katlamaya koyulurlardı. Genellikle kırışık, tertemiz kıyafetlerden bir yığın yataklardan birinin üzerinde kocaman bir yığın oluşturacak şekilde toplanırdı ve ben de o ılık akşamüstleri kendimi bu hoş kokulu gün ışığı yığınlarının üzerine atıp iki kadının geniş beyaz ve açık-mavi çarşafları katlamak üzere var güçleriyle kendi uçlarından çekiştirirken –aralarında husumet vardı– çıkardıkları sesleri dinleyerek yarım yamalak kestirirdim, ta ki üzerinde yattığım son çarşafı da alabilmeleri için beni uyandırmaları gerekinceye dek.

* * *

"Ramazan beni korkutuyor," dedi Prenses. "Buraya her geldiğimde sanki bir tımarhaneye girmiş gibi oluyorum. Etrafta sürekli şekilsiz birileri var. Burası yaratık evi değil, oğlumun evi."

Ramazan'ın yanı sıra, ailemizin tımarhanesinde, ironi bu ya, tek kollu olup sekiz kişinin yemeğini servis etmeye yetecek kadar büyük bir tepsiyi, arada dinlenmeden taşıyamayan *sofraghi* –garson– Hisham da vardı. Sonra bir de alkolik aşçımız Abdou vardı. Ve onun çok daha yaşlı kuzeni, akıcı Türkçe konuşan ve bazen ek iş olarak bize gelen fakat bacaklarından biri, büyükannemin cüzamlı olduğundan şüphe etmesine neden olacak kadar yaralar içinde olan bir diğer Abdou vardı. Ve Margherita, İtalyan komşumuzun ütü yapmak üzere gelen zihinsel engelli kızı. Ve son olarak da, bir gün iki Abdou'ya balkon demirine asma suretiyle halı temizlemelerinde yardım ederken dengesini kaybedip kaldırıma düşen ve en sonunda koca bulamayıp güneydeki Said'e gidinceye kadar geçirdiği kaza nedeniyle servis merdivenlerini aksak topal çıkan Fatma vardı.

Fakat büyükannemin en çok nefret ettiği kişi hep Aziza oldu –oturma odamızın bir köşesinde kendi kendine sırıtıp duran, hiç beklemediğiniz anda size büyü yapıveren o kem gözlü musibet kaynağı Aziza; tüm süveterlerimizi ören, çoraplarımıza yama yapan, hacamat bardakları ve şırıngalarla ayda bir tüm kadınlara *halawa* yapan sinsi kâhya Aziza. "Barbarca bir ayin!" dedi Prenses tiksintiyle, tüyleri almak için şekerli suyu kalın, karamelimsi bir kıvama gelinceye kadar kaynatıp kadınların bedenlerine uygulama şeklinde ilerleyen Araplara özgü ayine atıfta bulunarak. "*Halawa* yapmadan" önce, ortak kararla *halawa* uzmanı olarak görülen Aziza, macunu hazırlayıp istenen kıvama gelinceye kadar birkaç kez içine tükürürdü. Önüne oturan kadınlar bacaklarını uzatırken Aziza eğilip macunu uygulardı. Sonra kısa, kararlı hareketlerle, defterden kâğıt koparılmasını andıran sesler eşliğinde macunu dev bir bandajmış gibi söküp çıkararak arkasında pürüzsüz, kırmızı bir leke bırakırdı. Ardından macunu yeniden yoğurur ve başka bir yere uygulardı.

Halawa kadar acı verici bir şey olamaz gibi görünüyordu, özellikle de kadınların koltuk altlarına uygulandığında. Bir defasında annemi öyle büyük bir acı içinde gördüm ki can havliyle ısırdığı parmak eklemlerinin morluğu bir hafta boyunca geçmedi. En nihayetinde bu uygulamayı denemeye ikna edilen Prenses acı içinde bağırdı. Aziza gülüp, "Bu hiçbir şey," dedi. "Barbar!" diye bağırdı Prenses.

* * *

Aziza aslen annemin Madam Tsotsou'nun sağır kızlar için yatılı okulunda öğrenciyken edindiği arkadaş çevresine aitti. Madam Tsotsou'nun her daim tetikte olan eşitlikçiliği altında zengin ve

fakir, Yunan ve Arap ayrımı yapmak yasaktı ve kızların hiçbirine harçlık verilmediğinden, ara ara yemek odasında adilce kaşıklanan marmelatlar dışında herhangi bir ayrıcalık yoktu. Okul oldukça başarılıydı ve tek amaçları duyma sorunu yaşamayanlar gibi konuşup davranmak –tercihen Fransızca– olan varlıklı öğrenciler Akdeniz'in dört bir yanından gelir ve Fransızca aracılığıyla kendilerini bu korkunç *corvee*'den,[39] bu sessizlik yükünden kurtarmak isterlerdi.

Katı yürekli bir orta-sınıf idealisti olan Madam Tsotsou için başarılı mezunlar; sağırlar yerine duyan kişilerle arkadaşlık edenler, kendilerini aslında olduklarından daha az sağır hissedenler ve ağızlarıyla değil de elleriyle konuşmaktan başkasını bilmeyenlere karşı içgüdüsel bir tiksinti besleyenlerdi. En sevdiği başarı hikâyeleri, duyma sorunu olmayanlarla evlenen kızlardı; toprak sahibinin oğluyla evlenen hizmetçi kız romantizmi. Fakat annemin sınıfında evlenen yedi kişiden yalnızca bir tanesi başarılı bir evlilik yaptı ve o da sağır bir oğlanla evlenerek Madam Tsotsou'yu hayal kırıklığına uğratan tek öğrencisiydi.

Her hafta birkaç kez, bu genç kadınlardan dört ya da beşi – içinde büyümekte olduğum dünyaya eskisinden de çok yazıklanan büyükannemi tiksindirse de– çaya gelirlerdi. Büyükannem oturduğu yerde huzursuzluk içinde kıpırdayıp durur, ziyaretlerini gıda eksikliği, ampütasyon ve menenjit gibi biri bile kız kardeşlerini ziyaret ettikten sonra onu oğlunun evine götüren arabacıya ödediği iki sent kadar değeri olmayan sorunları atlatmış insanlarla paylaşmak zorunda kaldığı için söylenirdi. Katlanabildiğinde sohbetleri bile çekilmez gelirdi, çünkü genellikle boş mevzular, dedikodu ve yemek tariflerine evrilirdi. Kimi zaman

[39] Fr. Zevksiz iş. (e.n.)

birbirlerine bağırıp çağırmaya başlar, birkaç dakika sonra barışıp o baş belası kıkırdamalarına eskisinden de zinde bir şekilde devam ederlerdi ki bu durum büyükannemin tanıdığı insanlar içinde kimsenin sağır-dilsizler kadar fazla konuşmadığı kanaatine varmasına neden olurdu.

Annemin arkadaşları arasında, İzmir'de her şeyini yitirmiş ve şimdi saygınlık kalıntısı olarak yalnızca aşırı tatlı Yunan reçellerinin kaşıklandığı akşamüzeri çayı alışkanlığını geri kazanabilmiş aristokrat bir Yunan aileden gelen Sophie adında genç bir kadın vardı. Sophie ve annem bir araya geldiklerinde genellikle musluğu kapatmayı unuttuklarında –suyun akma sesini duyamayan sağırlar arasında sıklıkla rastlanan bir aksilik– Madam Tsotsou'nun onları karanlık bir odaya kilitlediği o korkunç yatılı okul günlerini yad ederlerdi. "Ama bana geldiklerinde bırakın konuşmayı okuyup yazmayı bile bilmeyen iki cılız küçük kızdan nasıl birer kadın ortaya çıkardığıma bir bakın," derdi Madam Tsotsou.

Sophie, spor tarzda altın bileklikler takan, kolsuz atletler giyip su perisini andıran Sophie'yi de arkasına atarak pazar günleri İskenderiye'de motosiklet turu atan yağlı saçlı, kirli tırnaklı, kendine fazla güvenen, denizci tipli Yunan bir otomobil tamircisiyle evlendi. Costa, İskenderiyeli Yunanları andırıyor ve elinden her iş geliyordu, bir *sale debrouillard* –"Emprezaryo," derdi gözlerini hafifçe kırparak ki bu da çalıntı, karaborsa ve sahte ürünler pazarlayan kişi anlamına geliyordu.

Ondan hoşlana hoşlana bir tek Prenses hoşlanıyordu.

"O tam bir vahşi ama altın gibi bir kalbi var," derdi. Costa annemden habersiz bir şekilde sık sık büyükannemi ziyaret edip ona havyar ve şampanyadan parfümlerle Beyrut'tan kaçak getirilen kaz ciğerine kadar değişen hediyeler getirirdi. Karşılığında, onu –kendi ifadesiyle– çiftleşme sezonunda aklına alnındaki sivilceleri

sıkmaktan daha iyi bir şey gelmeyen Sophie'sinden çok daha iyi anlayan ve annesi gibi gördüğü yaşlı bir kadınla sohbet etmekten başka bir şey istemiyordu. "Bir erkek bu şekilde yaşayabilir mi madam? Söyleyin lütfen, yaşayabilir mi?" diye sorardı çileden çıktığını belli eden bir ses tonuyla.

"Elden ne gelir? Bunlar talihsiz kadınlar."

"Ama daha fazla yapamıyorum." Galeyana gelir, bir an nefessiz kalır ve sonra aniden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlardı.

"Hadi ama, böyle sinirlenme Costa," derdi büyükannem onu utandırmamak adına ağlamasını öfke sanmış gibi yaparak.

"Sinirlenmek mi? Bunlar öfke gözyaşları değil. Bunlar utanç gözyaşları, aptallık gözyaşları, benim için, onun için ve bize tüm bu olup biteni izleyip hiçbir şey demeyenler için."

"Sabır, Costa, biraz sabır," diye üstelerdi büyükannem.

"İyi de ne için?" diye bağırırdı bu kez sahiden öfkelenerek. "Ben Costa'yım ve Costa bir erkek ve Costa'nın tutkuya, ateşe, baharatlara ihtiyacı var madam, buna değil –" diyerek alnındaki bir sivilceyi işaret ederdi. "Çocukların önünde konuşmaktan hoşlanmıyorum," diye devam etti bana doğru bakarak, "ama o bana bir solucanın tutkusunu gösteriyor –ve Costa'nın bir kaplana ihtiyacı var madam."

* * *

Büyükannem, Costa'yla, bir akşamüzeri eşi Sophie'yi almaya geldiğinde tanışmıştı. O günden sonra da odada duyabilen yegâne iki kişi olarak konuşmaya başladılar ve çok geçmeden her ikisinin de doğum yerlerinin Konstantinopolis olduğunu keşfettiler. Adam bir denizcinin Konstantinopolisli bir prensese göstermesi beklenen hürmeti fazlasıyla gösteriyordu ve o da bu çenebaz *palikar*da –savaşçıda– incelik peşinde koşan narin bir ruh buldu.

Motosikleti olduğunu ve her sabah Ibrahimieh'de getir götür işleri yaptığını duyunca, büyükannemin şaşkınlık içinde, "Ahhhh, Kyrio Costa –" diyerek gün aşırı sabahları oğlanı evine getirmesi için yalvardı. Adam bu ricayı ikiletmedi.

"Kyrio Costa, ruhun cennette kutsanmış."

Adamın yüzü kızardı.

"Hayır madam," dedi ciddi bir ifadeyle. "Costa hayatı boyunca pek çok kötü şey yaptı, isimlerini dahi bilmediğiniz bazı kişiler için. Costa bedelini ödeyecek."

Dolayısıyla, gün aşırı sabahları Mösyö Costa dünyadaki en gürültülü motosikletle gelirdi. İki parmağını ağzına sokup ıslık çalardı ve ben arkasına yerleştikten sonra beline sıkı sıkı sarılmamı tembih edip Sidi-Gaber üzerinden Cleopatra'yı, sonra Grand Sporting'i geçer, tramvayla kapışır, onu geçer, tramvay arkamızda uzaklaşırken en nihayetinde Petit Sporting'e varıp Ibrahimieh'e yaklaşırken yavaşlardık, tüm bunlar birkaç dakika içinde olur biterdi ve o motosikletin üzerinde bir sağa bir sola giderek daha keskin dönüşler yaparken, "Sıkı tutun, *pedimou*" diye kükrerdi ve motosikleti botları asfalta değecek kadar yana yatırırken, "Reflekslere bak Costa, reflekslere!" diye kendisini tebrik edip Camp de Cesar'dan neredeyse Chatby'e kadar –eğlence olsun diye– gidip sonra gerisingeri Ibrahimieh'e döner ve Rue Memphis dolaylarında aracı eşkin giden kraliyet atları kadar yavaşlatıp en nihayetinde beni, büyükannemin elinde yenice soyduğu ve motosikletten iner inmez yememin beklendiği taze meyveyle beklediği evin önünde indirirdi.

Ziyaretimin birinci saatinde, büyükannem mutlaka çok daha iyi göründüğümü fark ederdi. "Bak, gülüyor," derdi kocasına bahçedeki masanın etrafında otururken. "Yalnızca benimleyken güldüğü doğru değil mi?"

"Gel, bahçede bir yürüyüş yapalım," derdi karısından uzaklaşmaya can atan büyükbabam ve beni kuşların cıvıldadığı, havanın biberiye ve tatlı, olgun ormangüllerinin kokusuyla dolu olduğu çardağa götürürdü. Büyükannemin bakışlarından uzakta, en sonunda cebinden bir hediye çekip çıkarırdı: bir anahtarlık veya bir dolmakalem ya da bir cep çakısı –sırrımız, derdi, çünkü büyükannem bana verdiği şeyleri tehlikeli ya da uygunsuz bulduğundan hiç tasvip etmezdi. "Yakında sana bilardo öğretmem gerekecek," dedi bir gün ve çizgili bornozunun cebinden üç tane pürüzsüz fil dişi top çıkardı. Sonra bastonunu ve bir ıstaka kullanarak ağaçların birinden guava toplardık.

Saat on buçuk civarı büyükannemle birlikte bir araba kiralayıp kardeşleriyle annemin yazlıklarının olduğu Stanley Kumsalına kadar giderdik. Arabada onun yanında otururken, burnuma Madam Anele'in badem kremalarının, sarımtırak pembe merhemlerinin ve salatalık losyonlarının –bunların üçü de o güneşli sabahların anılarıyla iç içedir– yoğun, sağlıklı kokuları gelirdi. Kimi zaman Ibrahimieh'de tramvaya biner, Rouchdy'de iner ve arabayı oradan kiralardık. Araba sessiz, sıra sıra ağaçlarla bezeli caddeyi tırmanırken zorlanır, tepeye ulaşması sanki saatler alırdı ve o sırada büyükannem Ermeni katliamının yanı sıra üç yeniçeriyle mücadele ederken eli kesilen ve sonra yardımına koşan manavla birlikte kellesi uçurulan Ermeni rahibe dair insanın kanını donduran hikâyeler anlatırdı –ve sonra bir anda sahilden yükselen kakofoni tarafından karşılandığımızda tepenin zirvesine çıktığımızı anlardık ve işte orada, hemen önümüzde türkuaz ve gök zümrüt renginde Glymenopoulos'tan Kait Bev'deki görkemli kaleye kadar ışıldayarak göz alabildiğine uzanan denizi görürdük.

"Ah, ama su bugün harika," diye bağırırken bacağıma heyecanlı heyecanlı vururdu, çünkü denizle yüz yüze gelinceye kadar suyun dalgalı mı sakin mi olacağını asla kestiremezdiniz.

Stanley'deki barakalar kalas iskelelerin üç ayrı katında bulunuyordu; her birinin, palto ve ayakkabıların bırakılacağı bir alandan ziyade opera localarını andıran kendi veranda ya da girişleri vardı ve bunlar bitişik verandalardan yanal kıyafet bölmeleriyle ayrılırken tavanda, ortak kalas iskele boyunca korkuluk duvarına sabitlenmiş uzun, beyaz bir branda vardı ki böylelikle kalabalık, güneşli günlerde her üç iskele de neredeyse tamamen görüş alanının dışında kalıyor, İspanyol kalyonlarının yelkenlerini andıracak şekilde gün ışığının altında ışıl ışıl sallanıp dalgalanıyordu.

Sahilde, büyük-teyzelerim hâlâ yüzyıl sonunun İskenderiye'sinde, Smouha'nın, kavgacı hizmetlilerin ve topal kahyaların dünyasından uzakta yaşadıklarına inandırılmışlardı. Kadınlar asla mayo giymiyor, fakat bol dantelli beyaz veya krem-rengi kısa kollu keten ya da pamuk elbiseleri tercih ediyor, başlarına da rüzgârın her esişinde elleriyle bastırdıkları geniş, gösterişli şapkalar takıyorlardı. Sahilde, dört kız kardeş, anneleri, arkadaşları ve villası körfeze bakan Madam Victoria Coutzeris bol renkli, çizgili katlanır sandalyelere oturup güneşten kaçınmanın ne kadar önemli olduğunu bıkıp usanmadan tekrar eder, rüzgâr ne zaman o kocaman, çizgili şemsiyelerden birini sallasa mutlu mutlu göğüs geçirerek daracık ayakkabılara sıkıştırılmış şişmiş ayaklarını sallarlardı. Her sabah, cankurtaranlar sudan biraz uzakta uygun bir noktaya şemsiyelerini yerleştirirlerdi. Bu cankurtaranlardan bazıları brandaların nasıl bağlanması gerektiğini özellikle iyi biliyorlar ama toprak sahibi seçkinler tarafından fare yakalamak dışında özel bir yeteneği olmayan önemsiz bekçilere gösterilebilecek saygınlıkla karşılanıyorlardı. O kadar becerikli olmayan diğerleriyse yardım etme teklifinde bulunur bulunmaz kovalanıyorlardı.

Hiçbir şey yiyip içmeme izin yoktu, özellikle de Coca-Cola ya da sahil boyunca işportacıların sattığı fındıklı bisküviler. Büyükannem her zaman deniz kenarında en çok bol bol meyvenin iyi gittiği konusunda ısrarcıydı, bu yüzden de limonata dolu bir termos getirmişti. Ancak Flora Teyze'nin barakasının bulunduğu bir üst kata sıvışıp kolaylıkla dondurma alabileceğimi keşfettiğimde çok sevindim. Orada onu genellikle yatar koltuğunda kitap okurken bulur dondurma isterdim ve karşılığında, kendimden memnun bir şekilde, yasak elmayı yemesinin ardından Adem'le yüzleşmeyi bekleyen Tanrı gibi ayakta öylece bekleyen öfkeli büyükannemle yüzleşmek üzere geri dönerdim.

Bir keresinde, tesadüfen, Flora Teyze'yi benimle yakından ilgilenmesine rağmen ilk bakışta çıkaramadığım bir kadının yanında sessizce otururken buldum. Şaşkınlık ve ani neşe öylesine yoğundu ki o gün aramızda duran her şeyi unuttum –Mösyö Costa, büyükbabam, İskenderiye'nin adsız ara sokaklarında yapılan baş döndürücü gezintiler, Ermeni katliamı, bilardo topları, hatta o gün Stanley'i görür görmez büyükannemin neşeli bir şekilde bacağıma vurması– kadının sesini duyunca her şey yok oldu. Dakikalar sonra, kıyafetlerimin hâlâ büyük-büyükannemin alt kattaki kabininde olduğunu hatırlatıp eve onunla gideceğimi söylememiz gerektiğini hatırlattı.

Annem dondurmamı bitirmemi bekledikten sonra elimden tutup kayınvalidesiyle kayınpederini karşılamak üzere alt kata indi ve tartışmaya yer bırakmayan bir ses tonuyla beni eve götüreceğini söyledi.

"Ama ben onu bilardo salonunda Albert'i ziyaret etmeye götürmeyi planlamıştım. Hep orada mola veririz, değil mi?" diye sordu Prenses benden yardım almaya çalışarak.

Başımı aşağı yukarı salladım.

"Hayır, benimle geliyor," dedi annem.

Annem beni bir başka yüzleşmeden daha kurtardığı için talihime teşekkür ettim. Fakat büyükannem temiz kıyafetler giydirmeden önce beni kurularken aramızdaki sessizlik dayanılmazdı. Keşke onun yanından ayrılmak için bu denli bariz bir istek sergilemeseydim, çünkü yaşlı kadın dokunsan ağlayacak haldeydi ve onun için çok zor olduğu halde sandaletlerimi bağlamak üzere eğildiğinde, yeniden bir fırsatım olsa mangolu dondurmadan tamamen vazgeçip annemle karşılaşmazdım. Onu yanağından öpüp nadiren söylediğim bir şey söyledim. Ona onu sevdiğimi söyledim. Ama Arapça.

Eve dönüş yolunda, annem Corniche üzerinde bir araba durdurdu ve Flora'yla birlikte bindik. "Hayır, bekleyin," dedi bize ve birtakım el işaretleri ve kısıtlı Arapça'sıyla adama Rue Memphis'e kaça gideceğini sordu. "Çok fazla, bu adam hırsızın teki, inin aşağıya," diye emretmesi üzerine Flora'yla birlikte inecekmiş gibi yapmaya başladık. Adam yumuşamaya başlamıştı, yani pazarlık başlamak üzereydi ve çok geçmeden annem sesini yükseltiyordu bile. Ardından bağırmaya başladı, bunun onu hizaya getireceğini biliyordu. İnsanlar bulunduğumuz yere bakıyorlardı. Ve aniden, bir kuruş üstünü kabul etmeyeceği fiyatı el kol hareketleriyle ifade etmeye çalışmasını izlerken, şoför çok inatçı diye –herkes onun er ya da geç durumu kabulleneceğini biliyordu– ya da bir anne olarak üstlendiği rolün büyükannem tarafından nasıl zekice baltalandığını görmenin getirisi olan öfkeyi bastırmaya çalıştığı için bağırmadığını anladım. Bağırıyordu, çünkü o günün ilerleyen saatlerinde babamın kulağına fısıldanan birkaç dolaylı öfke kırıntısıyla birlikte büyükannemin onu, yaşamdaki tek arzusu kalan son birkaç yılında oğluna aşırı şüpheli Arap Yahudi nankörle alakalı çekidüzen vermeye adayan iyiliksever yaşlı bir

kadına karşı haksız ve kindar davranıyormuş gibi göstereceğini biliyordu. Bu tür suçlamalara karşı gelmesi mümkün değildi – çünkü bunu yapabilmek için kayınvalidesinin sözleriyle ördüğü dikenli telleri aşması gerekirdi. Ve Madam Tsotsou'nun eski öğrencisine asla böyle bir şey yapmaması öğretilmişti. Kurnazlığın kokusunu bir tilki kurnazlığıyla alabilirdi, fakat safsatalardan oluşan tuzaklardan kaçabilmesi mümkün değildi. Çekişmeler aleyhine dönüyordu, çünkü o nasıl bağırılacağını biliyordu, nasıl tartışılacağını değil, ne de olsa sözcüklerin dünyasında her daim bir yabancı olarak kalacaktı. Onunkisi, cevval bir savcıyla yüzleşmek zorunda kalan masum bir adamın hissettiği yılgınlık haliydi.

* * *

Annesini yatıştırmak için babam ertesi sabah beni onların evine kendisi götürdü. Fakat annemi tatmin etmek için belki de sahile gitmememiz gerektiğine karar verdi. Bunun yerine o, babası ve benim birlikte indirimden ayakkabı almaya gitmemizi önerdi. O güzel yaz günü Corniche boyunca arabayla ilerleyip Cecil Otel'in yakınlarında park ettikten sonra Saad Zaghloul Bulvarı boyunca yürüdük. Manzaranın tadını çıkarmak ve kentin su kıyısındaki devasa, çirkin kayaları döven suların sesini dinlemek için bir süre durduk. Ve işte oradaydık, üçümüz, dalgakıran duvarının önünde durmuş, körfezin ve dalgaların meydana getirdiği duvarın, yıkık dökük deniz fenerinin orada suyun her daim çalkantılı ve kopkoyu olduğu Kait Bey kalesinin ötesine bakıyordu. Sohbetimizde bir duraksama oldu.

"Biliyor musun," dedi büyükbabam babama dönerek, "yeni ayakkabılara ihtiyacım olduğunu sanmıyorum."

Babam önce hiçbir şey demedi.

"Ama bugünlerde kaliteli İngiliz ayakkabıları bulmak ne kadar zor biliyorsun. Ömrünün geri kalanını bu yıpranmış mokasenlerle mi geçirmek istiyorsun?"

Tüm bunlar her ikisi de ışıltılı sabah denizine bakarken konuşuldu.

"Bilmiyorum." Ve sanki oğlunun söylediklerine dikkat etmiyormuş da sadece kendi düşüncelerine kapılıp gitmiş gibi ekledi, "Şu gökyüzü ve su -bunca maviyi bir kez görünce ne yapar insan?"

Sonra kendine çeki düzen vererek sordu; "Yeterince ayakkabın yok mu senin?"

"Evet ama sen beni hiç eskimiş Mısır malı ayakkabılarla dolaşırken gördün mü?"

Corniche boyunca Bulvar'a doğru yürümeye devam ettik.

"Daha hızlı yürü," dedi babam babasına.

"Ama ben zaten hızlı yürüyorum."

"Hayır, uyuşuk uyuşuk yürüyorsun. Canlı, enerjik bir şekilde yürümelisin. Şöyle." Ve sonra babam aniden hızlanıverdi. Arayı epey açtığını fark edince aynı hızda geri döndü.

"Bak işte, bu sana iyi gelir," diye ekledi babam ve her sabah saat altıda gelen jimnastik hocası Mösyö Politi ile ilgili bir şeyler söyledi.

"Böyle mi?" diye onu taklit etmeye çalıştı babası.

"Kısmen. Kollarını da salla ve derin derin soluk alıp ver."

"Böyle mi?"

"Evet."

"Ve bunu yaparak ekstra kaç yıl daha yaşamalıyım? Annenden uzun yaşamama yeter mi? Gösterdiğin için teşekkürler. Ama ben şimdiye kadar nasıl yürüdüysem öyle yürüyeceğim."

Babam ayakkabılarla alakalı fikrini değiştirdi. "Belki de sahiden hazır ayakkabılara ihtiyacımız yoktur," dedi el yapımı

ayakkabı alabilecek kadar zengin olduğunu ima ederek. Bunun yerine, körfeze tepeden bakan bir işletmede kahve içmeyi teklif etti. "Mükemmel bir yıl geçirdim. İşler çok iyi gidiyor. Hatta daha fazla mal almak için ilave depo alanı inşa ettiriyorum. La Cote'de kahve içebileyim diye."

"Anlamıyorum," dedi büyükbabam, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi. "Bir gün bilardo salonu sahibinin fakir oğluyken ertesi gün en iyi arabalara, en iyi kıyafetlere en iyi şuna buna para harcıyor. Böyle devam edemez. İşlerinin iyi olmasının tek nedeni diğer büyük tekstil üreticilerinin tamamının işletmelerini satıp İngiltere'ye geri dönmüş olmaları. Bu hayra alamet değil. Daha fazla biriktirmelisin," diye ekledi büyükbabam.

"Sen ve Gigi, aklınızda sadece tek bir şey var: biriktir, biriktir, biriktir."

Bu esnada La Cote'ye varmıştık ve babam ağır cam kapıyı açıp ikimizin önden geçmesini bekledi. Mekan kalabalıktı ama neredeyse çıt çıkmıyordu.

Babamı hemen tanıyan garson onun pencere kenarında bir masa isteyeceğini biliyordu.

"Paranı bu kadar fütursuzca harcamamalısın. Bunu söyleyen ilk kişi ben değilim." Büyükbabam pencereden dışarıya bakıyordu. "Tüm kent biliyor. Hatta başka mevzulara dair dedikodular bile var, anlarsın ya."

"Anlamamak ne mümkün."

Babam bir sigara alıp sanki daha yenice sigara içip içmediğini hatırlamaya çalışıyormuş gibi parmaklarının arasında bir süre beklettikten sonra bakışlarını sigaradan çekmeden fikrini değiştirmiş gibi görünüyordu. "Sen de pek farklı sayılmazdın," diye ekledi.

"Beni suçlamak kolay. Ama ben bir cadıyla evliydim."

Geleneksel Mısır kıyafetleri giymiş türbanlı bir garson bu iki adama kahve koyarken Yunan olan bir diğeri bana büyükçe bir dondurmalı soda getirdi.

Yaşlı adam iç çekti. Hemen yanımızda, iki kadının çay içtiği masaya baktı.

"Bak, bu işlerden anlamadığımı sanma. Hepimiz böyleyiz, biz erkekler ve kendime dair bu bilgiye yarım yüz yılı aşkın bir süre önce erkek olduğum andan beri haizim."

"Fakat –" diye itiraz etmeye kalkıştı oğlu.

"Bana sadece şöyle bir söz ver," diye ekledi büyükbabam. "Ben hayatta olduğum sürece ona iyi davran ve daha başka kadın yok."

Oğlan yemin etti.

"Peki ya sen gittikten sonra?" diye sordu ortamı yumuşatmaya çalışarak.

"Gittiğimde gitmişimdir, o zaman ne halt edersen edersin."

Garson iki büyük bardak dolusu suyla birlikte ince bir dilim Türk lokumu getirdi.

"Tatlı yememelisin, biliyorsun," dedi babam. "Doktorum –"

"*Doktorum, antrenörüm, yürümem, nefes almam* –lütfen ama!" diye araya girdi babası. "Kahve, sigara ve tatlı. Henüz yetmişimde bile değilim ama yine de bana kalan iki üç keyif bunlar." Kahvesinden bir yudum alırken fincanla altlığı aynı elinde tutuyordu. "İşte," diye araya girdi. Bana zaten bir parça lokum vermişti ama şimdi bir parça daha kesiyordu.

Tam karşımızda oturan babam fincanını masaya bırakmış aramızdaki bu büyünün bozulmamasını arzularmış gibi sessizce bize bakıyordu.

Dedem bana bir parça daha kestikten sonra ağzıma atıp çiğnememi oğlunun bakışlarını neredeyse inadına görmezden gelerek izledi.

"Neye bakıyorsun öyle?" diye sordu en sonunda.

"Sana bakıyorum."

"Bana bakıyor," dedi yaşlı adam düşünceli bir ifadeyle, sanki insanın gözlerini kendi babasına dikip bakmasının son derece dokunaklı bir yanı vardı –ki aniden öyle olduğunu fark ettim.

Birkaç dakika sonra annem, Flora Teyze ve büyükannelerimi La Cote'un kapısında gördüm.

Kadınlar masamıza kadar eşlik edilince babam, "Bu ne sürpriz," diye bağırdı, "üstelik Flora'da var!"

"Dr. Katz sağlığı mükemmel dedi," diyerek rapor verdi bu üç kadına o sabah tramvay istasyonunda rastlayıp hiç düşünmeden onlara katılmaya karar veren Prenses. "Safra kesesi taşları çok daha iyi durumdaymış, karaciğeri bir öküzünkinden farksızmış –"

Büyükbabam oğluna bir şeyler mırıldandı.

Herkese yeniden kahve sipariş ederken yüzlerimize hafif bir esinti çarptı.

"Tam sahillik bir gün," dedi Flora ne zaman denizden laf açılsa takındığı o neşeli, coşkun ses tonuyla. "Oğlan neden bugün sahilde değil?"

"Yetişkin erkeklerle vakit geçirme zamanı geldi de geçiyor," diye açıkladı büyükbabam tabakasından bir sigara ikram ederken.

Büyükbabamı bir süredir görmemiş olan Flora ona nasıl olduğunu sordu.

"Yaşlanıyorum," diye yanıtladı. "Evde çok vakit geçiriyorum. Evde kalınca sıkılıyorum, dışarı çıkınca sıkılıyorum. Voila. Ve çok uyuyorum," diye ekledi sanki önemli bir detayı atlamış gibi. "Yukarıda sıra bana geldiğinde Aziz Petrus'un yanına gidip, 'Afedersiniz Aziz Papa, fakat şu son birkaç hafta içinde o kadar çok uyudum ki artık daha fazla uyuyabileceğimi sanmıyorum. Birkaç hafta sonra gelsem' diyeceğim."

Flora içten bir kahkaha attı, büyükbabamın son sözlerini birkaç kez yineledi ve hatta hiç unutmadı.

"Ah, Flora, seni gördüğüme çok sevindim."

"Ben de öyle, çünkü açıkçası, sigaralarından içmeye ihtiyacım vardı."

Ah, Flora, tüm kadınlar senin gibi olsa –bir bilsen."

"Bugün sorunu ne?" diye sordu Flora, babama dönüp.

"Bilmiyorum," diye yanıtladı babam. "Sabah boyunca böyleydi."

"Deden harika bir adam," dedi, "ama depremzedelerden daha *malheureux*[40] olabilir."

Çok geçmeden herkes öğle yemeği için ayrılma vaktinin geldiğine kanaat getirdi. Annem ve Flora Teyze, Aziza'nın orada öğle yemeği yemeyi planlamışlardı. Babam dedemi öğle yemeğine davet etti. Bir şey söylemeye cesaret edemeyen Prenses bana bakmakla yetindi.

"Bugün onu Rue Thebes'te öğle yemeğine götürebilir misin?" diye sordu annem Prenses'e dönerek. Annem o öğleden sonra alışılmadık bir yoğunluğu olduğunu açıkladı. Önce, yüzüncü yıl balosunda giyeceği elbise için ölçü almak üzere terzi gelecekti. Ve Aziza ona *halawa* "yapacaktı".

"Onunla kal," diye fısıldadı annem, Prenses'i işaret ederek.

Büyükannemin yüzü bir anda Haziran güneşi gibi ışıldadı.

* * *

Babam o gece ahizeyi kaldırıp da Aziza'nın sesindeki laubali titremeyi duyar duymaz durumu anlamıştı. Haberleri ona dolambaçlı bir şekilde, ağırbaşlılık ve metanetle aktarmaya çalışıyordu.

[40] Fr. Talihsiz. (e.n.)

Söylediğine göre annesi hemen önünde oturmuş ağlıyordu. Aziza'nın schnapps için kullandığı hüsnü tabirle *fortifiant* içmekteydi. Sonra, babamı telkin etmeye –ve bir yandan da hâlâ davet edilmediği ama yaklaşan baloyu çıtlatmaya– çalışırken, ona herkesin yüz yaşına kadar yaşamasının gerekmediği gerçeğini hatırlattı.

Babam hemen beni uyandırdı, her zaman yaptığı gibi yatağımın ucuna oturup adımı fısıldayarak değil de usulca omzumdan sarsarak. Hareketlerinde, sanki bu an için aylardır prova yapıyormuş gibi soğuk, neredeyse mekanik bir aciliyet duygusu baskındı. Yüzümü yıkayıp hızlı, yarım yamalak hareketlerle kuruladı ve ilk kez beni annem değil de babam giydirdi. Konuşmuyordu. Park yerine gitmek üzere ön kapıdan çıktığımızda sokakta kimse yoktu. Yalnızca köpekler. İçlerinden biri yaklaştı. Babam yerden bir taş alıp fırlatınca köpek hızla uzaklaştı. Hemen karşımızdaki binanın girişinde birileri ışığı açık bırakmıştı. Hâlâ gece vaktiydi.

Arabada hiç konuşmadık.

"Oğlanı getirmemeliydin," dedi büyükannem, buruş buruş mendilini bluzunun sol yenine sokuştururken.

"Babamın onu görmesini, onun da babamı görmesini istiyorum."

Anne oğul fısıldaştılar.

Bilardo salonundan geldikten sonra olmuştu.

"Kim bilir!" dedi yeniden hıçkıra hıçkıra ağlamamak için pırlanta yüzüğünün ucunu ısırarak. "Daha başka isimlerle hitap etmemek için bilardo salonu diyorum. Gecenin bir yarısı nereye gittiğini biliyor muyum sanki? Bana hiç anlatmıyor, ben de asla sormuyorum." Bir an sessiz kaldı. "Hareket etmek istemiyor. Kıyafetlerini bile çıkarmak istemiyor." En nihayetinde onu görmem için beni odaya aldıklarında, üzerinde hâlâ kravat, ceket ve

pantolon olduğu halde yatakta yatıyordu. Yalnızca ayakkabıları çıkarılmıştı. Büyük gelen çorapları parmaklarının ucundan aşağıya sarkıyordu.

Kapıyı duyar duymaz karısıyla konuştuğunu sandı:

"İçeri gelme."

"Benim," diye fısıldadı babam.

Yaşlı adamın sesi anında yumuşadı.

Ladino konuştular. Sonra bana döndü. "*Tu vois ça?*" derken aslında, "Buna inanabiliyor musun? Başıma neler geldiğini görüyor musun?" demek istiyordu. Aziza içeri girip beni uzaklaştırdı.

* * *

Birkaç hafta sonra, Mösyö Costa beni her zamanki gibi büyükannemin evine bıraktı. Büyükannem kapıyı onun arkasından kapattıktan sonra birlikte Camp de Cesar'a doğru hızlanan motosikletinin ardından baktık. Her zamanki coşkunluğuyla gökyüzüne bakıp, "Şu maviliğe baksana! Bugün sahilde harika bir gün geçireceğiz," dedi.

Eve girerken koridorda alışılmadık bir serinlik vardı. Mutfaktaki pencerelerden Rue Esnah'taki Yunan tacirlerin ve Arap tezgahtarların sesleri geliyordu ve güneş fayansların üzerinde tüm parlaklığıyla ışıldıyordu. Kilerdeki yoğun koku bile dağılıp gitmiş gibiydi ve evi bahçeden gelen reyhan kokusu doldurmuştu. Bir şeyler değişmişti. "Şunu giyeceğim," dedi büyükannem, ayak bileklerine kadar düğmeleri olan açık mavi keten ve pamuk karışımı bir elbiseyi göstererek. Hiçbir şey onu, sahildeki herkesin önünde siyah giymemesini rica etmem kadar keyiflendirmemişti.

Büyükbabamın kapısını açmak üzere hareketlendiğimde bana uyuduğunu ve rahatsız etmemem gerektiğini fısıldadı.

"Sahile götürmek için taze meyve toplamalıyız," dedi. Fakat kapalı kapının ardından büyükbabamın eski radyosunun cızırtısını duymuştum ve uyumak yerine küçük masasının başına geçmiş haberleri dinlediğini kestirebildiğimden kapıyı açmaya gittim. Belki de benim geldiğimi duyup karşılamak üzere kapıyı açmak üzereydi. Kolu bastırıp kapıyı ittirmek üzereyken onun da aynı anda kapıyı çektiğini hissettim.

Günaydın dedim ve yalnızca odasında adının telaffuz edilmesi bile bana onun orada olduğunu belirtiyordu. Oda alışılmadık bir aydınlıkla kaplıydı, ardına kadar açık pencereler daha önce hiç görmediğim ve hatta varlığına dair herhangi bir şüpheye dahi kapılmadığım bir caddeye bakıyordu. Aşağıdaki dükkanlardan birinden büyükbabamınki sandığım bir radyo cızırtısı geliyordu. Kolu tuttuğumda esen rüzgârla birlikte kapı açılıvermişti.

Üzerinde radyonun durduğu yuvarlak masa duvara dayanacak şekilde itilmişti. Küllüğü ilk kez tertemizdi ve yatağının üzerindeki döşek, sırt egzersizleri yapan bir adam gibi ikiye katlanmış öylece duruyordu. Her şeyin üzerine bir yatak örtüsü gelişigüzel atılmıştı, çarşaf yoktu, sadece eski döşeğin solgun çizgileri görünüyordu. Komodinin üzerinde, özenle katlanmış takım elbiselerden oluşan bir yığın varken giysi dolabından yalnızca metale çarpan boş askıların sesleri geliyordu.

Şifonyerin altına ölü deri yığını gibi dizilmiş bir sıra kalıpsız ayakkabı gördüm. Bana hep bunların benden daha yaşlı olduklarını söylerdi.

Başlangıçta herkes onun uyuduğunu söylemişti. Sonra dinleniyor dediler. Sonra da gitti dediler. "Onu rahatsız etme," ifadesi, "Eşyalarını karıştırma"ya dönüştü. Bastonu, tabakası, iskambil destesi, çözeltide yüzen takma dişleri, küçük cep çakısı, geçen zamanın dahi derleyip toplayamayacağı etrafa dağılmış eşyaları.

Sonra bunlar da kaybolmaya başladı. Ayakkabılarını Abdou'nun giydiğini fark ettim. Ve Mohammed, Abdou'nun yeğeni. Hizmetkarlar hoşlanmadıkları için ayakkabı bağcıklarını söküp üst kısmını iyice açtıklarından ayakkabının dili sürekli küstahça dışarıda geziyorlardı.

Birkaç kravatı babamın üzerinde gördüm. Sonra bunları kullanmaktan vazgeçti. Artık kullanmadığı tüm kıyafetleri alışagelddiği üzere babasına vermeden çok önce bu kravatların ona ait olduğunu söyledi. Kravatların ona, her akşam eve geç gelip babasının, hayatına dair kitap okumak ve günlerini, sevdası ısırganotu tarlasından farksız hırçın bir kız kurusuyla ilgili hayal kurmaktan farklı bir şeyler yapması için yinelediği yakarışları dinlediği yıllar önceki halini anımsattığını söyledi. Kravatların her biri, geçmişte kalmış yüzlerin ya da dillendirilmemiş umutların heyecan verici yadigârları olarak abartılı fiyatlarını hak ediyorlardı. "Parasını, hayatını, zamanını boşa harcıyorsun," diye bağırırdı babası, "ve bir kravata haftalık yevmiyeni vermek suçtur." Sonra kravatın gerçekten de harika olduğunu kabul ederdi. "Ama nerede takacaksın ki?" Oğlu bilmiyorum diyerek cevap verdiğinde, babası o yaşta kendisinin de bilmediğini söylerdi.

Birkaç yıl sonra tüm bahçe mobilyalarını Mandara'daki yazlık evimize taşıdığımızda, o sıcak, huzurlu yaz sabahlarının bir parçası da bizimle birlikte geldi. Bahçe mobilyalarının çoğu yeniden boyanmıştı, fakat orada asılı kalan şey onun varlığı, hatta anısı dahi değil de, guava toplamaya gidelim diye bastonunun ya da ıstakasının sesini duyma ümidiyle onu aramaya çıktığımda güneşin aydınlattığı bahçesini dolduran o belli belirsiz esenlik hissiyatıydı.

Yıllarca, ne zaman Rue Memphis'teki bahçesinin yanından geçsem ya da Aziza'nın balkonundan oraya baksam zihnimde şu düşünce alevleniverirdi: Ya tam şu an oradaysa?

Bir akşamüzeri, Mısır'dan ayrılmadan birkaç gün önce, La Leila adında bir kadını ziyaret etmek üzere arkadaşlarla Ibrahimieh civarında dolaşırken bir anda kendimi 48 Rue Memphis'teki evin önünde buldum. O an aklımda başka şeyler vardı ve çok fazla şarap içmiştim, fakat bu düşünce öylesine doğal ve öylesine ısrarcı bir aciliyetle ortaya çıkmıştı ki, kapısını son bir kez daha çalıp kontrol etmek için o akşamüzeri dönüşmek üzere olduğum erkekten memnuniyetle beş dakika ödünç alırdım.

* * *

Büyükbabamla ilgili bitmek bilmeyen sorularımdan bunalan Prenses, Mösyö Costa'ya talimat vererek beni doğrudan annesinin Rue Memphis'teki evinde yalnız kalmamak için taşındığı Sporting'e bırakmasını istedi. Bir sabah Yunan, penceremizin altında peyda oldu ve her günün belli bir kısmını Prenses'le birlikte geçireceğimi kabullenen annem beni giydirip aşağı indirdikten sonra motosikletine oturttu.

Bu, Mösyö Costa'nın büyük-büyükannemin Rue Thebes'teki evini ilk ziyaret edişiydi. Motosikletini olabildiğince dikkatli bir şekilde park ettikten sonra belirgin bir gönülsüzlük ve huzursuzlukla binaya girişini izledim. "Burası olduğuna emin misin?" diye sordu bana, oysa ki öyle olduğunu biliyordu.

"Çocuğu getirdim," dedi kapıyı açan hizmetliye, soluk soluğa olduğunu fark ettirmemek için kısa cümlelerle konuşarak.

"Peki siz kimsiniz?" diye sordu Yunan hizmetçi Fransızca.

"*C'est moi que je suis le Monsieur Costa* –Mösyö Costa olan bendenizim" –kibar Fransızca konuşma tarzı böyleydi.

Tesadüfen girişin oradan geçmekte olan büyükannem onu görünce adıyla seslenip sanki uzun bir yolculuktan geri dönen

oğluymuş gibi öptü. "Seni görmek ne harika, tahmin dahi edemezsin," dedi Yunanca. "Şuraya otur, erkek kardeşimin seninle konuşmak isteyeceğine eminim. Benim gitmem gerek. Gördüğün gibi, ev altüst olmuş durumda."

Tüm apartman sanki hortuma yakalanmış gibiydi. Odaların içinde eşyalar sağa sola saçılmıştı, antre ve ana salondaki divanlar darmadağınıktı ve halılar rulo yapılıp üst üste gelecek şekilde duvarlara yaslanarak istif edilmişti. Teyzelerimin hepsi apartmanı temizliyorlardı ve hizmetliler dizlerinin üzerine çökmüş parke zemini öyle güçlü bir ürünle cilalayıp ovuyorlardı ki nefes almak neredeyse imkansızdı. Herkes bağırıyordu. O akşamüzeri yüzüncü yıl balosu için yemek pişirmeye başlayacaklardı ve Elsa Teyze'nin planlarına göre bu süreç çok ama çok gün sürecekti. Kafasını oturma odasına uzatan Marta Teyze avazı çıktığı kadar bağırıyor, neredeyse hıçkıra hıçkıra ağlıyordu; terzi annesinin elbisesine yanlış düğmeleri dikmişti.

Bana bir köşede sessizce oturup yerimden kalkmamam söylenmişti. Sporting Sahili'ni görebilmek için gözlerimi kıstım.

"Gidelim," dedi Vili Amca kısa bir süre Mösyö Costa'yla görüştükten sonra.

Ayağa kalkıp ona elimi uzattım.

"El tutmak yok. Bizler erkeğiz," dedi her zamanki sert tonuyla. "Mayon nerede?" diye sordu kati bir ifadeyle.

Omuzlarımı eğdim. Bilmiyordum. Hiç mayo giymiyordum. Sahilde, üzerimdeki şortlarla dolaşırdım ve denize girme vakti geldiğinde büyükannem kıyafetlerimi çıkarırdı.

"Sahile Araplar gibi çıplak gidiyor demeyin bana."

"Onların ailesinde işler böyle ilerliyor. Onlara hayatlarını nasıl yaşamaları gerektiğini öğreteceğimi mi düşünüyorsun?"

"Araplar! Bir şeyler yapılmalı."

Bu konuşmayı duyan Elsa Teyze yanıma geldi, cebinden mezura çıkarıp ölçülerimi aldıktan sonra odasına geçti ve dikiş makinesinde beş dakika çalıştıktan sonra antika sayılabilecek bir mayoyla çıkageldi. Üzerine renkli püsküller bile işlemişti. "Çıplak yüzülmesinden hoşlanmadığımı hep söylemişimdir. Al bakalım, bir hediye," derken kendinden son derece hoşnut görünüyordu. Elsa'nın hediyeleri, onun himayesinde kendilerine ait bir eski yaşamları olmasıyla bilinirdi. Bu kez, kumaş atmaya kıyamadığı eski bir çarşaftan edinilmişti.

"Şimdi denemekle uğraşma," diye ekledi. "Büyük gelirse şu güvenlik iğnesini kullan."

"Hadi, *giovinezza*,[41]" dedi Vili düzenli vitamin kullananlara özgü hayat dolu bir zindelikle.

Sahile vardığımızda Vili göz açıp kapayıncaya kadar üzerini değişti ve önce egzersiz yapalım diye tutturdu. Zıplama hareketleriyle başladı, büyükannem sessiz bir hayranlıkla onu izliyordu. Babamı daha önce her sabah Mösyö Politi ile egzersiz yaparken izlemiştim ama kendim asla denememiştim. Vili pelte gibi olduğumu söylüyordu. Omuzlarımı düz tutmuyordum, duruşumsa tamamen hatalı, tuhaf ve yakışıksızdı. Erkekler göğüslerini içeri çekip göbeklerini salmazlardı. Göğüs dışarı, göbek içeri, işte şöyle, diye ısrar ederek bana yapmam gerekeni gösterdi. "Ne egzersiz ne de hijyen anlayışın var."

"Kes şunu Vili, çocuk kompleksli olacak," dedi endişelenmeye başlayan büyükannem.

"Ne kompleksi? Duruşun kötüyse nasıl yüzeceksin? Duruşun kötüyse nasıl yüzebilirsin ki?"

Isınma alıştırmalarımızın ardından Vili Amca sahil boyunca yarış yapalım dedi. Sahil boyunca koşarken düştüm ve dizimi

[41] İt. Gençlik. (e.n.)

kırık deniz kabuklarından birine sürttüm. "Endişelenecek bir şey yok," diye bağırdı yarayı inceledikten sonra. Düştüğüm yere yakın oturan bir İngiliz, barakasına gidip bir şişe alkol almak için gönüllü oldu. Bu teklifini reddetmek üzereydik ki Vili Amca'nın iki parmağını tükürüğüyle ıslatıp yaranın üzerine gelişigüzel sürmeye başladığını gören İngiliz adam dehşete kapıldı. "Ne alkolü! Tüm hayvanlar yaralarını yalar ve bizden sayıca daha fazlalar," dedi Vili dehşet içindeki İngiliz'e.

Bağırış çığırışlarla dolu, cehennemî bir sabahtı. Öğle yemeğinin ardından kendimi tutamayıp ağlayarak telefonda babama bir daha asla teyzelerimle dayılarımı görmek istemediğimi söyledim. Babam özellikle düğün öncesinde Vili'nin tiratlarının iğneleyiciliğini, annemin sağırlığı akşam yemeklerindeki didişmelerin ana mevzusu olduğunda Vili'nin ona karşı olanların başını çektiğini çok iyi hatırlıyordu. "Vili'ye söyle canı –!" dedi.

Telefonumdan sonra, Vili bana sulugözlünün her şeyi babasına rapor edip etmediğini sorunca ona *un grand idiot*[42] olduğunu söyledim. Kullandığım bu ifadeyi annemle birlikte Elsa Teyze ve büyükannem de duydu. "Bir *tarsha*'nın oğlu, ne bekliyordunuz ki," dedi Vili Amca.

"Zavallı Esther."

Herkes diken üstündeydi. Vili beni pataklamakla tehdit etti. Annem sakin olması için ona yalvardı. O da annemin hatırına sakinleşeceğini söyledi.

O gün daha fazla çatışma olmasını engellemek adına, büyükannem beni birkaç şey daha –nakışları, kremleri, baharatları– alıp kendi haline bırakmak istemediği bahçesiyle *biraz* ilgilenmek üzere zaten gitmek istediği Ibrahimieh'e götürmeye karar verdi.

[42] Fr. Koca bir aptal. (e.n.)

Rue Memphis 48 numaradaki ev karanlıktı, panjurlar sıkı sıkı kapanmıştı ve eşyaların çoğunun üzeri geniş örtülerle kaplandığından yalnızca sandalyelerle koltukların ayakları görülebiliyordu. Bütün ampuller sökülmüştü ve İran kilimlerinin yerlerinde yeller esiyordu. Annemin bir defasında babama şöyle dediğini hatırladım, "İzle ve gör, ortadan kaybolacak ilk eşya şu İran kilimleri olacak." Annem daha sonra kilimlerden ikisini yüzüncü yıl balosu esnasında oturma odasında gördüğünü belirtti. "Biliyordum," diye yanıtladı davetli olmayan babası. "Pirana gibiler. Biri ölür ölmez sahip olduğu her şeyi alaşağı edip Çingene kraliçe anaya getirip Ali Baba'nın haramileri gibi aralarında pay ediyorlar."

Oradan ayrılmadan önce büyükannem tuvalete gitmesi gerektiğini söyledi. "Benimle gel," dedi beni evde tek başıma bırakmaya çekinerek. "Kapıyı kapat. Sadece arkanı dön ve başka tarafa bak." Soyunduğunu duydum. Gözlerimi kapatmadım ama söylediği gibi yüzümü öte yana çevirmiştim ki bir anda sabunluğun, cam rafın üzerinde duran ve içinde her sabah saçlarını yaparken kullandığı nemli ayva çekirdeklerinin durduğu kasenin arkasında, burnumdan sadece birkaç santim ötedeki banyo kapısındaki kancadan sarkan büyükbabamın bornozu o denli yoğun bir şekilde onun gibi kokuyordu ki neredeyse uzanıp ona dokunabilirmişim gibi hissettim. Demek buradaydı, burada bizimleydi, diye düşünüp arkama döndüm.

Gördüğüm manzarayı asla unutmayacağım: Büyükannem klozetin üzerine tünemişti. Oturağa oturmak yerine onu kaldırmış, çıplak ayaklarıyla basıp üzerinde çömeldiği klozetin kenarında yetmiş yaşındaki bedenini riskli bir şekilde dengelemeye çabalıyordu. Dehşete kapılmış gibi görünmüş olmalıydım, çünkü hemen beni sakinleştirmeye çalıştı.

"Ben yalnızca Türk usulü yapabiliyorum. Bu evde Türk usulü alaturka tuvalet olmadığı için de böyle yapmam gerekiyor." Daha sonra bunun en sağlıklı yöntem olduğunu ekledi.

Rue Thebes'e dönüş yolunda, bundan kimseye bahsetmememi tembihledi. "Bizim küçük sırrımız olarak kalacak."

Gün bitmeden anne tarafımdan büyükanneme en az bir kez kahkahalarla gülmemiş olan neredeyse kimse kalmamıştı.

"Seninle konuşmamam gerekiyor ama konuşacağım," dedi bana ertesi sabah sahile giderken. "Anlamıyormuş numarası yapma –ne kastettiğimi gayet iyi biliyorsun."

Beni kim ispiyonladı asla öğrenemedim. Fakat Aziza, kendisini yüzüncü yıl balosuna hâlâ davet etmemiş olan Prenses'in ta kendisinin doğanın çağrısına uymak zorunda kaldığında çamaşırcılar gibi iki büklüm yerlere çökebildiğini duyunca muhtemelen kendini tutamamıştı.

* * *

Baloya yalnızca birkaç gün kalmıştı ama Aziza'nın veya kocasının ya da annem dışında aileden herhangi birinin davet edildiğine dair en ufak bir işaret dahi yoktu. Ancak kutlamanın üç gün süreceğini duyan Aziza, hiçe sayılmayı kabullenmek istemediğinden, Prenses'in ailesinin son dakikada fikir değiştirip, İskenderiye'nin en zengin ileri gelenlerinin katılacağı kutlamaların ilk gecesine olmasa da ikinci ya da belki de dostlar, kulüp üyeleri ve ikincil iş ortaklarının toplanacağı üçüncü geceye onu da davet edeceklerine dair gizliden gizliye bir umut besliyordu. Mahalledeki Kıpti eczacı ve onun Suriye-Lübnan asıllı eşiyle birlikte diğer *évoluéler*[43] üçüncü gün davet edildilerse ve kocasının Yunan muhasebecisiyle birlikte

[43] Avrupa prensiplerine göre eğitilmiş Afrikalılar için kullanılan bir ifade. (ç.n.)

yoksullaşmış olan Silvera kız kardeşler de davet edildiyse, onun da mutlaka davet edilmesi gerekirdi.

Ama davet edilmedi. Yıllar sonra ona bunun nedenini sorduğumda, "Jacques yüzünden," dedi Prenses. Yanıtında herhangi bir pişmanlık yoktu, fakat muhtemelen torunu bunu kendi başına düşünüp anlayamadığı için sinirliydi. Mısırlı bir Yahudi olan Kahire hahamı dışında Arap asıllı Yahudiler muhtemel davetliler olarak dahi düşünülmemişti.

Aziza ve kocası kutlamaların hazırlıklarına dair son durumdan ancak annemin her gün yaptığı kısa ziyaretler esnasında haberdar olabiliyorlardı.

"Kafir paganlar, topu birden," dedi büyükbabam yüzüncü yıl balosunun arifesinde Rue Memphis ve Rue Thebes arasındaki gerginlik hiç olmadığı kadar tırmanmışken. "Zavallı adam daha mezarında soğumadan kayınvalidesinin uzun ömrünü kutluyorlar. Gerçi al birini vur ötekine. Karısından uzun yaşayacağına o kadar emindi ki bir defasında bana, 'Mösyö Jacques, sizce onunla evlendiğimi unutmama yetecek kadar uzun yaşar mıyım?' diye sormuştu."

"Peki sen ne yanıt verdin?" diye sordu karısı.

"Kimse *o kadar* uzun yaşamamıştır dedim."

"Her neyse, karısının ailesinden o kadar çok nefret ediyordu ki muhtemelen zaten gitmeyi reddederdi," diye ekledi Mösyö Jacques.

"Davet edilmezdi," dedi Aziza.

"İşte bu yüzden kızımız daveti geri çevirmeli. Bu bir ilke meselesi."

"Sen çağrılmadın diye benim de mi gitmemi istemiyorsun," diye çıkıştı kızı.

"Ben davet edilseydim bile, 'Madam Esther,' derdim, 'davetiniz beni duygulandırdı, fakat kocanızın anısı onuruna kabul edemeyeceğimi hissediyorum. Belki başka zaman. Ama şimdi, hayır,' derdim. Cevabını alırdı."

"Peki ya seni davet etmezse?"

"Beni davet etmezse, yine de davetini neden geri çevireceğimi bildiği için ona teşekkür etmenin bir yolunu bulacağım."

"O halde beni davet ederlerse tek başıma gidiyorum," dedi Aziza.

* * *

Yüzüncü yıl balosunun yapılacağı gün öğle yemeğinde, onlarla hayatı boyunca alay etmiş adamın onuruna Vili ve Isaac Amca büyükbabama methiyeler düzdüler. Torunu tarafından doldurulmuş olmasa koltuğu boş kalırdı, dedi içlerinden biri. Davetli sayısından ötürü yemek masaları büyük-büyükannemin tam köşede iki balkonlu ve bolca güneş ışığı alan yatak odasına taşındı. Oğullarından biri konuşurken, büyük-masanın tam ortasında oturan büyükannem önünde duran zeytinyağı kabını alıp boş tabağına birkaç damla damlattı. Yağın üzerine tuz döktü, bir parça ekmek koparıp yağa bandıktan sonra diğer elinde tuttuğu çatala batırıp ağzına götürdü.

"Ne yapayım -açım," dedi yaşlı kadın yetmişlik kızlarından birinin uyarı mahiyetindeki bakışını yakalayınca.

Konuşmaların ardından biri büyükbabamın anısına kadeh kaldırdı. Herkes, "Amin," dedi. Yanımda oturan büyükannem diğer yanında oturan Madam Victoria'ya dönüp, "Ona, 'Senin aklın bir karış havada,' derdim ve o da, 'Oysa sen Esther, senin ayakların yerin altında,' derdi. Şimdi bak gör bakalım kim yerin

altında." Madam Victoria düşünceli bir ifadeyle gülümseyip, "Kocam bana annesi gibi görünecek kadar yaşlı olduğumu söylerdi," dedi. "Ama buna rağmen ben onu gömdüm, yeniden evlendim ve ikinci kocamı da gömdüm." Annemin yağdan parıl parıl parlayan dudaklarına bakınca büyükannemin yüzündeki gülümseme siliniverdi. "Elsa, yağ elbisesine damlamadan çenesini siliver," dedi.

Büyük-büyükannem o gün dantelli bir siyah elbise giydi. Hemen yanında, kız kardeşinin yüzüncü yıl kutlaması için Türkiye'den gelen abisi oturuyordu. Onun değirmencilerinkini andıran kalın, iri elini sıkıp o kaba, hareketsiz et yığınına bakarken adamın "*Bonjour, jeune homme*"[44] deyişindeki o tatlı gerginliği duyduğumu hatırlıyorum. Büyük-büyükannem o gün çekilen fotoğrafların tümünde, artık gülümsemeyi âdet edindiği üzere koyu renk ince dudaklarını çizgi haline getirecek şekilde birleştirmiş, gözlerinde soğukkanlı, hinoğluhin, belirsiz bir bakışla dimdik ve tetikte poz vermişti.

O gün öğle yemeği için bir araya gelen otuz kadar aile mensubuna ufak bir konuşma yapması istendi. Fransızca ya da İtalyanca'yı bir dakika içinde en az on hata yapmadan konuşmasına olanak verecek şekilde bilmediğinden, Ladino dilinde kısa bir teşekkür konuşması yaparak neşeli fakat yavan bir *salud y berakha*, yani sağlık ve bereket temennisiyle bitirdi. Ama oğulları tarafından zorlanınca en nihayetinde pes etti ve aksayan, yoğun aksanlı Fransızca'sıyla konuşmaya başlayarak Mısır'da tam tamına elli yıl yaşadığını, hayatının yarısının Mısır'da geçtiğini ve diğer yarısınınsa Mısır'da geçmediğini ve hayatının Mısır'da yaşamadığı yarısında yurtdışında olduğunu –fakat yine de bunca yıl içinde, diye devam etti gururlanarak, elli sözcük Arapça'dan fazlasını öğrenmemişti. "Her yıl için bir tane," diyerek kıs kıs güldü büyük

[44] Fr. Merhaba genç adam. (e.n.)

oğlu Nessim. Arapça'sı o kadar kötüydü ki, diye açıkladı, bir gün Arap hizmetlisinden kendisine yatağı toplaması için yardım etmesini rica etmişti. Adamın aniden beti benzi atmış, öfkelenerek ondan bu düşüncesini yeniden gözden geçirmesini rica etmişti. Adamın neden bahsettiğine dair en ufak bir fikri yoktu ve yatağı birlikte toplamaları konusunda ısrarcı tutumunu sürdürmüştü –ta ki Yunan hizmetçilerden biri gelip de hizmetliye Arapça olarak, 'Benimle birlikte yatağa gir,' dediğini belirtinceye dek. Burada, odada bulunan kimsenin kaçırmadığı ironi yaşı iyiden iyiye ilerlemiş kadının böylesine korkunç bir hata yapabilmesi değil de ısrarına devam etse zavallı hizmetlinin boyun eğmek zorunda kalacak olmasıydı. Herkes kahkahalarla güldü.

Akşamüzeri geç vakit misafirler gelmeye başladı. Kısacık kestirip uyandığımda ev epey gürültülüydü. Akşam olduğundaysa koridorlar, antre ve iki oturma odası tıklım tıklım dolmuştu bile. Erkeklerin çoğunun göğüslerinde sıra sıra madalyalar, amblemler ve rozetler vardı, kiminin daha büyük olan madalyaları çizgili bir ipe geçirilip boyunlarından sarkıtılmıştı, öyle ki herkes büyük bir muharebenin yıldönümünde bir araya gelmiş bir askeri birliğin emekli üyelerine benziyordu. Biri beni Latifa'nın akşam yemeğimi servis ettiği mutfağa götürdü. Bir dörtlü müzik grubunun üyeleri yemeklerini yenice bitirmiş koyu renk takım elbiselerinden kırıntıları silkeleyip gerisingeri ceplerine koydukları mendillerle ağızlarını silmekle meşguldü. Başlamalarına biraz daha zaman vardı.

Annem de nasıl olduğumu görmek için mutfağa geldi. Üzerinde, mutfağın ışığında parlayan ve içindekileri kontrol etmek için buzdolabını açıp da bir elinde tuttuğu sigarayı yiyeceklerden uzaklaştırırken dünürlerinin kafa yapısını en nihayetinde kavrayıp yiyecek güzel bir şey varsa ister istemez birbirlerinden

saklamaya çalışacaklarını düşünerek diğer eliyle rafların arkalarını karıştırmaya başladığında koyu yeşil gibi görünen simsiyah bir elbise vardı.

Aradığını bulunca kaşık dolusu ilk lokmayı bana verip yakında geri gelme sözü vererek mutfaktan çıktı. Arkasını döner dönmez hizmetçinin kavanozun neyle dolu olduğuna bile bakmadan bir kez daha saklamak için elinden ne geliyorsa yapacağından şüphelendiği için, "Daha fazla isterse verin," dedi.

Akşam yemeğim bittiğinde büyükannem gelip elimden tuttu ve birlikte evin içinde yürürken beni, çoğu yaşlı ve kalıplı olan ve aynı uyuşuk, resmi, melodik Fransızca'yla konuşan aile dostlarıyla tanıştırdı. Hizmetçimiz Hisham'ı başında bir fes, üzerindeyse gururla taşıdığı her halinden belli olan geleneksel garson kıyafetiyle görünce şaşırdım, bir elinde üzeri çiçeklerle dolu devasa bir gümüş tepsi taşıyordu. Beni görünce göz kırptı ve ben de, "*Ya* Hisham!" diye seslendim, fakat büyükannem beni hemen susturmaya çalıştı, çünkü yalnızca bir hizmetçiyi dostane bir şekilde selamlamak için el kol etmiyor aynı zamanda muhtemelen bir Arap gibi konuşarak da onu dehşete düşürüyordum. Beni bir başka odaya alıp bir İngiliz lordunun herkesin Madam Lord diye hitap ettiği eşiyle tanıştırdı. Sımsıkı bastırdığı dişlerinin arasından incecik bir sesle konuşan kadınla kibarca sohbet ettiğim süre boyunca ben de dişlerimi sıktım. Bu durum büyükannemi sinirlendirdi, kolumdan tutup sarsarak az önce yaptığım şeyi yapmama kesinlikle izin vermeyeceğini söyledi. Neden azarlandığımı anlayamayan Madam Lord onu öper miyim diye sordu. Başımı diğer yana çevirince monokl takmış bir adamın kâseden fıstık aldığını gördüm. "O halde beni öpmek istemiyor?" diye sordu Madam Lord alaycı, edalı bir ifadeyle. "Ama sadece tek bir öpücük," diye yalvarıp bana doğru eğilerek

yanağımda tam da öpmek istediği yeri işaret etti. "Bir erkek asla geri çevirmemelidir," dedi, beceriksizce Fransız bir mama taklidi yaparken son derece fevri ve kendinden hoşnut görünüyordu.

Bir anda ışıklar söndü. Kalabalıktan şaşkınlık dolu bir, "Ah," nidası yükseldi ve sonrasında oda sessiz bir beklenti halinin mırıltılarıyla doldu. Ardından bir gong sesi duyuldu. Elinde yanar halde upuzun bir mum tutan yaşlı Nessim Amca yüzünde ay ışığının aydınlattığı bir çalılıktaki halinden hoşnut bir korkuluğun ifadesiyle sandalyelerden birinin üzerine çıkıp evin her yanında toplam yüz mum yakılacağını ve bu mumların yakılması için isteyen herkesin yardım edebileceğini duyurdu. "Ama bu kesinlikle ilahi bir an," diye mırıldandı Madam Lord, artık beni öpmekle ilgilenmiyor gibiydi. Hizmetliler mumları dağıtırken herkes sıra olmaya başladı. Bizim de bulunduğumuz odanın kuzeybatı köşesindeki kalabalık yavaş yavaş azalmaya başladı. "Gel," dedi büyükannem, "şunları ilk yakan biz olalım." Ve mumları dağıtan Hisham'a teşekkür dahi etmeden tepsidekilerden bir tane alıverdi. "Ne kadar güzel," dedi pencereden dışarı bakan biri. "Tek kelimeyle muhteşem," dedi bir diğeri. "Ben dört tane yaktım ve bir tane daha yakacağım ve sonra bir tane daha –ah, çok eğlenceli, çok," diye cırladı Madam Lord, sihirli değneğini dokunduracak henüz yanmamış mum aramak üzere koridorda dolaşıp dururken göbekli kocasını da kendisine katılmaya ikna etmeye çalışırken kafası dumanlı bir peri kızını andırıyordu. Heyecandan nefes nefese kalmıştı. Annem arkamdan gelip beni öpmek üzere eğilirken, "Al," dedi büyükannem elimdeki mumu tutarak. "Şu ikisini yak. Şunu ve şunu." İki mumu işaret etti.

"Üç," dediğini duydum Ayoub kardeşlerden birinin. "Her birimiz birer tane yaktık. Ve çok mutluyuz."

"Onur duyduk baylar," dedi büyükannem.

"O onur bize ait," diye ısrar ettiler.

"Büyükannem bana dönüp henüz yakılmamış mumlardan birini işaret ederek, "Bu büyükbaban için," dedi, "çünkü bu gece onu hatırladığın için mutlu olacaktır." Annem ve babam elimi yönlendirirken beni kucakladı. "Ve şimdi bunu da –"

"Onun için yakacağım" –büyükannemi kastediyordum; herkes çok keyiflenmişti– "öleceği zaman için."

Buz gibi bir sessizlik oldu. "Çocuklar," diye bağırdı her türden pürüzü ortadan kaldırmayı iyi bilen Vili Amca.

"Acımasız bir oğlan değildir. Sadece ağzını nasıl kapalı tutacağını bilmiyor," dedi büyükannem, ikinci mumu yakmamı izlemek için etrafımıza toplanan kalabalıktan özür dilemek adına.

"Asla bir diplomat olamaz," diye tısladı Isaac Amca.

Odanın etrafında dört dönen bir fotoğrafçı büyükannemden elimi tutmasını istedi. Dediğini yapıp diğer elini de normalde düşünceli ve asilzadelere yakışır bir görünüm sergilemek isterken yaptığı gibi hülyalı bir umursamazlık içinde şömine rafının üzerine yerleştirdi.

"Onu ben de bir diplomat olarak tahayyül edemiyorum," diye onayladı büyükannem fotoğrafçıya teşekkür ettikten sonra. "Bu dünyada çok konuşup sır tutamayan bazı insanlar vardır." Sitemkâr bir ifadeyle bana baktı.

Babam mumu elimden alıp anneme uzattı ve ben de babamın ona arkadan henüz yakılmamış bir mum almasına yardım edişini izledim. "Bu baban için," dedi. Babam onu yanağından öptü. Annem gülümseyip elini tuttu.

Artık odaların çoğu mumlarla ışıl ışıl olmuştu ve hizmetliler odaları havalandırmak için pencerelerle balkon kapılarını açtıklarında eve dolan ılık sonbahar esintisi mum ışıklarını hafifçe titretirken herkes hayranlıkla kristal üzerindeki ışık oyunlarını izliyordu.

"Bunu asla unutmayacağız," dedi Bay Khatchadourian.

"Teşekkürler, teşekkürler," dedi Elsa Teyze ve Ermenilerin Fransızca'yı tuhaf bir telaffuzla konuşmalarından yakınmak üzere vakit kaybetmeden Madam Victoria'ya doğru döndü.

"Biz olsak Avrupa'da bile, her yıl aynı gün düşüneceğiz bunu. Buna söz veriyorum ben."

"Doğru dürüst konuşmayı bilmez mi bunlar?" diye fısıldadı kız kardeşine. "*Gittik biz Kahire'ye, geldim ben tiyatrodan, gideceğiz biz Amerika'ya*".

Yan odadan bir gürültü duyuldu. "*Evviva lo sciampagna*," dedi İtalyan bir centilmen. Nessim Amca kardeşlerin en büyüğü olarak ilk şişeyi açtığını duyurdu. Gürültü için özür dileyip elini bir peçeteye sildikten sonra gerisini garsonlardan birine bıraktı.

"Bunu sonsuza dek saklayacağım," dedi annesine dönüp, ucunda yazılı gizli bir ibareyi okumaya gayret ediyormuş gibi şişenin mantarına bakıyordu. "Biz genellikle, 'Yüz yaşını göresin,' deriz, ama şimdi ne diyeceğimi bilemiyorum."

"Canını sıkma Nessico," diye yanıtladı koluna hafifçe dokunarak. "Yeterince şey yaptın zaten."

"Ama bu bir daha yaşanmayacak," diye itiraz etti.

"Hayır, yaşanmayacak."

"Keşke yeni baştan başlayabilseydik."

"*Evviva signora,*" diye tezahürat etti bu aşırı duygusal muhabbeti duyan İtalyan centilmen ve ardından gür bir sesle "*Viva il vino spumeggiante*"yi söylemeye başlayarak hem müzik grubuna hem de etrafındakilere ona katılmaları için işaret edince herkes, Cavalleria Rusticana'daki bu aryaya yalnızca kulak aşinalığı olanlar bile eşlik etmeye başladı. "Ama bu Ugolino da Montefeltro," dedi büyükannem uzaktan ona doğru bir öpücük atarken. "Fransa'dan daha yeni döndü," dedi kendisini çevreleyen misafirlere, "Fransa'dan yeni geldi."

Mösyö Costa'nın geldiğini duyan olmamıştı. Fakat aniden onu koridorun ortasında, kendini bir anda paganların orjisinde bulmuş şaşkın bir münzevi gibi tanıdık bir yüz görebilmek için etrafa bakarken gördüm, üzerinde her zaman olduğu gibi asker ceketi, alabildiğine açılmış yakasıyla gömleği vardı, saçları geriye doğru taranmıştı ve ince siyah bıyığı neredeyse üst dudağına değiyordu.

"Lütfen bu rahatsızlığı mazur görün," dedi büyükannemi görür görmez, "ama Ekselansları erkek kardeşinizi derhal görmeliyim."

Vili Amca hızlı hızlı yürüyerek geldi, bir yandan da böyle bir ziyaretin sorundan başka bir anlamı olamayacağını bildiğinden kendi kendine, "Ay, ay, ay," diye mırıldanıp duruyordu. "Mutfağa gelin –hayır, şuraya," dedi Mösyö Costa'ya ve mutfağın yanında zaman zaman hizmetli Latife'nin odası olarak kullanılan ıvır zıvır dolu bir odayı gösterdi. "Sen, dışarı," dedi Vili beni işaret ederek. "İçeri gelmek istiyorum," diye ısrar ettim, ağzımdan tek bir kelime çıkmayacağına söz verdim. Ağlamak üzereydim. "Tamam gir ama çıt çıkarmak yok, yoksa seni öldürürüm."

"Erkek kardeşimi yakaladılar," dedi Mösyö Costa tek solukta.

"Bu bir riskti. Bunu herkes biliyordu," diye yanıtladı Vili.

"Eh, öyle. Parayı almışlar tabii. Ama aynı zamanda İsviçre'deki banka hesaplarının numaralarını da biliyorlar. Ve bir isim listeleri var."

"Yani sen şimdi bu dangalağın üzerinde isim listesi taşıdığını mı söylüyorsun?"

"Görünüşe bakılırsa, evet."

"Ama o halde her şey bitti."

Mösyö Costa tek kelime etmedi, fakat hissizleşmiş gibi görünerek kendisine yöneltilen bir darbeden kaçmaya çalışıyormuşçasına kollarını kavuşturup yüzünde çaresizlikle karışık bir hayret ifadesiyle öylece kalakaldı.

"Benim başım da sizinki kadar belada Ekselansları," dedi en nihayetinde. "Bu akşam yola çıkacak bir gemi var. Bir Yunan ticaret gemisi, ona binmenizi sağlayabilirim. Ben de orada olacağım. Şimdi, saygıdeğer Ekselansları izin verirse, uyarmam gereken birkaç kişi daha var." Mösyö Costa servis girişinden çıktı ve eşi dahil onu bir daha gören olmadı.

"Hemen Nessim ve Isaac'ı ara -ve Tanrı aşkına bu kadar endişeli durma."

Bu benim ilk gizli görevimdi ve dayılarıma acilen *chambre des karakibs*'de -Arapça'da ıvır zıvır anlamına gelen- beklendiklerini söylemek için doğru zamanı bekledim. Her ikisine de eşlik ettikten sonra bana dışarıda beklemem söylendi.

Kapıyı dinlemeyi denedim ama tek duyabildiğim endişe dolu bağırışlardı. Kapıyı açıp benden yalnızca büyükannemi içeriye getirmemi istediler. Bir şeylerin yolunda olmadığını hissetmiş olmalıydı ve Mösyö Costa'nın yüz ifadesinden bunun polisle alakalı bir durum olduğunu anladı. Isaac Amca, Vili'yi gemiye binmemesi konusunda uyarıyordu. Costa'ya artık güvenilemezdi. Bunun yerine, insanlar soru sormaya başlamadan sabahki ilk uçakla Roma'ya gidebilsin diye onu hemen o gece doğrudan Kahire havaalanına götürecek bir araba ayarlayacaktı.

Bunların hiçbiri Vili Amca için şaşırtıcı değildi. Yıllar boyunca Mısır'daki mal varlığını paraya çevirip Mısır hükümetinin yurtdışına para çıkarma konusundaki yasağını hiçe sayarak parasını İsviçre'ye kaçırmıştı. Bu suçun cezası hapis ve er ya da geç sınırdışı edilmekti. Mısır'da hâlâ onun üstünde olan varlıklar durumu kurtarmak için tutuldu ve gerektiğinde kolaylıkla gözden çıkarılabilirlerdi. Kıyafetleriyle birlikte tüm antika eşyalarını bile Avrupa'ya göndermeyi başarmıştı. Arkasında bıraktığı değerli sayılabilecek tek şey çer çöp, kilimler ve ona bizzat Il Duce

tarafından imzalanarak verilmiş bir Treccani ansiklopedi setinin bulunduğu bakımsız bir villaydı. Yıllar sonra, bu çok kıymetli set benim elime geçti ve Mısır'dan ayrılırken bir dolardan daha az bir meblağa satıldı.

Şimdiyse, büyükannemin ıvır zıvır odasından mendilini sol yenine sıkıştırarak çıktığını ve kapıyı da hemen arkasından kapattığını gördüm.

"Sorun ne?" diye sordu babam.

"Valsi şimdi başlatmaya karar verdik," diye yanıtladı.

Tam o esnada, dörtlü müzik grubu birkaç nota çalınca en genç oğul Vili'nin annesiyle birlikte onun yüzüncü doğum günü şerefine bir Verdi valsi yapmalarını izlemek üzere herkes odanın ortasında bir boşluk yaratacak şekilde geri çekildi. Birlikte, odanın çevresinde önceden prova ettikleri şekilde birkaç kez döndüler, bir an için duracakmış gibi yaptıktan sonra dansa devam ettiler ve çift yüzlerce mumun aydınlığında döne döne ilerlerken herkes alkışlıyordu, ta ki Vili onu daha önce yere ve annemin yaşlı kadına yeniden oturması için yardım etmeyi beklediği yere geri getirinceye dek. Vili hiçbir şey demeden kendi annesinin elini bırakırken anneminkine uzanıp onu kucakladığı gibi valsin temposunu arttırarak odanın etrafında dört dönmeye başladı, Val Maggio ve Sant'Osvaldo muharebelerinin emektar piyade eri Ibrahimiehli lastik tacirinin kızını top gibi döndürerek altmış yaşındaki bir çapkının otuz yaşındaki bir dilberin kalbini hâlâ ateşleyebildiğini tüm dünyaya gösteriyordu.

Vals sona erdiğinde herkes alkışladı. Vili, annemi babamın yanına götürüp, "Eşinizden ne kadar özür dilesem az," dedi. "Onunla bizzat benim evlenmem gerekirdi." Annemin elini avuçlarının arasına alıp dudaklarına yaklaştırdı ve hiç kıpırdatmadan şöyle fısıldadı, "Sizi yıllar yıllar boyunca göremeyeceğim.

Elveda." Annem az önce duyduklarının ne anlama geldiğini kestiremeden kızardı, gülümsedi ve "Teşekkürler," dedi.

Vili aceleyle mutfağa gitti, abisinin şoförü onu orada abisinin yağmurluğu, abisinin takım elbisesi ve kız kardeşleri tarafından ıvır zıvır odasından çıkarılarak havaalanında şüpheli görünmemesi için eski kıyafetlerle doldurdukları yıpranmış bir valizle bekliyordu. Servis kapısı açılınca sahanlıktan *zibala*, atık kokusu mutfağa sızdı.

Evin diğer ucunda neler olup bittiğinden bihaber olan misafirleri şüphelendirmemek için kız kardeşleri el üstünde tuttukları erkek kardeşlerine veda etmek için tek tek geldiler. Her biri ağladı, yüzünü yıkadı, bir gülümseme takınıp misafirlerin yanına dönerken bir diğeri gelip muhtemelen yine her birinin iki dünya savaşı öncesinde yaptıkları gibi en küçük erkek kardeşlerini yüreklendirerek ona temkinli ve iyi olmasını salık verdi. Ondan neredeyse on beş yaş büyük olan büyükannem veda eden son kişi oldu. "Şimdi başlama ama," dedi, "çünkü sen başlarsan ben de başlarım." "Hayır, hayır, başlamayacağım," diye söz verdi. Sarılıp öpüştükten sonra Vili ona, "Esther, benim için dua et," dedi. Artık gözyaşlarını tutmakta zorlanan büyükannem yüksek sesle ağlamaya başladı, titreyen eliyle başını okşayıp hıçkıra hıçkıra ağlarken İbranice birtakım sözcükler mırıldandıktan sonra, "Amin," dedi.

"Hadi ama bu kadar yeter," dedi ceketinin yakasını okşamaya devam ederken. "Mektup yazacağına söz ver. Öylece ortadan kaybolma." Konuşamayacak durumda olan Vili başını aşağı yukarı salladı.

Şoför valizi aldı ve döner servis merdiveninden aşağıya inmeye başladı. Vili onun hemen arkasındaydı, fakat daha iki adım atmadan tırabzana yığılıverdi. Büyükannem, "*Santa Madonna!*"[45]

[45] Lt. Kutsal Meryem. (e.n.)

diye bağırdı. Bir saniye sonra, merdivenin kirli metal basamaklarından birine oturan Vili yüksek sesle hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

"Annemi bir daha asla göremeyeceğim," derken yüzünü ellerinin arasına almış sarhoşlar gibi sağa sola sallanıyordu. "Ona veda etmeden nasıl gidebilirim, bunu ona nasıl yapabilirim, nasıl?" Dudağının kanadığını fark ettim. "Kan!" diye bağırdım. "Önemli değil," dedi avuç içiyle kanı silip ağlamaya devam ederken. Şoför valizi bir alt katta bırakmış ve ona yardım etmek üzere geri gelmişti. "Hayır, bırak bir saniye burada kalayım." Büyükannem benden bir bardak viski getirmemi istedi. "Elsa'dan iste, o anlar." Ben onun yerine Hisham'dan istedim, o da bir bardak viski dolduruverdi. Elimde kocaman kadehle koridor boyunca geri yürüdüm. Kimse bana bir şey sormadı. Kilere girince durdum. Kimse yoktu. Sütunlardan birinin arkasına gizlenip bardağın içine tükürdüm. Ardından tükürüğü parmağımla karıştırdım.

"Ne sefillik ama," dedi Vili hepsini içtikten sonra. "Bunca yıl sonra şu hale bak."

"*Adios*," dedi.

Gri şapkası ve eli aşağıya doğru döne döne alçalan loş basamaklarda gözden kaybolduncaya dek ablasıyla birlikte arkasından el salladık.

"Bundan kimseye bahsetmemeliyiz," diye uyardı büyükannem.

Mutfak kapısını arkamızdan çekip kilerden geçtikten sonra kilerin de kapısını kapatınca kendimizi bir anda misafirlerin arasında bulduk. "Nerelerdeydiniz?" diye sordu babam. "Sorma," dedi büyükannem. Sonra, babamın giderek daha şaşkın bir ifadeye büründüğünü görünce ekledi, "Vili gitti." "Bu kadar erken mi?" diye sordu babam. "Temelli gitti. *Anladın mı?*"

Sonraki iki gün boyunca gerçeği bilmeyen tek kişi büyük-büyükannemdi. Kutlamalar yarıda kalmasın diye ona yalan söylenmişti.

"O Kahire'de," dediler en nihayetinde. "Kral onu görmek istedi." Kralın birkaç yıl önce tahttan indirildiğini yaşlı kadına kimse söylememişti.

Yine de bir şeylerin yolunda olmadığının farkındaydı.

"Öldü, değil mi?"

"Ölmek mi? Kim, Vili mi? En az Bismarck kadar sağlamdır o. Diğeri gibi değil."

"Diğeri" büyükbabamdı.

"Hayır, diğeri ölmeyi *istedi*," diye ekledi Dr. Alcabes, kendisi aynı zamanda akrabamız ve aile homeopatımızdı. "Ona onu kurtarabileceğimizi söyledim," diye devam etti yüzüncü yıl kutlamasının üçüncü ve son öğle yemeğinde. "Fakat tedavinin ne içeriğini duyunca kesinkes reddetti. 'Ört ki ölem,' diye bir Türk atasözü kullandı. Ben de ona, 'Albert, bunun yalnızca tek bir sonucu olabilir!' deyince bana ne cevap verdi biliyor musun? 'Eh, içimi açıp en sevdiğim organlarımı çıkararak beni dolmalık bibere döndürmenden daha iyi olsa gerek. Hayır, teşekkürler.'"

* * *

Birkaç hafta sonra Yom Kippur zamanı mezarların arasındaki dar yollardan ilerlerken, "Zavallı bir adamdı," dedi büyükbabam anneme. Daha az önce annesinin mezarına çiçek bırakmıştık ve şimdi de büyükbabamın mezarına doğru yürüyorduk. Aziza bizimle gelmemişti, muhtemelen kendisine hâlâ kızgın olduğu Prenses'le karşılaşmaktan çekiniyordu.

Mezarlığa babamla daha önce yaptığımız ziyaretlerde büyükbabamın mezarının yerini öğrendiğimden alçak mezar taşlarından

sakınarak önden önden yürüyordum. Vardığımızda babamı kendi babasının mezarı başında bizi beklerken gördüm.

Tek başınaydı. Prenses de gelmemişti.

"Zavallı adam," dedi büyükbabam bir süre düşünceli düşünceli durduktan sonra. "Hiçbir zaman iyi anlaşamadık, ancak Tanrı biliyor ya ona karşı hiçbir kötü düşüncem olmadı. Ama –" dedi köprünün altından çok sular aktığını ima ederek.

"Birkaç şey söyleyebilir miyim?" diye sordu damadına, dini konular söz konusu olduğunda ısrarcı görünmemeye dikkat ederek.

"Evet," dedi babam, yüzüne, "eğer gerçekten yapman gerekiyorsa," der gibi hoşgörülü bir alay ifadesi takınarak.

Büyükbabam imanlılardan beklenmeyecek şekilde usulca, yavaşça, hatta neredeyse utanıp sıkılarak konuştu. Öfkesi, yırtıcılığı ve sabrı taşıp da bağıra çağıra tehditler savurmaya başladığında bile her zaman sakin, kararsız ve müşfik görünen annemi hatırlatıyordu.

Bitirince kızına bir bakış attı ve o da İbranice iki üç kelime ettikten sonra, "Amin," dedi.

"*Voila, Monsieur Albert*," dedi büyükbabam mezar taşına bakarak. Ardından, damadı söz konusu olduğunda kendini asla rahat hissetmemiş bir adamın ürkekliğiyle babamın omzuna bir kez dokundu, sınırlarını aşma korkusuyla uzatmak istemediği ket vurulmuş bir halden anlama jestiydi bu.

"Seni anlıyorum," dedi. "Hiçbirimiz Mısır'da çok fazla kalmayacak ve açık söylemek gerekirse, sevdiklerimizi geride bırakma düşüncesi bana acı veriyor, ben annemi ve sen babanı.

"Doğdukları yerde sevdiklerinin yanında istirahat edebilseler daha mutlu olurlardı. Baban bir defasında bana, 'Eğer herkes yakında gidecek ve beni burada kendi mezarımın başında zaman öldürmek üzere bir başıma bırakacaklarsa ne yapmaya kirli ayaklarla

dolu kavruk Mısır'a geldim ki?' demişti. Mısır'dan nefret ediyordu ve şimdi Mısır'da gömülü. 'Kimseyi tanımadığın bir mezarlığa gömülmekten daha kötü ne olabilir ki Mösyö Jacques?' diye sorardı.

"Ve bak sana ne diyeceğim. Mezarınıza kimsenin gelmeyecek olması, kimsenin mezar taşınızı yıkamayacak olması düşüncesi ölümden daha beter. Herkes birkaç ay, birkaç yıl boyunca, yıldönümlerinde hatırlar ve bir nesil sonra sizi unuturlar. Ve dünya da sizi toz toprağa dönüştürmeye can atar, çünkü hiç doğmamış gibisinizdir –asla *doğmamışsınızdır*– yüz yıl yaşasanız bile."

Babam yanıt vermedi, ancak yüz yıl anıştırması dikkatinden kaçmadı.

Mezarlık yolunda, dördümüz ölüleri için dua etmeye gelen diğer Yahudi aileleri selamladık. Büyükbabam sinagoga gidiyordu ve ayin için ona katılıp katılmayacağımızı sordu.

"Bugün değil," dedi babam.

"Ben gelirim," dedi annem.

Bu yanıt, aksi takdirde tek başına gitmek zorunda kalacak olan babasını memnun etti.

İskenderiye'de tipik bir sonbahar hafta içi sabahıydı. İsteyen sahile bile gidebilirdi. Babam şehirde yürüyüş yapacağımızı söyledi; kahve içmek için bir yere oturamayacağımız kadar erkendi.

Ve sonra ona aniden bir ilham geldi. "Gel," dedi ve Bulvar boyunca hızlı adımlarla ilerlemeye başladı ve birkaç dönüş yaptıktan sonra en nihayetinde Rue Cherif üzerinde bir antikacıda durduk. Babam içeriye baktı, duraksadı ve sonra geniş cam kapıyı açtı. Bana büyük-büyükannemin evini anmsatan objelerle dolu dükkana girerken öten zillerin sesini duyduk. Satış görevlisi iki kadın madeni paraların durduğu kadife altlıkları vitrine yerleştirmekle meşguldü.

"Yardımcı olabilir miyim?" diye sordu içlerinden biri.

Babam duraksadı ve sonra, "Şey, pek değil," dedi.

Taş çatlasa otuzunda olan kadın şaşırmıştı. Babam gergindi.

"Aslına bakarsanız," diye konuşmaya başladı pencereden dışarıya bakarak, "buraya geldim çünkü babamı tanıyordunuz ve onun size oğlumdan bahsettiğini biliyorum, o yüzden belki oğlumu görmek istersiniz diye düşündüm."

"*Ben* mi babanızı tanıyordum? Sanmıyorum," dedi neredeyse kibirli bir ses tonuyla kaşlarını kaldırarak. Ve sonra, ben daha ne olup bittiğini anlamadan, yüzünün kızarmaya, gözlerininse dolmaya başladığını fark ettim.

"Elbette," dedi dükkana girdiğimizi gördüğünden beri elinde tuttuğu siyah kadife altlığı en sonunda bırakarak. "Elbette," diye tekrarladı ve ellerinin üst kısımlarını iki yanına bastırarak kendini antika bir sandalyeye neredeyse atıverdi. "Demek o küçük oğlan bu. Bir bakayım," diyerek dizlerinin üzerine çömelip benim hizama indi. Ve babama dönerek, "Sizinle tanışmak ne harika," dedi. "Bu ziyaret beni ne denli mutlu etti tahmin bile edemezsiniz."

"Öyle olabileceğini düşünmüştüm. Sık sık, torunuyla tanışmak istediğinizi söylerdi, o yüzden bu sabah zaman bulunca neden olmasın diye düşündüm ve işte kendisi burada."

"Ne tesadüf ama. Ben de daha dün babanızdan bahsediyordum," diye devam etti şaşkınlık içinde parmağıyla elime dokunurken. "Bir dakika, kardeşim Diego'ya söylemeliyim. Diego," diye seslendi, "gel de bak kim gelmiş."

Dükkanın arkasında kalan bir odadan, ablasından biraz daha genç bir adam belirdi.

"Evet?" diye sordu.

"O şekilde evet demeden önce iyice bir bak bakalım," diye üsteledi ablası.

Adam gözlerini ikimize dikti.

"Üzgünüm, fakat anlamıyorum."

"Ama bu torun olan işte."

"Ne torunu?" diye bağırdı sinirlenmeye başlıyormuş gibi.

"Ona fil dişi toplar gönderdin ama yine de tanımıyor musun?"

"Aman Tanrım!" diye bağırdı eliyle ağzını kapayarak. "Oğlandan birkaç kez bahsetti ama kimin aklına gelirdi ki –"

Bilardo oynayıp oynamadığımı sordu. Başımı iki yana salladım. Büyükbabama benim için verdiğim toplar hâlâ bende mi diye sordu. Evet, odamdalar, dedim. Ne renktiler? Cevapladım.

"Ne adam ama, şu baban! Bildiğine eminim." Sonra, ani bir hevese kapılmış gibi sordu, "Ona bir şey verebilir miyim?"

Babasıyla akrabalık ilişkisi olmadığı halde ona hâlâ hürmet eden insanlar olduğuna inanmakta güçlük çeken babam giderek daha gergin ve rahatsız bir hal alıyordu, sanki abla kardeşin kötü niyetli olduğundan şüpheleniyor ya da babası tarafından onu bu denli sevebilecek kadar kandırıldıkları için ahmak olmaları gerektiğini düşünüyordu.

"Vermeseniz daha iyi," dedi.

"Aman canım, ufak bir şeyin kimseye zararı olmaz."

"Lütfen yapmayın."

"Ama mösyö," dedi Diego, "bu hediyeyi yalnızca oğlunuza değil babanıza da veriyorum. Lütfen izin verin."

Her iki kulpunda aslan yelesi olan kahverengi, eski bir çekmeceden, içinde yuvarlak firuze taşlı altın bir kravat iğnesi olan ufak bir mücevher kutusu çıkardı.

"Bu senin için," dedi ablası.

Kutuyu bana verdi.

"Onu öpebilir miyim?"

"Elbette," diye yanıtladı babam.

"Çok özel bir dostumuzdu, anlarsınız ya."

Babam yanıt vermedi. Eski bir saatle ilgilenmeye başlamıştı. Fakat genç kadın araya girip hediye verdikleri için kendini bir şey satın almak zorunda hissetmemesi gerektiğini söyledi.

"Ama bir daha buralara yolunuz düşerse ve vaktiniz olursa lütfen oğlanı da getirin."

Abla kardeş bizi kapıya kadar geçirdiler ve vedalaştık. Corniche'deki kahvehaneye giderken kutuyu sıkı sıkı kavradım, hediyeyi ona vermemi ister diye karşıdan karşıya geçerken elini tutmak istemedim. Ki öyle de yaptı.

"Ver bakalım, ben bunu senin için cebimde saklarım," dedi babam usulca kutuyu elimden alırken. "Bundan kimseye bahsetmemek en iyisi."

Sonra, hiçbir şey yokmuş gibi davranmaya çalışarak bulutsuz gökyüzüne baktı, bir süre düşündü ve önüne bakıp şöyle dedi, "Umarım bize aynı masayı verirler."

4

Taffi Al Nur!

O sabah yüncüden çıkar çıkmaz annem şehre dair tuhaf bir şey fark etti. Meydandaki kalabalık otobüs terminalinin üzerine alışılmadık bir karanlık çökmüştü; kimi kapı eşiklerine kimi diğer yolculara tutunmuş sarkanların ağırlığıyla yan yatmış her zamankinden kalabalık otobüsleri bekleyen insanlar kaldırımlarda bir ileri bir geri giderek dokuz doğuruyordu. Aniden, şehrin en büyük mağazası Hannaux'da ışıklar söndü, bunu mağazanın sağında kalan Hannaux Ek Binasındaki ışıklar takip etti. Sonra da St. Katherine'in ışıkları söndü.

Şimdi her yer karanlıktı ve yolumuz sadece dengesiz, ara ara beliren araç farlarıyla aydınlanıyordu. Diğer insanlar da aynısını yapıyor gibi görünüyordu. Aniden, *galabiyalı* adamlar belirdi, neredeyse bize çarpacaklardı. Sloganlar atıyorlardı.

Annem elimi tutup Rue Cherif'e doğru ilerlemeye başladı, yan sokaktaki manav dükkanını görünceye kadar kaldırım boyunca giderek hızlanarak ilerledik. Manavın Yunan sahibi kapı önünde durmuş iki eliyle uzun bir levye tutuyordu, sanki bu derme çatma silahıyla yağmacıları uzaklaştırmaya çalışacakmış gibi bir hali vardı. Aralık kapıdan içeriye bakınca dükkanın tıka basa müşteri dolu olduğunu gördüm, çoğu, tıpkı bizim gibi sığınacak bir yer diye içeri girmişlerdi.

Yunan manav dışarıdan kepenkleri diz hizasına gelecek kadar indirdi. Sonra, eğilip kepengin altından dükkanına girdi, levyeyi kapı direğine yasladı, önlüğünü çekiştirip kırışıklarını düzelttikten sonra tüm bunlar sanki geçip gitmesi keyif içinde beklenebilecek bir fırtınaymış gibi sıradaki siparişi almaya koyuldu.

Bu sonbahar akşamı manavın dükkânı erken kapatmak gibi bir niyeti yoktu. İnsanlar genellikle iş çıkışında sokakları doldurur, kaldırımlar kalabalık kahvehane ve dükkanlardan sızan ışık cümbüşüyle titrerdi, özellikle de günlerin kısalmaya başlayıp dükkanların güneş battıktan sonra uzun süre daha açık kaldığı şimdilerde. Vitrinlerden eldiven deneyen kadınları, durmaksızın rengarenk süveterleri katlayıp istifleyen tezgahtarları görebilirdiniz. Süveterimin yakasının çeneme sürttüğünü hissediyordum, yünün bu yumuşak, sonbaharı anımsatan kokusunda sıcacık ve iyicil bir şey vardı ve bu koku bana uzun çay saatlerini, tatil alışverişlerini ve Noel hediyelerini anımsatıyordu. Yünün çeneme sürtmesine izin verdim, aklımdan, o akşam Flora Teyze'nin bizimle ve babamla buluşacağı ve garsonlar siparişlerimizi büyük tepsilerde servis ederken eski limanı gören her zamanki masamızı sarıp sarmalayan akşam güneşinin loş turunculuğunda dip dipe oturacağımız İskenderiye'nin en büyük pastanesi Delices'teki tartlar ve sıcak çikolatalar geçiyordu.

İlk kış üniformamı almaya gitmiştik. O akşamüzeri okuldan beni almaya annem gelmişti. Okul bahçesinin önündeki Rue des Pharaons'a park etmiş bir takside beklemiş ve beni görür görmez dikkatimi çekmek için şoförden birkaç kez kornaya basmasını istemişti. Diğer herkes servise binmek üzere sıraya girerken ben taksiye geçtim. Şoför kapıyı kapattıktan sonra, arkadan uzanıp beni öptü.

Üniformamı bir saatten az bir sürede sipariş ettik. Okuldaki hemen herkes üniformalarını okuldaki stanttan alıyordu. Annem benim üniformamı kendi annesinin terzisi yapsın istemişti. Prenses bu iki seçeneğin arasında bir öneride bulundu. Anlaşılan o ki Hannaux'da terzilerin dikeceklerinden daha az gösterişli,

fakat diğer çocukların giydikleri gibi orantısız olmayan üniformalar satılıyordu. Aynı zamanda kışlık bir kaban da almamız gerekiyordu. Sınıftaki diğer herkeste olan, kaba dokumalı çizgili fitilli kumaştan yapılma ve üzerinde iki çatal ile iki sıra deliği olan büyük deri kemerli bir trençkottu bu. Annem kabanlardan bazılarını inceleyip bizim özel yapım kışlık kabanlarımızda karar kıldı. Biz fakir değiliz, dedi.

Sonra, güneş batmak üzereyken, önümüzdeki haftalarda Aziza'nın öreceği süveterler için çile çile yün almak üzere bir Ermeni dükkanına gittik. İstediğim renkleri seçebileceğim söylendi. Bir an duraksadım. Sonra somon rengini seçtim. Annem bu rengin bana uygun olmadığını söyledi, lacivert seçmemi istiyordu. Fakat dükkan sahibi renk seçimim için beni tebrik etti. "Babasına bak oğlunu al," dedi anneme. "Kocam asla somon renk bir şey giymez," diye itiraz etti annem. "Olabilir madam ama bu yünü renklendiren kendisinin fabrikası, bakın," diyerek alt rafların birinden bir makara daha çıkardı, "kocanızdan başka kimse yünden bu renkleri elde edemez, kimse," dedi sanki babam sıradan bir Mısır pöstekisinden en çarpıcı renk tonlarını açığa çıkartabilen bir Michelangelo imiş gibi. Bu iltifatlardan etkilenen annem de somon renkli bir süveter almamı kabul etti. Karşılıklı iltifatlar edildi. Sonra vedalaşıp dükkândan çıktı ve Place Mohammed Ali yönünde henüz birkaç adım atmıştık ki bir anda ışıklar söndü.

On dakika sonra kendimizi kalabalık Yunan manavının içinde bulmuştuk. Bir noktada, dükkan sahibi dükkanındaki tüm ışıkları kapatmak zorunda kaldı; ara sokak boyunca koşan bir Mısırlı kepenge vurup, "*Taffi al-nur* –ışıkları söndür– *taffi al nur!*" diye bağırdı. Herkesin buna uyması gerekiyordu. "Sorun istemiyorum," dedi Yunan, müşterilerinden kendisini mazur görmelerini rica ederken.

Karanlıkta, annemin elini tuttum. Kentin akşam gürültüsünü delip geçerek havada asılı kalan uğultudan haberi yoktu, kentin daha fakir kesimlerinden olan Attarin bölgesinden gelen ve etraftakilerden birinin siren olduğunu söylediği yüksek, ısrarcı bir ses.

"İyi de neler oluyor," diye şikayet etti bir kadın İtalyanca, "karanlıkta göz gözü görmüyor."

"Bekleyin," dedi manav. Kepengin tangırtısı ve en nihayetinde de metal kenarının yere çarpma sesi duyuldu. Saniyeler sonra, biri dükkanın arka tarafında zayıf bir ışık açtı.

"*E bravo!*" diye bağırdı müşterilerden biri. Diğer herkes alkış tutmaya katıldı ve işler eski düzene döndü.

"Çok geçmeden biter ve hepimiz eve gideriz," dedi biri.

"Hem zaten *onlarla* ne kadar uzun sürebileceğini düşünüyorsunuz ki?" dedi bir başkası Fransızca, Mısırlı askerlerle alay ederek.

"Olsa olsa bir ya da iki gün?" diye tahminde bulundu bir başkası.

"En fazla," dedi dördüncü bir ses. "İngilizler tüm bu karmaşayı bizim için toparlayıp Mısırlılara Süveyş Kanalı'nın ulusallaştırılmasından bu yana kaşındıkları şamarı dayarlar. Ve birkaç hafta içinde her şey her zaman olduğu haline döner."

"*İnşallah*," dedi bir Avrupalı Arapça –"Allah'ın izniyle."

Kasaya yöneldik, annem telefonu kullanıp kullanamayacağımızı sordu. Kasiyer diğerlerinin de telefon için sıraya girdiklerini söyledi. "Biz de bekleriz," diye yanıtladı annem. Sırada hemen önümüzdeki adama eliyle işaret etti –acaba önce kendisinin arama yapması mümkün müydü, ne de olsa çocuğu vardı ve bir sürü paket taşıyordu. Adam omuzlarını silkip durumun yalnız onun için değil herkes için acil olduğunu söyledi. "Embesil!" diye mırıldandı annem.

Sıradaki kişi telefon görüşmesi için ödemeyi yaptıktan sonra "embesil" ahizeyi alıp numarayı çevirmeye başladı. Dikkatli bir şekilde dinlerken son derece endişeli görünüyordu. Aniden, yüzü rahatlama ve gülümsemeyle aydınlandı. "Alo, Anneeeeee?" diye bağırdı kalabalık manavın orta yerinde.

Belli ki kadın iyi duyamıyordu çünkü adamın bağırması gerekiyordu. Kendisi eve gelinceye kadar bir yere kıpırdamaması için onu her uyardığında başını sinirli bir şekilde oynatıyordu. "Alt kata, sığınağa in. Başka yere değil, anladın mı?" Ahizeden kadının bağırdığını duyabiliyordum. "Anladın mı?" diye tekrarladı sesini yükselterek. Kadın hâlâ bağırmaya devam ediyordu. "Anladın mı? Evet mi hayır mı?" diye bağırdı adam. Bunun üzerine kadın evet demeyi hatırlamış olsa gerekti, çünkü adam bıkkın bir şekilde, "Nihayet," dedikten sonra, "ben de," diye fısıldayarak konuşmayı sonlandırdı.

Kasiyere ödemeyi yapınca sıra bize geldi. Annem, her zamanki alışkanlığıyla, numarayı çevirmeden önce ahize elinde bir süre öylece bekledi. Numarayı çevirir çevirmez telefonu bana uzattı. Hat meşgul, dedim. "Emin misin?" diye sordu gözdağı verircesine. "Eminim." Bir başka numara çevirdi. Bu kez çaldı. Karşı taraf yanıt verinceye kadar kimi aradığımızı bilemeyecektim. Fakat kimse yanıt vermedi. "Demek ki ofiste kimse yok," dedi. Üçüncü bir numara denedi. "İyi de neredesiniz?" diye bağırdı Prenses. "Her yerde sizi aradık. Hannaux'yu bile aradık."

"Bir manavdayız," dedim.

"Manav mı! Böyle bir zamanda manavda ne yapıyorsunuz?" diye bağırdı.

"Neden manavdayız?" diye sordum anneme.

"Çünkü *kabartma* var. Ona *kabartma* yüzünden de," diye ısrar etti annem.

"*Kabartma* yüzünden diyor."

"Ne yüzünden?"

"*Kabartma*," diye açıkladım.

"*Kabartma* da ne Tanrı aşkına?"

"*Kabartma* nedir?" diye sordum anneme.

"Bir savaşın ortasında ışıkları söndürüverirler ya."

"*Karartma*," diye düzeltti büyükannem öfkeden patlayarak. "Oğlan da sağır-dilsiz gibi gevelemeye başlamadan önce doğru dürüst konuşmayı öğrenebilecek mi?" dedi kendi kendine. Ne zaman eve dönüyorduk, diye sordu.

"Taksi yok," diye yanıtladı annem.

"Manavın adı ne?"

"Miltiades," dedi annem.

"İyi de orası dünyanın öbür ucu. Bunca yer varken neden Miltiades'e gitmesi gerekti? Geliyorum."

"Geliyor," dedim.

"Gelmiyor! Ona gelmemesini söyle. Bizim onun evine gideceğimizi söyle."

Büyükannem tartışmaya başlamıştı ki konuşmanın orta yerinde tehlike geçti sireni kentin dört bir tarafında yankılanmaya başladı. Büyükannem de hattın diğer ucundan sesleri duydu. "Hemen gelin," diye buyurdu. Yunan ve eşi ışıkları açıp neredeyse eşzamanlı olarak kepengi de kaldırdılar. İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma karartma alışkanlıkları halen herkesin zihinlerinde tazeydi. "Hanımlar ve beyler, artık gidebilirsiniz –Miltiades'den hürmetler," diyerek kapı eşiğinde durup bahşiş bekleyen komiler gibi tüm müşterilerine tek tek iyi akşamlar diledi. Dükkanın içindeki sıcak, destekleyici dayanışma hoşuma gitmişti ve bu kadar erken gideceğimiz için neredeyse üzülecektim, ne de olsa sigara, parfüm ve nemli yün palto kokusuyla çevrelenmiş bunca insanla birlikte hareket etmenin rahatlatıcı bir yanı vardı.

Annemin aklına bulunduğumuz yerden eve gidebilmemizi sağlayacak bir vasıta olmadığı geldi. Rue Cherif'e ulaştığımızda tüm dükkanlar kapanmıştı ve sokaklar hızla boşalıyordu. Etrafta boş taksi yoktu ve normalde Hannaux'nun kaldırımları boyunca park halinde duran arabalar da ortadan kaybolmuştu.

Ramleh istasyonuna yürümekten başka seçenek yoktu. Oradan, büyükannemin oturduğu Grand Sporting'e giden bir tramvaya binebilmeyi umuyorduk. Fakat Ramleh yakın değildi. "Yürüyebilir misin?" diye sordu. "Çünkü istasyona yürümemiz gerek ve hızlı yürümeliyiz." Bana poşetlerden küçük olan iki tanesini verdi ve ben sımsıkı elini tutarken hızla yürümeye başladı. Miltiades'ten çay ve soğan turşusu aldığı için kendi kendine lanet okuyordu.

Şehir kapkaranlıktı. Rue Toussoum'da köşeyi döndük, yoğun trafik akışından uzak durmaya çalışarak Osmanlı Bankası'nın duvarları boyunca ilerledik. Annem, farkında olmadan karanlıkta Rue Phalaki'yi geçip geçmediğimizi kestirebilmek için durdu. Ama hayır, Rue Phalaki daha ileride, dedi. Kendimizi en sonunda Bulvar'a uzanan caddenin karanlık ve dar kaldırımı boyunca ilerlerken bulunca siren sesi bir kez daha şehrin her yanında yankılandı. Arkamızdaki insanlar koşmaya başladı ve civar binalarda tek tük açık olan ışıklar anında söndürüldü. Korku içinde bağırıp Allah'ın adını anan adamlar vardı. Biz de Bulvar'a doğru hızlandık. Dörtyol ağzına ulaşınca tramvay istasyonunun etrafında toplanmaya başlayan bir kalabalıkla karşılaştık. "Bu düşündüğümden de kötü," dedi annem soluklanmak için durunca. Yeraltı sığınağı da artık insan kalabalığıyla dolu olsa gerekti.

Saad Zaghloul Bulvarı'nı daha önce de gece geç vakit tüm dükkanlar kapalı haldeyken görmüştüm, fakat bu kez farklıydı. Şimdi her yer kapkaranlıktı. *Galabiyalı* insanlar etrafımızda dört

dönüyor, bir kadın avazı çıktığı kadar bir çocuğun adını haykırırken istasyona doğru koşuşturuyorlardı. Bulvar boyunca uzanan binaların karanlık siluetlerinin arasından, uzakta yıldızların aydınlattığı gümüşi parıltılar seçilebiliyordu, eski liman.

Delices'in iki metre kadar ilerisinde, hamur işi ustası Kyrio Yanni'ye rastladık, bizi hemen tanıdı ve Delices'in mutfak bölümünün bulunduğu ek binaya sığınabileceğimizi söyledi. Öylece durduğumuz karanlık mutfakta, Kyrio Yanni annemi Smouha'ya geri gitmememiz konusunda uyardı. "Smouha'daki silahlar düşman atışlarına hedef olacaktır." Annem o akşam Smouha'ya gitmek gibi bir planımız olmadığını söyledi.

Bu esnada, büyükçe bir fırını andıran bir şeyin önünde sigara içen Mısırlı hamur işi ustalarından birinin getirdiği iki taze böreği oracıkta mideye indirdik.

"İki tane daha," diye ısrar etti Kyrio Yanni. "İki tane daha." Ve annem daha itiraz etmeye fırsat bulamadan, o güne dek gördüğüm en bol kremalı *milföylerden* iki tane getirdi. Gerisingeri bir yan odaya geçti, orada kâğıtlarla bir şeyler yaptığını duyabiliyordum. Sonra, elinde ufak bir paketle geri geldi. "Aile için," dedi. "Ve şimdi gitmeliyiz. Hadi."

Tehlike geçti işaretini bekleyemeyecek kadar sabırsızlanan Kyrio Yanni beyaz tulumunun üzerine kışlık paltosunu giydi ve merdivenlerdeki ışığı söndürdü. "Yavaşça, yavaşça," diye fısıldadı. Ardından, sokağa açılan kapıyı araladı. Artık kaldırımda kimse kalmamıştı. Hava soğuktu. "Bomba var mı?" diye sordum. "Sessiz!" diye çıkıştı Kyrio Yanni. Batıl inançları olan biriydi ve İngiliz bombalarını kışkırtmamı istemiyordu. "Önce Otel Cecil'e gideceğiz," dedi. "İstasyona yakın." Bir kez daha dışarıyı kolaçan etti. "Gelin," diye buyurdu, muhtemelen filmlerde gördüğü Alman kamplarından kaçan İngiliz tutsakları taklit ederek. Annem

beni öne doğru ittirdi ve hızla arkamdan geldi. Dönüp arkama bakınca, iki elinde de yarısı yenmiş birer kek olduğunu gördüm.

İskenderiye'deki herkesin aklından Kyrio Yanni'nin düşüncesi geçmiş olsa gerekti çünkü otel lobisi, terminale girdiği anda koşa koşa karşıya geçip binmek üzere bir sonraki tramvayı gergin bir şekilde bekleyen insan kalabalığıyla doluydu. Neredeyse oraya varır varmaz tramvayın yorgun argın çalan zilinin sesi duyuldu. "*Yallah*, hadi," diye fısıldadı Kyrio Yanni, tramvayı –önünde kırmızı *Victoria* işareti olanlardan– oteldeki herkesten önce görmüştü ve ilk bizim binmemizi istiyordu.

Annem, elimden tutan Yunan'ın neden bir anda caddenin karşısına doğru koşmaya başladığını hemen anlamıştı. İki kolu paketlerle dolu bir halde arkamızdan koşuyordu. Yunan'la ben vagona binip birinci sınıf kompartımanının en başına kadar koştuk. "İşte, sen buraya otur," diye buyurdu hamur işi şefi, "ben de annene bakayım." Pencereyi indirdi, başını dışarı çıkarıp karanlık gecenin içine doğru el sallamaya başladı. Platformda anneme dair en ufak bir iz dahi yoktu. "İyi de bu nerede şimdi," diye mırıldandı kendi kendine. Sonra annemin sesini duydum. Yan rayların üzerinden kapımıza kadar koşmuştu.

"Ölebilirdi," diye bağırdı Kyrio Yanni, yer kapabilmek için rayları kullanmak hiç aklına gelmemişti. Sonra kurtarıcımız pencereyi kapadı, eve doğru yapacağımız tehlikeli yolculuk için bir eksiğimiz olmadığını umarak annemden aileye hürmetlerini iletmesini rica etti. "O halde yeniden görüşünceye dek," diyerek bir başka zaman diliminde cesur bir direniş savaşçısı olabilecek, fakat içinde yaşadığımız bu zaman diliminde ve her daim yemek pişirmeye gönül indirdiği işletmelerde hamur işi şefi olarak kalacak bir adamın tumturaklı tavırlarıyla hınca hınç dolu vagondan çıktı.

Çelik tekerleklerin ritmik tıkırtısını duydum. Hareket ediyorduk. Pencereden dışarı bakıp aysız gökyüzünün altındaki karanlık gece manzarasında ürkütücü bir orman gibi yanımızdan geçip giden Ramleh ve Mazarita'yı seyrettim. Tekerleklerin gürültüsü, trenin sallantısı ve ikinci sınıf kompartımanlarının oradan görünmez istasyonların adını çığıran kondüktörün ürkütücü sesinden başka bir şey yoktu.

Yanımda oturan yaşlı kadın beni iyiden iyiye sıkıştırıyordu. Yakınlardan biri öksürmeye başladı. Annem omzuma dokunup bana şeker verdi. Kendisine de bir tane açtığını duydum.

Birazdan Chatby'deki ikinci durak gelecek, dedi, sonra da Camp de Cesar. Sonra Ibrahimieh, Petit Sporting ve en nihayetinde de büyükannemin durağı. Fakat kondüktörün Chatby diye bağırdığını duyunca, çok fazla mesafe kat etmediğimizi ve aslında trenin kalabalık rayların üzerinde ağır aksak ilerlerken durmak zorunda kaldığı anları hatalı bir şekilde farklı tren istasyonları sandığımı fark ettim.

Ve sonra her şey bir anda oldu ve herkes nefesini tuttu. Tehlike geçti sireni birkaç dakika önce çalmış olsa gerekti, fakat duyan olmamıştı. Çünkü şimdi aniden, sanki uzun sürmüş bir uykudan uyanırcasına, gece kentin üzerinden kalkarak Sporting ve Cleopatra boyunca parlak, canlı ışıkları açığa çıkardı. Çok geçmeden vagonun ışıkları da yandı.

Dışarıya bakmak için pencereleri açtık. Grand Sporting'de kesişen Bacos ve Victoria hatları boyunca uzanan ışıklar Cleopatra'ya kadar V-şeklinde devasa bir iniş pisti gibi parlıyordu. Terk edilmiş platformun üzerinde iki büklüm duran bir siluet endişeli bir şekilde ayaklanarak tramvayımızı durana kadar takip etti. Bu büyükannemdi.

Gözlerini kısmış tramvayımıza bakıyordu, birkaç adım gerisindeki hizmetçi Latifa ise bize doğru el sallamaya başlamıştı bile.

"Tanrıya Şükürler olsun ki güvendesiniz," dedi Prenses annemi öperken. "Bu bekleyiş hiç bitmeyecek sandım."

"Neredeyse adım başı dura dura geldik," diye açıkladı annem. "Neler oldu?"

"*Neler mi oldu?* Savaş çıktı işte ne olacak. Fırıncı anneni aradı, o da bizi. Herkes çok endişeli."

Babamın nerede olduğunu sordum.

"İşte," dedi. İstasyon görevlisinin kulübesinin kapısında durmuş Arapça olarak yayınlanan son haberleri dinliyordu.

"İyi değil, iyi değil," diye tekrarladı bize doğru yürürken. "Mısır'ın tamamında karartma var. İngiliz, Fransız ve İsrailliler saldırıya geçmiş. Kim bilir neler olacak."

Onu ilk kez bir tramvayın yakınlarında görüyordum. Hep arabası olurdu –asla otobüse, tramvaya ve hatta taksiye bile binmezdi. Şimdiyse platformda çok daha mütevazı görünüyordu, normal bir yolcu ya da her gün işe gitmek üzere toplu taşımayı kullanan diğer babalar gibi. Bu hali daha çok hoşuma gitmişti.

* * *

Kyrio Yanni, Smouha'daki silahlardan uzak durmamız konusunda haklıydı. O akşam babam savaş boyunca Sporting'de, büyük-büyükannemin evinde kalmamız gerektiğine karar verdi. O gün akşamüzeri iki aile daha hizmetçileriyle birlikte oraya taşınmış ve aslında karanlık, kasvetli bir yer olan Viktorya dönemi apartman neşeli bir yere dönüşmüştü.

"İyi de savaşın zaten bu akşamüzeri başladığını bilmiyor muydun?" diye sordu Isaac Amca, sesinde gizlemeye çalışmadığı bir kınama vardı.

"Nereden bilecektim ki? Kimse bir şey söylemedi," dedi annem.

"Asıl önemli olan herkesin burada olması," diye araya girdi büyük-büyükannem. "Hadi yemek yiyelim, açlıktan ölmek üzereyim."

Evi çekip çevirmekten sorumlu olan Elsa Teyze akşam yemeği için saat tam sekizde gonga vurma konusunda her daim ısrarcıydı.

Sesi duyunca ufak oturma odasından daha bir sürü insan geldi, iki yıl önceki yüzüncü yıl balosundan bu yana görmediğim insanlar. "Ne kalabalık," diye araya girdi büyükannem, "ne neşe." Bunun üzerine annem manavdan aldıklarını ve hepsinden önemlisi kekleri hatırladı.

"Kekimiz de eksik değil," diye bağırdı Marta Teyze iyi haberleri duyunca. "Kaç tane?"

"Yirmi dört!" diye bağırdı bir başkası.

"Ne fikir ama –hava saldırısının başladığı gece kek almaya gitmek!" diye homurdandı Isaac.

Bir siren sesi duyuldu.

Sokaktan anında "*Taffi al-nur!*" diye yükselen gür bir ses oturma odamıza doldu. "*Taffi al-nur!*" diye yineledi ve sonrasında diğer hanelere yönelerek Rue Thebes boyunca azalarak ilerledi.

"Kime bağırdıklarını biliyorlar mı?" diye sordu öfkelenen Isaac Amca. "Onları hemen kırbaçlatıp kazığa oturtturabilirim."

"Ve şimdi sıra onlarda," diye yanıtladı Nessim Amca.

"Şu savaş bir bitsin hele, o zaman bu vahşilere günlerini gösteririz. Şu milliyetçi saçmalıklarından yeterince çektim."

"Ah, keşke kral hâlâ hayatta olsaydı –"

"Asıl ihtiyacımız olan yeni bir Musa, modern bir Musa," dedi Marta Teyze.

"Ve elimizdeki tek Musa ise Vili, üstelik Vili İngiltere'de lordçuluk oynamakla meşgul. Hadi bakalım!"

"Neyse ki Schwab artık bizimle değil," dedi Isaac Amca bir sigara yakarken.

"Aldo'yu bu işe karıştırma, zavallıcık," diye karşılık verdi onun dul kalan eşi.

Elsa Teyze gonga bir kez daha vurdu. Yemek odasına girdiğimde, hizmetçilerden biri ağır perdeleri kapatmakla meşgulken bir diğeri daha az önce büfenin üzerine yerleştirilmiş gaz lambasının fitilini kısmaya çabalıyordu. Oda karanlıktı. Yetişkinler, bir şarap şişesi açmakta olan Isaac Amca'nın etrafında sohbet ediyordu, herkes endişeliydi ve olayların nereye varacağını kestirmeye çalışıyorlardı. Ortam tam bir keşmekeşti.

Marta Teyze'nin oğlu, Genç Kuzen Arnaut paniğe kapılmak üzereydi. "Her şeyden önce, sakin kalalım," dedi Isaac Amca kadehini kaldırarak. "*Prosit*," diye katıldı bir başkası, "bunu daha önce çok kez yaşadık."

Masanın bir ucunda oturan çocuklara ses çıkarmamaları söylendi. O evdeki yemeklerden hiçbir zaman hoşlanmamıştım. Annemin oturduğu yere baktım. Karanlıkta dudak okuyamıyordu. Önündeki balığın kılçıklarını ayırırken hülyalı bir şekilde onu seyrettim, kimseyle konuşmuyordu, fakat aklından bir şeyler geçtiği belliydi, çünkü çatalı ağzına götürdükten sonra bir anlığına çiğnemeyi kesti ve belli belirsiz bir şekilde omuz silkti. Annem beni ona bakarken yakaladı. "Neden yemiyorsun?" diye sordu başının bir hareketiyle. "Bu korkunç," dercesine yüzümü buruşturdum.

"Sorun ne?" diye araya girdi aramızda bir iletişim olduğunu fark eden büyükannem. Annem fırsatı kaçırmadı.

"Sizin için sorun olmazsa," diye fısıldadı sanki erkeklerin konuşmalarını bölmek istemiyormuşçasına. "Ona annemleri aratacağım. Çok endişelenmişlerdir."

"Nasıl istersen."

Annem onu yemek odasının dışına takip etmem için işaret etti.

Uzun, mobilyalı koridor boyunca karanlıkta yürürken elimi tuttu. Adımlarımı yemek odasındaki gaz lambasının aydınlığı ve karanlık mutfakta oturan hizmetçilerin seslerine göre atıyordum.

Telefonu bulduk. Annem karanlıkta el yordamıyla numarayı çevirdi. Aziza sesimi duyar duymaz kendi sesi titremeye başladı ve en sonunda bir türlü anlayamadığım fakat sert kucaklayışı telefon hattının öbür ucundan dahi hissedilen Ladino sözcükler sarf etti. "Niye daha önce aramadınız?" diye sordu.

"Niye daha önce aramadık?" diye sordum anneme.

Annem bir an için duraksadı.

"Her zamanki sebepten de. O anlar."

"Anlarsın işte. Her zamanki sebepten," diye tekrar ettim.

"Ben onun annesiyim, elbette anlarım," dedi büyükannem.

Yalnızca benimle konuştuğunu düşünerek bir süre sessiz kaldım.

"Ona söylemedin. De ki, ben onun annesiyim, onu her zaman anlarım, onu düşünüyorum."

"Seni düşündüğünü söylüyor," diye tekrarladım, annem için telefonda mesajlar ilettiğim her zaman olduğum gibi sıkkın ve dikkatsizce.

"Ve onun annesi olduğumu, onu anladığımı söyle," diye ısrar etti büyükannem hattın diğer ucundan.

"Ne dedi? Onu yarın görmek istediğimi söyle," dedi Aziza. Bu yeni mesajı ilettim.

"Ama bombalar var," diyor.

Anne ve kızı bir sonraki gün birbirlerine telefon etmeye karar verdiler.

Yemek odasına döndüğümüzde, gaz lambasının yarı karanlığında hâlâ savaş hakkında konuşuyor, gizli kapaklı toplanmış gergin komplocular gibi görünüyordu.

* * *

O gece dokuza beş kala herkes daha küçük oturma odasına geçip haberleri dinlemek üzere radyonun başına toplandı. Biri küçük gaz lambasını radyonun üzerine yerleştirdi.

Fransızca yayımlanan Mısır haber bülteni düşmanın mutlak bir mağlubiyete uğratıldığını bildiriyordu. Albay Nasser'in yönetimindeki gözü pek birlikler İngiltere, Fransa ve İsrail'i enikonu alt etmişti. Hayfa ve Tel Aviv'e doğru ezici bir ilerleyiş başlamıştı ve 31 Aralık 1956 gece yarısına kadar birleşen Arap orduları Galilee kıyılarında zaferlerini ilan edeceklerdi.

"Safi palavra!" diye mırıldandı Isaac Amca.

Oturma odasının pencerelerinden kasvetli, sessiz karanlığın içinde öylece duran civar binalara baktım. Sokak lambalarının tamamı sönüktü. Bulvar boyunca ileri geri giden az sayıdaki aracın farları sönüktü, bazılarınınkiyse düşman tarafından fark edilmesin diye kobalt-mavisine boyanmıştı.

Aniden sokağımızdan bağırışlar yükseldi. "Belki şu gaz lambasını da söndürmeliyiz," diye önerdi Elsa Teyze.

Isaac Amca lambanın fitilini biraz daha indirdi. Babam radyonun kısa dalga ayarlarıyla oynayıp duruyordu, fakat tüm frekanslar birbirine girmişti ve bu durum Isaac Amca'yı iyiden iyiye sinirlendiriyordu. Babama kenara çekilmesini işaret edip düğmeleri kendisi kurcalamaya başladı, bir yandan da kalın bıyığının altından oflayıp pufluyordu ve çok geçmeden kendisinin de başarısız olduğunu anladı. "Piç kuruları!" diye bağırdı. İğne deliğinden iplik

geçirmeye çalışan kör bir kadının ısrarcı sebatıyla Rádyo Lübnan'ı yakalayan Marta Teyze oldu. Radyo Lübnan, İsrail'e verip veriştiriyordu, hain komşu, sırttaki hançer, güçlülerle bir olan zavallı. Spiker, Mısır'a karşı açılan savaşla alakalı bir şeyler söyledi; İngilizler, Port Said'e çıkmıştı.

Bu herkes için yeterliydi. "Çoktan bitmiş bile," dedi birisi.

"Vili burada olsa şuracıkta şampanyasını açardı," dedi Marta Teyze.

Haberler karşısında kendinden geçen büyükannem geniş antrede hoplayıp zıplamaya başladı.

"Bravo Esther," diye ona katılan Elsa Teyze de yetmişlik bacakları üzerinde zıplarken bir yandan da alkış tutuyordu.

Ana koridora açılan yarı-aralık perdenin arkasında Abdou'nun haber bültenini dinlediğini fark ettim. Karanlığın içinde, ayakta öne eğilmiş vaziyette durmuş, eski kahverengi perdenin kalın kıvrımları arasından far görmüş tilkilerinkini andıran gözlerle bakıyordu ve bize baktığını yakalayınca kaçırdığı bakışlarında bir suçluluk vardı.

Bunu hemen babama anlattım, o da hizmetçisinin ufak tefek hırsızlıklarına dair şikayetleri görmezden gelen büyükannem gibi durumu önemsemedi. "Onların yerinde ben de aynısını yapardım," dedi.

"Evet, ama düşünsene," diye itiraz etti, her şeyi çok daha geniş bir perspektifle görebildiğini iddia eden Isaac Amca. "Ulusalcı arzularını anlayabilirsin, fakat biz olmasaydık Mısır'ın hâlâ çölden ibaret olacağını da unutma."

"Daha yavaş," dedi Abdou'nun bu konuşulanları duymasını istemeyen büyükannem.

"Daha yavaşmış-kimin-umurunda!" diye araya girdi tüm ailenin bir an önce Fransa'ya taşınması gerektiğini herkese hatırlatıp

duran Kuzen Arnaut. "Çatımızın altında ne düşündüğümüzü söyleyemiyorsak bir çatımız yok demektir!"

"Gerçek bir şair gibi konuştun, *ya salam!*" diye bağırdı Isaac Amca, yoğun bir saygınlığın işareti olan Arapça bir ifade kullanmıştı. "*Çatımızın altında ne düşündüğümüzü söyleyemiyorsak bir çatımız yok demektir.* Korku içindeki şairi uyandırdı."

Birkaç dakika sonra, yedi sekiz çocuk da dahil olmak üzere odadaki herkes, eski Philco'dan yükselen tumturaklı sesin bizimkinden çok farklı, azametli bir Fransız aksanıyla yaptığı konuşmasında ciddi bir durum sezince ortamı ölüm sessizliği kapladı. Radyo Monte Carlo! Bu film yıldızlarının Fransızca'sıydı, dayılarımın taklit edip asla ustalaşamadıkları Fransızca'ydı, alay edilen ancak gizliden gizliye kıskanılan Fransızca'ydı, şöyle kallavi bir Yunan feta dilimiyle rekabet edebilecek Brie ya da Saint Andre olmadığı için bazı peynirlerin hiç umursanmadığının söylenmesine benzer şekilde konuşulması da umursanmadığı iddia edilen bir Fransızca'ydı. "Dönüp dolaşıp fetama gelirim," dedi Isaac Amca, tıpkı her daim Lotte Teyzeme döndüğünü söylermişçesine. Bu bizi uzak, modası geçmiş, aşağı gösteren bir Fransızca'ydı.

Bizimle karanlık Akdeniz'in karşısında uzaktan konuşan sesle aramızda sanki ışık yılları vardı, azametli, kibar ve sarsılmaz bir ifadeyle Fransa'nın her zaman karanlığın güçlerine karşı dimdik ayakta kalacağına dair o eski vaatle nutuk çekiyordu. Müşterek birlikler Mısır'a karşı stratejik hava saldırıları başlatmıştı. Port Said düşmüştü. Müttefiklerin paraşütçü birlikleri Süveyş'i almışlardı.

"Bu iş burada biter!" dedi Nessim Amca.

"Birkaç güne kalmaz buraya gelirler."

Çok geçmeden biri kapıyı yumruklamaya başladı. Isaac Amca hemen radyoyu kapattı, ufak gaz lambasını alıp kapıyı açmaya giderken iri gölgesi tavanı süpürerek geçiyordu. Gelen hamaldı.

Daha kapı açılmadan, ışıkları söndürmek için bu kadar çok beklememiz karşısında küfürler savurmaya başladı.

"Bombalanalım mı istiyorsunuz?" diye sordu Arapça.

Isaac Amca ona bakakaldı, şaşkındı. "Elbette ki bombalanalım istemiyorum," diye yanıtladı.

"O halde ışıkları söndür seni yaşlı Yahudi, yoksa seni casusluktan tutuklatırım."

Hamal yüzüne kapıyı çarpması için dayıma fırsat vermeden arkasından çekti. Koridorda aynı şeyleri bu kez Madam Silvera'ya bağırarak söylediğini duydum.

* * *

Aynı akşam, oturma odası ve girişteki mobilyalar duvarlara dayanacak şekilde çekilmiş, döşekler yere serilmişti ki büyükannem herkes için yeterli sayıda döşek olmadığını gördü, kimi Kırım Savaşı'ndan kalma eski birtakım battaniyeleri vardı ve bunlar depodan çıkarılıp üzerlerinde çocukların uyuması için yere serilmişti. Kuzenlerimin tamamı ve ben gelecek birkaç hafta boyunca oturma odasını paylaşacaktık.

Ertesi sabah erken saatlerde, amcalarım hizmetçilerden birinden Sporting'deki bayiden çıkan tüm gazetelerden almasını istediler. Haberler inanılmazdı.

"Yeniden zafer!" diye okudu Nessim Amca.

"Burada da zafer diyor," diye yanıtladı Isaac Amca. "Anavatanlarını savunan askerlerin arasında tutsak düşen ya da yaralanan tek bir kimse dahi yok."

"Söyler misiniz lütfen, nasıl olur da şu işe yaramaz türedi Nasser İngiliz ve Fransız ordularını dize getirir?" diye sordu Marta Teyze.

Büyük-büyükannemde kahvaltı hep *a-l'anglaise* usulünce servis edilirdi, bunu yalnızca filmlerde gördüğümden kendimi, taze sabah havasının hemen her defasında egzotik çiçekler, cilalı döşemeler ve sıcak içecekler, tereyağı, kızarmış ekmek ve yumurta kokusuyla karıştığı dünyadaki en lüks otele girmişim gibi hissederdim. Açık büfeden ne isterseniz alıp otururken bir hizmetçi kahve, çay ya da sıcak çikolata servis ederdi. Tereyağı muntazam istiridyeleri andıracak şekilde kıvrılmış olurdu. Kızarmış ekmeklerse işlemeli mor bir örtüyle kapatılır, yumurtalar geniş bir kasede sıcak tutulurdu ve tüm bunların yanında çok sayıda peynir ve reçel çeşidi olurdu. Tatlı çöreklere gelince, bir sepetin içinde o kadar çok sayıda çörek olurdu ki birden fazla alabilirdiniz.

"Tüm bunları yiyecek misin?" diye sordu kahvaltı için bana yardım eden büyükannem.

Başımla onayladım. Annemin bana bakıp başını iki yana salladığını gördüm –daha önce kahvaltıda bu kadar yemeği bir arada görmediğimi belli etmem gerekmiyordu. Fakat ısrar ettim ve annemin yüzündeki ifadeyi yakalayan büyükanneme çok aç olduğumu söyledim.

"Öyle diyorsan öyledir," dedi büyükannem, keyfimce davranmama izin veriyorsa bunun Sefarad büyükannelerinin tatlı zaaflarından değil de, aramızda fevkalade kültürlü bir büyükanne ile onun büyümüş de küçülmüş torunu arasında olabilecek ayrıcalıklı bir ilişkiden kaynaklandığını herkesin ve özellikle de çocuklarıyla torunları olan kız kardeşlerinin fark etmesini istiyordu.

Her zaman olduğu gibi, büyükannem benim için ekmekleri minik minik dilimledi, alakok yumurtanın geniş ucunu kesip üzerine tuz ekti. Hemen yanında oturduğum yerden başımı kaldırınca güneşin yemek odasına dolduğunu fark ettim. Büyükannemin lavanta rengi elbisesi bu güzel, sakin sabahın aydınlığını yakalamıştı. Büyü ve efsanelerin diyarına adım atmıştım.

Hizmetçi sıcak çikolatamı servis etmek üzere geldiğinde, onun yerine çay istediğimi söyledim ve büyükannemi taklit ederek ondan çayı fincanıma doldurduktan sonra biraz da sıcak su eklemesini rica ettim.

Kimse bunu unutturmama izin vermedi. Sonraki birkaç gün içinde, yemek odasında ne zaman bir şey servis edilse biri çıkıp hizmetçiden sıcak su eklemeyi unutmamasını rica ediyordu. Çorbama sıcak su mu istiyordum? Ya da belki de salatama? Yoksa su dolu bardağıma da biraz eklenmesini ister miydim, çok mu soğuktu? Marta teyzenin ev yapımı dondurmasına bayılan Isaac Amca dondurmama sıcak su isteyip istemediğimi sormaktan kendini asla alamazdı.

"Yeterince dalga geçtik. Çocuğu rahat bırakın artık," diye çıkıştı büyükannem üçüncü günün ardından. "Ve şu andan itibaren," dedi bana dönerek, "önüne ne konursa havalara girmeden iç, anlaşıldı mı?"

Önceden üzerimde bıraktığı aydınlanmacı liberalizm tesiri yerle yeksan olmuştu.

"*Petit monsieur* olmak istiyor," diye dalga geçti Amcam. "Bir monokl, bir de silindir şapka aldı mı bizim *jeune flaneur* kendini *grand boulevards de Paris*'de buluverir."

Isaac Amca büyüdüğümde ne olmak istediğimi sordu.

"Büyükelçi," diye yanıtladım, bir yandan da bu düşünceyi aklıma sokan büyükanneme bakıyordum.

"Peki hangi ülkenin?" diye sordu.

Henüz bilmediğimi söyledim.

"Hangi ülkenin vatandaşısın?"

Bunu daha önce hiç düşünmemiştim, fakat yanıtı bence o kadar açıktı ki neden sorduğunu anlamakta güçlük çekiyordum. "Elbette ki Fransa," dedim.

" 'Elbette ki Fransa,' diyor. Hangi ülkenin vatandaşı olduğunu bile bilmiyor ama büyükannesi o ülkenin büyükelçisi olmasını istiyor. Bana bir iyilik yap, Esther, olur mu! Sen Fransız değilsin, ben Fransızım," dedi zehir ve küçümseme dolu çakıllı bir sesle. "Sense İtalyansın, hatta o bile değil –tam olarak Türksün!"

Bir an için bana bakıp kıkırdadı.

"Haberi bile yoktu, gördünüz mü? Üstelik buna pek de heyecanlanmış görünmüyor."

Ailedeki herkes neredeyse her gün cehalet, kirlilik, hastalık, hırsızlık ve katliamların sonunun gelmediği Türkiye adında uzak, gaz lambasının ışığıyla aydınlanan bir başka dünyadan bahsederdi. Bu yüzden Türk olabileceğim aklımın ucuna dahi gelmemişti. Kendimi lekelenmiş, alay edilmiş, ihanete uğramış hissediyordum. Yükselen kahkahaların arasında, Isaac Amca'ya baktım, girift ironisini kavramaktan aciz ve en acımasız insanların alameti olan kıvrak zekaya, neşeye ve çocuklara karşı oyunbaz düşkünlüğe haiz olduğunun henüz farkına varamadan.

* * *

Bir akşamüzeri erken saatlerde, henüz herkes kestirirken, yavrusunu bir kediye kaptırmış bir kumrunun acı dolu ötüşünü duydum. Sersemlemiş bir vaziyette iç avluda dört dönüyor, akşamüzeri sessizliğini yırtarak acısını herkese duyururken eşi neredeyse duvarlara çarparcasına avluda dönerek uçuşunu izliyordu.

Oturma odasını yemek odasına bağlayan cam kapıyı açıp yalnızca bir saat önce yetişkinlerin olasılıklar üzerine tartıştığı yere girdim. "Beklemekten başka yapacak bir şey yok," demişti Isaac. "Bankalar kapalı. Ofisimin kapılarını mühürlediler. Bana kredi vermek isteyen tek kişi tütüncüm."

Endişeliydi. Hiç şüphe yok ki İngiliz ve Fransız birlikleri kazanmıştı. Ancak etrafta hiç izleri yoktu.

"Bu kadar endişeleniyorsan neden kabineden birine sormuyorsun?" diye önerdi büyük-büyükannem.

Ailenin Talleyrand'ı[46] Isaac, annesine böyle bir kabinenin yıllardır mevcut olmadığını ve bu nedenle artık hükümetten kimseyi tanımadığını söyleme cesaretini hiçbir zaman bulamamıştı. "Bakarım," dedi portakal soyarken başını öne eğip, sonra aniden kabuktan bir parçayı ön dişlerinin üzerine bastırarak beni korkutacağını bildiği bir canavar ağzını taklit ederken.

"Süveyş ve Port Said'i aldılarsa neden hâlâ Kahire ya da İskenderiye'de değiller?" diye sordu yaşlı adam.

"Almanlar Fransa'yı daha hızlı aldı!" diye ekledi Marta Teyze, şaşkın görünüyordu.

"Ugo'yu görmeliyim," diye yanıtladı Isaac Amca. "O bilir."

Artık öğle yemeğimizin esamesi okunmuyordu, geriye yalnızca, karanfil, tarçın, eskimiş örtüler ve eve her girişinizde sizi karşılayan yaşlı insanların bunaltıcı kokusuyla karışık belli belirsiz bir turunçgil kokusu kalmıştı. Büyük-büyükannem zencefilli bisküvileri severdi. Çayı severdi. Her daim üşürdü. Yan odada öksürdüğünü duydum. Hizmetçilerden biri eski sobadaki közleri yeniden harlatmaya çalışıyordu. Hizmetçiler artan yemekleri yiyorlardı.

Cam kapıyı arkamdan çekince, yemek odası Clara Teyze'nin duvarları kaplayan zamansız natürmortları kadar huzur verici ve sakin bir hal aldı. Ölü keklik, ortadan ikiye kesilmiş Anjou kavunu, boş şarap şişesiyle kır çiçekleri, kuru meyvelerin yanında

[46] Fransız siyaset adamı, Dışişleri Bakanı'dır. 1815 Viyana Kongresi'nin mimarlarındandır. Sadece Fransa'nın değil, bütün Avrupa tarihinin en önemli diplomatlarından biridir. (ç.n.)

ilmikle bağlanmış sülün ve ufak bir İngiliz kır evindeki av malzemeleri. Her şey kahverengiydi. Bej perdeleri, rengi atmış tülleri ve soluk meşe mobilyaları ve artık sonbahar olmayan fakat henüz kış da sayılamayacak bir ayda yumuşak gün ışığının öğle ve akşamüzeri saatleri arasında baygın bir ışıkla aydınlattığı sarı-lekelerle kaplı duvarlarıyla odada mahzun, donuk ve kasvetli bir hava esiyordu.

Odada bungun boz tonların hakim olmasının bir nedeni de peçetelere varıncaya dek tüm kumaşların çayla renklendirilmesinden ötürü aslında sararmış, lekeli ve eski beyaz kumaşların kalıcı bir şekilde ten rengine dönmüş olmasıydı. Rengini kaybeden her şey er ya da geç çayla boyanıyordu. Hamursuz Bayramı'nda haşlanmış katı yumurtalar bile çayla boyanıyordu.

Marta Teyze'nin, büfenin üzerinde asılı duran Akteon'un hikâyesini betimleyen orman manzarası, mızraklarını fırlatmadan önce korku içindeki geyiğe bakışlarını diken geyik avcıları turuncuya çalan açık kahverengi bir koruluğu çevrelerken dönüşüm geçirmiş avcıyı kendi köpeklerini uzaklaştırmaya çalışırken resmediyordu. Eski, koyu renk ve bayağı bir işlemeli örtü yemek masasına serilmiş, üzerine de düşmesin diye içi ceviz dolu bir kap yerleştirilmişti.

Girişin oradan Isaac Amca'nın "Ee," dediğini duydum. Bastonunu, şapkasını ve paltosunu almış kız kardeşlerine kendisine eşlik etmek isteyip istemeyeceklerini soruyordu. Hiçbiri gitmeyecekti. Nessim Amca zaten golf oynamaya gitmişti. Diğer herkes uyuyordu.

"O halde *o* geliyor," dedi amcam beni işaret ederek. Büyükannem duraksadı.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu gözlerini belertip şüpheli bir bakış atarak.

"Yürüyüşe çıkıyorum."

Bir kez daha sormamak için kendini zor tuttuğunu görebiliyordum.

Paltomu giymeme yardım edip zorla eski, pis kokan, ödünç alınmış bir atkı taktırdı.

Binadan çıkar çıkmaz tramvay istasyonuna yöneldik. Tramvayda, Isaac Amca'nın çok genç olduğumdan düşük ücret ödemem gerektiğini söyleyerek kondüktörle tartışmasını izlerken kendimi kötü hissettim.

Birkaç durak sonra Bulkley'de indik. Hafif yokuşlu bir yoldan ilerlerken ağaçların arasından bakınca geniş bahçeli ve dövme-demir kapılı sıra sıra villalar gördüm. Ayaklarımızın altında çıtırdayan kuru yapraklarla dolu dar, boş bir yola varıncaya kadar doğuya doğru yürümeye devam ettik.

Isaac Amca, sıra sıra sahte Yunan karyatidlerin üzerinde yükselen sarmaşık ve yaseminlerle çevrili terası olan bir villanın önünde durdu. Bahçe kapısındaki zili çaldı. Çok geçmeden bir hizmetçi ana kapıyı açıp onu görünce koşa koşa gelip bahçe kapısını açtı. "Ekselansları," diye bağırdı, "bu ne büyük onur."

Isaac Amca beceriksiz bir hareketle beni villanın bahçesine doğru itekleyip düzgün yürümemi tembihledi. "Çok kısa kalacağız," dedi. İçeriden, yüksek sesle çalan operaya benzeyen müzik sesleri geliyordu.

"Isaac," dedi tiz bir erkek sesi. "Isaac. Bizim canımız sevgili Isaac. Gel, gel içeri," dedi adam, uzattığı iki eliyle amcamın sağ elini sıktı.

Eve girince, pencerelerin tamamının kalın kobalt-mavisi kâğıtlarla kapatıldığını gördük.

"Biz henüz bunu yapmaya başlamadık," dedi amcam örtülü pencereleri işaret ederek. "Sanırım yapmalıyız."

"Kesinlikle öyle," dedi yaşlı beyefendi, üzerinde vişne çürüğü renginde bir atkıyla bej bir hırka vardı. "Dün polis geldi ve öylesine kabalardı ki doğal olarak bu sabah ilk işimiz tüm pencereleri kapatmak oldu." Eşi kütüphaneden çıkıyordu.

"Isaac, ama sahiden affedilmezsin," diye bağırdı mermer koridorda. "Bizden bu kadar uzun süre ayrı kalmak –gerçekten, *tesoro*."

Isaac Amca onu öptü.

"Ali!" diye bağırdı avazı çıktığı kadar. "*Çay!*"

"Söyle bakalım, *caro*," dedi atkılı adam.

"Henüz ne düşüneceğimi bilmiyorum," diye yanıtladı amcam. Belki de kaçamak yanıtlar veriyordu, ya da onun ifadesiyle, diplomatik davranıyordu: bildiğinden daha azını söyle ve bildiğinden daha fazlasını kastet.

"*E finita* –" dedi beyefendi, "düşünmen gereken şey bu. *La commedia e finita*," diye mırıldandı tasasız bir şaşkınlıkla, her an bir şarkıya giriş yapma bahanesi arayan kimseler gibi opera sahnelerine yakışır bir hareketle kolunu kaldırmıştı.

"Ama *siamo seri*, ciddi olalım," dedi eşi.

"*Siamo in due*," diye cevabı yapıştırdı kocası ve yine şarkılı bir dile dönünce kendisine düşkün ve uyumlu karısı eşinin müzikal yönlendirmelerine kulak verip "*O soave fanciulla*"yı söyleyerek ona katıldı, bas sesiyle amcam da peşinden.

"Aaahh," diye iç çekti adam üçlü grup şarkıyı bitirip öksürük kriziyle neticelenecek kahkahalar atmaya başlayınca. "Çok uzun yaşadık *caro* ve bir avuç türbanlı holiganın şimdi kalkıp bizi korkutmalarına izin vermememizi gerektirecek kadar çok sayıda harika anımız var." Bir an için düşüncelere daldı. "Holiganlar, moliganlar," diye ekledi. "Bu evi sıfırdan inşa ettim" –mermer zemini, oyma ahşap kapının içinde kremsi akşamüzeri ışıltısını yansıtan

iki mermer heykeli ve mermer basamaklar boyunca yükselen mermer paneli işaret etti– "ve bunu onlara bırakmaya niyetim yok. Burası, sevgili dostum, bundan yıllar yıllar sonra ölmeyi planladığım yer, tıpkı hayat dolu, cazibeli Bathsehba'nın kollarında ölen yaşlı Kral David gibi," diyerek karısını bileğinden yakaladığı gibi kalçasını bir şeyler ima edercesine onun kalçasına sürtmeye başladı.

"Ugo!" diye itiraz etti karısı yapmacık bir serzenişle.

"*Ugo!*" diyerek bir Eski Dünya *charmeur*'ünün[47] uçarı huysuzluğuyla karısını taklit etti. "*M'hai stregato*, aklımı aldın," diye fısıldarken dudaklarını ensesinde gezdiriyordu. Sonra, karısını kollarına alıp amcama dönerek ona göz kırptı, yüzünde yoldaş zamparalar arasındaki haşarı suç ortaklığını işaret eden bir yaramaz-oğlan sırıtışı vardı. Bu, Mısır'ın en güçlü borsa simsarlarından biri, ülkenin Avrupalı ve Mısırlı kaymak tabaka mensuplarının servet edinme hayallerini teslim ettiği adamdı.

"Ugo, söyler misin, neler oluyor?" diye sordu amcam.

"Neler oluyor?" diye tekrar etti Signor Ugo şen şakrak bir ifadeyle. "Olan şu ki İngiliz ve Fransızlar, Nasser'den her ne alırlarsa iade etmek zorunda kalacaklar. Ruslar onlara hiçbir şey koklatmaz, ne kanal ne Port Said, hiçbir şey. Ve asıl ironi şu ki İngilizler zaten bunun farkında, Fransızlar da öyle ama yine de yiğitliğe leke sürdürmemek için bir süre daha savaşmaya devam edecekler."

"Ama yolun sonu o halde," diye mırıldandı Isaac Amca.

"Isaac. Duydum ki –" sonra durup bana doğru baktı.

"Devam et. O anlamıyor."

"Dostlarım," diye söze başladı, Mısır hükümetinde yüksek mevkide olan kişileri kastediyordu, "dostlarım bana Nasser'in bu

[47] Fr. Büyücü. (e.n.)

saldırıyı affetmeyeceğini söylüyorlar. Tüm bunlar bitince Fransız ve İngiliz ulusu mensuplarına karşı ciddi misillemeler olacak. İstimlaklar. Sınırdışı etmeler. Buna Yahudiler de dahil."

"Yahudiler mi?"

"İsrail saldırısına misilleme olarak."

"İyi de biz İsrailli değiliz ki –" diye itiraza başladı Isaac Amca.

"Sen onu Başkan Nasser'e anlat!"

"O zaman işimiz bitti demektir. Bankaları kapatmalarına şaşmamalı. Varımı yoğumu alıp beni Fransızım diye Mısır'dan atmazlarsa da bunu Yahudi olduğum için yaparlar."

"*Questa o quella* –" diye ekledi Sinyor Ugo, aryayı kast ediyordu fakat bu kez yüksek sesle söylemeye başlamayacak kadar sezgili davrandı.

Amcam bunun tahmin ettiği her şeyden daha kötü olduğunu söyledi. Almanların İskenderiye'ye girmelerini beklemekten bile daha kötüydü.

"Ugo, bana bir şey olursa, şu ismi unutma. Mösyö Kraus. Cenevre. Vili biliyor."

Sinyor Ugo beyaz bir sigara paketi çıkarıp arkasına bir şeyler karalamaya başladı.

"Çıldırdın mı Ugo!" diye bağırdı Amcam. "Hiçbir şey yazma. Sadece hatırla."

Sinyor Ugo sessiz ve sert bir şekilde başını salladı, kalemini kaldırdı ve her daim şen şakrak mizacının kara bulutlarla çevrelenmesine engel olmak adına daha fazla kötü düşüncelere kapılmamak için sanki ortamdaki çocuğun hatırınaymış gibi neşeli bir yüz ifadesi takınarak oturma odasında çay servisi yapılacağını hatırlattı. "*Che sciagura*, ne felaket," dedi, İtalyanca konuşurken garip biçimde melodik bir aksanı olduğunu açığa vurmuştu.

Ugo da Montefeltro Czernowitz'de Hugo Blumberg olarak dünyaya gelmişti. Yetenekli Romanyalı pek çok akranı gibi, ufak tefek işlerin peşinde koşmak üzere Türkiye'ye göç etmiş, fakat Ukrayna'da daha ilk makalesini dahi yazamadan topu diken Yidçe bir gazetenin muhabiri olarak kendini Filistin'de bulmuştu. Bir sonraki durağı Mısır'dı. Bu etkileyici genç adam farklı dillere ve şarkılara karşı doğal bir yeteneği vardı ve çok geçmeden Mısır'daki Fransız ve İtalyan cemaatinin borsa simsarı oldu. Dört yıl içinde son derece varlıklı bir adam olmuştu. Yahudileri bekleyen tehlikelere karşı her daim tetikte olan Sinyor Ugo ve karısı, Kahire'de meydana gelen bir dizi Yahudi aleyhtarı olay sonrasında soyadlarını değiştirdiler. Almanca'da çiçek dağı anlamına gelen Blumberg'i İtalyan eşleniği Montefiero ile değiştirmek istemişlerdi ve yakın dostlarından biri onlara hiçbir şeyin Montefiero[48] Cemaati'nden daha Yahudi olamayacağını hatırlatmasa bununla mutlu mesut yaşarlardı. Ugo bu eğreti soyadından vazgeçip çok geçmeden Fransızca'daki karşılığını seçip bu kez ortasına asalet timsali bir *particule* ekledi. Artık Hugo de Montfleury idi.

Ancak bu proje de fazla uzun sürmedi, çünkü bir başka dostu Montfleury soyadlı –baba ve oğul– iki Fransız oyun yazarı olduğunu fakat gerçek adlarının Antoine ve Zacharie Jacob olduğunu söyledi. Buradan hareketle, Cyrano de Bergerac'ın en kötücül yergilerinin hedefi olan Montfleurylerin de muhtemelen "bizler gibi" olduğu çıkarımı yapıldı. Blumberg vakit kaybetmeden Mösyö de Montfleury'den de kurtulup ona benzeyen ve her zaman dudaklarında hafif bir tebessümle söylediği üzere belli bir etkileyiciliğin yanı sıra köklü bir geçmişe sahip bir başka isim seçti. Ugo da Montefeltro oldu, yasadışı yollarla edindiği İtalyan pasaportunun da gösterdiği üzere –çoğu Levanten Yahudilerin

[48] Sir Moses Montefiore. (ç.n.)

soylarını dayandırdığı– Leghorn'da değil de şaraplarını çok sevdiği Montalcino'da "mukim"di.

Takılmak amacıyla bazı arkadaşları ona Ugolino da Montefeltro diye hitap ederdi ki bu durum Romanyalı züppenin çok hoşuna giderdi, çünkü zorlama da olsa Dante'yi çağrıştırdığından katmerli aristokrat köklere işaret ediyordu –Isaac Amca'nın ona taktığı isim de zaten buradan geliyordu: Dantes de MonteCristo.

Sonraki yıllarda, İskenderiye'de olan Avrupalı çocuklardan yolu Sinyor Ugo'nunkiyle kesişmeyenler nadirdi. Yoksullaşmaya başladığı yaşlılığı esnasında, geçimini tarih, edebiyat ve matematik özel dersleri vererek sağlarken eşi Paulette yükselişte olan Mısırlı ailelerin yanında terzilik yapıyordu. Pazar günleri, her ikisi de hâlâ Sporting Kulüp'ün ana caddesi ya da polo sahaları boyunca kol kola yürürken görülebilirlerdi, onun üzerinde her zaman aynı şal ve tüvit ceket, eşindeyse *Burda* dergisinden kopyalanan patronları Mısır'da dönemin gözde kumaşlarıyla birleştirerek diktiği renkli, cafcaflı tasarımları olurdu. Babam kadının yüzündeki gülümsemenin silinip gittiğini fark etmişti, kocasıysa bizi akşam yemeğine çağırdıklarında eskisine kıyasla daha az konuşuyor, Kamulaştırma Bürosu'nun gözü önünden zekice kaçırıverdiği yıllanmış bir şişe Bordeaux şarabını açmadan önce heyecan içinde ayalarını birbirine sürtüyordu.

"Sonuncusu değil, ama son kalanlardan biri. Bunlar da bitince gideceğiz –değil mi, *cara*?"

"Hep çok karamsarsın," derdi. "Şarabı aç da tadını çıkaralım. *Libiam –et apres nous le deluge*," diyerek Bulkley'deki evlerinin ihtişamından çok uzak olan, Rue Djabarti'deki küçük bir oda bir salon evlerinde Verdi ve Marie-Antoinette'in sözlerini dillendirirken. Verdi'yi örnek alma konusunda asla geri kalmayan Sinyor Ugo *La Traviata*'dan bir arya ve sonra bir arya daha ve sonra

bir başka arya daha söyleyip kapanışı *Addio del passato*'nun bir yorumuyla yapardı. Bu anlarda, onun ne söylediğine dair en ufak bir fikri olmayan annem elinde bir şişe şarapla yarı sıkkın bir halde oturur, sarkan gerdanını türlü çeşit şallarla örten ve her an ağlamaya başlayabileceğini bildiği abartıdan hoşlanan yaşlı beyefendi karşısında kıkırdadığını çaktırmamaya gayret ederdi. Ve aryanın sonuna geldiğinde, çocuksu bir halde hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlardı ki daha önce hiç olmadığı kadar ortamı canlandırmak için kadeh kaldırmak zorunda kalan eşinden narin ve şefkatli bir "*Tsero!*" koparırdı: "Dünya üzerindeki en güzel ruha!"

Sinyora de Montefeltro'nun o eski gülümsemesini yalnızca içi kederle paramparça olduğu için değil, insanlar artık maddi nedenlerden ötürü bakımını yaptıramadığı ön dişlerinin kötü durumunu görecekler diye utandığından kaybetmiş olduğu çok az kimsenin aklına gelirdi. Nadiren de olsa kulüpte arkadaşlarıyla beraberken ve herkes aynı masanın etrafına toplandığında eski dişçisine rastladığında, "Şuna bir bakayım," derdi. O ise itiraz eder, edep ve nezaket talep ederek bu yaşta bir kadından ulu orta dişlerini göstermesini istediği için onu ahlaksız bir zampara olmakla suçlardı. Ancak uzun bir direnişin ardından en sonunda diş etlerine bakmasına izin verirdi. "Tam tahmin ettiğim gibi. Yarın geliyorsun, anladın mı?"

Bir zamanların saygın hanımefendisine karşı bu denli alışılmadık şekilde kaba ve otoriter yaklaşarak onu muayenelerin hep ücretsiz olacağını duymanın yaratacağı utançtan esirgeyebileceğini umardı. "Bir gün gelirim Doktor, bir gün gelirim. Ama yarın briçteyim."

Yarın briçteyim, kandırmaktan çok başarısız bir kandırma girişimi ortaya koymayı amaçlayan meşhur bir Motenfeltro yalanımsısıydı –muhtemelen yalan söylediklerini anlamanızı isteyenlerin kullandığı bir ifadeydi.

"Yarın briç oynayacağız," dedi Sinyor Ugo yüksek sesle, Ali'nin elinde çay ve sıcak çikolatayla geldiğini görür görmez. Hizmetçinin kart oyunlarına dair sohbet ettiğimizi düşünmesini sağlamak için başvurduğu bir yöntemdi bu.

"Paulette'in hatırına oynuyorum. Kişisel olarak briçten nefret ederim," diye devam etti Montefeltro, mutfak kapısının açıldığını duyar duymaz konuyu değiştirme mahareti karşısında kendinden son derece hoşnuttu. "Özellikle de bu aralar olduğu gibi kasvetli günlerde. Hem zaten gri, sonbahar günlerinde sıcak çay içip Brahms dinlemekten daha iyi ne olabilir." Bu da, piyanoda bir şeyler çalması için eşine yaptığı bir göndermeydi.

"Şimdi değil, Ugo. Plak koyuver."

Sinyor Ugo kaygısızca ıslık çala çala oturma odasında gözden kayboldu. Çok geçmeden, bana kuru yaprakları tırmıklayan ısrarcı bir bahçıvanın çıkarabileceklerini anımsatan bir sesle birlikte üflemeli çalgılardan oluşan bir üçlünün 78 tarihli eski, çizik plağının kulak tırmalayıcı sesi duyuldu.

"Minik çikolatalardan alın," diyerek her biri ayrı ayrı paketlenip çok-renkli barlardan oluşan baş döndürücü bir mozaik meydana getirecek şekilde dizilmiş bir kutu mini Tobler çikolatası çıkardı.

"Hangisinden istersin?" diye sordu Isaac Amca.

Ambalajında fındık olan bir tane aldım, yavaşça paketini açıp ağzıma yerleştirdim ve daha tadına varmadan ya da çikolatayı aklımdan geçirmeden ya da buruş buruş ambalajını kutunun yanındaki genişçe kül tablasına atamadan yutuverdiğimi fark ederek şaşkına döndüm. Bir tane daha almaya dair arzumu olabildiğince saklamaya çalışarak Sinyora de Montefeltro'ya bunların gerçekten muhteşem çikolatalar olduğunu söyledim. "O halde bir tane daha almalısın," diye ısrar etti ve ben onu da bitirince,

"bir tane daha". Bir tane daha alınamı teklif eder diye onu da hızlı hızlı yedim. Fakat amcam üçüncüde araya girip üç tane yediğimi ve bunun yeterli olduğunu söyledi. "Ah, neyse, öyle diyorsan," dedi Sinyora de Montefeltro. "Ama ben yanına da birkaç tane almasını istiyorum."

Amcam artık gitme vakti olduğunu söyleyince, Sinyor Ugo ve eşi biraz daha kalmamız için ısrar etti, biz de kaldık –beş dakika daha– ve sonrasında amcam bu kez gerçekten kalkmamız gerektiğini tekrarladı, ancak bu kez oturduğu yerden, çünkü ısrarlarına yine dayanamayacağını biliyordu. Ancak üçüncü hatırlatmada onlar da ayaklandı ve bizi geniş verandaları üzerinden arka kapıya kadar geçirdiler. Çift kanatlı Fransız pencerelere doğru dar koridordan geçerken duvar boyunca sıra sıra dizilmiş boş Elmas marka sigara kutuları gözüme çarptı. Orada binlerce sigara paketi olmalıydı. Sinyor Ugo onlara baktığımı gördü. "Bazen aklıma bir fikir geliveriyor. Ve hemen bir sigara paketinin arkasına karalıyorum." Her bir fikrin tam konumunu hâlâ hatırladığını iddia ediyordu, bu yüzden de evdeki herkes, çoğu kişiye avare düşünceler mezarlığı gibi görünmesi muhtemel bu yığına dokunmama, tozunu almayı dahi düşünmeme konusunda sıkı sıkı tembih edilmişti.

"Holiganlar istediklerini alabilirler, ama bunları, asla."

Boş paketlerine en sonunda gizli polis tarafından el konuldu ve bir daha da asla geri verilmediler.

Dışarı çıkarken, Sinyora da Montefeltro'nun unuttuğunu fark edince, bana çikolata verme sözü olduğunu hatırlattım.

"Ah, ne dalgın ahmağın tekiyim," dedi alelacele odaya geri dönerken.

"Ama bu yaptığın berbat bir davranış," diye azarladı amcam. "Sana kim terbiye verdi, Araplar mı? Hayatımda böyle bir şey duymadım, asla. Seni bir daha hiçbir yere götürmüyorum."

Montefeltroların evinden uzaklaşırken, "Bu çok utanç vericiydi," diye yineleyip durdu, mutlu çift bize Eski Dünya, yolcu gemisi uğurlama hareketleriyle abartılı bir şekilde el sallıyordu.

"Küçük düşürücü," diye tekrarlamaya devam etti, her defasında bastonunu bir kılıç gibi kaldırıma batırırken. Yokuş aşağı inişimiz boyunca surat astı, bense minik çikolataları sıkı sıkı tutuyor, ruh hali değişmeden bir tanesini bile açmaya cesaret edemiyordum. Dayım ve ben hiç konuşmadan Sinyora da Montefeltro'nun tavsiyesine uyarak yokuşun başına varınca döndük. Isaac Amca bir başka aileyi daha ziyaret etmek istiyordu, fakat yolda aniden önümüze çıkan iki Mısırlı gençle karşılaştık. "Yahudi misiniz?" diyerek dudak büktü içlerinden biri, elinde bir taş tutuyordu. İkinci Dünya Savaşı sırasında kız kardeşine iki polis tarafından Paris'te aynı soru yöneltilen amcam onun tepkisini hatırladı. Gençlerden birinin göğsüne sert bir şaplak indirip ona nasıl olup da kendisinin bir Yahudi olduğunu düşünebildiğini sordu. "Yahudi'ye benziyor muyum?" diye bağırdı.

"Sizin pis Yahudiler olduğunuzu sandık."

"O halde gidip pis Yahudileri başka yerlerde arayın."

Isaac Amca beni sessizce oradan uzaklaştırdı. "*Cammina*, yürümeye devam et," dedi İtalyanca. "Ben dönüp bakmak istemiyorum," dedi on beş adım kadar uzaklaştığımızda, "ama sen bak da ne yaptıklarını söyle." Arkama baktım. İkisi de öylece duruyordu, sanki amcamın sözlerinden şüphe etmeye başlıyor gibiydiler.

Arka sokaklardan birinden kestirme yapıp olabildiğince hızlı bir şekilde tramvay istasyonuna yöneldik. "Endişelenme, güvende olacağız," dedi amcam giderek daha hızlı yürümeye başlarken. Durakta bir atlı araba gördük ve bizi beklemesi için avazımız çıktığı kadar bağırdık.

Binip oturunca, "Sharia Tiba," dedi dayım Arapça, Rue Thebes. Ücret için pazarlık yaptı; arabacı insafa geldi. Atın yelesini

hafifçe kırbaçladı ve araba harekete geçti. Dönerek Sporting'e doğru villaların ve hatta çakma karyatidleri ve asla çalışmayan bozuk çeşmesiyle Montefeltroların bahçesinin de önünden geçerken boş yolda uzaktan gelen bir köpek havlaması ve Brahms'ın üflemeli çalgılar üçlüsü için yaptığı besteyi her nasılsa adımlarını müziğin ritmine uygun bir şekilde atacak kadar iyi bilen atın çektiği arabamızın tıkırtıları dışında çıt yoktu.

Aniden, Bulkley'nin çok ötesinden, daha önce hiç görmediğim bir açıdan görünen polo sahaları ve dev hipodromu çevreleyen uçsuz bucaksız ağaçlarıyla Sporting yükseliverdi. Hava, yaklaşan fırtınadan ötürü ağırlaşmıştı ve tramvay hattı boyunca binalarla kiliseler dağınık turuncu lekelerle bezeli ve giderek kapanan gökyüzünün altında öylece göz alabildiğine uzanıyordu. Ambroise Rally kilisesinin tanıdık gongunun Big Ben'inkini andıran bir şekilde saat beşi vurduğunu duyduk.

"Çaya yetişeceğiz," dedi Isaac Amca. Sonra aklına geldi –"Şu çikolatalar, hepsini kendine mi saklayacaksın?"

Ona yeşil ambalajlı bir tane uzattım. Antepfıstığı sevmiyordum.

* * *

Eve vardığımızda çay servisi yeni başlıyordu.

Latifa yine bayılmıştı.

"Ne zaman siren çalsa aspirin gibi beyaza kesiyor. Bundan korkuyor," diye açıkladı büyükannem.

"Alarmdan korkar, erkeklerden korkar, ona sesini yükseltenlerden korkar. Neden korkmuyor ki?" diye homurdandı Isaac Amca.

Büyükannem onu nasıl ayılttığını anlattı: Bir bez parçası ateşe uzatılıp is kokusu sininceye kadar bekletildikten sonra burnuna tutulmuştu.

Herkes oturma odasında toplanmıştı, Abdou ve Latifa çay ve hafif atıştırmalık servisi yapıyordu. Latifa ikinci tur atıştırmalıkları getirirken, "Latifa, bastığın yeri titretiyorsun," dedi Isaac Amca alaycı bir ifadeyle. Latifa alçakgönüllü bir şekilde gülümseyip çay sehpasının üzerine büyükçe bir tepsi bıraktı. Büyük-büyükannem Latifa'yı geri çağırdı. Zencefilli kurabiyelerinin ayrı bir tabakta servis edilmesini severdi. Abdou'muz yanlışlıkla onları da pötüfurlarla birlikte üst üste yığmıştı.

Giriş ve oturma odasındaki pencere camlarının kobalt-mavisi bir renkle kaplandığını fark ettim. Abdou ve İbrahim ve başka iki hizmetçi daha ahşap çerçevelere raptiyelerle sabitledikleri kalın mavi kâğıtlarla evin geri kalanındaki panjurları kaplamaya devam ediyorlardı. Herkesin araç farlarını maviye boyamışlardı bile.

Elsa Teyze zili çalınca Latifa'nın toplu silueti cam-panelli kapının ardında belirdi. Odaya girip usulca porselenleri toplamaya başladı. Demek çay saati bitti, diye düşündüm, amcamla birlikte kapıdan girip ufukta asılı duran güneş batmak üzereyken ve oturma odasındaki herkes bize yer açmak için telaşlanırken anın büyüsünü kaçırmıştık bile. Annemle babamın, kuzenlerimin, teyze ve amcalarımın yanında dip dibe otururken bu odadaki hemen herkesten hiç hoşlanmadığım halde onlarla birlikte olmanın güzel olduğunun, çay saatlerinin curcunasına dahil olmanın güzel olduğunun, bakmak ve görülmenin güzel olduğunun farkındaydım.

Ve sonra, her şey toplandıktan ve Isaac Amca akşamın ilk viskisini doldurduktan, evin tüm anahtarlarını yanında taşıyan

kız kardeşi Elsa, çocuklar fıstıklara erişemesin diye kilitli tutulan porselen dolabını açtıktan sonra bir anda, sanki oturma odasında toplanmamızın nedeni buymuş gibi Sporting'in üzerinde, kentin dört bir yanında uyarı niteliğinde seslerin yankılanmaya başladığını duyduk –"*Taffi al-nur! Taffi al-nur!*"

Birileri ayağa kalkıp odanın köşesine kadar gidip perdelerin arasından dışarı kaçamak bakışlar atıyor, başkalarıysa aynı telaşla ışıkları söndürüyordu. Odaya kopkoyu, yapay bir gece çöktü. Pencereden dışarı bakınca, bir anda Sporting'deki tüm ışıkların birer birer sönmeye başlayarak aramıza çöreklenen ani karanlığı daha da derinleştirdiğini fark ettim.

"Anlamadığım şey şu," diyordu Marta Teyze her zamanki tiz sesiyle, "İskenderiye'ye bir tane bile bomba düşmedi."

"Benim anlamadığım şeyse ne zaman bir hava saldırısı olsa aynı şeyi tekrar edip durman," diye çıkıştı büyükannem.

Ve böylelikle, neredeyse bir saat boyunca hep beraber karanlıkta oturmuş sessizliğimiz ara ara bahçemizden yükselen hiddetli "*Taffi al-nur!*" bağırışlarıyla ya da büyükannemin odadaki birinin az önce ne dediğini sormasıyla ya da radyo dinlemekte olanları rahatsız etmemek adına parmak uçlarına basarak sessizce fincanları toplayan Latifa'nın çıkardığı seslerle bölünürken birileri mutlaka Mısır'daki günlerimizin sayılı olduğunu, çoğumuzun Yeni Yıl'ı dünyanın bir başka yerinde kutlayacağımızı ve bir daha asla bu odada birlikte oturamayacağımızı hatırlatıyordu.

Sonraki gün ve daha ertesi günler boyunca, teyzelerim ve kuzenlerimle dışarı çıkar, günlerimize alışılmadık bir ışıltı katan şeyin birlikte yaptığımız yürüyüşler, ya da ziyaret ettiğimiz yerler, ya da oynadığımız tuhaf, demode oyunlar, ya da Aziza'yı çok mutlu eden beklenmedik ziyaretlerimiz değil de, karanlıkta bir araya gelme ihtiyacıyla kenetlenen sıkış tepiş bir odaya geri

dönecek olmamızın verdiği, garip biçimde rahatlatıcı kesinlik olduğunu hissederdim.

* * *

Bir akşam, savaşın başlamasından on gün sonra, kapıcı yanında polis üniformalı biriyle üst kata çıktı. Görünen o ki apartmanımızdan biri geceleri düşman gemilerine Mors koduyla sinyaller gönderiyordu. Bir hata olması gerektiğini açıkladık; üstüne üstlük, evimizdeki kimse Mors kodu bilmiyordu. Büyükannem, Isaac ve Nessim amcalarımı şerefleri üzerine yemin etmeye zorladı.

Latifa'nın yüzü bembeyazdı. Büyükannem ona oturmasını söyledi ve yelpazesini yüzüne doğru sallamaya başladı.

"Bayılacak mısın?" diye sordu.

"Bilmiyorum, sanıyorum, belki," dedi Latifa.

"Bayıldı," diye fısıldadı Elsa Teyze bezgin bir ifadeyle, bu esnada polis memuru son kez etrafına baktıktan sonra bizi rahatsız ettiği için özür diledi.

Büyükannem hemen Dr. Alcabes'i aradı. Ailedeki herkese iğne yapmış olan ve ısrar edildiği takdirde herkesin poposunun şeklini ve durumunu net bir şekilde betimleyebilen annem dakikalar içinde Latifa'ya, büyükannemde bolca bulunan ve Elsa Teyze tarafından kıskançlıkla muhafaza edilen "canlandırıcı" iğneden yaptı. Yıllar sonra, bunun Vili Amca'ya ait olduğunu ve yarı-iktidarsız erkekler tarafından kullanılan şüpheli bir iksirden başka bir şey olmadığını öğrendim.

"İyi de ihtiyacı var mı, yoksa sadece hizmetçilerle üst katta lak lak etmek mi istiyor?" diye sordu büyükannem.

"Yüzüne iyice bir bak ve bana ihtiyacı yokmuş de," diye çıkıştı annem.

"Abartmadığına emin misin?" diye ısrar etti yaşlı kadın.

"Yaşlı cimri," diye mırıldandı annem.

Latifa iğneden nefret ederdi ve bunu yapmamaları için yalvardı. Annem yakarışlarını duymazdan geldi ve delibozuk tekmeler atarak direnmeye başladığını görünce poposunu açması için Abdou ile İbrahim'den onu sımsıkı tutmalarını istedi. Latifa, annesi ve kız kardeşlerini yardıma çağırdığı dehşetengiz çığlıklar attı.

"İyi de neden korkuyorsun ki böyle?" diye sordu Isaac Amca sinirlenip neredeyse ona vuracakmış gibi hışımla darmadağın hizmetçi odasına girerken. Derme çatma bir yatakta yatıyordu, eski *karakiblerle* çevriliydi. "Her kötü haber aldığında bayılmak zorunda mısın?"

"Şuradaki ağrı," diyerek karnını işaret etti. "Çünkü endişeleniyorum."

"İyi de ne için endişeleniyorsun?"

Yanıt vermedi. Bunun yerine, binadaki ebenin karnında nasıl bir delik açtığını ve vücudundaki kötü şeyleri çıkarmak için oradan içine bir ip sarkıtıp nasıl geri çektiğini anlattı.

"Mısır büyüleri! Hangi *kötü şeyler*?" diye sordu amcam.

"Ben biliyor muyum sanki hangi kötü şeyler? Kötü şeyler işte," diye ısrar etti.

Ona iğne yaptığı için anneme hayır duaları etti. Allah onun iyiliğini görmüştü. Ardından ayağa kalkıp şimdiden daha iyi hissettiğini söyledi.

Birileri Latifa'yla ilgilenirken, diğerleri son olaylarla ilgili konuşmaya devam ettiler. İçlerinden biri, İngilizlerin Port Said'den geri çekilmeye başladıklarına dair dedikoduları doğruluyordu. Kapı çaldı. Abdou'nun terliklerinin mutfaktan giriş kapısına kadar mermer zeminde sürtüne sürtüne ilerlediğini duyduk. Kapının kapandığını duydum. Gelen yine polis miydi? Flora Teyze'nin Abdou'yu karşıladığını duydum.

Flora akşam yemeği için kalacaktı. O da Rus ültimatomundan önce İngiliz ve Fransızların eninde sonunda sineceklerine dair dedikodular duymuştu. Evet, o da buradan gitmeyi düşünmek zorunda kalacaktı, ama nereye, bilmiyordu. Muhtemelen Fransa, fakat Alman Yahudiler vatandaşlığa alınacak mı yoksa çok yakında diğer Yahudilerin başına geleceği gibi sınırdışı mı edilecekler, belli değildi.

O akşam salondaki herkes Fransa hakkında konuşuyordu, kuzen Arnaut derhal göç edilmesini savunuyordu. Onunla Nessim Amca arasında bir tartışma çıktı. Nessim Amca kalmaktan yanaydı –"Burada iyi bir hayat sürdük." "O zaman neden Türkiye'ye geri gitmiyorsunuz? Orada da iyi bir hayatınız vardı," dedi yeğeni.

Akşam yemeğinde sıcak şarapta buğulanmış kocaman bir balık ve sebze vardı. Mısır donanmasında yedek olan şoför Hasan o gece İskenderiye kıyılarında devriye gezerken iki lüfer yakalamış ve eve, gazete kâğıdına sarıp üniformasının içine tıkıştırdığı iki kocaman balıkla çıkagelmişti. Kız kardeşler arasında balığın nasıl pişirileceğine dair öyle bir uyuşmazlık çıktı ki büyük-büyükannemin araya girip uzun zamandır iyi bir buğulama *palamita* yemediklerini söylemesi gerekti. Sebzeler ve balıktan son derece lezzetli, kıvamlı bir çorba da çıkmıştı ve büyükannem onu akşam için rezene filizleriyle süsledi. Lourdes'de zayıfladığı yıllara rağmen *bonne vivante*'sini yitirmemiş Elsa Teyze bile bu vesilenin iyi bir şarabı hak ettiğine kanaat getirdi.

Latifa çorba kaselerini kaldırdıktan sonra Hisham elinde kocaman bir balık tepsisiyle gelip büfeye yerleştirdi. Latifa'yla karşılıklı anlaşarak yemek odasını aralarında bölüşmüşlerdi, Latifa yaşlı kadın ve çocuklara servis yaparken Hisham geri kalanlarla ilgileniyordu.

Bir anda Elsa Teyze'nin sanki ölümle burun buruna gelmişçesine Tanrı'nın, cennetin ve İsa'nın Annesi'ne yakardığını duydum.

Latifa ortalıkta yoktu.

Babam ve Nessim Amca apar topar kalkıp beyaz peçetelerini ani hareketlerle fırlatarak köşeye koştular.

Oraya bakınca, yemek odası halısının iri balık parçaları ve bir balık çorbası birikintisiyle kaplı olduğunu gördüm, balıkların hemen yanındaysa Latifa bir eliyle midesini tutmuş iki büklüm doğrulmaya çalışıyordu. Durmadan ağlayıp özür diliyor, her yanının ağrıdığını ve hemen ortalığı temizleyeceğini söylüyordu.

"İyi de neye takıldın?"

Hatırlamıyordu.

"Kolunu falan mı kırdın?"

Hayır. Bacak? Hayır. Sırtı? Belki, hayır, sırtı değil. Birileri onu korkutacak bir şey mi söylemişti? Hayır. Şimdi daha iyi miydi? Sadece hareket etmediğinde. Ve o zaman bile hâlâ ağrıyordu.

"İyi de neresi kızım, neresi?" diye sordu Isaac Amca, sabrını yitirmeye başlıyordu.

"Burası," diyerek karnını, göbeğini, karaciğerini, böbreklerini, sırtını gösterdi.

"Anlamıyorum," diye çıkıştı Isaac Amca.

"Onu bana bırakın," dedi büyükannem bir yandan da ona yardım etmesi için anneme işaret ediyordu. Latifa'yı oturma odasındaki divana yatırdıklarını duydum. Ardından zayıf, neredeyse yakaran bir ses duyuldu. Ona bir iğne daha yapmaması için anneme yalvarıyordu. Elsa Teyze ve Marta Teyze balık parçalarını toplayıp halının üzerine el bezleri atarken kendi kendilerine, "Bunca şey nasıl temizlenecek, bunca şey nasıl temizlenecek?" diye mırıldanıp duruyorlar, anneleriyse bu esnada onları tıpkı kafesinden aşağıya bakan bir kuş gibi süzerek sosu halıya

bulamadan nasıl kurutabileceklerine dair talimatlar veriyordu. Kuzen Arnaut, Mısır'ı muhtemelen birkaç hafta içinde terk edeceğimiz için bunun hiçbir önemi olmadığını söyledi. "Önemi var, evet!" diye bağırdı Isaac Amca hiddetlenerek. "Halı hâlâ bize ait, üstelik çok da değerli." Halının üzerindeki pislik onu, halıyı geride bırakıp gitmekten daha az endişelendiriyordu. Sonraki yıllarda o halının köşesi hep geri kalan kısımlara kıyasla daha koyu kaldı ve tıpkı benim on yıl sonra yaptığım gibi yeterince dikkat kesildiğimizde etrafa yayılan kötü balık kokusunu alabiliyorduk ki tıpkı haritacılar gibi halının o kısmına Latifa'nın Köşesi adını verdik.

Dr. Alcabes en nihayetinde gelince, doğrudan Latifa'nın odasına gitti. "Latifa, *oumi*, doğrul," dedi otoriter bir Arapça'yla, bir yandan da nabzını kontrol ediyordu. Latifa reddetti; büyükanneme sıkı sıkı tutunmuş, bileğini doktorun elinden çekip kurtarmaya çalışıyordu. Onun bayıldığını gören Hisham daha önce hiç doktora gitmediğini ve doktorlardan, kasaplardan korktuğundan daha çok korktuğunu söyledi. "Korkması da gerekir," dedi Dr. Alcabes.

"Ama tam bir soytarı," diye araya girdi Isaac Amca.

"İyi de hiçbiriniz yüzünün neredeyse yeşermiş olduğunu görmüyor musunuz! Gözlerinize ne oldu sizin!" diye patladı doktor. "Yüzü kabaktan bile daha yeşil" Sonra bir süre elini tuttu. "Burası acıyor mu?" diye sordu sağ bileğini işaret ederek. Latifa başıyla onayladı. "Peki ya ara ara da olsa burası?" diye sordu karnına dokunarak. Latifa yine başını aşağı yukarı salladı.

"Peki ne zaman acıyor?"

Doktor da onun açığını mı arıyor diye kestirmeye çalışarak etrafta göz gezdirdi.

"Ama hep acıyor. Daha çok, daha çok ve daha çok."

Doktor ona yatması gerektiğini söyledi. Ardından ona bir iğne yapacağını söyledi. Latifa debelenmeye başladı. Doktor ona iğnenin ağrıyı kesmek için olduğunu söyledi. "Göreceksin, göreceksin," dedi Arapça, bir yandan da elini tutmuş annemin şırıngayı kaynatmasını bekliyordu. "Kendini daha iyi hissedeceksin."

"Eee, Ben?" diye sordu büyük-büyükannem iğnenin ardından doktora dönerek.

"Sonu gelmiş."

"Sonu gelmiş mi, neden? Korkudan mı?" diye bağırdı Isaac Amca.

"Isaac sahiden de bazen katır gibi kalın kafalı oluyorsun."

Ekselansları doktorun bu ifadesi üzerine diklenir gibi oldu.

"Hiçbir şey anlamıyorum. Bir bakıyorsun ne zaman hava saldırısı olsa ayılıp bayılıyor, titriyor ve sararıyor ve şimdi de sonu mu gelmiş? Öylece?"

"Isaac, bırak da Ben konuşsun," dedi büyükannem.

"Gerçekten, izin verin de konuşsun. Çünkü burada asıl katırın kim olduğunu öğrenmek istiyorum," dedi Isaac Amca.

Dr. Alcabes duymazdan geldi. "Karaciğerini bloke eden bir tümör. Omurilik sinirlerine değince acı dayanılmaz bir hal alıyor ve bayılıyor. Bu kadar basit."

"Eh, peki madem o kadar basit şimdi ne yapacaksın?" diye sordu Isaac Amca.

"Ne mi yapacağım? Hiçbir şey."

"Bu tür şeylere günümüzde ameliyatla müdahale ediyorlardır. Orta Çağ'da değiliz, yani öyle umuyorum."

"Yapacak hiçbir şey yok, anladın mı!"

Dr. Alcabes kahvesini bitirdi ve bir başka hastayı görmek üzere acele etmesi gerektiğini söyledi. Annemi yanına çekip cebinden ona bir şey verdi.

"Morfin," dedi annem doktor gittikten sonra.

"Morfin, bunun morfin olduğunu bilmiyordum," diye bağırdı, az önce Isaac Amca ve Dr. Alcabes arasında geçen konuşmayı kaçıran Marta Teyze. "Ama eğer morfinse, bu kanser, kanser," diye mırıldandı sanki aniden ölüm onun da kapısını çalmaya gelmiş gibi. Acıdan, doktorlardan ve iğnelerden öylesine korkuyordu ki katlanılmaz derecede acı veren bir hastalığa yakalanacak olursa onu ölüme terk edecekleri konusunda herkese yemin ettirmişti –ve bunu durmadan hatırlatıyordu– ama yıllar sonra, Paris'te bir hastane odasında Latifa'nın hastalığıyla kıvranırken öyle olmamış, acıya rağmen yaşama tutunmak için mücadele etmişti ki onun durumunda bu mücadele dokuz aydan fazla sürmüşken Latifa'nınki iki hafta bile sürmemişti.

* * *

Ertesi sabah, büyükannem ve Elsa Teyze yeni bahtsızlıkları uzaklaştırmak için bir ayin düzenlemeye karar verdiler. Türkçe *buhur* kelimesinden gelen *faire boukhour* adını verdikleri bu seremoni, tüten bir buhurdanlığı yere koyup evdeki herkesin sırayla üzerinden atlamasıyla gerçekleşiyordu –önce erkekler, sonra kadınlar ve sonra hizmetçiler. Büyükannem ve büyük-büyükannem Ladino bir dua ettiler ve ardından, ailenin en Batılılaşmış mensubu olan Isaac Amca ve her tür seremoniden nefret eden babam da dahil olmak üzere tüm erkekler seksek oynamaya zorlanan çocuklar gibi sırayla atladılar.

Sıra kadınlara geldi. Kadınlar hep mahcup bir gülümsemeyle atlıyordu, kimi tuhaf bir şekilde eteklerini tutuyordu. Büyük-büyükanneme en büyük iki oğlu Nessim ve Isaac yardım etti; sonra en büyük kızı ve ardından en genç kuzenime kadar

sırayla diğerleri geldi. Abdou'dan sonra sıra Hisham'daydı. Tok ve sert sesli Ibrahim bir anda utanıp sıkılmış gibi tiz bir sesle kıkırdayarak iki eliyle birden yüzünü kapattı. Sonra, bacaklarını daha rahat hareket ettirebilmek için *galabiya*'sını kaldırıp kilere kadar geriledikten sonra koridor boyunca koşup buhurdanlığın üzerinden atladı, neredeyse Elsa Teyze'nin yatak odasının cam kapısına çarpıyordu. En sonunda sıra zavallı Latifa'ya geldi – muhtemelen yatakta tek başına rahat bırakılmayı tercih edecek olan Latifa tipik bir Mısırlı tavrıyla seremoniye yüzünde neşeli ve kocaman bir gülümseme olduğu halde Abdou'nun omzuna yaslanarak katıldı.

Birkaç saat sonra Latifa yine bağırdı. Onu, elini beline bastırmış halde bulduk. Daha iyi olduğunu düşünürken işte acı yine geri gelmişti, hatta daha bile kötüleşmişti. "*Ya satir ya rab, ya satir, ya satir ya rab*," diye Allah'a yakarıyordu. Annem ona doktorun bir gece önce verdiği ilacın aynısından vereceğini söyleyerek rahatlatmaya çalıştı. "Oğlanın önünde olmaz," dedi Latifa. Annem benden odayı terk etmemi istedi. Latifa'nın güçlükle soluk alıp vermeye başladığını duyar duymaz arkamı döndüm ve yarı aralık kapıdan baktım. Latifa beyaza kesmişti. İğnenin bu kez işe yaramadığını, acıyı hâlâ hissedebildiğini söylüyordu. Acı içinde aynı kelimeleri tekrarladığını duydum –"*Ya rab, ya rab, ya rab, ya rabbi*"– gözlerini kapadıktan çok sonra bile hiç yorgun olmadıklarını söyleyen çocuklara özgü uykulu bir tonlamayla Allah'ın adını tekrarlıyordu.

Annem kapıyı yavaşça arkasından çekti. Abdou dışarıda bekliyordu. "Nasıl?" Annem dudağını ısırdı. Abdou üzerindeki önlüğü neredeyse boyun askısını yırtacak kadar sertçe çekti, hırsızlıkla suçlandığı her seferinde işi bırakma tehditleri savururken de aynısını yapardı, sonra yüzünü önlüğüne bastırıp hıçkırarak,

"Kimsesi yok, kimsesi," diyerek mutfaktan çıktı. Latifa'nın bir oğlu vardı ama kötü arkadaşlar edinmişti ve onu görmeye asla gelmiyordu.

Akşamüzeri saat üçte Latifa uyanınca ona seyreltik bir tavuk suyuna çorba verildi. Tuzsuz olduğundan yakındı. Sonra çok fazla limon var dedi. Sonra muhtemelen hastalığının ağız tadı üzerinde oyunlar oynadığını söyledi. Ama şimdi daha iyiydi, sadece uyumak istiyordu.

O gün akşam yemeğinde yine bağırmaya başladı. Başlangıçta, sanki hizmetçilerin tarafında şiddetli bir tartışma çıkmış gibi bir hava esti, Latifa tıpkı komşulardan biriyle tartıştığında yaptığı gibi bağırıyor, herkes boşlukta uçuşan kuzgunlar misali ciyaklıyordu. Fakat Abdou ve Hisham yemek odasındalardı ve İbrahim o gece için izin almıştı. Sonra bir anda aslında herhangi birine değil de tek başına bağırdığını anladım ki bu da durumu çok daha korkutucu kılıyordu, çünkü duyduğumuz, Kasım akşamını delip geçen neredeyse şeytani, uğursuz bir ulumadan farksızdı. Yüz ifadelerimizden, Latifa'ya bir şeyler olduğunu hemen anlayan annem kalkıp sorunun ne olduğunu anlamaya gitti. Büyükannem de onun peşinden koridora çıktı. Sonra aynı anda ikisi de evde morfin kalmadığını fark ettiler. Alelacele Dr. Alcabes arandı. Karısı evde olmadığını fakat mesajı ileteceğini söyledi.

Latifa'nın odasına girdiğimizde yatağında fır dönüyordu. Bağırarak iki kez ayağa kalkmaya çalıştığını fakat her defasında gerisingeri yatağa düştüğünü söyledi. Öksürünce ağzından iri bir kurt çıkmış ve bu kez onu cam bardağın içine hapsetmişti. "İşte," diyerek üzeri altlıkla kapanmış bardağı işaret etti. Büyükannem kahverengi kurdu dikkatlice inceledikten sonra anneme, Latifa yeşillikleri doğru düzgün yıkamadığı için oluyor dedi. "Eh, endişelenme, daha başka kurt olmaz," dedi büyükannem.

Latifa ona inanmayı reddediyor, içinde sürüyle kurtçuk olduğunu, orasını burasını ısırıp durdukça hissedebildiğini ve hatta tam da o esnada hissettiğini söyleyerek bağırıp çağırıyordu. Ve bir anda, olabilecek en cırlak Arapça'yla çılgına dönmüş gibi dua etmeye, önüne her kim çıksa elindeki bıçağı saplayıverebilecek öfkeli bir deli kadın gibi haykırmaya başladı.

Annem ilacın gelmek üzere olduğunu söyleyerek Latifa'yı sakinleştirmeye çalıştı, fakat daha bu sözcükler ağzından çıkar çıkmaz Latifa yürek burkan bir çığlık daha attı. "*Hayimawituni*, beni öldürecekler!" diye bağırdı, "*Hayimawituni!*" Kurtçukları kastediyordu. Ve aniden, iç avludaki bir başka apartman dairesinden neredeyse benzer bir çığlık daha duyuldu –"Latifa'nın nesi var? Latifa ölüyor! Latifa ölüyor!"– bunun üzerine farklı dairelerdeki hizmetçilerin hep bir ağızdan destek, şefkat ve Allah'a yakarış bağırışlarıyla birlikte binada bir panik havası esti.

Isaac Amca bu bağırışların fazla dikkat çekeceğinden korkarak hışımla odaya girdi. Zil çaldı ve babam kapıyı açmaya gitti. Gelen, Dr. Alcabes'ti.

"Seni Tanrı gönderdi Ben," dedi büyükannem.

"Sesi en aşağıdan duyuluyor."

"Ona hemen bir şey ver, Ben, insanlar onu öldürdüğümüzü düşünecekler," dedi Isaac Amca.

Dr. Alcabes hizmetçinin odasına doğru yürüdü, kapıyı çalmadan içeri girdikten sonra su kaynatılmasını isteyerek iğneyi kendisi yaptı.

"Böyle devam edersen hepimizi sağır edeceksin," dedi alaycı bir ifadeyle.

"Eee, Ben?" diye sordu büyük-büyükannem daha sonra.

Dr. Alcabes durumu başka meslektaşlarıyla da görüşmüştü. Ameliyat etmek için çok geçti. Morfin. Hatta belki çok fazla morfin.

"O halde belki onu hastaneye yatırmamız daha iyi olur," dedi Isaac Amca. "Sorun istemiyoruz."

"Bu haldeyken mi?" diye sordu Dr. Alcabes. "Geceyi çıkaramayabilir."

"İyi de böyle bağırması mı gerek? Biraz abartmıyor mu?"

"Isaac, o artık bizim aramızda değil."

Ertesi sabah, kapıcı sivil kıyafetli iki adama evimizin girişine kadar eşlik etti. Karakoldan geliyorlardı; içlerinden biri, söylediğine göre, çocuklarının Fransızca eğitim almasını isteyen fakir Yahudiler ve orta-sınıf Mısırlılara hitap eden bir Franko-Yahudi okulu olan Ecole de la Communaute Israelite'de okurken öğrendiği Fransızca'yla konuşuyordu.

"Neden burada olduğumuzu biliyor musunuz, Docteur?" diye sordu üzerinde hâlâ sabahlığı olan amcama. Latifa'nın çığlıkları için geldiklerine emindim.

"Bilmek isterim," diye yanıtladı Isaac Amca. Amirane bir yanıt vermek istediyse de sesi neredeyse yalvarırmış gibi çıkmıştı.

Adamlar divana oturdular. Kendisine gönderilen bir mektup için gelmişlerdi. Ne mektubu? Birkaç hafta önce Paris'ten gönderilen ve Mısırlı sansür memurlarının fark edip şifresini çözdükleri bir mektup. Sözde bir yeğenin bir kız çocuğun doğumunu müjdelemek için yazdığı ve "geçen hafta aldık," ve "bizim için altın değerinde olan," diyerek alıntı yaptığı elindeki mektuptan bahsediyordu.

"Evet?" diye sordu Fransızca konuşan memur.

"Evet ne?" diye sordu amcam, saygıda kusur etmeden sinirlendiğini göstererek. "Paris'teki yeğenimin bir kızı oldu."

"*Bizim için altın değerinde olan* bir kız. Bu ne anlama geliyor?"

"Çok çok önemli bir kız demek -sanırım."

"Sanıyorsunuz. Peki bir bebek doğurulur mu –bebek doğar mı yoksa burada belirtildiği gibi insan onu *alır* mı?" diye sordu açıkgöz memur.

"Kişi Tanrı'ya inanıyorsa, Tanrı'nın kendisine gönderdiği şeyi alır," diye araya girdi büyükannem, kendisi memurlar gelinceye kadar Alberto Moravia'nın *Gli indifferenti* adlı kitabını okuyordu ve yerini kaybetmemek için parmağını araya sıkıştırarak kapattığı kitap hâlâ elindeydi.

"Bu sizin dininizde de bizimkinde de geçerli," diye devam etti. "Hem tüm bunlarla nereye varmak istiyorsunuz?"

"Yurtdışına para ve mücevherat gönderdiğinize dair elimizde kanıtlar olduğuna varmak istiyoruz, üstelik siz ve sizden önce kardeşiniz Aaron bunu yıllardır yapıyormuşsunuz."

Isaac Amca suçlamaları reddetti. Dudak hizasına kadar kaldırdığı parmağını hızla iki yana salladı ve bir saniye sonra dudağını bu kez işaret ve baş parmakları arasına alıp çimdirdi. Alnına baktığımda ışıl ışıl parladığını gördüm.

"Korkarım bizimle gelmeniz gerekecek," dedi memur.

"Ne demek 'sizinle'?"

"Tutuklusunuz."

İkinci memur amcamı kolundan kavradı.

"Lütfen üzerinizi değişin."

"Asla. Suçum ne?"

"İhanet."

"Mısırlı saçmalığı! Ben seksen yaşındayım."

Amcam kolunu kurtarmaya çalıştı ve diğer memur onu tutmasa debelenip dururken yere kapaklanacaktı.

"İnsanları bu şekilde tutuklayamazsınız," diye itiraz etti büyükannem.

Adamlar yanıt vermedi.

"Peki onu nereye götürüyorsunuz?" diye sordu Kuzen Arnaut, dayısını kaderine terk etmeden önce epey bir mücadele etmiş gibi nefes nefeseydi.

Onu karakola götürüyorlardı.

İşte tam o esnada korkunç bir koku almaya başladım. Çevreye baktım, en az benim kadar rahatsız görünen büyükanneme baktım ve sonra Isaac Amca'nın terlikleriyle bileğinden aşağı inen bir şey gördüm. Bembeyaz olmuştu. Sanki aynada yüzüne bakacakmış gibi şömine rafına yaslandı ve oturma odasında toplanmış olan bizlere dönüp fısıltıyla, neredeyse nefes bile almadan, "*Mama querida*,"[49] dedi.

Üzerini değişmek için birkaç dakika istedi.

Elsa Teyze yabancı bir ülke vatandaşı olarak evi terk etmeyi reddetmesi konusunda ısrar etti. Amcam bunun yalnızca işleri daha da zorlaştıracağını söyledi.

On dakika sonra, üzerinde koyu astragan-yakalı bir palto, bir elinde bastonu ve boynunda monokl ile salona geri geldi. Sigaralığını açıp salondaki sehpalardan birinin üzerindeki ufak kakmalı kutudan çıkardığı sigaralarla doldurdu. Ardından, bir sorun olduğunu hissederek ağlamaya başlayan Latifa ile vedalaşmaya gitti. Bir anda feryat figan olduğunu duyunca salondaki herkes ağlamaya başladı. Herkes onun peşinden sahanlığa giderken arkasına dönüp şöyle dedi, "Lütfen, herkesten rica ediyorum! Akbabalar gibi kapıda dönüp dururken nasıl huzur içinde gidebilirim?"

Daha biraz önce ona sarılmış olan büyük-büyükannem ruhsuz bir halde koridorda öylece duruyordu, üzgünden çok şaşkın görünüyordu, burnunu silmek için kullandığı mendili sallamaya başlayan en büyük kızına yaslanmıştı. Elsa Teyze ve Marta Teyze

[49] İsp. Anneciğim. (e.n.)

da aynısını yaptılar. "Hanımlar, kız kardeşlerim, hanımlar, lütfen!" dedi Isaac, arkasına dönüp en küçük kız kardeşini evin içine doğru ittirdikten sonra kapıyı arkasından sertçe çekti.

"Onu hapse atarlarsa bir gün bile dayanamaz," diye ağladı Elsa Teyze. "Sonu geldi," dedi Nessim Amca.

Dışarıda bir anlık sessizlikten sonra, asansöre giren insanların gürültüsünü, metalik kapının sürtünerek kapanışını, ardından ahşap iç kapı çekilirken gevşek cam panelin sallanmasını duydum. Sonra motorun çalışmasıyla birlikte iç avludaki denge ağırlıklarını taşıyan kabloların gıcırtısı duyuldu.

Sabah yavaş yavaş odayı doldurmaya başladı. Herkes salondaydı, üzerlerinde sabahlıkları, saçları karışmış, uyku kokan nefesleriyle ölüm haberleri dışında hiçbir şeye bu kadar şaşırmamış bir halde öylece oturuyorlardı. O ana kadar ailedeki kimsenin aklına, Isaac'ın da dünyadaki diğer herkes kadar savunmasız olabileceği, onun bile şapkadan çıkaramayacağı tavşanlar olduğu ve onun da Latifa kadar korkabileceği gelmemişti.

* * *

Isaac Amca'nın tutuklanmasından bir hafta sonra *tatlı* Fransa'da güvende olduğunu bildiren bir telgraf aldık. "Şanslı Isaac," dedi herkes.

Sonra, başladığı kadar ani bir şekilde hava saldırıları, sirenler ve karartmalar sonlandı. Savaş bitmişti.

Her ne kadar komşular ve hizmetçilerin arasında genel bir rahatlama havası olduğu görülse de, bu haberin büyük bir sevinçle karşılandığı söylenemezdi. Fakat herkes endişeliydi. Sirenlerin çaldığı ve dip dibe girerek birbirimize sığındığımız karartma gecelerinde her şeyin en kötüsünden korktuğumuz

zamanlara kıyasla daha endişeliydik. Annemle babam büyük-büyükannemin dairesinden çıkmamaya karar verdiler. Bir arada kalmak daha iyi, diyordu herkes.

Sonra, bazı Fransız ve İngiliz vatandaşlarının sınırdışı edileceklerine dair söylentileri fabrikalar, iş yerleri, evler ve banka hesaplarının kamulaştırılacağına dair dedikodular takip etti. Yahudilerin kaderlerinin de farklı olmayacağı söyleniyordu. Endişelenmiştik. Büyük-büyükannem bile Fransa'ya taşınmaktan bahsetmeye başladı. Ama Latifa'yı da yanında götürmesi gerekeceğini söylüyordu.

Ailedeki herkes, en kötüsünü bekleyerek ilerleyen haftaları ancak Mısır'da satın almaya güçlerinin yeteceği ve Avrupa'da çok pahalı olabilecek bazı şeyler için alışveriş yaparak geçirdiler. Söz konusu dönem Noel'i de kapsadığından, alışverişin hummalı, baş döndürücü ritmi yaşadığımız günlerin üzerinde bir tatil havası estirmeye başladı.

Annemle birlikte Rue Thebes'in soğuk, temiz ve puslu havasına çıkıp Sporting'de tramvaya yetişerek birkaç istasyon sonra Flora Teyze'yle buluşup sabahın geri kalanını bir dükkandan diğerine dolaşarak geçirdiğimiz Aralık sabahlarının neşesi hâlâ aklımda.

Vitrinler hediye paketleri, cafcaflı yaldızlar ve yapay kar taneleriyle süslenmiş, camlara kalın pamuktan harflerle *Mutlu Noeller* ve *Joyeux Noel* ifadeleri yapıştırılmıştı. Hannaux ve Chalon'un tüm katlarına yoğun bir çam kokusu hakimdi. Hannaux'da sakallı bir Noel Baba beni kucağına oturtup iyi bir çocuk olup olmadığımı sordu. Ona evet dedim, tabii bir hava saldırısı esnasında ışıkları açıp kapattığım anlar hariç diye de ekledim. Bana endişelenmememem gerektiğini, savaşın sona erdiğini söyledi. "*Ne mens jamais*, asla yalan söyleme," diyerek işaret parmağını salladı.

Sonra beni indirip kucağına bu kez bir Arap oğlanı oturttu. Noel Baba, Arapça da biliyordu.

Hem annem hem de Flora yün elbiseler aldılar. Avrupa'da kışlar sert geçiyordu ve ikisi de hazırlıklı olmanın mantıklı olacağı konusunda hemfikirdi. Üç tane çok kalın yün battaniye aldık, her birimize birer tane. O akşamüzeri erken saatlerde battaniyeler Sporting'e teslim edildiğinde, babam bağırıp çağırarak battaniyelerin çok büyük olduğunu ve her biri için ayrı birer valiz gerekeceğini söyledi. Fakat sonra annem kumaşa dokunup bunların ömürlük olduklarını, çok iyi fiyata aldıklarını ve kendisine de bir tane alacağını söyledi. Fransa'da bu battaniyeleri bulmak imkansızdı.

* * *

Bu esnada Latifa sürekli morfin etkisi altındaydı. İğne yapıldıktan hemen sonra uzanır, gözlerini belerterek tavana bakardı, ağzının kenarından hafif hafif salyası akarken soluk alıp verdikçe sıkı sıkı bastırdığı dudaklarının arasından hülyalı bir hırıltı sızardı. Sağ ayasını göğsüne götürür, parmaklarıyla oradan hayali bir nesne aldıktan sonra aynı kolunu sanki tavanı işaret ediyormuşçasına kaldırarak az önce göğsünün üzerinden aldığı bir tutam boşluğu tavan lambasına uzatırdı. Bu durum her akşamüzeri saatlerce devam ederdi. Kimse bu sessiz ritüeli neden ısrarla sürdürdüğünü yahut bunun herhangi bir anlam ifade edip etmediğini bilmiyordu. En sonunda büyükannem annemi hizmetçinin odasına götürüp Latifa'nın el kol hareketleriyle ilgili ona sorular sordu. Annem bunları hemen anlamıştı. Ruhunu Tanrı'ya sunuyor. Tanrı'nın onu alması için yakarıyor. Ölmek istiyor.

Latifa'nın oğlu en nihayetinde bir akşamüzeri çıkageldi. Abdou onu annesinin odasına aldıktan sonra, genç adam etrafı karıştırıp bir şeyler araklamaya kalkmasın diye kapı önünde nöbet tuttu. Oğlan on altı yaşındaydı fakat on ikiden büyük görünmüyordu, üzerinde Batılı tarzda kıyafetler vardı. Aile salonunda oturduğum yerden onun içeri girdiğini gördüm.

"Kim o?" diye fısıldadı büyük-büyükannem.

"Latifa'nın oğlu."

"Ne istiyormuş?"

Bu konuşmayı duyan büyükannem elindeki oya işini bırakıp onunla tanışmaya gitti. *Karakib* kapıyı çalıp içeri girdikten sonra onunla tanıştığı için *enchantee* olduğunu söyledi. Genç adam büyükanneme bakmakla yetindi ve annesinin işaret etmesi üzerine en sonunda kalkıp oturması için odadaki tek sandalyeyi ona teklif ettiyse de büyükannem reddetti. Oğlan yine de ayakta kalmaya devam etti, gergin hareketlerle ağırlığını bir ayağından öbürüne geçirip duruyordu ve en sonunda ellerini kasığının üzerinde birleştirdi.

"Şimdi annenle konuşacaksın. Sonra gelip beni göreceksin," dedikten sonra odadan çıktı.

Birkaç dakika sonra hizmetçinin kapısı gıcırdayarak aralandı ve oğlan kararsız bir şekilde dışarı çıktı, elleri hâlâ kasığının üzerinde birleşmiş haldeydi. Ağlayıp ağlamadığını anlamak için yüzüne baktım. Yüzünde sakin, neredeyse sıkıldığını belirten bir ifade vardı. Ağlamamıştı.

"Annemle konuştum," dedi büyükannemin dediklerini kelimesi kelimesine hatırlıyordu.

"Gel o halde," dedi büyükannem, oğlan kararsız hareketlerle aile salonuna doğru ilerlerken. Muhtemelen hayatında hiçbir

salona girmemişti ve hem evden hem de yüzlerdeki meraklı bakışlardan çekinmişe benziyordu.

"Annen bana hırsızlık yaptığını söyledi," dedi büyükannem. "Bu doğru mu?"

Oğlan yanıt vermedi.

"Yanıt ver!" dedi büyükannem.

Oğlan başını iki yana salladı, dudağını ısırıp, "Evet," dedi.

"Hapse girmek mi istiyorsun?"

Yanıt vermedi.

"Çalmanın yanlış bir şey olduğunu bilmiyor musun? Hırsızlık yapan insanlara ne yapıyorlar biliyor musun? Birbirine bağladıkları ayaklarından havaya kaldırıp tuvalete gittiğinde bile ayakta duramayacak hale gelinceye kadar dövüyorlar. Latifa'nın oğlunun bir hırsız olduğunu duyunca kardeşim Isaac çok öfkelendi ve bir daha böyle bir şey kulağımıza gelirse krala söyleyecek ve onlar da gelip seni hapse atacaklar."

Buna neredeyse kendisi de inanmıştı.

Oğlan ifadesiz bir şekilde durup hiçbir şey demedi.

"Şimdi eve git. Yarın oğlumun fabrikasına gitmeni istiyorum. Sana iş verecek."

Latifa, büyükannemin sert eleştirilerini duymuş olmalıydı, çünkü oğlu tekrar vedalaşmak için kapısını açar açmaz büyükanneme dualar ettiğini duydum. Oğlu odasına girdi ve kapıyı kapatmadan önce terbiyesizce bir el hareketi yaptı.

Latifa iki gün sonra öldü. O sabah annemle birlikte alışverişe çıkmıştık. Evden ayrılmadan önce Latifa'nın günlük iğnesini yaparken *karakib* kapısında beklememi istemişti. Fakat bir şeylerin farklı olduğunu hissediyordum. Hizmetçilerin odalarında bir koşuşturma vardı ve Abdou'nun gözleri kan çanağı gibiydi. Ona neler olduğunu sorunca başını iki yana salladı ve yalnızca Allah bilir anlamına gelen bir el hareketi yaptı.

Alışverişten, planlanandan daha erken döndük. Apartmana varıp da asansöre biner binmez hayatımda o güne kadar hiç duymadığım bağırışlar duydum. Kapıyı açtığımızda, en sonunda neler olup bittiğini kavrayan büyük-büyükannem de dahil olmak üzere evdeki herkes ağlıyordu. Bağırışlar servis girişinden geliyordu. Büyükannem Ladino konuşarak bana mutfağa gitmememi söylediyse de anında tam tersini yaptım. Kiler kapısını açınca bağırışlar bir anda yükseldi. Mutfağa girdim ve Latifa'nın cansız bedenini masanın üzerinde gördüm. Abdou ve Ibrahim gri çuval bezine benzeyen bir şeyle onu baştan ayağa sarıp sarmalarken komşu evlerdeki hizmetçiler onu son bir kez daha görebilmek için servis kapısının etrafında ayakta duruyorlardı. Bana bakıp bir şey demediler, fakat ayıpladıklarını hissedebiliyordum. Kapının eşiğinden ayrılmadım. Ardından, tek kollu olmasına rağmen üçü arasında en kuvvetlisi olan Hisham onu omzuna alıp servis merdiveninden aşağıya indirmeye başladı.

Omzunda Latifa'nın cansız bedeni olduğu halde merdivenlerden inmeye başlayınca, iç avluda bağırışların neredeyse tiz çığlıklardan oluşan vahşi bir koro halini aldığını duydum. Binadaki tüm hizmetçiler pencerelerden sarkıyor, mendil sallıyorlardı, bazı pencerelerde iki üç kadın dip dibe Latifa'nın arkasından ağlıyor, geri gelmesi için yalvarırken âdet gereği Hisham'dan onu götürmemesini istiyorlardı, hatta bazıları kıyafetlerini yırtarcasına çekiştiriyor, yüzlerini tokatlayıp başlarını duvara vurarak, "*Ya Latifa! Ya Latifa!*" diye bağırıyorlardı.

* * *

Ertesi gün büyükannem beni yürüyüşe götürmek istedi. Petit Sporting'e gidip bir peni karşılığında tuzlu kavrulmuş fıstık

aldıktan sonra Ibrahimieh'e geçtik. Oradan, kaldırım kenarına oturmuş topal bir dilenciyle karşılaştığımız Rue Memphis'e yürüdük. "Al da şunları ona ver," dedi büyükannem bana birkaç bozuk para uzatarak. "Latifa'nın ruhu için," diye ekledi. Yakın zamanda Copt ailesine kiraladığı eski evine uğradık. Bir zarf almak üzere içeri girince ben onu dışarıda bekledim. Bir oğlan dışarı çıkıp yanımda durdu ve tek kelime etmeden beni şüpheli bakışlarla süzmeye başladı.

Daha sonra Aziza'yı ziyaret etmek üzere caddenin karşısına geçtik. Çok yorgun ve üzgün görünüyordu, bir haftayı aşkın bir süredir uyumadığını söyledi. Hükümet mal varlıklarına tedbir koymuştu; Fransız vatandaşı olan oğlu ve ailesine sınırdışı edilme ihbarları gönderilmişti bile. Yakında sıra ona da gelirdi. Bu esnada kocasının bir şekilde para bulabilmesini umuyordu, çünkü aksi takdirde yiyecek alıp hizmetçilere ödeme yapacak kadar para kalmayacaktı.

"Ama ben sizin Fransız olduğunuzu bilmiyordum," diye araya girdi Prenses.

"Siz ne kadar İtalyansanız biz de o kadar Fransısız Madam Esther. Çok işimize yarıyormuş gibi!"

"En azından İtalyan Yahudilerin kalmaya devam etme izinleri var," diye yanıtladı Prenses. Nessim Amca'ya, "Çok şükür ki İtalyanız," dediğini duydum.

Aziza kendini kaybetmişti; oğlunu ya da torunlarını bir daha asla göremeyebilirdi. Kim Fransa'ya gitmek isterdi ki? Neden fakir bile olsalar Mısır'da kalamıyorlardı?

İki kadın birbirlerinin Hanukah bayramlarını kutladılar.

O gün akşam yemeğinden önce, Kuzen Arnaut, Mısır'dan sınırdışı edilme olasılığını kabullenerek hepimizin Paris'te benzer büyüklükte bir daireye taşınıp orada "yeniden başlamamızı" önerdi. Kimse ölmedi, kimse yaralanmadı ve kimse yeniden

başlamak için çok yaşlı değil, diyerek olumlu noktaları sıraladı. Nessim Amca annesiyle büyükanneme bakıp hiçbir şey demedi. Fransa'da kimsenin aç kalmasına da izin verilmez, diye devam etti Kuzen Arnaut. Ne de olsa herkesin Paris'te bir yerlerde tanıdıkları vardı ve öyle olmasa bile dilediğimiz çevreye dahil olmamızı sağlayacak yetenek ve dış görünüşe sahiptik.

Fakat bu konuşan sahte bir Vili'ydi. Elsa ve Nessim şu an için hiçbir yere kımıldamamaya karar vermişlerdi. Babam da gitmeyi reddetti. İşler daha iyi olabilir, dedi. Mısır'daki en iyi tekstil imalathanelerinden birine sahipti. Kahire'de bir fabrika daha kurmayı planlıyordu. "Etna Dağı'nın tepesine de bir tane kur," dedi büyük-büyükannem.

Akşam yemeğinde hiç beklenmedik bir olay oldu. Aniden bir siren çalmaya başladı. Herkes olduğu yerde donakaldı. "Bu kez nükleer savaş başladı, buna eminim," diye homurdandı Marta Teyze, başını oğlunun göğsüne bastırıp ağlamaya başladı. Sirenler duyulduktan hemen sonra Sporting çevresinde ışıklar da sönmeye başladı. İnsanlar sokakta koşuşturup, "*Taffi al-nur! Taffi al-nur!*" diye yeniden bağırmaya başlamışlardı. "Ama savaş biteli haftalar oldu," diye itiraz etti, o akşam ziyarete gelmiş olan Dr. Alcabes. "Bu bir aldatmaca, ışıkları kapatmayın derim."

"Ben, biz sorun istemiyoruz –hadi ışıkları söndürelim," dedi büyükannem.

"Yine de bu bir aldatmaca. Karanlıkta bir şeyler yapıyorlar ve kimsenin bilmesini istemiyorlar."

Gaz lambası getirildi. Elsa Teyze oturma odasındaki pencerelerin perdelerini çekti, tüm kapıları kapadı ve daha sadece birkaç hafta önce pencerelerimizi kaplayan mavi kâğıtları söktürmemesini sağlayan içgüdülerine minnet duydu.

Çok geçmeden uzaktan, başlangıçta şüphelendiğim gibi uzaktaki uçaksavarların değil de gizemli bir şekilde İskenderiye'den

konvoylar halinde geçen çok sayıda kamyon ve zırhlı aracın seslerini duymaya başladık. Bir ara evimiz, Rue Delta üzerinden Ambroise Rally Bulvarı'na çıkan tankların gümbürtüsüyle sallanmaya başladı.

"Ne dedim ben size," dedi Dr. Alcabes, araladığı perdelerden dışarı bakıyordu. "Bunun hava saldırılarıyla alakası yok. Başka bir yere asker ikmali yapıyorlar ve kimsenin de bunu bilmesini istemiyorlar. Bahse girerim şu kamyonlar İsrailliler'in yenice salıverdiği esirler ve yaralı askerlerle doludur ve şimdi de gece karanlığında memleketlerine geri gönderilmek üzere gemilere yükleneceklerdir."

Gaz lambasının giderek ufalan fitilinden yanık yağ kokusu yükselirken odanın giderek daha karanlık bir hal almaya başladığını fark ettim. Aynı şeyi babam da fark etmiş olsa gerek ki şöyle dedi; "Elsa, bir dahaki sefere lambalara lütfen biraz daha çok yağ koy ki en azından yemeği çıkaralım."

Motorların gümbürtüsü azaldığında tehlike geçti sireninin duyulacağını ve mahalledeki herkesin ve bu odadaki herkesin rahat bir nefes alarak ışıklarını açacağını biliyordum. Keşke karanlıkta birlikte beş bilemedin on dakika daha geçirebilseydik. Net görememeyi bile umursamıyordum ve şimdi, gözlerimiz karanlığa alışmışken babam da dahil kimsenin yemeğe bu şekilde devam etmeyi fazla umursamayacağını düşünüyordum.

Bu geceleri özleyeceğim, diye düşündüm, savaşı değil elbette ama karartmaları, amcalarım ya da teyzelerimi değil de ışıklar söndürülüp de radyonun etrafında toplandığımızda seslerinin aldığı o kadifemsi tınıyı, karanlığın içinde sanki düşmanlar da bizi dinliyormuş gibi düşüncelerimizi birbirimize neredeyse fısıldıyorduk. Akşamlarımızı bir arada geçirmemizi sağlayan şey bu karartmalardı, yemek odası öyle karanlık oluyordu ki akşam

yemekleri uzadıkça uzuyor, ne yediğimizi görebilmek için yavaş yavaş yemek zorunda kalıyorduk. Karartmalar çay saatlerini, kart oyunlarını, sohbetleri, tartışmaları, ağlamaları, ziyaretleri bölerek hayatlarımıza dini ayinleri anımsatan ve akşam saatlerinin üzerinde tütsü gibi asılı duran gazyağı ve yanmış yağ kokusuyla birlikte törensel bir hava katıyordu.

"Latifa!" diye seslendi büyük-büyükannem. Biraz daha bisküvi istiyordu.

"Zavallı Latifa gitti," dedi büyükannem.

"İyi de gecenin bu saati nereye gidecek ki?" diye sordu.

Bir hafta sonra, ailenin birkaç mensubu Mısır'dan sınırdışı edildi.

Ondan üç ay sonra da dördü daha ülkeyi bu kez gönüllü olarak terk etti.

Çok kısa bir süre sonra altı kişi daha onları takip etti. Herkes Fransa'ya yerleşti.

On sekiz ay sonra, Aziza ve kocası da Fransa'ya doğru yola çıktılar.

Geride yalnızca sekiz kişi kalmıştık: Elsa Teyze, Flora Teyze, Prenses, Nessim Amca, büyük-büyükannem ve biz.

* * *

"Zavallı Latifa olsa gülerdi," dedi Elsa Teyze. Kuzen Arnaut'nun bel bağladığı Paris'teki o yere göğe sığdırılamayan apartmanın, Georges Mandel Bulvarı'nda on dokuzuncu yüzyılın sonlarından kalma gösterişli bir binanın beşinci katında bir stüdyo daireden fazlası olmadığı ortaya çıkmıştı –görkemli bir hizmetçi odası. Binada asansör yoktu ve katları tırmandıkça merdiven giderek daralıyor, mermer basamaklar dördüncü kattan sonra yerlerini

önce taş basamaklara ve altıncı kattan sonraysa gıcırdayıp duran çökmüş ahşap basamaklara bırakıyordu. Yetmişli yılların başında bir Noel sabahı, Amerika'dan buraya büyükannem ile Elsa Teyze'yi ziyarete gelmiştim. Geceyi geçireceğim kısımdan fuşya bir Art Deco paravanla ayrılan eğreti bir yemek odasında öğle yemeği yedik.

Basık, gri gökyüzü bomboş Paris sokakları üzerine kapanmış yağmurun devam edeceğini muştuluyordu. Kar bile yağabilir, dedi teyzem. Bulvar boyunca çıt çıkmıyordu, mahallenin her köşesine sinen Paris'teki pazar günlerinin o kendine has sessizliği. Bir Peugeot'nun dışarıda gürültüyle durduğunu duydum. Aşağıya baktım. Bir çift ellerinde hediye paketleriyle bir taksiden iniyordu. Uzun Noel beş çayları, diye düşündüm.

Yemekten sonra *petit salon* adını taktıkları, aynı odanın ahşap bir paravanla ayrılmış bir başka bölümüne geçtik. Elsa Teyze bana yeşil teneke bir kutudan İngiliz sigarası uzattı, ardından Türk kahvesi geldi ve bağdaş kurup çoğunlukla Amerika hakkında sohbet ettik. "İnsanoğlu kuş misali, bir orada bir burada," dedi büyükannem, yıllarca divanının bir köşesinde oturduktan sonra aniden diğer köşesine geçmeye karar veren çok tembel bir sultana dair o tanıdık Türk masalını imleyerek. Bu da, dışarıdan nasıl görünürse görünsün, insanların nadiren uzaklara göç ettikleri, hiçbir şeyin değişmediği ve hayatın hep aynı olduğu anlamına geliyordu.

Kahveden sonra, benim uzun uçak yolculuğu yüzünden yorgun olduğumu hatırlayıncaya kadar bir süre oturduk. Bunun önemli olmadığını söyledim. Elsa Teyze'nin elbiselerinden birini elden geçirecekleri için bu fırsattan istifade ederek divanda biraz kestirebileceğimi söylediler. Divana uzandığımda fısıldamaya başladılar ve içlerinden birinin küllüğümle kahve fincanımı

aldığını duyar gibi oldum ve çok geçmeden kulağıma, kavgacı tatlı-yaşlı-teyzelerin, elle çalıştırılan motoru tekleyip duran Singer marka dikiş makinesinin uzaktan gelen tıkırtılarına karışarak bana 1956 yılının kış mevsimine, evdeki tüm kadınların bir gün içerisinde Mısır'ı terk etmek zorunda kalabileceklerinden korkarak aileleri için yeni elbiseler dikmek ya da eskiyen elbiseleri onarmak için başına toplandıkları Sporting'deki tek dikiş makinesinin aralıklı tıkırtılarını anımsatan, yıllardır duymadığım bir dildeki kinci, alçak sesli fısıltıları çalındı.

Uyandığımda neredeyse akşam olmuştu. Henri Martin Bulvarı'nda yürüyüşe çıktık, Lamartine çeşmesini geçip Boulogne Ormanı'nın başladığı yere ulaştık. Yapraksız ağaçları bana La Ville d'avray'deki soğuk Corot kışlarını anımsatan gri, donuk manzarasına bakan teyzem caddeyi geçip gün batımına doğru harika görünen Bois'ya girmek istiyor muyum diye sordu. Belki bir sonraki yürüyüşümüzde, diye yanıtladım. Paris'i hiç bu kadar boş görmemiştim. Noel, diye açıkladılar.

Sokağın köşesine vardığımızda, bir anda içimden gelerek uzanıp Rodin'in Victor Hugo heykelinin ileriye doğru uzanmış eline dokundum. "Hugo'dan hiçbir zaman hoşlanmadım," dedi Elsa Teyze sakallı şaire bakarken. Sonra, ömrünün geri kalan yıllarını Mısır'da geçirebilme umuduyla Mısır vatandaşı olan yaşlı Sinyor Ugo hakkında konuşmaya başladı. "Müslüman bile oldu, kendine Hak Gabalzahri diyor," dedi Elsa Teyze. "Mısır ordusundaki askerlere yoga öğretiyor." "Ne mücadeleci ama." "Mücadeleci değil, bukalemun." "Fırsatçı." "Delinin teki," diye hemfikir oldular.

Hava kararırken, Victor Hugo Caddesi üzerinden geri dönüş yolunda bir kafede durduk. Neredeyse bomboştu ve yaşlı hanımları görür görmez bize çay getirdiler. Büyükannem bademli bir kurabiye sipariş etti, ısrarla benim için olduğunu söylüyordu. "Bunları çok severdin," dedi. Sadece yarısını yiyebileceğimi

söyledim, fakat sohbet ederken hepsini bitiriverdim. Noel günü bomboş olan kafenin sıcak ve insana huzur veren bir havası vardı ve en sonunda benim yardımım olmadan kalın yün paltolarını çıkarmayı becerebilmiş bu iki yaşlı kadına bakarken ellerini tutup onlara çok ama çok şey için söz vermek istedim.

Çok geçmeden dükkan dolmaya başladı ve etrafımızda farklı sesler duyuldu, çoğu İspanyolca ya da Portekizce konuşuyordu –Seizieme Bölgesi'nde çalışan hizmetçiler.

Caddenin karşısında, aileler çoktan Victor Hugo Sinması'nın önünde kuyruğa girmişlerdi bile. Bir grup geldi ve hemen yanımızdaki masaya oturup Ricards ısmarladılar.

"Bu akşam sinemaya gitmek istiyor musun?" diye bir öneride bulundu Elsa Teyze.

Başımı iki yana salladım. Haftada bir dediler, *pour se degourdir*, biraz olsun neşelenmek için.

Hesabı ödeme vakti geldiğinde, Elsa Teyze kendi payını ödeyeceğini söyledi –bu da hesabın yaklaşık üçte birine tekabül ediyordu. Öfkeden deliye dönen büyükannem onun üçte birine, dörtte birine ya da on altıda birine kalmadığını söyledi! Hesabın tümünü kendisi ödeyecekti. Elsa Teyze bunu kabul edemeyeceğini söyledi ve çantasını açıp kırışmış, artritli parmaklarıyla içinden farklı boyutlarda birtakım bozukluklar çıkardı.

"Senin kuruşlarını istemiyorum, onları varislerine sakla," diye bağırdı büyükannem hiç çocuk sahibi olmamış kız kardeşine.

Her ikisi de paltosunu en önce giyip dükkândan ilk çıkan kişi olmaya çabalarken, doksan yılı devirmiş bu iki kadının arasındaki zehir öyle bir raddeye ulaştı ki büyükannem daha fazla kendini tutamayıp kız kardeşine artık onunla birlikte yaşayamayacağını söyledi. Ertesi gün açlıktan öleceklermiş gibi yemek

yemekten bıkmıştı –özellikle de zaten önlerinde sayılı gün kalmışken. "Kendi adına konuş," diye çıkıştı Elsa ve ona benim Amerika'dan bir düzine Oral B marka diş fırçası getirdiğimin farkında olduğunu ama içlerinden birini bile kendisine vermediğini hatırlattı. "Ortalıkta yakında öleceğim diye gezebilirsin, ama iş bana bir diş fırçası vermeye gelince sanki on protezin kullanım ömründen bile daha uzun yaşayacakmış gibi davranıyorsun."

Elsa Teyze sözünü bitirdikten sonra boş caddenin karşısına geçip Rue Longchamps'ın karşı kaldırımından eve doğru yürümeye başladı. Onları barıştırmak için aralarında mekik dokuduysam da her biri diğerinin özür dilemesi gerektiğini söyleyerek barışmayı reddetti. Bir kız kardeşten diğerine olumsuz haberleri ilettiğimde diğeri yalnızca şöyle diyordu: "Bırak da vıraklayıp dursun."

Eve döndüğümüzde takip ettikleri televizyon programı başlamak üzereydi. Elsa Teyze sandalyelerden birinin ayağına takılınca barıştılar. "Körden hallice," diye fısıldadı büyükannem. "Onu neden bırakıp gitmediğimi merak ediyorsundur. Kimsesi yok." Yoğurt, reçel ve peynir yedik, *a l'americaine* –yani televizyonun önünde.

Pencereden dışarı bakıp kentin etrafında dönerek arkasında puslu pembe bir iz bırakan ışık huzmesine baktım. "Eyfel Kulesi," dedi Elsa Teyze, yanıma kadar gelip pencereye yaslanmıştı. "Bunamaya başlıyor," diye fısıldadı. "Fark etmediğimi sanıyor. Onun da kimsesi yok."

O akşamın ilerleyen saatlerinde, her iki kız kardeş de *zamanı geldiğinde* abartılı ya da gösterişli bir şeyler yapmayacağıma dair söz verdirdiler. Kendimi tuhaf hissetmiştim, gülümseyip kabul

ederek konuyu değiştirmeye çalışırken aslında yüzüncü yaş günlerinden bahsettiklerini anladım. "O günler çoktan geldi geçti. Artık tek isteğimiz kısa ziyaretler."

* * *

Yirmi yıl sonra eşimle birlikte geri döndüğümde şehir neredeyse hiç değişmemişti. İstasyon isimlerini hâlâ hatırlıyordum; Victor Hugo Bulvarı'ndaki kafe aynıydı; büyükannemin bana bir kravat satın aldığı Faubourg Saint Honore'deki dükkan da hâlâ yerindeydi, sadece büyümüş ve Japon turistlerle dolmuştu. Victor Hugo Sineması'ysa artık yoktu. Köşedeki eski kafede her birimize jambonlu sandviçle *cafe creme* ısmarlamıştık.

Georges Mandel Bulvarı akşamın erken saatlerinde sessizdi. Elsa Teyze'nin yaşadığı köşeye yaklaştığımızda o tanıdık bina uzaktan göründü.

Üst katı işaret edip eşime, Elsa Teyze'nin Yeni Yıl arifesinde dilek tutmak için kocasının piposunu attığı pencereyi gösterdim. Yakında, Maria Callas'ın yaşadığı binayı gösterdim. Onunla Yunanca konuşmuşlar, bir keresinde de onun Yunanca'sını düzeltmişlerdi.

Fotoğraflar çektik. Binanın. Binanın önünde dururken benim. Binanın önünde dururken beni çeken eşimin. Bana bir kez daha hangi katta yaşadıklarını sordu. Beşinci katta, dedim. Yukarı baktık. Elsa Teyze'nin stüdyosunun pencerelerinde ışık yoktu ve panjurlar inikti. Elbette ki ışık olmaz, evde kimse yok ki, diye düşündüm kendi kendime. Yirmi yıl önce öldüler! Ama tabii apartman onca yıl boş kalamazdı; mutlaka birilerine ait olmalıydı. Vili'nin sattığını hatırlıyor gibiydim. Yine de, ya bunca yıl boyunca hiç el değiştirmeseydi, hiçbir şey değişmeseydi, Elsa

Teyze'nin öldüğü akşam onu apar topar hastaneye götürmeden önce yere düşürdüğü çatalı ya da hırkasını kimse yerden bile almamış olsaydı? Ya eşyaları ve porselenleri ve kıyafetleriyle birlikte hayatı boyunca istiflediği her şey onu beklese ve tüm bunların etrafında kendine kurduğu hayat sayesinde sonsuza dek onun ve yalnızca onun olarak kalsalardı?

Ve bir an için bunun Rue Thebes'deki apartman için de geçerli olabileceğini, bizimle birlikte altmış yıl geçirdikten sonra bir daha asla başkasına ait olamayacağını ve sonsuza dek bize ait olacağını düşündüm. Onun da tıpkı bıraktığımız gibi kaldığını, orada kimsenin ne ağlayıp ne de tartıştığını, köşe bucak her yerinde tozların biriktiğini ve çocukların, Flora'nın âşık olduğu, Vili'nin ağladığı ve Latifa'nın öldüğü odanın yanından koşarak geçerken gürültü yapmalarına asla izin verilmediğini düşünmek istedim.

Bir kez daha başımı kaldırdım. Elsa Teyze'nin karanlık stüdyosunun yanındaki pencereler aydınlıktı. Mutfaktan, yemek odası olduğunu tahmin ettiğim yere doğru bir gölgenin geçtiğini görebiliyordum. Pencereye doğru döndü, bir an için dışarı baktıktan sonra arkasına döndü. Demek ki bir zamanlar duş yaparken çok fazla su harcadığımı söyleyerek şikayet eden komşumuz hâlâ hayattaydı.

Ama yanılmıştım. Bunca yıl sonra pencereleri karıştırmıştım. O yaşlı, pinti komşumuz karanlık kepenklerin arkasında yaşıyordu; ışıklı pencereler gerçekten de Elsa Teyze'nin pencereleriydi. Demek ki evde, diyerek neredeyse bu düşünce karşısında neşelenmeme izin verdim.

"Ziyaret etmek için üst kata çıkmak istemedin mi hiç?" diye sordu eşim.

Beşinci kat sahanlığından aşağıya baktıklarını, basamakların sonlandığı yerde bizi beklediklerini ve Sefaradlara özgü bir şekilde

mutluluklarını göstermek için önce şikayet etmeye başladıklarını hayal edebiliyordum: "En sonunda bizi ziyaret etmeye lütfettin mi?" "Yirmi yıl, dile kolay!" "Bir adak, bir dua, yaşamaya devam etmemiz için bir şey. Ama yok, hiçbir şey yok!" "New York'ta yaşamanın sonucu bu işte." "Yeter ama Elsa. Önemli olan şey şimdi burada olması."

Daha yeni yediğimizi söyleyerek itiraz etmeme rağmen alelacele akşam yemeği hazırlamaya giriştiklerini hayal ettim. "Bize önceden haber vermeliydin." "İyi de aç değiliz ki." "Nasıl aç olmazsınız?" -eşim hafifçe koluma vurup, "Bırak yapsınlar," derken eski bir gömüden çıkarılıp tozu alınmış bu uzak akrabaların haline bakıp neredeyse eğleniyor.

Sonra, tüm bunların umutsuz çırpınışlar olduğunu, 'mış gibi yapmanın faydasız olduğunu fark ediyorum. "Çok geç kaldın," diyorlar yaşlılıktan çatlayan sesleriyle. "Ve çok ama çok üzgünüz," diye ekliyorlar düzgün, sosyetik bir Fransızca'yla, sanki vakitsiz gelmişiz de akşamüzeri çay saatini kaçırmışız gibi.

5

Lotosyiyenler

Annemle babamın aradıklarını Cleopatra'da bulmaları için üç yıl geçmesi gerekmişti. 1956 yılındaki savaşın ardından Smouha'da yaşamın çok güvensiz ve keyifsiz bir hal aldığını söylüyorlardı –çok fazla berduş, çok fazla toz, çok az Avrupalı. Ve gece geç vakitlerde, Smouha epey ürkütücü bir yer halini alabiliyordu, özellikle de hoparlörlerden car car propaganda yayını yapılan mitinglerin uğultusu duyulduğunda. Annemle babamın aradığı ve en sonunda bulduğu şey, Sporting yakınlarında bir cephesi denize, diğer cephesiyse Smouha'daki geniş muz tarlalarına bakan bir apartmandı.

Babam çalışma odasına bayılıyordu, annemse balkona; Ramazan çamaşır odası için deli oluyordu; yeni Yunan dadım Madam Marie için bile ufak bir oda vardı. "Ne harika bir ev," dedi Prenses ziyarete gelip koridorda kaybolmayı becerdiğinde. "Nasıl buldunuz ki burayı?" Annem bunun dünyanın en kolay şeyi olduğunu söyledi: kendi annesiyle babasının eski dostlarından olan Ventura ailesi Mısır'dan ayrılmaya karar vermiş ve apartmanlarını bir an önce satmaları gerekiyormuş.

Taşınmamızdan kısa bir süre sonra bir gece, yemek odamız Abdou'nun büyük-büyükannemin evinden tabaka tabaka getirdiği kobalt-mavisi kalın ve geniş kâğıtlarla kaplıydı. "Orada asla bir şey atmıyorlar," demişti annem. Madam Marie, annem ve Aziza okul yönetmeliğine uygun bir şekilde defter ve kitaplarımı kaplamak için bu mavi kâğıt tabakalarını harıl harıl dörde kesiyorlardı. Birileri okuldan arayıp defterlerimin düzenli olmadığına dair şikayet etmişti. İki hafta sonra aynı öğretmen tekrar

arayıp sorunun -ilk aradığında kendisiyle konuşan Abdou'nun hatalı bir şekilde aktardığı gibi- yalnızca tertiplilik değil de kurallara uygunluk olduğunu, her bir kitap ve defterimin sınıftaki diğer herkesin yaptığı gibi kaplanması gerektiğini söylemişti.

Her defterin önünde ilgili dersi, yılı, sınıfı ve defter sayısını belirtmek üzere küçük-büyük harf kurallarına uygun şekilde ismimin düzgünce yazıldığı bir etiket yapıştırılacaktı. Ayrıca mavi kâğıdın da seloteyple yapıştırılmak yerine -sımsıkı olacak şekilde- iç içe katlanması gerekiyordu. Annemin bu İngiliz-okulu titizliklerine sabrı yoktu ve Fransız okullarında yapılageldiği gibi etiketi sağ üst köşeye yapıştırıvermek istiyordu. Etiketin kapağın ortasında olması gerektiği konusunda ısrar ettim. Bej kâğıt olur mu? diye sormuştu önce. Hayır, mavi olması gerekiyordu, herkes mavi renk kullanıyordu. İşte Abdou da Rue Thebes'teki mavi kâğıtları tam o esnada hatırladı. Önlüğünü çıkardı, Sporting'e kadar yürüyerek gidip bir saat geçmeden geri döndü.

"Bize bundan bahsetmek için bir aydan uzun bir süre beklediğine inanamıyorum," dedi babam, Madam Marie kâğıtları keserken o da iş sonrası kadınlara katılıp kitaplarımı kaplamama yardım ediyordu. "Bunu nasıl unutabilirsin?"

Unutmamıştım.

"O halde neden son dakikada yapıyoruz?" diye sordu.

Nedenini bilmiyordum. Belki de çok yakında Mısır'dan ayrılacağımızı ve tüm bunların bir önemi kalmayacağını düşündüğüm içindi.

Babamsa ayrılmak istemiyordu ve bunu ispat etmek için fabrikasına bir kat daha eklemiş, yatırım için birkaç apartman dairesi almış, yeni mobilyalar ısmarlamış ve hayallerine dair listeyi tamamlamak adına dokuz yaşına girdiğimde, beni Mısır'daki ilk yıllarında İngiliz şaşaasının vücut bulduğu özel bir okula kaydettirmişti: Victoria Koleji.

Victoria Koleji –Mısır birliklerinin 1956 yılında İngiltere, Fransa ve İsrail orduları karşısındaki "zaferi" sonrası adı Victory[50] Koleji olarak değiştirilmişti– bir zamanlar Britanya Krallığı'nın eğitim sisteminin gurur kaynağıydı. Diğer ünlü Britanya devlet okulları gibi, bakımlı oyun sahaları ile etkileyici bir avlusu olan ve Matthew Arnold'ın Browning Koleji'nde müdürlük yapan iri yarı, küçük ve kalkık burunlu babasını zevkten dört köşe edecek disiplin kurallarıyla yönetiliyordu.

İngiliz yazarlar, felsefeci ve matematikçiler bir zamanlar VK'de ders vermek için sıraya girmişlerdi. Britanyalılar eskiden oğullarını bu okula gönderirlerdi ve İskenderiye'nin kalbur üstü aileleri de Lycee Francais'dense VK'yı tercih ederdi. İnsana kurucularının derinlerde yatan servetlerini hatırlatan karanlık iç mekanından tutun da, muhtemelen yıllarca kendilerine yapılan şeyleri çocuklar üzerinde uygulamak için sabırsızlanan öğretmenlerinin asık suratlarına varıncaya kadar VK'daki her şey tutumlu bir Viktorya dönemi zarafetiyle dikkat çekiyordu.

Ancak bunun yanı sıra, Britanya mirası bir avuç anlamsız özelliğe indirgenmişti: berbat yemekler; fazla modern görünen her şeyi benimsemeye karşı bir gönülsüzlük; sakız ve tükenmez kalem yasağı; ceket kollarında daire şeklinde lacivert çizgiler olan gri üniforma; her tür Amerikancılığa, özellikle de gazlı içeceklere karşı inatçı bir direnç; zorunlu jimnastik dersi; dayak cezası ve hepsinin ötesinde, odacınınki de dahil olmak üzere her türlü otorite karşısında saygıyla karışık bir korku. Hayatında bir İngiliz okuluna ayak dahi basmamış olan ve tipik Sefarad âdetleri uyarınca bir İngiliz devlet okulunda başlayacağı garanti edildiği takdirde hayatına yeni baştan başlamak için her şeyini vermeye hazır olan babam, her türlü hanımevladı konforuna

[50] İng. Zafer (ç.n.)

karşı taşıdığı tiksinti nedeniyle Viktorya dönemine özgü bu hoşgörüsüz disiplin karikatürüne büyük bir saygı besliyordu. Zorbaları beyefendilere ve çelimsiz, soluk-benizli oğlanları erkeklere dönüştürüyordu. Onun zihninde VK, günün birinde Cambridge ve Oxford'a gidip en büyük bankalarla dünyaya hükmeden en büyük ulusların zirvesine tırmanacak sarışın, mavi gözlü oğlanlarla doluydu. Bir yaz günü okul bomboşken yaptığımız bu prestijli kolej turunda fark edemediği şeyse VK'nın aslında, üzerine lime lime olmuş Britanya kıyafetleri geçirilmiş bir Arap okuluna dönüşmüş olduğuydu.

İsim değişikliği sonrası VK kötü günler yaşamıştı. Britanyalıların çoğunun ayrılmasıyla birlikte zengin Filistinli, Kuveytli ve Suudiler için bir yatılı okul halini almıştı. Mısır'ın yükselmekte olan orta sınıfı ilk oğullarını hep oraya gönderiyordu, tıpkı Nil Vadisi'nden gelen kaba saba toprak sahipleri ve zengin kasaba valileri gibi. Tek bir dil tercih ediliyordu: Arapça. Sınıfta, öğretmen 2.pi.r'yi İngilizce açıklayamadığında, zaten iki dilin karmasından oluşan konuşması kaçınılmaz bir şekilde Arapça'ya kayıverirdi. Avrupalılar, Ermeniler ve Hıristiyan Suriyeliler –benim sınıfımda altı kişiydi– genellikle aralarında Fransızca konuşurdu. Fransızca bilmeyen Charlie Atkinson koca okulda kalan tek İngiliz oğlandı. Bense son Yahudi'ydim.

Her ne kadar 1960 yılına gelindiğinde Arapça eğitim tüm yabancılar için zorunlu olduysa da, Arapça yapılan açıklamalar Avrupalı oğlanların işine pek yaramıyordu. Çok azımız klasik ya da resmi Arapça konuşma dilinden bir şey anlıyorduk. Mısırlıların Avrupalılarla konuşurken kullandığı bir nevi sulandırılmış, eğreti sokak Arapça'sından başka bir şey bilmiyorduk. Hizmetçimiz Mohammed, oğluna kamyon çarptığı için izin istemek adına bir sabah erken saatte hastaneden telefon ettiğinde bana şöyle dedi,

"*Al bambino bita Mohammed getu morto*," yani, "Mohammed'e ait olan oğul öldü," ve ekledi, "*Bokra lazem cönge alashan lazem cimetiere*," yani, "Yarın tatile ihtiyacı var çünkü mezarlık lazım." Bu konuşma Arapçası bile değildi, yerel nüfusun dili öğrenme zahmetine katlanmayan Avrupalılarla iletişim kurmasını sağlayan Fransızca, İtalyanca ve Arapça kırması bir karışımdı.

Bildiğim az biraz Arapça'yı, servis kapımızda, aşçı ve hizmetçiler Cleopatra'daki binamızın üst ve alt katlarından gelerek mutfağımızda toplanıp dini bütün Müslümanların uzun gün boyunca tuttukları orucu açmak için bekledikleri top atışı limandan atılıncaya kadar geçen zamanı mutfağımızın etrafında boş boş dolaşarak geçirirlerken öğrenmiştim. Aralarında bizim ortak iletişim dilimizi kullanmazlardı, fakat ben yanlarındayken konuşmaları otomatik olarak bir tür bebekçeye döner, yine de ara ara hafif müstehcen ifadeler sohbetleri üzerinde küstah ve coşkulu bir alay gibi dolaşırdı.

Ramazan içeri girip Abdou ve Aziza ile mutfakta otururdu. Yan komşumuzun hizmetçisi Fawziah da mutfağından çıkıp bizimkine gelir ve bazen akşamüzeri erken saatlerde Abdou pirinç ayıklarken ya da teslimat yapmak üzere merdivenlerden bir aşağı bir yukarı inip inip çıkan çocukların bağırışları ve tabak çanak sesleri arasında bezelye soyarken üçü birlikte orada otururdu. Dedikodu yapmalarına –saf, kötücül, ufak tefek dedikodular– birbirlerinin arkasından konuşmalarına ve patronları, annem, onun bağırışları, yasadışı işlere karışmaya başlayan oğulları, sağlık, hastalık, ölüm, skandal, evler, yoksulluk ve sızlayan kemikleriyle ilgili şikayet edip durmalarına bayılırdım. *Rumatizm*, romatizma –ya da *maraftizu* olarak söylendiğinde kadınlar ve popolarla alakalı müstehcen bir anlama geldiği için Fawziah'ın herkesi her defasında kahkahalara boğan ifadesiyle, *maratizm*.

Bazen Abdou, Hisham ve Fawziah'nın yanına dördüncü bir tabure çeker, Abdou kocaman tavuk makasıyla devasa ayak tırnaklarını keserken ve Fawziah dizlerinin arasında sallanıp duran açık mutfak kapısının her iki tarafındaki ahşaba vurarak tek-kollu Hisham'ın ayaklanıp üçüncü-sınıf bir oryantalin seri kalça hareketlerini taklit etmesine neden olacak kadar hızlı bir şekilde darbuka çalarken öylece otururdum. Hisham da dahil olmak üzere herkes gülerdi ve biz ona tekrar dans etmesi için yalvarırdık, üçümüz birlikte mutfak masasının üzerine vurarak onu kışkırtırdık. O ritmi çalmak için pratik yaparken, bir keresinde akşam yemeği yediğimiz masayı kullanmıştım, büyükannem bu sesi düpedüz iğrenç buluyordu ve bu durum artık Mısır'da yaş almaya devam etmeme izin verilmemesi gerektiğine dair düşüncelerini destekliyordu. "Onu İngiltere'de bir yatılı okula göndermeliyiz," diyordu.

Herkes onunla hemfikir görünüyordu, Flora Teyze ve annemle babam dahil olmak üzere.

"Mırıldanmadan iki kelimeyi yan yana getiremiyor, sofra adabı yok denecek kadar az ve açık konuşmak gerekirse Henri," diye devam etti Nessim Amca o aynı akşam, "İngilizcesi kabul edilebilir durumda değil."

"Vili'ye yazıp oğlanın bir yaz için yanına almasını nasıl isteyebilirim bilmiyorum," diye ekledi Elsa Teyze. "Gidecek durumda değil."

Kız kardeşinin bu çıkışına bozulan büyükannem herkese *benim* en azından meşhur Victoria Koleji'ne gittiğimi hatırlattı – tabii Arap hizmetçilerle mutfak lavabosu etrafında sık sık vakit geçirmemi onaylamadığını eklemeyi de unutmadan. Ve sonra –annemin ifadesiyle onun casusu olan– Madam Marie'ye dönüp

beni *o insanlardan* uzaklaştırması için yalvardı. Sigara istemek üzere servis kapısını araladığı anlar dışında Araplara karşı derin bir horgörü besleyen Madam Marie bu söylenenlere can-ı gönülden katılıyordu. "Köpekler bile Araplara havlıyor," diyordu.

Dolayısıyla, merdiven sahanlığındaki herkes onunla alay etmekten vazgeçmiyordu. Binadaki hizmetçilerden biri onu daha da sinirlendirmek için Mısır'daki Yunanları sarakaya alan kısa, uyaklı bir dörtlüğü tekrarlayıp duruyordu. İlk dize Yunanca, ikinci dize Arapçaydı:

Ti kanis? Ti kanis?
Bayaa makanis.

[Nasılsın? Nasılsın?
Seni süpürge satıcısı.]

Ancak Araplarla sık sık vakit geçirmeye başlamamdan rahatsızlık duymayan babam, bunun Arapça öğrenmek için gayet iyi bir yöntem olduğunu iddia ediyordu. "Binamızdaki tüm aşçı ve hizmetçileri tanıyor," dedi misafirlerimize, tıpkı tüm Yunan tanrı ve tanrıçalarının adlarını bilmemle övündüğü gibi –ki Ares ile Afrodit'e dair her şeyi bildiğim halde Kabil ile Habil'in adlarını dahi duymamış olmam Elsa Teyze ile Nessim Amca için bir başka üzüntü kaynağıydı.

Cleopatra'daki ilk seder yemeği[51] esnasında, "Kızıl Deniz'in ikiye ayrılmasını geçtim, İbrahim ve İshak'ın hikâyesini bile bilmiyor," dedi Elsa şaşkınlık içinde.

[51] Yahudi aileleri için, Hamursuz Bayramı'nın ilk gecesi, (İsrail dışındaki toplumlarda ilk iki gece) Seder (düzen) adı verilen özel akşam yemeği için toplanmak bir gelenektir. (ç.n.)

"Neyiz biz o halde, pagan mı?" diye araya girdi Nessim amca.

"Madam Marie, bu çocuğu kurtarmak için bir şeyler yapacağına dair söz vermelisin. Bize bunun sözünün verir misin?" diye sordu büyükannem.

Yemek sırasında en nihayet kendisiyle konuşulduğu için çok mutlu olan Madam Marie keyiften dört köşe sırıtarak herkese ona güvenebileceklerine dair söz verdi. "*Si fidi di me, signora*, bana güvenin," dedi İtalyanca, annemin tek kelime İtalyanca bilmediğini unutmuşa benziyordu.

"Tanrı seni korusun tatlım," dedi büyükannem.

"*Salud y berakha*," diye ona katıldı büyük-büyükannem.

Bunun üzerine, Haggadah'ını[52] eline almış olan Nessim Amca sayfaları çevirerek okumaya devam etti. Elsa Teyze tarafından verilen bir işaret üzerine, seder yemeğine sadece büyükannem onu evine yollamak ya da hizmetçiler gibi akşam yemeği esnasında odasında beklemesini rica etmek kabalık olacağını düşündüğü için davet edilen Madam Marie de dahil olmak üzere herkes ayağa kalktı. İzmirli dini bütün bir Yunan Ortodoks olan Madam Marie ayağa kalkıp oturdu, yiyeceklerini ilgili tabak ve soslara banıp kabilelere özgü bir karışım içmeye zorlanan misyonerlere özgü ihtiyatlı bir ifadeyle bizim yediğimizi gördüğü her şeyi yiyerek herkesle birlikte "Amin" dedi. Yahudi bir aile için çalışmanın onu en çok korkutan yanı farkında olmadan din değiştirerek Museviliğe kaymaktı.

"Biz de 'Amin' deriz," dedi kibar olmaya çalışarak.

"Tüm dinler 'Amin' der," diye yanıtladı babam.

---

[52] İbranice "anlatmak" anlamına gelen "Haggadah", İsraillilerin Mısır'dan göçüne, Musa'nın vaat edilmiş toprakları geri almasına dair hikâye ve şarkıların yanı sıra, Hamursuz Bayramı arifesinde okunan, kutsal metinlerden ve haham yazılarından oluşan bir kitaptır. (ç.n.)

Babam dinler arasındaki farklılıkların tamamen fuzuli olduğunu söyleyerek Madam Marie ile dalga geçmeye bayılırdı, ne de olsa ister Yahudi ister Müslüman ya da Yunan Ortodoksları olsun hepimiz Tanrı'nın gözünde kardeştik, arada hiçbir fark yoktu –özellikle de yılın bu döneminde Hamursuz, Paskalya ve Ramazan arasında yalnızca birkaç gün varken.

"Sahiden," derdi babam, "Paskalya ve Hamursuz arasında neredeyse hiç fark yok, Yunanca'da Paskalya kelimesinin karşılığı *paska*, İtalyanca'daysa *pasqua* ki bu da İbranice bir kelime olan *pesah*'tan geliyor. Son Yemek'in ne olduğunu düşünüyorsunuz Madam Marie?"

"İsa'nın son yemeğiydi."

"Evet, ama Son Yemek için toplandıklarında havariler ne yapıyorlardı?"

"Yemek yiyorlardı tabii ki."

"Onu rahat bırak," dedi Elsa Teyze, babamın konudan sapmaya başladığını fark edip Madam Marie'nin yardımına koşarak. "Yemeyip ne yapacaklardı? Üstelik," diye ekledi, en genç ve en kolay etkilenebilecek olan benim de özgür düşünceli birine dönüşmemden korkarak, "Paskalya ile Hamursuz bambaşka şeyler." Ters, buyurgan tavrı Madam Marie'yi babamdan kurtarmanın yanı sıra, bu iki din arasında bağlantı kurduğu için ona haddini de bildirecekti.

"Pes ediyorum," dedi babam, muhtemelen o Paskalya döneminde herkesin Son Yemek hakkında aynı sohbeti yaptığını unutarak. Ancak bu kez Madam Marie, İsa'nın Yahudi olduğuna dair o hakaretamiz yalanları yinelemesine izin vermeyecekti.

"Tek bildiğim," diye açıkladı, "annemin ben küçük bir kızken bana öğrettikleri. İsa ve havarileri Son Yemek esnasında başka bir şey yapıyorlardıysa bile, bunu duymak istemiyorum."

Ateşli bir inanan olan Madam Marie, İsa'nın Tutkusu'ndan öylesine etkileniyordu ki Paskalya boyunca ağladı, sık sık genç İsa'nın ellerini delip geçen çivilerden ve omuzlarında bunca yükle kendisine yardım eden kimse olmadan *via crucis*[53] boyunca düşe kalka ilerlerken başına taktığı dikenli taçtan bahsediyordu. Her akşam erken saatte kendisini karanlık oturma odamıza kapatıp radyoda Yunan Ortodoks programını dinlerken komünyona eşlik edecek şekilde mırıldanıp ağlar, ağlar ve daha çok ağlardı, gözyaşları Grundig'in üzerine damladıkça sanki radyo da kendisi kadar koyu dindarmış da neden ağladığını anlayıp teselli etmeye çalışıyormuş gibi mendiliyle onu hafif hafif silerdi. Yunan haberlerinde ve "Yunan Çocuk Saati" programında bile ağlamıştı.

Madam Marie aynı zamanda düzenli olarak kiliseye gider ve biraz daha ağlayıp, *artık orada olduğundan* (bunu söylerken işaret parmağını kilisenin pul pul dökülen tavanına uzatırdı) kendi adına ricada bulunarak ev sahibinin terasa daha büyük bir güvercin yuvası yerleştirmesine izin vermesini sağlayabileceğini düşündüğü erkek kardeşi Petro'nun anısına dilek mumları yakmak üzere sık sık beni de yanında götürürdü. Mumu yaktığınızda güvercin yuvasını düşünmemeniz gerekiyordu. Bazen çok fazla mum yakardı, bunun nedeni, dileğinin gerçekleşmesini kolaylaştırmak değil de, her defasında kendini güvercin yuvasını düşünürken yakaladığından dileğinin geçersiz kılındığına inanmasıydı. Bu yüzden bir kez daha denerdi. Her mum bir kuruş, yani yarım peniydi. Kimi zaman, yeterince dua ettiğini düşünerek kiliseden ayrılmak üzereyken kulağına yavaşça fısıldardım; "Madam Marie, bir tane daha yakın. Güvercin yuvasını düşündüm."

Güvercinleri çok severdi ve hiçbir şey onu Abdou'nun güvercin dolması –Mısır'a özgü bir yemek ve onlar için yeni bir atışma konusu– pişirmesini düşünmekten daha fazla rahatsız edemezdi.

[53] Lt. Hac yolu, çarmıh yolu. (e.n.)

"Ama öyle narinler ki ve hiç kin gütmezler," diye itiraz ederdi.

Abdou hiçbir şey demeden kuşları katletmeye devam ederdi, bunu da Yahudi usulü yapardı: çok keskin bir bıçakla güvercinin boynunu –bir kez, iki kez– keserek. Sonra kuşu salar, mutfağın içinde dört dönüp duvarlarla mutfak dolaplarına çarparak her yeri kan revan içinde bırakırken gülerdi. "Sadece bir güvercin."

Abdou da tıpkı babam gibi onu kızdırmak için ister Hıristiyan isterse Müslüman, Arap, Yunan ya da Yahudi olsun tüm insanların Allah için aynı olduğunu söylerdi. Bunun üzerine Madam Marie öfkelenir ve Abdou'nun iddialarını, İslamiyet'i küçümseyen birtakım ifadelerle çürütmeye çalışırdı. Ve Tanrı'nın her daim Hıristiyanların yanında olduğunu ispat etmek için merdiven sahanlığında herkese, Türkler Konstantinopolis'i fethedip Aya Sofya'yı camiye çevirdikten sonra gece olduğunda, Türklerin üzerini boyayıp kapattığı din motifli Yunan fresklerinin kafirlerin yeşil boyasının altından sızarak cesurca kiliseye giren birkaç Yunan'ı teselli ettiğini söylerdi. Sultan tüm bunları duyunca bütün Hıristiyanların katledilmesini ve hiçbir iz kalmayıncaya dek duvardaki tüm ikonaların temizlenmesini emretmişti.

Abdou bu hikâyeyi umursamaz bir ifadeyle, "*Mush mumkin*, mümkün değil," diyerek geçiştirirdi.

"Peki ya Aziz George?" diye çıkışırdı, neredeyse öfkelenerek, "kocamın arabasını çöl yolunun ortasında durdurup patlak lastiğiyle ilgili onu uyaran Aziz George?" Madam Marie mucizelere inanırdı. Bir defasında *al-Afreet*, yani şeytanın kendisini görmüş ve hatta Madam Longo'nun papağanı kılığında karşısına çıkıp güvercinlerinin üzerine binmeye çalıştığında onunla konuşmuştu.

"*Kalam, kalam*, sözcükler, sözcükler," diye yanıtladı Abdou, en sevdiği iki şeye: inancına ve güvercinlerine kara çalarak Yunan fanatiği deliye döndürdüğünün bilincindeydi.

Bazen, Madam Marie kendini tutamayıp patlar ve ona herkesin günün birinde Hıristiyan olacağını hatırlatırdı. "Nessim Amca bile, Abdou bile ve hatta Ramazan bile," dedi, İsa'nın nihai zaferiyle böbürlenerek.

"Saçmalık," diye alay ederdi Abdou.

"Hıh!" diye bağırdı Madam Marie. "Pagansınız, hepiniz. Önce Nuh vardı, sonra İbrahim, ardından Yakup, Muhammed ve sonra İsa geldi." Böyle böyle ısınmaya başlıyordu, işaret parmağını uzatıp sağ koluyla havada daireler çizerken hararetle bağırdı: "*Wu baaden al-Messih getu kulu al-Chretiens.*"

Bunun üzerine, merdiven boşluğundaki hizmetçiler kahkahayı bastılar, tabii Abdou, Fawziah ve ben de öyle. Tam olarak ne kastettiği belli değildi, çünkü kurduğu cümle, "İsa'dan sonra tüm Hıristiyanlar geldi," ya da, "İsa'dan sonra herkes Hıristiyan olacak," anlamına gelebilirdi. Ama ne zaman taklit etsek bizi güldüren şey, koluyla tüm evreni işaret edecek şekilde yaptığı o mağrur dairesel hareketti. Bu hareket dakikalar içinde Cleopatra'daki avluların tarihçesinde yerini bulmuştu bile.

Aynı hareketi benim yaptığımı gördüğünde, Madam Marie beni hemen öğretmenlerime söylemekle tehdit etti.

* * *

Bu gülünecek bir durum değildi, çünkü VK'daki her şey, okulla hiçbir alakası olmayan önemsiz bir kişisel eşyanın kaybolması bile bir kural ihlali olarak görülebilirdi ve her tür ihlal için kaçınılmaz son fiziksel cezaydı. İşlenen suçun ciddiyetine, ya da öğretmenin o anki ruh haline göre verilen cezanın da dereceleri vardı: ilki, öğretmenin nereye geldiğine bakmadan savurduğu tokatlardı; sonra cetvel vardı; ardından sopa geliyordu; sonra

baston, yani ürkütücü *kharazanah*. Her bir kategoride namlı Markiz'e yaraşır eklemeler ve varyasyonlar vardı: örneğin, cetvelin düz ya da metal kenarı tercih edilebiliyordu; vurulan kişinin avuç içi, parmakları, kolları ya da kalçası hedef alınabiliyordu; tırtıklı ya da düz baston, ıslak ya da kuru baston gibi seçenekler de vardı.

Bana VK'daki ilk günümde vurulmuştu. Aritmetik dersinde 6 ile 8'i doğru çarpamadığım için tokat yemiştim, Arapça dersindeyse beş-kelimelik bir cümlede beş kelimeyi de hatalı okuduğum için cetvelle beş kez vurulmuştu. Herkes gülmüştü. Sonra pilavımı bitirmediğim ve çatal bıçak kullanarak taze hurmanın nasıl soyulduğunu bilmediğim için de cezalandırılmıştım. Büyük yemekhanede herkes yemeğine devam ederken bir masanın yanında ayakta durma cezası almıştım. Büyükbabamın Pelikan marka tükenmez kalemini alıp masanın başında oturan Arapça öğretmenim Sharif Hanım'ın alnına saplamak istiyordum. Okuldaki ilk günümün sonunda, servis otobüsü beni Cleopatra'nın girişinde bıraktığında az biraz yediğim ne varsa hepsini çıkardım. Derhal yıkanıp yatırıldım. Beş oğlanla tanıştığımı söyledim. Hepsi de Avrupalıydı, biri hariç hepsi Fransızca konuşuyordu ve hepsi de beni Fransızca konuşmamam konusunda uyarmışlardı.

Ellerine vurulduktan sonra, VK'daki öğrenciler çukur yaptıkları avuç içlerine üflüyordu. Ben de aynısını yapmıştım. Bu harekette rahatlatıcı bir şey vardı. Kimisinin daha vurulmadan önce bile ellerine üflediklerini görmüştüm. Görünüşe bakılırsa bunun da faydası oluyordu.

İlk hafta, tek isteğim yüzme dersinde herkesin önünde soyunmak istemediğim için soğuk algınlığım olduğunu söylediğim için ceza almıştım. Sünnetli tek Avrupalı bendim ve babamın beni uyarmasına gerek bile kalmadan, Yahudi olduğumu kimsenin bilmemesinin en iyisi olacağının farkındaydım.

Gündüz düşlerine daldığım için, sınıfta konuştuğum için, Pelikan marka kalemimin sebep olduğu mürekkep lekeleri için dayak yemiştim. Bu lekeleri silmeye çalıştığım için dayak yemiştim. Lekeleri çıkarmayı beceremediğim için dayak yemiştim. Anlamlı bir cümle yazmak için harcadığım zamandan daha fazlasını, hatalı yazdığım kelimeleri silmeye çalışırken harcıyordum. Tükürüğümle silgimin ucunu ıslatır, ısrarlı fakat narin hareketlerle silmeye başlardım ve sonunda ya defter kâğıdında bir delik açar ya da mürekkebi dağıtarak daha büyük bir leke oluşmasına neden olurdum. Deftere kalıcı hasar vermek aynı kural ihlali için birden çok kez dayak yemek anlamına geliyordu, zira Sharif Hanım çoğu zaman sizi belirli bir leke için mi yoksa defterdeki delik için mi cezalandırdığını unutuyordu. Sayfayı yırtmak da sorunu çözmüyordu; Sharif Hanım herkesin defterindeki sayfaları sayıyordu. Defterlerin hepsi otuz-iki yapraktı.

Bir öğrencinin sırasına yaklaşması her zaman bir tehlike işaretiydi. Burnunun ucundan ötesini göremediği için defterinizi alıp gözlerine kadar kaldırır, orada öylece dururken defterle neredeyse yüzünü tamamen kapatarak bir süre okur ve sonra aniden onu size geri fırlatırken art arda sıraladığı hakaretleri tekme ve tokatlar takip ederdi. Öğrencilerinin suratına ne bulursa fırlatırdı: kitaplar, tebeşirler, tahta silgileri, kalem kutuları, dergiler ve her defasında da, "Ah, kız kardeşim," diye bağırıyordu. Bana bir defasında el çantasını bile fırlatmıştı. Sonra, tabii ki, cetvel geliyordu –ancak benim durumumda Sharif Hanım daha çok acı veren bir aparat kullanmanın gerekli olduğuna kanaat getirmişti, bu yüzden de ne zaman elime vuracak olsa iki-katlı ahşap bir kalem kutusu kullanmaya başlamıştı.

Ayakkabılarım kirli diye de dayak yemiştim. VK'da ayakkabıların pırıl pırıl olması gerekliydi ve sabahları spontane bir

şekilde sahada yaptığımız futbol maçları sonrasında ayakkabılar çamur içinde kalabiliyordu. Bu durumu öğrenir öğrenmez, okul müdiresinin denetimi esnasında ayakkabıların biraz olsun cilalı görünebilmesinin en kolay yolu sırada beklerken onları hızla çoraplarıma sürtmekten geçiyordu.

Okul müdiresi Badawi Hanım ısrarla tırnaklarımızı, dolaplarımızı, ceplerimizi ve saçlarımızı denetlerdi. Ne zaman anneme okulda birilerinin saçlarımı karıştırdığını söylesem hemen bit var mı diye kontrol etmeye başlardı, çünkü okullarda bir bit salgını olmadığı müddetçe öğrencilerin saçlarının denetlenmeyeceğini düşünüyordu. Badawi Hanım ya da Sharif Hanım ya da İngilizce öğretmenim Gilbertson Hanım parmakları ve tırnaklarıyla kafa derimizi sertçe tararken başımızı öne eğik tutarak öylece durduğumuzu hatırlıyorum. Bitlendiğinizi tüm sınıfın önünde anons ederek sizi küçük düşürmenin yanı sıra, derhal okul berberine yollayıp kafa derinizdeki her tür yara berenin görünür olacağı şekilde saçlarınızı sıfıra vurdururlardı. Bir gün Charlie Atkinson adında, Rupert Brooke tarzı dalgalı sarı saçlı, iyi huylu, ince uzun bir oğlanın kafasını tıraşlattılar. Sınıftan, güneş gibi ışıldayan saçlarla çıkmıştı. Döndüğündeyse herkes kahkahalarla güldü. Kimse Charlie'nin kafasının aslında ne kadar küçük olduğunu tahmin edememişti. Ertesi gün, Mısır'da her şeyini kaybetmiş fakat buna rağmen ülkeyi terk etmeyi asla düşünmemiş altmış yaşlarında iri yarı bir adam kocaman bir Cadillac'tan kel oğlunu elinden tutarak inip Badawi Hanım'ın ofisine yürüdü.

Herkes oğluna karşı yapılan haksızlıktan ötürü şikayet etmeye geldiğini biliyordu ve Gilbertson Hanım bize gramer öğretirken kalplerimiz yerlerinden fırlayacakmış gibi çarpar halde kulak kesilmiştik, öyle ki, adımızla seslenildiğinde dahi düzgün cümle kuramıyorduk. Hiçbir şey duymadık. Herkes en kötüsünden şüphe

ediyordu. On dakika sonra kapı çaldı. Dersinin bölünmesinden nefret eden Gilbertson Hanım, "Gir!" diye kükredi. Gelen Charlie'ydi. Geç kaldığı için özür diledikten sonra temkinli adımlarla sırasına geçti. Sessizce oturdu ve kitabının, sınıfta o esnada okunmakta olan sayfasını açacakmış gibi görünürken herkesi tamamen şaşırtıp en büyük günahı işledi: sırasının geniş kapağını kaldırdı. Gilbertson Hanım sinsi bir iştahla elindeki cetveli kullanarak bir ders vermek üzere oraya yönlenmişti ki kapıdan gelen sesle olduğu yerde kalakaldı. Konuşan Badawi Hanım'dı. Hemen yanında Atkinson'ın babası duruyordu. Heyecandan onları fark etmemiştik bile.

Bu sırada, Charlie olabildiğince hızlı bir şekilde sırasını boşalttı, kitaplarıyla birlikte kalem kutusunu ve defterlerini spor çantasına tıkıştırdı. Sessizce, sanki üzerinde ikinci bir defa daha düşünmesine gerek kalmayacak kadar prova edilmiş gibi görünen adımlarla sınıfın arka tarafındaki dolabına gidip anahtarıyla açtıktan sonra dolabın içindekileri de çantasıyla ceplerine doldurdu. Sonra, artık Mısır'da bulunmayan ve karşı konulması imkansız dolgulu Ping-Pong raketlerini çıkarıp canlı, tiz bir sesle, "Bunları kim istiyor?" diye bağırdı. Bir anda toplu bir histeri patlak verdi ve kim bakıyor ya da bakmıyor aldırış etmeden herkes aynı anda çılgınlar gibi, "Ben ben!" diye bağırmaya başladı. Charlie raketlerden önce birini ve sonra diğerini sınıfın ortasına doğru fırlattı. Çılgın bir koşuşturma başladı ve herkes, sırası sınıfın ortasında olan ve tek kelime İngilizce bilmediği için neler olup bittiğine dair en ufak bir fikri olmayan Amr'ın üzerine çullandı.

Sonra Charlie Atkinson dışarı çıktı. En son, babasıyla birlikte şoförün avluda u-dönüşü yaparak onları almasını beklerken görüldü.

Bir ay sonra Daniel Biagi'nin saçlarını kazıdılar.

Sonra sıra Osama al-Basha'ya geldi. Her ne kadar babası Mısırlı olsa da, Osama'nın annesi daha fazla İngiliz olamazdı. Osama da tipik bir İngiliz gibi görünüyor, mükemmel bir aksanla konuşuyor ve arada sadece eğlence olsun diye sesini yükselterek aslında biraz da andırdığı Laurence Oliver gibi konuşuyordu. Doğru dürüst Arapça cümle kuramıyordu. O da saçlarının kazıtılmasının ardından Victory Koleji'nden alındı.

Benim sıramın geleceğini de biliyordum.

* * *

Bir gün babama, Arapça öğretmenimin yazdığı ve bir haftayı aşkın süredir çantamda taşıdığım notu verdim. Babam düzgün bir elyazısıyla Fransızca yazılmış nottaki tarihe bakıp ondan gizleyip gizlemediğimi sordu. Onu tamamen unuttuğumu söyledim. Notta asla ödev yapmadığımın, sınıfta dersi dinlemediğimin ve böyle giderse tüm yılı tekrar etmem gerekeceğinin belirtildiğini tahmin edebiliyordum.

Babam beni oturma odasına alıp neden Arapça ödevlerimi hiç yapmadığımı sordu.

Arapça ödevlerimi neden hiç yapmadığımı bilmiyordum.

"Bilmiyorsun öyle mi?" diye sordu.

Bilmiyordum.

"Peki *hiç* Arapça ödevi yaptın mı?" diye sordu, sanki sırf meraktan ötürü. Bunu bir süre düşününce, gerçekten de VK'da hiç Arapça ödevi yapmadığımı fark ettim.

"Bir kere bile mi?" diye sordu alaycı bir ifadeyle.

"Bir kere bile," diye tekrarladım, sesindeki alaycı tonun Arapça ödev yapmak zorunda olma fikrini değil de beni hedef aldığını fark edememiştim.

Babam, Madam Marie'yi çağırdı. Cam kapıyı kapadıktan sonra, ödevlerimi yaptığımı kontrol etmediği için onu azarlamaya başladı. Madam Marie onun bağırmasına izin verdi, fakat babam ona cahil aptalın teki diye bağırınca sandalyelerden birine gömülüp çocuğun önünde kendisine bir daha böyle şeyler söylememesini rica etti. Annesi bile ona hakaret etmemişti ve kırk yaşına gelirken bunu bir başkasının yapmasına da izin vereceği yoktu.

"Madam Marie –" Babamın sabrı artık tamamen taşmıştı, Arapça dersine çalışmamamın kolaylıkla şu anki iktidara karşı kışkırtıcı bir eylem olarak görülebileceğini açıkladı. Herkesin Arapça öğrenmesi gerekiyordu.

"Ama diğer Avrupalı çocukların hiçbiri Arapça görmüyor," diye araya girdim.

"Eh, ülkeyi terk edecek olanların Arapça konusunda endişelenmelerine gerek yok. Ama bizim öyle bir planımız olmadığına göre," diye devam etti, "en azından Arapça bizim için önemliymiş gibi yapalım. Şimdi, son ödevin neymiş bir bakayım."

Çantamı açıp sayfaları hâlâ gıcır gıcır olan Arapça kitabımı çıkardım. Ona bir şiiri ezberlemem gerektiğini söyledi.

"Nereye peki?" diye sordu.

İlgili sayfayı bulmaya çalıştım, fakat sayfalar henüz birbirinden ayrılmadığı için bulamadım. "Sayfa 42'de," dedim en sonunda hatırlayınca.

"Sınıf sayfa 42'de ve sen daha hiç ödev yapmadın, öyle mi?" diye sordu bir cep bıçağı yardımıyla sayfaları ayırmama yardım ederken.

Şiire, yırtık pırtık üç bayrağa sarılmış üç yaşlı adama palasını sallayan genç bir Mısırlı askerin illüstrasyonu eşlik ediyordu.

İçlerinden birinin üzerinde Union Jack,[54] ikincisinde *bleu-blanc-rouge*,[55] ve kel, ince favorili, iri kanca burunlu ve sivri sakallı kısa boylu olan üçüncüsündeyse Davud'un Yıldızı vardı.

Yirmi dizelik şiire bakarken sayfanın üzerinde yüzüyormuş gibi görünen sözcükler karşısında terlemeye başladığımı fark ettim.

"Gözlerim yanıyor," dedim.

Madam Marie bana biraz daha yaklaşıp omzumun üzerinden şiire baktı. Babamın bakışlarından kaçınmak için böyle bir yöntem izliyordu.

"Okuyamıyorum," dedim.

"Okuyamıyorsun?" diye başladı. "Dur bakayım anlayayım. Şiiri bilmemekle kalmıyor, aynı zamanda okuyamıyorsun da, öyle mi?"

Başımı aşağı yukarı salladım.

"O halde okuyamadığın bir şiiri nasıl ezberlemeyi planlıyorsun?"

"Bilmiyorum," diye yanıtladım, kitaba bakmaya devam ederken yaprak gibi titremeye başladığımı fark ettim. Resme daha dikkatli bakarak titrediğimi gizlemek istediysem de soluk alıp verişim azalmıştı ve çenem sanki gevşek tellerle tutturulmuş gibi takırdayıp duruyordu. Kendimi birkaç sözcük mırıldanırken buldum. Geri dönüşü olmayan bir yola girdiğimin farkındaydım, ağlamaya başlamam neredeyse kaçınılmazdı.

"Şimdi sorun nedir?"

"Hiçbir şey," dedim hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlarken.

Babam resmi gördü.

"Nasıl yaparsın umurumda değil," dedi, "ama yarın sabaha bu şiir ezberlenmiş olacak."

---

[54] Birleşik Krallık Bayrağı. (ç.n.)

[55] Fransız Bayrağı. (ç.n.)

"Ne siz ne de ben bile Arapça okurken bunu nasıl yapacak?" diye sordu Madam Marie.

"Abdou ona yardım eder."

Babam, Abdou'ya seslendi. Saniyeler sonra, oturma odasının kapısının çalındığı duyuldu. Abdou, üzerinde bir bardak suyun sallanıp durduğu bir tepsi taşıyordu. Su benim içindi; ağladığımı duymuştu.

"Ona bir şiir ezberlemesi konusunda yardımcı olmanı istiyorum."

"İyi de benim okumam yok."

"Burada Arapça okuyabilen kimse yok mu?"

"Oğlum Ahmed var," dedi Abdou. "Onu çağırmamı ister misiniz?"

"Çağır, çağır," diye bağırdı babam. Sonra, bana dönerek ekledi, "Şimdi gidip akşam yemeğini ye, Ahmed gelince duruma bir bakarız."

"Yine de çocuklara bu kadar çirkin şeyler öğretilmemeli," diye fısıldadı Madam Marie babama, resmi kast ediyordu.

"Çirkin ya da değil, diğer herkes ne yapıyorsa o da onu yapacak"

Yarım saat sonra ziyaretçiler geldi. Belçikalı alt kat komşumuz Madam Nicole, Mısırlı Kıpti kocasıyla birlikte geldi. Yahudi olan diğer komşumuz, Sarina Salama, kızı Mimi ve ressam dostları Mösyö Phares ile birlikte geldi. İçecek ikramı yapıldı. Mohammed tuzlu fıstık almaya yollandı. Herkes o akşam hangi filmin izlenmesi gerektiğine karar vermek üzere toplanmıştı. Seçenekler *Sayanora* ve *Gunfight at the OK Corral* idi. Annem, Madam Salama ve Mimi kovboy filmi izlemeyi reddediyorlardı. *Sayanora* kulağa harika geliyordu ama düellolar ve silahlı çatışmalar -söz konusu bile olamazdı! Annem, Madam Salama'nın

Mısırlı milyoner sevgilisi Abdel Hamid'in de katılmak isteyip istemeyeceğini sordu. "Gelecek ama ancak sinema salonundaki ışıklar söndükten sonra. Ona bilet alıp *Mösyö Cesar* adına gişeye bırakmam gerekiyor –*ben* bilet alacağım, *ona!*" "İyi de Marlon Brando Yahudi değil mi?" diye araya girdi Mimi, Yahudi oyuncuların olduğu filmlerin gösterime sokulmaması konusundaki hükümet politikasını kast ediyordu –*Cleopatra* filmi bu yüzden Mısır'da hiç gösterime girmemişti. Edward G. Robinson'ın filmleri de yasaklıydı, Yahudi olduğu düşünülen Paul Newman'ın rol aldığı tüm filmler gibi. *Ben Hur*, *On Emir* ve *Exodus* da İskenderiye'de gösterime girmemişti; Yahudiliğe özgü meseleleri işliyorlardı. Ancak Kirk Douglas öylesine tipik bir Amerikalı gibi görünüyordu ki ne sansür kurulunun ne de biz de dahil olmak üzere Mısır'daki diğer herkesin aklına asıl adının Issur Daniilovich olabileceği gelebilirdi. Mösyö Phares Mimi'nin bu yorumuna kıs kıs gülerek ünlü olan herkesin gizliden gizliye kardeşleri olduğunu düşünmenin tipik bir Yahudi davranışı olduğunu ekledi.

Annem babama doğru eğilip usulca beni onlarla birlikte sinemaya götürüp götüremeyeceğimizi sordu. "Okul zamanı hafta ortasında onun yaşında bir çocuğun sinemaya gittiği nerede görülmüş?" dedi babam yükselttiği sesiyle.

Kapının yavaşça çalındığını duyduk. Gelen Abdou'ydu. "Oğlum geldi," dedi. Kapının arkasından içeri bakan Ahmed'in yüzünü gördüm.

"Güzel," dedi babam, ayağa kalkıp Ahmed'in elini sıktı. Bütün gün oruç tuttuğunu bildiğinden, oğluna yiyecek bir şeyler vermesi için Abdou'ya talimat verdi. Babam elini cebine atıp genç adama uzattığı bir-poundluk bir banknot çıkardı. Ahmed bir adım gerileyip para için gelmediğini söyleyerek reddetti. Babam, Ramazan devam ederken gelebildiği için minnettar olduğunu

söyleyip genç adam onu geri çevirirse üzüleceğini belirterek ısrar etti. Abdou'nun oğlu, "*Mush lazem*, gerekli değil," derken babam, Ahmed en sonunda kabul edinceye kadar, "*Lazem, lazem*," diyerek neredeyse ona yalvardı.

Koridordan, apar topar yatak odama yollanıp babası ona masamın yanındaki sandalyeyi işaret etmeden önce Ahmed güçbela ağzına birkaç lokma atabilecek kadar vakit bulabildi. Genç adam ceketini çıkardı, yatağımın üzerine bıraktı, sonra fikir değiştirerek ceketi alıp muntazam bir şekilde sandalyesinin arkasına astı. Oturdu, sandalyeyi masama doğru çekti ve sayfa 42'yi bulmak üzere yaprak gibi titreyen zeytin rengi eliyle kitabın sayfalarını çevirirken rahatsız bir şekilde gülümseyip kızardı. Kitaptaki diğer sayfaların henüz açılmadığını fark edince hiçbir yorum yapmadan arkasına uzanıp ceketinin cebinden ufak bir çakı çıkardıktan sonra ona okuma yazma öğretmiş olan yerel şeyhten öğrendiği gibi hızlı ve kararlı bilek hareketleriyle sayfaları birbirinden ayırmaya başladı. Sayfaların hepsini ayırdıktan sonra kitabı dümdüz bir şekilde masamın üzerine açtı ve sırt kısmına zarar vermeden elini cilt boyunca yukarı aşağı hareket ettirerek sayfa 42'nin açık kalmasını sağladı.

Yüzü yine kızardı, muhtemelen rolleri değişmiş olmamız kendisini tuhaf hissettirmişti ama belki de bir Yahudi'ye, Yahudileri kötüleyen bir şiir ezberletmek zorunda olduğunu fark ettiği için de.

Şiiri bir kez içinden okudu. Sonra, tıpkı Arapça öğretmenimin sınıfta yaptığı gibi, ilk birkaç dizeyi yüksek sesle okuduktan sonra benim tekrarlamam için bekledi. Şiiri açıklamadı; şiirleri kimse hiçbir zaman açıklamazdı. Hepsi de zehir, Yahudiler, intikam ve anavatanla ilgiliydi. Fakat sözcükleri yavaş, neredeyse temkinli bir havayla okuyor, sözcüklerin doğru telaffuzunu tekrarlamak

dışında hatalarımı asla düzeltmiyor ve sadece klasik Arapça'da akıl almaz sözcükleri telaffuz ederek ona iyilik ediyormuşum gibi ağzımı her açtığımda gülümsüyordu.

Bir saat içinde şiiri ezberlemiştim. "Yatmadan önce uyanır uyanmaz şiiri kendi kendine bir kez daha oku," dedi, sanki reçete yazıyormuş gibi, çünkü kendisi de *Kur'an*'ı bu şekilde ezberlemişti. Ona okumamın pek de iyi olmadığını söyledim. "Sana öğretmemi ister misin?" diye sordu, sanki bu dünyanın en doğal şeyiymiş gibi. "Çok kolay," diye de ekledi.

Bir sonraki saat boyunca şiirdeki sözcüklerin nasıl hecelendikleri üzerinde çalıştık. Sonra, gitmeden önce şiiri bir kez daha ezberden okumamı istedi. "Ne kadar kolaymış, gördün mü –boş yere o kadar korktun," dedi Madam Marie bize mutfağa kadar eşlik ederken. Korkumu ustalıklı bir şekilde gizleyebildiğimi sanmıştım.

Yatakta şiire dönmeden önce kitabın sayfalarını karıştırıp korku içindeki binlerce Yahudi, İsrail bayrağını ayaklar altına alan gözü pek fatihlere doğru silahlarını doğrulturken ellerinde süngülü tüfekleri Filistin'in kurtuluşuna doğru atılan güçlü kuvvetli Arap gençleri gösteren çizimlere baktım. Kumun üzerine ölü bedenler saçılmıştı. Şiir olan her sayfada benzer bir çizim vardı, sanatçının süzgün bir Mısırlı anneyi, en büyüğü bir elinde Mısır bayrağını sallarken diğerinde Başkan Nasser'in portresini tutan yedi oğlunu sevgiye boğarken resmettiği Anneler Günü şiiri hariç. En büyük oğlunun üzerinde, harbiyeli üniformasıyla okul forması arasında bir yerde kalmış, kolları omuzlara kadar kıvrılmış bir gömlek vardı.

Aniden paniğe kapıldım, aklıma gelen düşünce göğsümü daraltıyordu. Ya o gece ezberlediğim şiiri unutursam? Hemen ilk birkaç sözcüğü kendi kendime tekrarladım. Hayır, hepsi yerli yerindeydi, hiçbir şey unutulmamıştı.

O gecenin ilerleyen saatlerinde, odamın pencere camlarına vuran yağmurun hafif pıtırtısına uyandım. Yoğun bir neşe ve minnetle, Cleopatra sokaklarına yağan huzur dolu bahar yağmurunu dinlerken, yağmurun sesi bana suyun yalnızca odamın kepenklerinin arasından akarak pencere pervazında toplanmadığını, aynı zamanda doğrudan onlara da çarptığını fark ettim. Abdou beni memnun etmek için annemin talimatlarına karşı gelerek şafak sökerken gün ışığı odamı doldurup bana Mandara'daki sahil kenarı evimizde geçirdiğim yaz gecelerini anımsatsın diye kepenkleri ardına kadar açık bırakmıştı. Annemin neden kepenklerin açık kalmasına karşı çıktığını düşündüm, özellikle de civardaki binalardan gelen ışıkların geceleri tavandan yansıdığı düşünülecek olursa.

Kısa dalga radyomu açıp Fransızca bir şarkı dinledim.

Saatler sonra, annemin parmak ucunda odama girdiğini duydum. Kıyafetlerinin hışırtısından, üzerinde hâlâ paltosu olduğu halde beni görmek için apar topar geldiğini anladım. Dans etmişlerdi –dans etmekten keyif aldığını biliyordum– ve beni öpmek üzere eğildiğinde, nefesindeki şarap kokusunu aldım. Onlar için mutluydum.

* * *

Ertesi sabah uyanır uyanmaz, şiirden izler hâlâ yerli yerinde mi diye zihnimi yokladım. Kaskatı yerinde durduğunu fark ederek şaşırdım.

Yemek odasına girdiğimde, babamın rafadan bir yumurta yediğini gördüm. Üzerinde bornozu vardı ve daha yenice duştan çıkmıştı. Hemen yanında oturan Mösyö Politi de rafadan bir

yumurta yiyordu. Abdou babamın arkasında durmuş, çayları tazeliyordu, her halinden oğlu için iltifat beklediği belli oluyordu.

Babam bana dün gece geç saatteki dersimi sordu. Ona şiiri ezberlediğimi söyledim. Benden ezbere okumamı istedi. Başımı iki yana salladım. Sonra, Abdou'ya dönüp şöyle dedi, "Ahmed ona özel ders vermek ister mi?" Abdou bundan daha iyi bir şey isteyemeyeceğini, fakat oğlunun çok yakında askere alınacağını ve iki yıl boyunca buralarda olmayacağını söyledi. "Şanssızlık. Bir başka özel öğretmen bulmamız gerekecek."

Arapça bir daha asla o akşam Ahmed'le olduğu kadar kolay olmadı.

O gün okuldaki kısa teneffüslerden birinde, ana dili Arapça olan çoğu kimse gibi İngilizce konuşma dilinde *b* ve *p* arasındaki farkı algılamayı asla öğrenemeyen Amr ile alay ettim. O sabah Gilbertson Hanım ona bu farkı öğretmeye çalışmıştı. Huysuz ve dar görüşlü bakış açısından bakınca, ona Amr sanki öğrenmeyi yalnızca inadına reddediyormuş gibi görünmüş olsa gerekti. Onu tahtaya çağırdı, bir kâğıt alıp konfeti gibi ufacık parçalara böldükten sonra içlerinden beş ya da altısını kendi avuç içine yerleştirdi. Sonra elini ağzına yaklaştırıp yüksek sesle *b* dedi. Hiçbir şey olmadı. "Şimdi farka bak," diye uyardıktan sonra *p* sesi çıkarınca elindeki konfetiler etrafa uçuşuverdi. "Al, sen dene." Amr'ın avucunun içine küçük kâğıt parçalarını yerleştirdi. "*Buh* de," dedi. "*Buh*," diye tekrarladı Amr. Hiçbir şey olmadı. "Şimdi *puh* de." Bunun üzerine Amr, "*Buh*," dedi. "Hayır, *puh*," diye ısrar etti Gilbertson Hanım. "*Buh*," diye yineledi Amr. "Hayır, seni aptal, *puh* diyecektin, *puh, puh*." Sesini yükseltmeye başlayınca her ikisinin avuçlarındaki konfetiler uçuşuverdi. "*Buh, buh, buh*," diye tekrarladı Amr, onu memnun etmek için elinden geleni yapıyordu

ve sonra, hâlâ sinirli olduğunu görünce son bir kez yılgın, çaresiz bir –"*Buh*," çekti.

Bu noktada sınıf kendinden geçmişti, bazıları gülmekten sıralarından düşüyordu. Asla gülmeyen ve yüzüne her daim kötücül bir bakış sabitlenmiş gibi görünen Gilbertson Hanım bile aleni bir şekilde gülümsüyordu, önce Amr'ın başarısız denemelerine kıkırdamış ve en nihayetinde o da kahkahayı basınca sınıfta bir curcuna kopmuştu, Amr ise şaşkın ve mahzun bir şekilde öylece durmaya devam etti, ta ki onun da diğerleriyle birlikte gülmemesi için bir neden olmadığını fark edinceye kadar, ki öyle de yaptı.

Teneffüste Amr'a denk gelince ona şakayla karışık, "Blease bass de bebber,"[56] dedim. Onunla dalga geçtiğimi biliyordu ve bana, "*Kalp al Arab,* Arapların köpeği," dedi. Bu çok saldırganca bir ifadeydi ve onun üzerine atlayıverdim ve müdire Badawi Hanım gelip bizi ayırıncaya dek ikimiz birlikte oyun sahasının üzerinde debelenmeye başladık. "Kavga etmemelisiniz," diye bağırdı müdire hanım. "Ama bana hakaret etti," diye itiraz ettim. "Bana 'Arapların köpeği' dedi." Şikayetimi tamamlamama fırsat vermedi. "Ama sen zaten Arapların köpeğisin," diye Arapça yanıtladı, bir yandan da bu sanki dünyadaki en aleni şeymiş gibi gülümsüyordu.

Afallamıştım, sözlerini yanlış duyduğuma neredeyse emindim. Hatta tekrar itiraz etmek üzereydim. Fakat hiçbir şey demeden tuvalete gittim ve orada, Mısır'ın en zengin Hıristiyan ailelerinden birine mensup, anadili Fransızca olan Michel Cordahi çizilmiş dizimi yıkamama yardımcı oldu. Kendimi olabildiğince temizleyip düşmenin etkisiyle bacaklarım hâlâ kıpkırmızı olduğu halde Arapça sınıfına yetiştim.

---

[56] İngilizce'de, "Please pass the pepper," yani, "Biberi uzatır mısın lütfen," anlamına gelen bu cümle Amr'ın "p" ile "b" harflerinin telaffuzundaki hataları nedeniyle "Blease bass de bebber," şeklinde yazılmıştır. (ç.n.)

Ezberden okuma süreci başlamadan önce, Sharif Hanım hızlıca şiirin üzerinden geçip öğrencilerden dünyadaki Arap uluslarını saymalarını istedi. Şiir zaten Arap dünyasının birleşmesine bir ağıt niteliğinde yazılmış uzun, kibirli ve vatanperver bir metindi. Avrupa'daki neredeyse tüm ulusları kötülüyor ve *sonsöz* kısmında, tüm Arap oğlan ve kız çocuklarını galeyana getirerek son iki Arap ülkesini yabancı egemenliğinden kurtarmaya çağırıyordu: Mısır ve Filistin'i. Fransa'da uygun şekilde lanetleniyordu, tıpkı İngiltere gibi. En sonunda, kısa konuşmasının sonunu getirmek isteyen Sharif Hanım *Yahud* yani Yahudileri kıyasıya tenkit edip selamlamayı taklit edecek şekilde yumruğunu havaya kaldırdı ve aynı sözcüğü her tekrar edişinde bedenim yoğun bir adrenalin akışıyla sarsıldı. Öğrenciler Sharif Hanım'ın savaş çığlıklarına karşılık verdiler, kimi sorular soruyor kimi ona hak verdiğini dile getiriyordu, tüm bunlar yalnızca öfkelerinin hararetini arttırdı. Sınıfın duvarlarında emperyalizmi, Siyonizm'i ve Yahudilerin kahpeliğini kınayan, renkli mürekkep kullanarak elyazısıyla hazırlanmış posterler asılıydı.

Ne zaman *Yahud* kelimesi geçse, sınıfta çirkin ve tehlikeli bir hava esiyordu. Çaresizce kaskatı kesilip bilinmeyen bir gücün gelip beni almasını, tavanın Sharif Hanım'ın başına çökmesini ya da denizden korkunç bir yaratığın çıkıp sınıf kapımızı yerle bir etmesini dilemekten başka elimden bir şey gelmiyordu. Sıramdaki yerimden hiç oynamadan kendimi görünmez kılmaya çalışır, boşluğa bakarak düşüncelere dalardım.

Sharif Hanım sınıfta Nasser'in birleşmiş bir Pan-Arap ulusuna dair vizyonundan bahsederken ben kaçınılmaz olanı bekliyordum. O gün şiiri ezberden okuyacak ilk kişinin ben olacağımı önceden söylemişti ve giriş niteliğindeki bu cümlelerinin ardından masasına gideceğini, çantasının içinde gözlüklerini arayacağını, kitabını

açıp sanki düşünceleri biraz olsun dağılmış da hâlâ VK'nın devasa, yemyeşil kriket sahasının üzerinde asılı duruyormuş gibi pencereden dışarı baktıktan sonra bir anda adımı bağıracağını biliyordum. Artık her an tetikteydim. Sessizce defterimden çok ufak bir parça kâğıt koparıp üzerine Davud'un Yıldızı'nı çizdim. Bana iyi şans getirebilirdi. Yıldızla ne yapacağımı bilemediğimden ve öylece sıranın üzerinde ya da -sınıfın önünde sürekli denetlemeye tabi tutulan- ceplerimde bırakamayacağım için ağzıma attım, dilimle biraz dolaştırdıktan sonra damağıma, ne dilimin ne de dişlerimin değmeyeceği bir yere yapıştırdım, tıpkı Michel Cordahi'nin bana Kutsanmış Ekmek için anlattığı gibi.

İlk dizenin sözcüklerini bulmak için bir kez daha zihnimi taradım. Hâlâ oradaydılar, hepsi, saatler önce yatağa kondukları halde duran çocuklar gibi. Onları aklımdan neredeyse sevgi dolu bir şekilde geçirdim.

Sonra Sharif Hanım beni çağırdı. Yoğun bir adrenalin atağıyla birlikte insanı sersemleten buz gibi bir spazma kapıldım.

Sınıfın en önüne çıktım, boğazımı temizledim, bir daha temizledim. Şiiri olabildiğince hızlı okumaya çalışıp bu işi halledecektim. Başlığı söyledim, ardından başlığın bir nevi yeniden düzenlenmiş hali denebilecek ilk dizeyi söyledim ve tatmin olmuş bir şekilde zihnimde üçüncü dizeyi bulmaya çalışırken bir anda şiir ortadan kayboluverdi.

Ön sırada oturan oğlanların fısıldayıp durduğu bazı ifadeler tanıdık geliyordu, fakat bir türlü toparlayamıyordum. Üstelik, Sharif Hanım'ın da onların alaylarıyla fısıltılarını duyduğunu bildiğim için, gülerek anladığımı belirtsem mi yoksa hiçbir şey duymamış gibi yaparak öylece boşluğa mı baksam kestiremiyordum.

"Bu önemli bir şiir, kitaptaki en önemli şiir," dedi. "Neden çalışmadın?" Neden çalışmadığımı bilmiyordum. "Ben artık seninle

ne yapacağımı bilmiyorum," dedi kendi kendini sinirlendirmeye başlayarak. "Bilmiyorum, kesinlikle bilmiyorum -of, kız kardeşim!" Öfke içinde patladı, artık bana her an vurabilirdi. "Of, kız kardeşim!" diye bir kez daha bağırıp Arap dünyasının haritasını çizerken kullandığı renkli tebeşirleri fırlattı. "Gidip Badawi Hanım'ı görmemiz gerekecek."

Ancak Badawi Hanım'ın ofisine doğru yürümeye başladığımızda onun bu güneşli, serin günde kesinlikle sopasını ya da hatta belki de bastonunu kullanacağı aklıma geldi.

Ancak babamın işlediğim suçu öğrenip o akşam öfkeden deliye dönecek olması çok ama çok daha kötüydü. Bana bir kez daha şiiri ezberden okuyamayarak hükümet muhbirlerine ailemin evinde kimsenin Arapça eğitimini ciddiye almadığını göstermiş olduğumu söyleyecekti. Bu durum onları kesinkes mahvederdi.

Şaşırtıcı bir şekilde, sopa yemedim; bunun yerine, Badawi Hanım evi arayıp o gün için okuldan uzaklaştırıldığımı söyledi. Annem ve Madam Marie bir taksiye atlayıp yarım saate kalmadan beni almaya geldiler. Madam Marie'nin tercümesiyle annem Badawi Hanım'dan çok özür dileyip o günden itibaren her gün Arapça özel ders alacağıma dair söz verdi.

Kampüs dışına çıktığımızda bana neden şiiri çalışmadığımı sorunca hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım.

"Eve tramvayla dönüyoruz," dedi.

Victoria durağından ikinci-sınıf bir vagona binip doğruca üst kata çıktık ve döner merdivenin sonlandığı yerdeki ufacık açık alana üçümüz birden sığıştık. Doğma büyüme İskenderiyeli olan annem, tramvaya binmeden önce yolda yiyelim diye sıcak fıstık almayı atlamadı. Hava rüzgârlıydı ve parçalı gri bulutlar güneşli geçeceği kesin olan günün üzerinde dolaşıp duruyordu. Tünediğimiz yerden, sınıf arkadaşlarımın öğle yemeği için tam da o

esnada sıraya girmek üzere olduğunu tahmin ettiğim yemekhanenin üzerinde yükselen kule seçilebiliyordu. Yemekleri düşündüm, hep aynı ucuz, mide bulandırıcı, lapa pirinçle karışık et parçaları. Okuldan birisi, o güne değin okuduğum hiçbir Arapça şiire benzemeyen, kafiyeli kısa bir Arapça şiir yazmıştı, asla unutmayacağım:

Captain Toz,
akal al-lahma
wu sab al roz.

[Kaptan Martaval
eti sildi süpürdü
ve pilavı bıraktı.]

Aklımdan bu sözcükler geçerken neredeyse kahkaha atacaktım. Annem beni kendi kendime gülümserken görüp sebebini sorunca ona bu şiiri tekrarladım. O da Madam Tsotsou'nun yanında geçirdiği yatılılık günlerindeki kötü yemekleri hatırlıyordu ve öğretmenlerin ne kadar acımasız olabildiklerini bildiğini söyledi. Kaptan Toz'un haline güldü, korkulan pilavdan sakınmayı nasıl başardığını sordu. VK'da tabağımızdaki her şeyi bitirmek zorundaydık. "Yoksa?" diye sordu. "Sana çok sert vururlar." "Bakacağız," diyerek parmaklarını fıstık dolu kâğıt külaha daldırdı.

Tramvay titreyip gıcırdamaya başladı. Çok geçmeden Victoria'daki virajı alıp bir sonraki istasyona doğru hızlandı.

"Eve gitmeyeceğiz," dedi bir anda. "Şehir merkezine ineceğiz."

Bu bir mucizeydi. Şehrin bir ucundan diğerine gidecek ve en nihayetinde, öğleden sonra, Sharif Hanım ve Badawi Hanım ile birlikte Arap dünyasının birleşmesine dair atılan zafer nidalarını

unutacaktık. Ben durmadan Badawi Hanım babama neler anlatır acaba diye sorup durduğumdan, "Bu kadar endişelenmekten vazgeç!" dedi annem. Sağına dönüp Victoria'dan sonraki ilk durağın adını söyledi, yüzünde, sıkıntı verici haberler vermek üzere olduğunda babamı sinirlendiren o tasasız, canlı, kız çocuklarına yaraşır gülümseme vardı; babam bunun üzerine onu tanıdığı en sorumsuz, bencil iyimser olmakla suçlardı, çünkü suratını asıp endişe maskesini takmayı reddediyordu.

"Bu Laurens," diyerek platformu o saatte bomboş ve terk edilmiş olan bir sonraki durağı işaret etti. Ve ben daha ne olup bittiğini anlamadan, Victoria hattındaki tüm durakların isimlerini saydı; *imperiale*'de, güneş gözlükleri, arka fondaki denizden esen rüzgârla uçuşan renkli eşarbı ve koyu renk saçlarıyla sigara içerken beni okula dair endişelerimden uzaklaştırabilmek için elinden geleni yapmaya çalışan annemin görüntüsüyle birlikte sonsuza dek zihnime kazılı halde kalacak bir dizi Fransızca, Yunanca, Almanca, Arapça ve İngilizce isim. Bunları asla unutmayacağım: Sarwat, San Stefano, Zizinia, Mazloum, Glymenopoulo, Seba Pasha, Bulkley, Rouchdy, Moustafa Pasha, Sidi Gaber, Cleopatra, Sporting, Ibrahimieh, Camp de Cesar, Chatby, Mazarita, Ramleh.

Rouchdy'e yaklaşırken, devasa ağaçları ve bahçeleriyle sıra sıra eski villalar gördüm, bazılarının çeşmesi bile vardı. Tramvay dönüp sola doğru eğilirken, bir anda Montefeltro evini gördüğümü anladım. Orası da, tıpkı diğer pek çoğu gibi bir Arap devlet okuluna dönüştürülmüştü. Haki gömlekli kızlar yüksek sesle bağırarak bahçede koşuşturuyorlardı. Anneme Sinyor Ugo'dan bahsedince, onun Lycee Saint Marc'da tarih öğretmeni olduğunu söyledi.

"Sinemaya gideriz," dedi.

* * *

O yıl Ramazan'ın ardından, babam Arapça için bir özel öğretmen tutmaya karar verdi: Sheikh Abdel Naguib. Ona dair hatırlayabildiklerim olağanüstü derecede kötü kokan ayakları ve *Kur'an* okumalarım esnasında yaptığım telaffuz hatalarını düzeltirken bacağıma dokunan eli. *Kur'an* dışında başka bir şey öğretmiyordu ve her ders benden bir ya da iki bölüm veya sure ezberlememi istiyor, fakat ne anlama geldiklerini açıklama zahmetine girmiyordu. Ödev olarak da sureleri her gün defalarca kez yazmam gerekiyordu.

Okuldaki Arapça derslerine kıyasla hiçbir şey, Nisan güneşi defterimi okşayıp odamda sessiz, huzur verici bir ortam yaratarak duvarı, kitaplarımı, masamı, elimi ve *Kur'an* kopyamı sıcak yaz öğle vakitlerinin aydınlığı, ılık deniz havası ve yazlık dostluklarının habercisi huzurlu bir efsunla çevrelerken masamda saatlerce oturup aynı sureyi on, yirmi, otuz kez yazmak kadar rahatlatıcı olamazdı.

Odamdaki eski bir Matisse röprodüksiyonu sabah ışığıyla parlıyor ve sanatçının Nice'deki balkonunu çevreleyen korkulukların arasından yamayı andıran mavilikler –her zaman olduğu gibi deniz– seçiliyordu.

Abdou'nun mutfağından misket limonu, kavun ve geçkin salatalıkların kokusu geliyordu. Böyle günlerden birinde her şeyi toplayıp eşyaların üzerine çarşaflar serecekler ve biz de Mandara'daki yazlığa doğru yola çıkacaktık. "*Lazem bahr*," demişti Abdou, "sahile ihtiyacımız var." Ramazan insana hep yazı düşündürtüyordu.

Sessizce, titizlikle çalışmaya devam ettim, içim tıpkı masalarının başında oturup tek kelimesini dahi okuyup anlayamadan gün boyu metin kopyalayan Orta Çağ katiplerinin amaçsız huzuruyla doluydu.

Ancak Şeyh Abdel Naguib hiç hoşnut değildi. Aynı sureyi yazdığım otuz defasında da bir ayeti komple atlamıştım. "İyi de bu ayet olmayınca surenin hiçbir anlam ifade etmediğini fark edemedin mi?" diye sordu sesini yükselterek, bunun üzerine ben de usulca ve saygılı bir şekilde anlayamadığımı, çünkü beni tanıyan herkesin çok iyi bildiği gibi öncesinde hakkında bir açıklama yapılmadığı takdirde Arapça okuduğum hiçbir şeyi anlayamadığımı itiraf ettim.

Şeyh Abdel Naguib, Mandara'daki yaz tatilim için ev ödevimi iki katına çıkararak her bir sureyi altmış kez yazmamı istedi. Bu da ortalama bir saat kadar sürerdi, özellikle de her bir sure için gerekli satır sayısını önceden hesaplayıp ilk sözcüğü altmış kez yazıp hemen yanına ikinciyi altmış kez ve sonra üçüncüyü altmış kez diye yazdığım takdirde. Sureleri çoğaltmak için kullandığım yöntemin öğreticiliği konusunda çekinceleri olan Madam Marie ara ara odama gelip ilerlememi ve neredeyse endişeye kapıldığıma işaret eden halimi gözleyip, "Çok ama çok sıkı çalışıyorsun," derdi.

Saat üç civarı ortaya çıkıp Mandara'nın kızgın kumlarla kaplı yollarında çıplak ayak ilerleyerek tulum çalan Bedevi'nin uzaktan gelen uğultusunu duyabiliyordum. Ona herkes "zavallı şeytan," derdi, çünkü eski Britanya bando üniformasının yırtık pırtık kalıntılarını giymeye devam ediyordu. Onun hemen ardından dilenci-ve-babun gösterisi gelirdi. Ve ondan sonra da, çöpçü kadın, *al zabbalah* –ya da karma Fransızca'da *la zibaliere*– elinde içi günlerdir sıcakta kokuşmuş yiyeceklerle dolu bir

çuvalla gelip her akşamüzeri kapımızı çalarak bir bardak su ister, dışarıda neredeyse nefes nefese beklerken, "*Allah yisallimak, ya Abdou*, Allah seni korusun Abdou," derdi.

Çöpçü kadının ziyaretinden sonra sıra ekmek ve bisküvi satıcısı ve sonrasında da dondurmacıya gelirdi, onların ardındansa komşu çocukları evimizin yakınlarında gürültülü bir şekilde toplanıp tam olarak duyamadığım birtakım şeyler söylerlerdi, uyuşukluk halimi üzerimden atıp kulak kabarttığımda bunların, uçurtma savaşı yapmak üzere sahilin arkasında kalan kumluk araziye gitmek üzere olan arkadaşlarım olduğunu anlardım.

En iyi uçurtmalar Mandara'daki Yunanlarda vardı ve hep onlar kazanıyordu. Bunlar, *Paralus* ve *Salaminia* adlı devasa iki uçurtmayla her yaz gökleri fetheden yerel Yunan yetimhanesinde yaşayan oğlanlardı. Bizim uçurtmamız onlarınkine doğru uçarken *Paralus* ve *Salaminia* önce mücadeleye girmeyi reddeder gibi görünür, uyuşuk kobralar misali tıslayarak zarif, keskin bir dönüşle başlarını sallayarak uçurtmamızı geri püskürtmeye çalışırlardı. Ama uçurtmamız onlara yaklaştığında habersizce önce biri ve sonra diğeri pike yaparak art arda iki darbeyle onu yırtıp atar, çaresiz uçurtmamız bir süre yalpaladıktan sonra taş gibi kumların üzerine düşerek herkesin çil yavrusu gibi sağa sola kaçışmasına neden olurdu. Yaşça daha büyük iki Yunan tüm bu olup biteni uzaktan gözler, mücadele çetin bir hal almaya başladıkça talimatlar yağdırmaya başlarken *Paralus* ve *Salaminia* bu kez hiçbir kışkırtma olmadığı halde bir sonraki hedeflerine doğru alçalır, oğullarıysa bağırıp alkış tutardı.

Yazı çalışmalarım sırasında aklımda hep bizim o zavallı, isimsiz kurbanımızı gözüne kestirip gagayı andıran sivri çıkıntısıyla onu paramparça eden *Salaminia*'ya dair görüntüler olurdu. Sözcük üzerine sözcük yazıp dururken aklım başka şeylere kayardı.

Sonra, aniden, uzaktan Yunan yetimlerin muzafferane bağırışları duyulurdu. *Salaminia* bir kez daha kazanmıştı.

Oğlanlar kum tepelerinin üzerinde, sureleri kopyalama çalışmamı bitirmemi bekliyorlardı. Momo (Maurice-Shlomo) Carmona ağlıyordu. "Hile yaptılar," diye lanet okudu. İçlerinden biri düşkün İkarus'umuzun kalıntılarını tutuyordu: parça parça olmuş bambu kamışlar ve babamın fabrikasının ürünü yırtık beyaz keten bezi. Anne babalarımız bile bizim için üzülüyorlardı. "Çok fazla zaman harcıyorsunuz," dedi babam.

* * *

Bir sonraki yıl VK'da ilk yıla kıyasla hiçbir gelişme yoktu. İkinci aya geldiğimizde, sanat da dahil olmak üzere tüm derslerden kalacağım açık ve net bir hal aldı.

Bir sabah Madam Marie, babamın Gilbertson Hanım'ın çalışmalarıma dair son derece endişeli olduğunu ifade ettiği bir telefon aldığına dair beni uyardı. Baban benimle konuşmak istedi, dedi. Mösyö Politi yoğun aksanlı Yahudi-Arap Fransızca'sıyla yorulmak bilmeden birler-ve-ikiler sayıp dökerken oflayıp pufladığını duyabiliyordum. Annem her zamankinden erken uyanmıştı ve üzerinde yeşil bornozu vardı; duştan sonra hâlâ ıslak olan kuzguni siyah saçları alelacele geriye doğru taranmıştı. Kruvasanımı ufak parçalara bölüyordu ve kahvaltı esnasında bana karşı özel bir ihtimam gösteriyordu.

Abdou bana neredeyse kederli bir ifadeyle baktı. "*Shid haylak*," diye fısıldadı babam odaya girerken. "Cesaret."

"Ee?" diye sordu babam.

Hiçbir şey demedim. Sert bir azarlamaya evrilecek bir durum öncesinde dönen muğlak açılış konuşmalarından nefret

ediyordum. Annem kollarını kavuşturmuş, sanki azarlanacak olan kendisiymiş gibi aşağıya bakıyordu. Ona baktım, gülümsemesi ya da en azından bakışlarıma karşılık vermesi için neredeyse yalvaracaktım.

"Bizi yalnız bırak," dedi babam Madam Marie'ye. Madam Marie ayağa kalktıktan sonra, "Sen de," dedi anneme. Madam Marie annemin ona katılması için kapıda bekledi.

"Hayır, ben kalacağım," diye ısrar etti, Madam Marie'ye gitmesini işaret ederken öfkesini kontrol etmeye çalışıyordu.

"Hep ama hep burnunu sokuyorsun," diye başladı babam. "Bu onunla benim aramda, onunla benim."

"Ve ben de onun annesiyim. Ve şu boktan İngiliz hanım senin yerine *beni* arayabilirdi, senin yerine *beni*!"

"Konuşmaya kim aracı olacaktı peki? Abdou mu?" dedi babam alaycı bir ifadeyle. "Ve çocuğun önünde kadına boktan deme."

"Çocuğa ne söyleyeceksen söyle hadi. Uzattıkça onu daha çok üzdüğünü göremiyor musun?"

"O halde sana ne karar aldığımı söyleyeyim," dedi bana dönerek. "Bu konuyla ilgili Gilbertson Hanım'la konuştum bile," diye devam etti bu oldubitti durumunun altını çizerek, "ve onun evine taşınıp bir süre orada yatılı öğrenci olarak kalmanın mükemmel bir fikir olduğunu düşünüyor."

Bu hayatımda duyduğum en korkunç tehditti. O gün boyunca ve hatta o haftayla okul yılının geri kalanında başka bir şey düşünemedim. Bu olasılık kötü bir ruh gibi bana musallat oldu, nereye gitsem aklıma sızarak keyfimi kaçırdı.

"Üzgünüm ama bu delilik!" diye bağırdı annem.

"Deli sensin!"

"Ve sen de bir canavarsın."

Kahvaltı esnasında bir ara, babam kendini biraz olsun toparladıktan sonra, şefkatli ve hatta belli belirsiz bir özür dileme haliyle aklındaki planı açıkladı. Çalışma alışkanlıklarım, İngilizce bilgim, Arapça çalışmalarım, disiplinimle birlikte hal ve tavırlarım –her şey bozulmuştu. Dramatik bir değişime ihtiyaç vardı. İngiltere'de bir yatılı okula gitmem artık olanaksız olduğundan –Yahudilerin ne yurtdışına para göndermelerine ne de Mısır'ı bir kez terk ettikten sonra geri dönmelerine izin veriliyordu– ya özel bir öğretmen tutulacaktı ya da yerel bir yatılı okula gönderilecektim. İlkini zaten denemiştik. Yatılı okula gelince, babamın bu konuda şüpheleri vardı; bu tür yerlerin eğlence düşkünü şarlatanlar ve gece vakti yapılan yastık savaşlarının mekanı olduğunu düşünüyordu, kimsenin ders çalışmadığı yerler.

Ama belirli bir ücret karşılığında Gilbertson Hanım'ın yanında yaşayabilirdim. Ne de olsa o kadar da korkunç değildi. Bana benim yaşımdaki İngiliz erkek çocuklarının bildiği şeyleri öğretirdi. Beni Abdou'nun mutfağından ve annemin çalkantılı şefkatinden uzaklaştırabilirdi.

Gilbertson Hanım'ın evini hayal ettiğimde aklıma yalnızca ufak, karanlık bir yatak odası, bir çift çizgili pijama, banyoda onunkinin yanında duran diş fırçam ve insanın tek başına kitap okumak, tek başına yemek yemek ya da yaşlı Britanya'nın abus ihtiyatının gözetiminde akşamları uzun, kahverengi bir masada tek başına oturmaktan başka bir şey yapılmayan eski, kahverengi möbleli eski, kahverengi bir apartman dairesi geliyordu. Gilbertson Hanım bir hapishane memuresi ve ahlak bekçisi edasıyla gizli dünyama izinsizce dalacak ve hayallerimi, en gizli ve en utanç verici düşüncelerimi gözetleyecekti. Annem endişelenmememi, bunun olmasına asla izin vermeyeceğini söyledi. Fakat büyükannem projeyi destekledi. Elsa Teyze, "Neden

olmasın?" diye düşündü. Madam Salama kıs kıs gülüp benim yaşımdaki bir erkek çocuğunun ahlakı bozuk bir kız kurusuyla yalnız kalmasından kötülük gelmeyeceğini söyledi. Sevgilisi Abdel Hamid bunun tam ters bir etki yapabileceğini düşündüğünü belirtirken Madam Nicole ebeveynlerin çocuklar için yaptıkları her şeyin sonunda her daim hatalı olduğunu söyledi. Üstelik, diye ekledi, ebeveynlerin çocuklar üzerinde son derece zararlı etkileri vardı, yani zaten aralarında böylesi bir mücadele varken neden birbirlerinden ayrılmasınlardı?

Sonra babam stresli anlarda hep yaptığı şeyi yaptı: savsakladı. Bu düşünce hiçbir zaman tam olarak rafa kaldırılmadı; sadece beklemeye alındı ve tıpkı Dreyfus gibi, ben de asla resmi olarak temize çıkarılmadım. Babamın kendi projesinin hikmetini sorguladığı ve neredeyse tamamen vazgeçtiği aleni bir hal aldığında dahi hâlâ üzerinde düşünüldüğüne inandığı için kimse, gayri resmî bir şekilde hasıraltı edilen bu konuyu ona hatırlatmak istemedi. Belki de sonunda babam bu düşüncenin kendisinden sıkıldı.

* * *

Bir sonraki en iyi çözüm, yeni özel öğretmenim Mösyö al-Malek'ti. Arap asıllı bir Yahudi olan Mösyö al-Malek İngilizce, Fransızca ve Arapça'yı akıcı bir biçimde konuşuyordu ve Ecole de la Communaute Israelite'in müdürüydü. Hafta içi her gün akşamüzeri saat beşte kapımızı çalar, Arapça'yı Abdou'dan bile daha iyi bildiği halde Abdou dahil herkesi İngilizce olarak selamladıktan sonra benden ona odama kadar eşlik etmemi rica ederdi. Odama girince çantamı açar, haylazlık yapıp yapmadığımı ya da bir tür kandırmacaya başvurup başvurmadığımı görmek adına içini karıştırır, mutlaka bir şeyler bulup beni azarlar ve ardından Arapça

ve aritmetik ödevlerime geçerdi. Her ders bir ara, "Babana söylemeyeceğim," dedikten sonra, "fakat bu saatler neredeyse çöpe gidiyor. Kendini vermiyorsun," diye ekler ve kitabını kapatıp kendini vermenin ne anlama geldiğini anlatabilmek için iki oğlunun hayatından örnekler verirdi.

Ders sırasında zaman zaman oturma odasının çay ve içecek için gelmiş misafirlerle dolu olduğunu işaret eden neşeli birtakım sesler duyardım. Hiçbir şey kapı zilinin boğuk sesini takiben Abdou'nun kapıyı açıp Bay ve Bayan bilmemkimi görüp önceden prova etmiş gibi attığı şaşkın çığlıklar ve sonrasında oturma odasına uzanan ahşap zeminden yükselen ayak sesleri kadar rahatlatıcı olamazdı.

Bir akşam, Mösyö al-Malek ayrılmadan önce antrede normalden biraz daha fazla oyalanınca annemle karşılaştı ve o da istekten ziyade kibarlıktan kendisini misafirleriyle birlikte çay içmeye davet etti. Önce kabul etmediyse de, bir kez daha ısrar edilince razı geldi ve az önce giydiği paltosunu çıkardıktan sonra Aziza'ya şapkasını uzattı ve sanki yenice soğuktan gelmiş gibi ellerini birbirine sürterek oturma odasının girişinde durdu. Orada, kendisini annemden bile az seven fakat herkesin son derece bilgili bir öğretmen olduğunu söylediği bir adama karşı büyük bir saygı besleyen babam tarafından karşılandı.

Babam bardağına scotch doldurup içine büyükçe bir buz attıktan sonra sek mi yoksa Vichy suyuyla mı içmek istediğini sordu. "Vichy, Vichy," dedi Mösyö al-Malek sanki sürekli Vichy suyuyla scotch içiyormuş gibi. Bir yudum alıp mükemmel olduğunu söyledi. "Johnnie Walker, doğal olarak!" diye ekledi. "Bu adama katlanamıyorum," diye fısıldadı Flora Teyze, o gece misafirlerin arasında o da vardı ve sesi dışarıdan yükselen trafiğin gürültüsüyle tamamen bastırılıyordu. Annem o akşam balkon

pencerelerini açık bırakmıştı ve Smouha tarlalarıyla misafirlerden birinin getirdiği yaseminin kokusu içilen sigaraların çiğ kokusuna karışarak oturma odasına zengin bir hava katıyordu.

Aniden kapı çaldı. Abdou'nun ana girişe açılan mutfak kapısını kapadığı duyuldu ve memnuniyetini ifade etmesine fırsat bulamadan, gök gürültüsü gibi bir ses duyuldu, en nihayetinde Abdou elinde bir beyefendinin geniş kenarlı şapkasıyla oturma odasının kapısında beliriverdi. Hemen arkasında beyefendinin kendisi ve eşi vardı. "Ama bu Ughetto!" diye bağırdı büyükannem.

"Ve işte Ugo," diyerek, "Yol açın" diye bağıran geniş adımlarla oturma odasına dalıverdi. "Sana, sana ve sana. Daha fazla getiremedim," dedi ülke dışına yaptığı son seyahatte aldığı hediyeleri dağıtırken. Oradakilerin –Mösyö al-Malek, büyükannem, Madam Marie ve Abdou da dahil olmak üzere– anında tükettiği on tane çok kıymetli Tobler çikolata getirmişti. Sinyor Ugo aynı zamanda anneme kocaman bir şişe Crepe de Chine, bana *Plutarkos'un Hayatları* adlı bir çocuk kitabı, babam içinse Larousse sözlüğünün son cildini getirmişti –tüm bunlar artık Mısır'da satın alınması mümkün olmayan şeylerdi. Son Larousse cildimiz altı yıl öncesine aitti.

"Ugo, sen bir meleksin," dedi büyükannem paketi açıp ona Fransa'dan getirdiği el blenderine bakarken. "Bu bir mucize." Herkes oturup minik sarmal bıçaklı bu küçük cihaza hayran hayran baktı. Daha önce hiç böyle bir şey görmemişlerdi. "Nasıl çalışıyor?" diye sordu Madam Salama. "Hemen göstereceğim," dedi Sinyor Ugo'nun eşi. Neredeyse oturma odasındaki herkes birlikte mutfağa geçip büyükannemin bir dakikada mayonez hazırlamasını izledi. Mutfaktan bir cızırtı duyuldu ve altmış saniye sonra büyükannem peşinde kabına sığmayan bir dizi hanımefendiyle birlikte muzafferane bir şekilde mutfaktan çıktığında,

elindeki sarımsı macun dolu cam kâseyi tıpkı Özgürlük Anıtı'nın heykeli gibi havaya kaldırmıştı. Herkes tatmak istedi.

Yeniden oturma odasına geçerlerken, Sinyor Ugo büyükanneme İtalyanca seslendi. "Yanıma otur, seni yaşlı cadı," dedi, "yeniden genç hissetmeni istiyorum." Herkes gülmeye başladı, o akşam çok sessiz olan büyükannem bile, çünkü o gün akşamüzeri alt katta Abdou'nun ona asansöre binmesi için yardım etmesini beklerken Madam Sarpi ona kazara çarpıp mermer zemine düşürmüş, bu da yetmezmiş gibi bir de üzerine düşmüştü. "Ugo, sessiz ol, bacaklarım beni öldürüyor."

"Kestir gitsin tatlım, kestir gitsin!" Bunun üzerine, haremağası kılığına girip hareme gizlice girmeye çalışırken, "Kestir gitsin, amigo, kestir gitsin," diyen zengin bir şapşala dair bir fıkra anlattı.

Bu fıkrayı anlatmamasını rica eden karısını dinlemeyip keyiflenerek anlattı, özellikle de sıra vurucu kısmına geldiğinde. "Ugo, tiksinçsin," dedi karısı omzuna vurarak. "Sana yangınım sevgilim," diye yanıtladı, "*Ardo, ardo*," diye ekledi onu ısırmaya hazırlanırken.

"Ugo, her gittiğin yerde neşe saçıyorsun," dedi büyükannem. "Şimdi bize ne yapmamız gerektiğini söyle. Şu oğlan bizi çok endişelendiriyor. Arapça öğretmenleri onu sürekli dövüyor ve şimdi okulla ilgili hiçbir şey yapmak istemiyor."

Duymazlıktan gelip Flora Teyze'yle konuşmaya devam ettim.

Annem sessizdi. Madam Salama'nın sevgilisi Abdel Hamid anında lafa girip disiplinin çocuklar için en önemli şey olduğunu söyledi. "Herkes çocukların duygularını abartıyor –ama ebeveynler, onların da duyguları var," diye ekledi. "Hem öğretmenler durup dururken kimseyi dövmez, anlarsınız ya."

"Hiç ders çalışmıyor," diye araya girdi Madam Marie.

"Olay o değil, bunun sebebini anlamalıyız," diye müdahale etti Mösyö al-Malek, o ana dek yorum yapma riskini almayıp durumu dışarıdan gözlemlemeyi tercih etmişti. Ressam Mösyö Phares hafifçe kıvırdığı işaret parmağını burnunun yanına kaldırıp papağanların burunlarını taklit edecek şekilde tekrar tekrar kıvırarak kanca burnumla dalga geçti. "Hayır, olay o da değil," diye ekledi Mösyö al-Malek, bir yandan da Abdel Hamid'e kek dolu bir tabak uzatıyordu. Aslında diyabet olan Abdel Hamid keklerden gözlerini alamadıysa da tabağı Madam Nicole'e uzattı. "Sorun şu ki, biz asla çocuğun zihninin içine girmeyi denemiyoruz," diye ısrar etti Mösyö al-Malek. "Bunun için sabır gerek. Biraz da psikoloji."

"Sabır ve psikoloji çok güzel sözcükler, ama biraz abartıldı artık, bu evde Arap kültürüne dair ne varsa küçümsendiğini gördüklerinde *onların*" -babam hükümet muhbirlerini kastediyordu- "ne düşüneceğine dair hiçbir şey dememek. Onlar bu evde olup biten ne varsa zaten biliyorlar," diye devam etti, "biz de değişiklik yapıp biraz daha göze batmamaya ve diğer herkes gibi olmaya çalışamaz mıyız?"

"Endişelenmen gereken son insanlar *onlar*," dedi Flora Teyze babama dönerek. "Düşünmen gereken *o*. Ona vurmamalılar."

Babam başını aşağı yukarı salladı. Bu uygulamayı barbarca bulduğunu söyledi.

"Senin yerinde olsam, Henri," dedi Mösyö Phares, "kimsenin oğluma vurmasına izin vermezdim."

Babam eğer bana yaptıkları şeye vurmak diyorsak, o zaman kendisi küçükken Cizvitler'in ona karşı davranışlarına ne demeliyiz, diye sordu.

"Size neyle vuruyorlar?" diye sordu Abdel Hamid.

"Cetvelle," dedim.

"Cetvel! Hayret bir şey, cetvel mi!" diye kıkırdadı Abdel Hamid. "Benim zamanımda bambu kamış ve kırbaç kullanırlardı. Bambu kamışı hatırlıyor musun?" dedi neredeyse nostaljik bir ifadeyle babama dönerek. "Aynı zamanda Mösyö de Pontchartrain'in bastonu ile Pere Antoun'un *khartom*'u vardı -basbayağı bahçe hortumu. Bunu asla unutamazsın!"

Flora Teyze dayakla tehdit edilen çocukların öğrenmeyi o an kestikleri konusunda ısrar etti. Babam buna emin olmadığını, fakat nihai kararı profesyonel pedagoglara bırakmayı tercih edeceğini söyledi. Büyükannem Arap pedagog ifadesinin kendi içinde çelişkili olduğunu söyledi. Madam Nicole küçük çocuklara her vurduklarında *jouissaient*[57] ile dolduklarını söyledi.

Yine de, Madam Salama, Mösyö Phares ve Madam Sarpi VK'da devam edip kendimi derslere vermek için özel bir çaba sarf etmem gerektiği inancını savundular. Mösyö al-Malek hemfikirdi, fakat Hıristiyan din sınıfından alınıp İslam sınıfına verilmem gerektiğini tavsiye etti. Ne Hıristiyan ne de Müslüman olduğum için hangi dinin dersine girdiğim ne fark ederdi. En azından İslam sınıfında haftada beş saat daha Arapça duyacaktım ve en-iyi yazılı Arapça'yı sesli olarak duymanın çok faydası olabilirdi.

"Harika bir fikir olabilir," diye düşüncelere daldı babam.

Tereddütlerim vardı. *Kur'an* dersi almak istemiyordum, Müslümanlarla dolu bir sınıftaki tek Avrupalı olmak da; ders sırasında dini bütün Arapların yaptığı gibi ayakkabılarımı çıkarmak zorunda olmak da istemiyordum.

Bu esnada, büyükannem ve Montefeltro karşıt görüşler üzerinde tartışıyorlardı. Sinyor Ugo babama İtalyan olduğumuz için İskenderiye'deki Don Bosco İtalyan Okulu'na gitmemin mantıklı olacağını hatırlattı. Tüm İtalyanlar er ya da geç Mısır'ı terk edip

[57] Fr. Zevk. (ç.n.)

İtalya'ya yerleşmek zorunda kalacaktı –o halde neden İtalya'da konuşulan dili öğrenmiyordum ki? Büyükannem farklı düşünüyordu. Belki de haftada iki kez özel derse gelecek bir İtalyanca hocası tutmalıydık.

"Bu da harika bir fikir," dedi babam.

Tam bu esnada Mösyö al-Malek sanki bulmacayı çözen parçayı bulmuş gibi tartışmaya katıldı. "Mısır'da ne kadar kalmayı planlıyorsunuz?" diye sordu babama.

"Kalmama izin verdikleri müddetçe. Bu nasıl soru!" diye yanıtladı babam.

"O halde çocuğun Arapça öğrenmesi gerekiyor. Bu kadar basit!"

Fakat annem buna katılmadı. "Er ya da geç gitmemiz gerekecek. Ve gittiğimizde, Arapça'ya vakfedilmiş bunca sene boşa gitmiş olacak. Bunu göremiyor musunuz? Bırakın Arapça'dan kalsın –bırakın her yıl kalsın– ama bu esnada Yahudilerden nefret etmeyi öğreten iğrenç şiirlere bunca vakit ayırmak yerine bırakın işe yarar bir şeyler öğrensin."

Sinyor Ugo düşünceli görünüyordu. Babama daha sadece birkaç ay önce –belediye binası olan– Muhafza'da Dr. Katz'la karşılaşmasını anlatmaya başladı. Herkes bu ünlü doktorun ajanlık suçlamasıyla hapse atıldığını gazetelerden okumuştu; derslerde adı günde en az bir kez geçerdi. "Durum '58'de olduğundan daha kötü. Artık herkesi tutuklayabilirler. Uyduruk suçlarla sizi hapse atıverirler. Terzimdeyken beni alıp Muhafza'ya götürdüler, çırılçıplak soydular ve ben daha ne olup bittiğini anlamadan ağzından salyalar akan dev gibi bir Doberman'ın işte şu şeyimin önüne getirip beni sorgulamaya başladılar. Tasmasına asılıp yalan söylediğimde anlayabilir diyerek beni tehdit ettiler. Dehşete kapıldım. Durumlar çok kötü," dedi, konuştukça suratı daha da asılıyordu.

"Katz'a işkence ettiler," dedi karısı. "Ugo şanslıydı."

"İyi de senin de Yahudi olduğunu bilmiyorlar mıydı?" diye sordu babam.

"Ama –iyi de bilmiyor musunuz yani?" diye sordu Senyora de Montefeltro.

"Neyi bilmiyor muyuz?" diye sordu babam.

"Bilmiyorlar!" dedi kocasına dönerek. "Onlara anlatmalısın Ugo."

"Önemli bir şey değil. Geçen ay vaftiz edildik. Sözde önlem amaçlı bir şey, sonunda herhangi bir fark yaratmayacak, ama bu dostum Peder Papanastasio'nun fikriydi ve ısrar etti."

"Hangi dine geçtiniz peki?"

Peder Papanastasiou Yunan Ortodoks, o yüzden biz de Yunan Ortodoksluğuna geçtik. Ne yapacağım ki, farklı Hıristiyanlıklar arasında seçim mi yapacağım?"

Ağızlarımız açık kalmış olsa gerekti.

"Hadi ama, siz Sefaradlar da buna pek yabancı sayılmazsınız, o yüzden bu kadar şaşırmış gibi bakmayın."

"Olay şaşırmam değil, senin Yunancan çok kötü," dedi büyükannem. "En azından daha makul bir din seçebilirdin."

"Hadi ama! Bu konu yeterince başımı ağrıttı zaten. Tavsiye isterseniz, Peder Papanastasiou'yla yüz yüze konuşmanız için bir görüşme ayarlayabilirim. Buradaki herkesi Hıristiyan yapar –seni, Mösyö Abdel Hamid'i, Henri'yi, aşçı Abdou'yu."

Madam Nicole gülmeden edemedi. Hemen yanında oturan babam ona doğru eğilip gülümseyerek bir şeyler fısıldadı. Madam Nicole kahkahasını bastırmaya çabaladı.

Daha büyük ve cafcaflı görünmek için annesinin daracık kıyafetlerinden giymiş olan ve annesinin yanında neredeyse hiç ses çıkarmadan oturan Mimi aniden ayağa kalktı, yüzüne bir mendil

bastırıp apar topar odadan çıkıp mutfakta hıçkırarak ağlamaya başladı. Annesi de ayağa kalkıp onun peşinden koştu.

"Ne oldu? Sorunu ne?" diye sordu büyükannem.

"*Mimi e una civetta*," diye şarkı söylemeye başladı Sinyor Ugo –"Mimi cilveli."

"Ağlıyor. Sorun bu işte," diye çıkıştı Madam Salama'nın yakın arkadaşı olan Madam Sarpi.

"İyi de neden?" diye sordu Abdel Hamid.

"Çünkü ağlıyor," diye yanıtladı Madam Salama, Abdel Hamid'in sorusunu duymuş ve oturma odasına geri gelmişti. "Mimi eve gitti," dedi mutfak kapısını işaret ederek. Bir anlık sessizlik oldu. "Beni ofisten arıyor, biliyor musunuz," dedi babam. "Biliyorum," dedi annem, "ona karşı biraz sabırlı ol, tek isteğim bu. Geçecek."

Annem, Madam Salama'ya döndü. "Mimi'nin sorunu ne?" diye sordu.

"Her zamanki işte," diye yanıtladı komşusu.

"Hâlâ mı?"

Madam Salama başıyla onayladı.

Kapı bir kez daha çaldı ve Abdou bu kez kapıda Kassem ve Hassan'ın olduğunu haber verdi. Üzerlerinde her zamanki iş tulumları değil de külrengi şık kıyafetler vardı. Bariz bir şekilde sıkıntılı görünüyorlardı.

Daha genç olan Kassem'in elinde, kırmızı kurdeleyle bağlanmış şeffaf bir plastik kutu vardı. Annemin oturma odasından çıktığını görünce ona doğru yürüdü, selamladı ve kutuyu uzattı. "İkimiz adına." Birkaç adım geride kalan Hassan da ona gülümsüyordu. Onların düşüncesine göre bu son derece Avrupai bir hediyeydi ve annem daha sonra bunun için epey para harcamış olmaları gerektiğini söyledi.

Annem kutuyu açıp içinden ışıltılı ipekten yapılma gümüş bir gül çıkarınca çok sevindi. Onlara teşekkür etti ve görmeleri için hemen oracıkta elbisesine tutturdu. Abdou ziyaretçiler için kapakları açılmış halde iki şişe Coca-Cola getirdi. Kışlalarla ilgili son haberler üzerine konuştular. Abdou'nun oğlu ve Hassan'ın erkek kardeşi aynı bölükteydiler.

Babam iki tamirciyi selamladı ve onları oturma odasına davet etti. Şişeler ellerinde çekinerek odaya girdiler ve nereye oturmaları gerektiğini kestiremedikleri için doğruca balkonun yanındaki boş divana gidip yan yana oturdular. Babamın yüreklendirmesiyle Kassem elindeki şişeyi Hassan'a verip üzerinde tuhaf bir motor modeli çizili bir aydınger rulosunu açmaya başladı. Babam kâğıdı ışığa kaldırıp dikkatlice inceledikten sonra bu kez hoşuna gittiğini söyledi.

"Karşınızdaki beyefendilerin ne yaptığını asla tahmin edemezsiniz," dedi odadakilere. "Batık bir İkinci Dünya Savaşı yük gemisinin kazanını alıp güçlendirdikten sonra fabrikama kurdular."

"Neden, fabrikan dalgalara mı kapıldı?" diye şaka yaptı Sinyor Ugo, bunun aslında tartışmalı bir şaka olduğunun farkındaydı, çünkü Mısır hükümetinin o yıl içerisinde daha fazla sayıda iş yeri ve fabrikayı millileştirmeyi planladığını artık herkes biliyordu.

İki Mısırlı tek kelime Fransızca konuşamadıkları halde babamın onlara övgü dolu bir şeyler söylediğini anladılar. Ardından babam onlara bir içki ikram etti. Başlangıçta tereddüt edip Coca-Cola şişelerini işaret ettilerse de en sonunda kabul ettiler. Kassem, Madam Salama'nın uzattığı sigarayı alıp Mısır usulü küçük parmağıyla yüzük parmağı arasında tuttu. Her ikisinin de hayranlık duyduğu meşhur Mısırlı şarkıcı Kalthum'dan bahsediyorlardı. Madam Salama, Hassan'a da sigara ikram etti, fakat Hassan onu, kendisine sunulan bir yemeği yemek istemediği için

değil de yabancıların önünde yemekten utanacağı için reddeden insanların ifadesiyle geri çevirdi. "Özür dilerim, ama kalamam," dedi Kassem ardından. Kassem cümlesini bitirir bitirmez Hassan neyin ima edildiğini anlayıp ayaklandı. "Karım beni bekliyor," diye açıkladı daha yaşlı tamirci. "Karılar!" diye Arapça dalga geçti Madam Salama. "Ama karılar olmasa siz erkeklerin hali ne olurdu?" Babam onları girişe kadar geçirdi. "Bak şuraya yazıyorum, günün birinde zengin olacaksın." "Allah size kulak versin!" diye yanıtladı Kassem.

Ancak o esnada Kassem'in kim olduğunu anladım. Latifa'nın oğluydu.

Kısa bir süre sonra, Madam Nicole bir anda gitmesi gerektiğini hatırladı. "Şimdiden mi?" diye sordu büyükannem. "Ne yazık ki, evet." "İyi de bu saatte nereye?" diye sordu Madam Salama. "Terzime." "Anlıyorum. Terziniz," diye yankıladı üst kat komşusu. "Terzim," diyerek gülümsedi Madam Nicole, sesinde belli belirsiz bir iç çekiş vardı, sanki hepimizin tek başımıza üstlenmemiz gereken yükler vardı ve onunki de tutkuydu. "Ah, Madam Nicole –" dedi büyükannem. "*Bonsoir tous*," dedi Madam Nicole kısaca ve çay sehpasının üzerinden anahtarlarıyla sigara tablasını aldı. Madam Nicole odadan çıktıktan sonra, "Haklı, zavallı kadın," diye ekledi büyükannem. "Onun kadar güzel biri, onunki gibi bir kocayla –"

Büyükannem bir defasında Madam Nicole'ün kocasının yumruklarından kaçmaya çalışırken, "*Arrete, arrete, salaud*," diye bağırdığını duymuştu, kocasıysa, "*Bint al-sharmuta*, seni orospunun kızı," diye bağırıyor ve her ikisi de metal merdivenin üzerinde tıpkı tava döven tencere gibi birbirlerine giriyorlardı. "Ama o da adama vuruyor, endişelenme," diye devam etti büyükannem.

Babam, Madam Nicole'ü kapıya kadar geçirdi. Sonra, kadın dışarı çıkar çıkmaz bir müşterisiyle buluşmak üzere ayrılması gerekeceğini söyledi.

"Gecenin bu saatinde mi?" diye sordu annem.

"Hemen dönerim."

"Ve beni güçbela anladığım bunca insanla yalnız mı bırakacaksın? Yarına kadar bekleyemez mi?"

"Bekleyemez." Ağır bir sessizlik daha.

"Bak, tartışacak zamanım yok ama istersen sen de benimle gel ve gör."

Yenilgiyi kabul eden annem evde kalacağını söyledi.

"Nereye gidiyor?" diye sordu Sinyor Ugo, babamın yağmurluğunu giydiğini görür görmez.

"Bilmiyorum," dedi annem. Madam Salama'nın sabır ve metanetle ilgili bir şeyler söylediğini duydum. Annem bu şekilde yaşamaya devam etmektense kendisini pencereden aşağı atmayı tercih edeceğini söyledi.

Annem ne zaman kendisini pencereden aşağıya atmakla tehdit etse, pencerelere yaklaştığında gözümü ondan ayırmamaya dikkat ederdim. Geceleri yatağımda bir kulağım dışarıda olur, evin içindeki hareketlerini dinlemeye çalışırdım. Bazen yataktan kalkar, koridoru parmak ucunda geçer ve perdenin arkasından onu divanın üzerinde kitap okurken ya da Smouha'nın puslu tarlalarına bakan verandada tek başına kahve içerken ya da bir satıcının –bir kuyumcu ya da akşamüstleri mallarını sergilemek üzere eve gelen antikacılardan biri– yanında otururken izlerdim. Bazen, gece vakti yataktan çıktığımda onu oturma odasında tek başına gizli gizli bir yeri ararken, bir elinde ahizeyi tutarken hiç ses çıkarmadan diğer eliyle mikrofonu tutarken yakalardım. Babama ulaşmaya çalıştığını biliyordum. Ama sonra, bazen, hiçbir

şey duymazdım –ve o zaman ya kendini oturma odası balkonundan aşağıya bıraktığını ya da servis girişinden hemen yanımızda oturan Madam Salama'ya gittiğini düşünürdüm. O gece evimizin tüm pencereleri sıkı sıkıya kapalıydı. Annem deri ayracını titiz bir şekilde okuduğu romanın sayfaları arasına sıkıştırıp Madam Salama'dan gece geç vakit döneceği için kilerdekiler hariç tüm ışıkları kapatmıştı. Yatak odası ışığı her zamanki gibi açıktı –hükümet ajanları herkes evde sansın diye.

* * *

Aylar sonra Sinyor Ugo'nun önerisini kabul edip bir cuma sabahı erkenden babamla birlikte giyinip onu Rue Djabarti'deki pansiyonundan almak üzere yola çıktık. Geç kalmıştı, o yüzden arabadan inip aşağıdaki boş kaldırımlarda bekledik. İskenderiye'de tüm dükkânların hâlâ kapalı olduğu ve kentin sabırla, neredeyse miskin miskin sabah ezanını beklediği sessiz bahar sabahlarından biriydi. Havada, Mısır'a özgü bakladan yapılan *ful* adlı kahvaltılık mezenin kokusu vardı. İkimiz de acıkmıştık. Sinyor Ugo bizi genellikle fakirlerin yediği bu yemeği yerken yakalasa muhtemelen öfkelenirdi. "Ve hep bulamaç gibi," dedi babam bu düşüncemizden vazgeçmeye karar verince. Pansiyonun aralık kapısından bir başka koku daha geliyordu: kahveyle karışık *loucoumades*, balda bekletilen kızarmış hamur. "Yolda bir şeyler yememiz gerekecek," dedi babam.

Sinyor Ugo, sanki yalnızca onda varmış gibi görünen parlak ipek kravatlarından birini takmıştı; babam daha sonra bu tür kravatları yalnızca belli bir yaşa gelmiş zengin erkeklerin taktığını söyledi. Üzerinde aynı zamanda bir Borsalino şapkası, jilet gibi ütülenmiş bir tüvit ceket ve ışıl ışıl, altın tokalı ayakkabılar vardı.

"Aha, geldiniz bile demek," dedi selamlama niyetine. "Paulette gelemiyor. Bu tür havalarda hep başı ağrıyor. Tipik İskenderiyeli: güneşe bayılıyor, ama gölgedeyken."

"Corniche'in ilerisinde, Mandara'dan çok uzak değil," dedi Sinyor Ugo ön koltuğa oturup bir paket Elmas çıkarırken. Sigarasını hafifçe beyaz paketin arkasına vurdu, orada her zamanki gibi koyu mavi mürekkeple bir şeyler karalanmıştı.

O bulutsuz Cuma sabahı saat sekizde Corniche'de trafik yoktu ve Mandara yolunda tanıdık mekanlardan geçtik, Sinyor Ugo'nun tarafındaki açık pencereden serin bir rüzgâr geliyordu. Mandara'dan önceki en büyük sahil olan Sidi Bishr'i geçtik, etrafta henüz yaz günlerine dair hiçbir canlılık yoktu. Sahiller bomboştu, yol kenarındaki ilan panolarında geçen yılın posterleri asılıydı ve sahil şeridi boyunca uzanan boyasız kabinlerin etrafına sezon esnasında sıra sıra dizilen küçük yazlık dükkân ve tezgahların hiçbiri görünürde yoktu. Restoranlar geçen yılın *hassiralarını* –kaldırıma masalar atıldığında müşterileri ve denize girmeye gelenleri güneşten koruyan bambu dam örtüleri– hâlâ kaldırmamışlardı. *Hassiraların* bazıları küflenip yere düşmüş, yolun ortasında öylece duruyorlardı; bazılarıysa uçları kaldırımı süpürüp yaz biterken rüzgâra kapılmış uçurtmalar gibi sallanıyorlardı.

Mandara'ya yaklaşırken, asfaltsız yol çamur ve sert kum karışımı bir hal aldı. Yakın zamanda bir *hamsin*[58] her yerde kum öbekleri bırakmıştı. Hatta al-Nunu'nun Coca-Cola kulübesi bile neredeyse tamamen gömülmüş ve kum, yazlık evinin dört duvarını meydana getiren oluklu teneke levhaların arasını doldurmuştu. Onunkine yakın bir başka kulübeyse kumun ağırlığı altında göçmüştü.

[58] Kuzey Afrika'da ve Arap Yarımadası'nda esen kuru, sıcak ve kum taneleri içeren rüzgâr. (ç.n.)

Sinyor Ugo babama sağa dönmesini söyledikten hemen sonra çok dik bir yokuşa doğru tekrar sağa dönmesini istedi. Hızmalı iki kızıyla birlikte türbanlı bir Bedevi küçük bir kulübeden çıkıp arabamızın kumlu yol boyunca ilerleyişini seyretti. "Manastırı yolun öte tarafında görebilirsiniz." Hemen önümüzde, çevresi sivri uçlu çubuk ve dikenli tellerle kaplanmış duvarlarla çevrili epey büyük ve oldukça bakımsız bir villa vardı. Arabayla yaklaşırken bir başka Bedevi büyük giriş kapısını açınca babam arabayı bakımlı tarlalar ve çiçek tarhlarıyla çevrili iyi korunmuş bir çardağa uzanan çakıllı yokuş boyunca sürmeye devam etti. En sonunda eski, harap bir şapelin önünde durduk. Arabadan iner inmez ne olduğu çok belli bir koku aldık: çölün ortasındaydık, ama bu tepelik araziden Mandara ve Montaza'nın koyu-lacivert derinliklere doğru uzanan tanıdık sahilleriyle kıyı şeridini bezeyen kısa, beyaz dalga çizgilerini görebiliyorduk.

Sinyor Ugo'nun arabadan indiğini gören uzun boylu, sakallı bir adam, "*Vre pezevenk!*" diye bağırdı –"Seni pezevenk!" Çiçek dolu bir parsel arazi üzerinde çalışan bahçıvanın başında duruyordu. Elinde bahçe makası, yüzündeyse kocaman bir gülümsemeyle parmaklarındaki kiri bir bez parçasıyla sile sile bize doğru yürümeye başladı. "*Pezevenk kai essi!*" Sinyor Ugo yarı-Türkçe yarı-Yunanca karşılık verdi –"Kulampacı sensin!" Sakallı Yunan elindeki bahçe makasını Sinyor Ugo'nun kasıklarına yaklaştırıp kesiyormuş gibi yaptıktan sonra içtenlikle el sıkıştılar. Sonra, babamla bana dönüp, "Ne o, yeni *conversolar* mı?" dedi alaycı bir ifadeyle ve Sinyor Ugo daha bizi tanıştıramadan o geniş gülümsemesiyle selam vermiş oldu. "Benim akrabalardan *conversolar*, anlarsın ya," diye ekledi. "Anlıyorum, anlıyorum," dedi Peder Papanastasiou. "Pazar günleri Komünyon, ama Cumaları *Shema*. Diğer bir deyişle, *alborayco*, melez. *Pezevenk*," dedi Yunan

rahip. "Kesinlikle!" diye kıkırdadı Sinyor Ugo. "Siz Yahudilerde durumlar hep karışıktır," diye devam etti Yunan. "Hadi, içeri gelin de biraz limonata için." Sonra babama dönüp dostluklarının çok eskiye, "savaştan öncesine" dayandığını söyledi. Hangi savaşı kast ettiğini sormadım. *Alborayco* ifadesinin Muhammed'in ne at, ne katır, ne erkek, ne dişi olan aygırı al-Burak'tan geldiğini açıkladı. "Zavallı Yahudiler, hiçbir yerde vatandaş olamıyor, her yerde hain damgası yiyorsunuz, kendi aranızda bile. Bana öyle bakma Ugo, kendi peygamberleriniz bile böyle demiş, ben değil."

Çalışma odasına geçer geçmez Peder Papanastasiou'nun söylediği ilk şey, "Ben diğerleri gibi değilim," oldu. Babam bunun daha en başından belli olduğunu onaylamak istermişçesine başını aşağı yukarı salladı. "Peki ama neden, biliyor musunuz?" Sanki bizden bir yanıt vermemizi bekliyormuş gibi uzun bir sessizlik oldu. "Nedenini söyleyeyim. Onlar önce rahip ve sonra insan. Peki ya ben neyim, biliyor musunuz?" Bir uzun duraksama daha. Evet ya da hayır demeli mi, dememeli mi? Yüzlerce ikona ve eski kitap dolu dağınık odaya şöyle bir göz attım. Havada keskin bir tütsü kokusu vardı. Hatta ellerim ve bana uzattığı limonata dolu bardak dahi böyle kokuyordu. "Size ne olduğumu söyleyeyim: ben önce insanım," dedi baş parmağını kaldırıp az biraz oynatarak, "sonra askerim," işaret parmağını da kaldırdı, "ve sonra rahibim," diyerek orta parmağını kaldırdı. "Herkese sorun. Ona da. Şu eller," diyerek Büyük Petro, Rasputin ve Korkunç Ivan'ı bile korkutup masasının üzerindeki Royal marka daktilonun tuşlarını kolaylıkla paramparça edebilecek bir çift devasa yumruk uzattı, "şu eller her şeye dokundu ve her şeyi yaptı –ne demek istediğimi anlıyor musunuz?" diyerek bana dönüp öyle yoğun bir bakış attı ki, "Evet, anlıyorum," diye fısıldadım. "Hayır, anlamıyorsun," diye çıkıştı, "ve Tanrı'nın izniyle asla anlamayacaksın

aksi takdirde bana hesap vermen gerekecek. Ve açıkçası hangisi daha kötü bilmiyorum, Tanrı mı yoksa ben mi."

"Vassily, bırak şu lanet saçmalıklarını da işimize bakalım," diye araya girdi Sinyor Ugo.

"Ama ben sadece sohbet ediyordum," diye itiraz etti.

"Oğlanı Şeytan'ın ta kendisini görmüş gibi titrettin –sen buna sohbet etmek mi diyorsun?"

"Sohbet. Başka ne olacak ki?"

"Vassily, bazen konuşma ve davranışlarının Anadolu'dan gelme Yunan çobanlarından farkı yok. Ve neden biliyor musun?" dedi Sinyor Ugo, babama dönüp daktiloyu işaret ederek. "Bu arkadaş Fayum üzerine dünyaca ünlü bir otorite."

Babam anında bu iri yarı rahibin hastalık kontrolü üzerine bir uzman olması gerektiğine kanaat getirdi, ne de olsa Fayum özellikle pis sularıyla biliniyordu. Köylülerin çoğunun koleraya çok benzeyen bir hastalık yüzünden öldüklerini duyduğunu söyleyecek oldu. Bu durumda Peder Papanastasiou koleranın çok yakında Mısır'a musallat olacağını düşünüyor mudur?

"Olsa bile, umursar mıydım ki?" diye kükredi Peder.

"Günümüz Fayum'u ile ilgili değil," diye araya girdi Sinyor Ugo. "Kendisi Fayum merkezli erken dönem Hıristiyan portre sanatı konusunda bir uzman. Şu portrelere bakıp saniyesinde size özgün olup olmadıklarını söyleyebilir. Buradaki zavallı yetimlere nasıl daha başka bir şey çizilmez onu öğretiyor."

"Yetimler demişken," dedi babam, "çocuklar için arabada bir şey var. İndirmem için el atacak birileri var mı?"

"El mi? Bunlar ne sence?" dedi Peder sesini yükseltip her biri Mora yarımadası büyüklüğündeki avuçlarını uzatarak.

Çalışma odasından çıktı ve babam bagajı açık tutarken Peder Papanastasiou arabadan üç karton kutu indirdi. Kot pantolonlu

iki genç. Yunan arka koltuktaki diğer kutuları almaya geldiler. "Nedir bunlar?" diye sordu Peder Papanastasiou. "Çocuklar için yazlık örgü gömlekler. Merserize pamuk –bak, dokun," dedi Sinyor Ugo, gömleklerden birini pedere uzattı. Peder gömleği alıp inceledi. "Ama bu bir servet değerindedir," derken bir yandan da kadifemsi dokusunu tam olarak hissedebilmek için gömleğin bir ucunu elinin içinde buruşturuyordu. "Vassily, teşekkür et," dedi Sinyor Ugo. "Teşekkürler." Babam hiçbir şey demedi. "Oğlanlar bu akşamüzeri geri döndüklerinde onlara yeni gömlekleri veririz. Paskalya hediyelerine ihtiyaçları var, zavallı piç kuruları." Karton kutuları girişe yığarken, babamın bana hiç böyle bir gömlek vermemiş olmasını yadırgadım. "Sana bunlardan yüzlerce getirebilirim," dedi daha sonra arabada, Sinyor Ugo'yu pansiyonuna bıraktıktan sonra.

"Birkaç mevzu var," dedi babam bana, bir yandan pedere bakıyordu. "Arabada beklemek ister misin?"

Bahçede kalacağımı söyledim. Üç adam birlikte çalışma odasına geri girdiler.

Tek başıma orada öylece durdum, o an kilise bahçesinde benden başka kimse olmadığını fark ettim. Kutuların indirilmesine yardım eden iki genç adam kumların üzerinde zıplayıp kayarak hızla bayır aşağı iniyorlardı, attıkları her adımla birlikte ayakkabıları neredeyse tamamen kuma gömülüyordu ve en sonunda bir dizi palmiye ağacının arkasında gözden kayboldular. Sonra çıt çıkmaz oldu, ne rüzgâr ne de kuzgun sesi vardı. Çölde olabileceği kadar sessizdi –İskenderiye'deki eski Yunan nekropolisin sessizliği ya da şehirde Pazar sabahları erken saatlerde sahildeki sessizlik.

Çevreme baktım ve binalar bu kadar kötü durumdayken bahçenin bu denli bakımlı olması için neden uğraşılır ki diye

düşündüm. Manastır muhtemelen zengin bir Yunan aile tarafından fakirlere bağışlanmış bir özel mülktü.

Bahçenin ucuna, denize yukarıdan bakan yıkık dökük bir pergolanın muhtemelen bir zamanlar okumak ya da Sidi Bisrh'in en uzak köşelerine kadar uzanan denizi izleyip düşüncelere dalmak için rahat bir köşe sağladığı yere kadar yürüdüm. Solda, sıra sıra kurumaya bırakılmış çamaşırların arkasında bir gecekondu, çamur ve kilden yapılma bir Arap barakası vardı. Dev kuşlar, muhtemelen kartallar, av peşinde yakındaki bir kayalığa doğru alçalıyordu.

Pencerelerin birinden şapelin içine bakınca dersliğe benzettiğim bir yer gördüm. Duvarda haritalar, çocukların çizdiği resimler, ikonalar ve Perikles'in bir resmi asılıydı. Uzun zaman önce bir atölyeye dönüştürülmüş çok eski bir ahır olduğunu düşündüğüm yere uzanan dar koridor boyunca yürüdüm. Atölyenin ilerisinde, hortlaklarınkine benzeyen gözlerini attığım her adımla birlikte bana doğru çeviren kocaman ayçiçekleriyle çevrili bir arazi parçası daha vardı. Aniden, arkamdan biri bana bakıyormuş gibi rahatsız edici bir hisse kapıldım. Hemen arkama döndüm.

Ve sonra onları gördüm. Ahır duvarına tıpkı ters çevrilmiş iki kocaman şemsiye gibi yaslanmış, gövdeleri ve benim iki katım boyunda, hâlâ hayal edebileceğimden çok daha uzun –çünkü geçmişte onların yanına ne kadar yaklaşırsam yaklaşayım yine de hep uzaktan izliyordum– olan parlak sarı, esnek bambu omurgaları açıkta duran, kocaman kuyrukları atölye zemininde tıpkı küçük karın boşluğuna sıkışmak için kat kat olmuş bağırsaklar gibi duran *Paralus* ve *Salaminia*. Uçurtmalar tıpkı inşası bitmemiş kayıklar gibi tamamen çıplak bir halde, etrafı tarayan bakışlarıma yakalanmayı bekliyorlardı. Onları inşa edenler geçen seneden kalma selofan kâğıtlarını çıkarmış, yerlerine yenilerini

yapıştırmayı bekliyor olmalıydılar. Çıtalara dokunmak için biraz daha yaklaştım ama temkinli bir şekilde, çünkü bambu kesiğinin camdan çok daha kötü olduğunu hatırlıyordum. Diğer uçurtmaları paramparça edebilecek uçları sivri darbe çubuklarını tam da o esnada gördüm. Bizimkilerden farklı olarak, bunlar uçurtmanın gövdesine tutturulmuş elden düşme jiletler değildi; uçurtma iskeletinin uzantısı olan bambular sivriltilerek yapılmışlardı – aradaki farkı Momo daha sonra bana şöyle açıklayacaktı, protez kullanan yaşlı bir kadınla güçlü kuvvetli bir erkek kurdun ısırığı.

Momo beni asla affetmezdi. Tek yapmam gereken cep çakımı çıkarıp bambuyu kesmekti. O yaz göklerin hakimi olurduk. Kendimi bir an için düşmana olabildiğince fazla hasar vermek üzere boş bir Yunan tersanesine gizlice giren fakat karşı rıhtımda ufak tefek tamiratlar için beklemeye alınmış Yunan filosunun gururu göz kamaştırıcı *Paralus* ve *Salaminia*'yı görünce cesaretini kaybeden Fenikeli bir casus gibi hissettim.

Binadan çıktım ve babamın bana seslendiğini duydum.

Sessiz eve dönüş yolculuğu boyunca aklıma tek bir düşünce takılıp durdu: Madam Marie onun dinine geçmeyi planladığımızı duyunca katlanılmaz derecede mağrur bir tavır takınacaktı. Sinyor Ugo neredeyse her pazar kiliseye gitmek zorunda olduğunu söyledi. Madam Marie buna bayılırdı.

Fakat o akşamüzeri, Sinyor Ugo'yu bıraktıktan sonra, babam arabayı Cleopatra'daki evimizin önünde durdurup inmeme izin vermeden önce bir süre bana baktıktan sonra, "Endişelenme," dedi, "Yunan pederimizle bir şeyler yapacağımızı düşünmüyorum. Onu her hafta görmeye katlanamam. Yine de, tüm bu olup bitenlerle ilgili bir süre daha düşünmek istiyorum," diye ekledi, sanki vedalaşır vedalaşmaz hemen bunu yapmaya başlayacakmış gibi görünüyordu. Sonra, bir anda aklına gelmiş gibi Protestanlığa

geçmenin daha kolay olabileceğini söyledi. "Her halükarda, acelemiz yok," diye ekledi ben kapıyı kapatıp arabayla uzaklaşmasını izlerken, onu kahvaltıdan önce göremeyeceğimi biliyordum.

* * *

Daha önceki yıllarda olduğu gibi, Paskalya ve Hamursuz bayramları Ramazan'la çakıştı. Fakat bu yıl ortam tatsızdı, ne Abdou ile Madam Marie arasında bir tartışma oldu ne de kimse benim hal ve tavırlarımdan şikayet etti. Sporting'de hamursuz yemeği için yaptığımız küçük aile buluşmasından sonra büyük-büyükannem bir kaza geçirdi. Gecenin bir yarısı uyanıp baş ucundaki komodinin çekmecesinde duran zencefilli kurabiyelerine uzanmış, fakat orada olmadıklarını fark etmişti. Elsa Teyze annesinin Hamursuz esnasında mayalı bisküvi yemek istemeyeceğini düşünerek onları kaldırmıştı. Fakat yaşlı kadın matsayı[59] unutmuş ve en sevdiği atıştırmalığı yerinde bulamayınca yataktan kalkıp mutfağa giderken eski bir tabureye takılıp düşmüştü. Olay anında hemen başı kanamaya başladı ve Nessim Amca, Elsa Teyze ve büyükannem kanamayı durdurmak için birkaç girişimde bulundular. İçlerinden biri yaranın üzerine öğütülmüş kahve koydu. Ailenin yeni doktoru Dr. Zakour'a telefon edildi ve o da gelip elinden geleni yaptığı halde yaşlı kadının bilinci yerine gelmedi. Ambülans bile çağırmamışlardı.

O sabah ilerleyen saatlerde, herkes yaşlı kadının yatak odasının dışında toplaşmışken, Nessim Amca en sonunda cam kapıyı açıp arkasından kapattıktan sonra, "Bizi terk etti," dedi. Çok geçmeden onu bir örtüye sardılar ve birkaç saat içinde gitti. Madam

[59] Yahudilikte Mısır köleliğinden kurtuluş anısına her yıl sekiz gün Hamursuz Bayramı'nda yenilen mayasız ekmek. (ç.n.)

Marie bu işlerin Hıristiyanlar arasında böyle yapılmaması gerektiğini söyleyerek şikayet ediyor, Hıristiyanların kişiyi götürmeden önce üzerine titrediklerini söylüyordu. Kötü talihi uzaklaştırmak için hemen aşağıya inip üç somun şekerli ekmek alıp fırın dönüşü gördüğü ilk üç dilenciye verdi.

Yağmurlu akşamüzerini küçük salonda geçirdik. Kimse ağlamadı, ona dair şunu ya da bunu hatırladıklarını söyleyen bile olmadı. Abdou akşamüzeri izin almak için geldi ve sonra içimizden biri yapılacak en iyi şeyin sinemaya gitmek olduğunu söyledi, öyle de yaptı, Madam Marie de dahil olmak üzere yedimiz.

Üç gün sonra Madam Marie safra kesesini aldırmak üzere hastaneye götürüldü. Haftalar sonra geri geldiğinde epey kilo vermişti, yaşlı görünüyordu ve her iki elinde de egzama olduğundan yakınıyordu. Öğle yemeği yerken beni izleyip okulun nasıl gittiğini sordu ve *normal* din dersi almak yerine Mösyö al-Malek'in önerisi üzerine İslam sınıfına gittiğim için hayal kırıklığı içinde olduğunu söyledi. "Müslüman mı oldun?" diye sordu. Başımı iki yana salladım. "İyi de neden *Kur'an* dersi almak istediğini sorduklarında ne cevap verdin?" Ailemin İslamiyete geçmeyi düşündüğünden bahsettiğimi söyledim. Öğle yemeğimin ardından Madam Marie her zaman yaptığı gibi kirli tabak çanağımı almak üzere ayağa kalkmadı. Ellerimi yıkamamla ilgili bir şey de demedi. Ödevlerimi yapmaya başlamam ya da diğer hizmetçilerle konuşmak üzere mutfağa gitmemem konusunda da bir şey demedi. Aziza günün birinde beni Katherine'e götürme sözü verdi. Sonra kahve içti, Abdou'ya teşekkür etti ve gitti.

* * *

Bir hafta sonra, Madam Marie özür dilemek için telefon etti, yaşlılar için bir Yunan bakımevinde daha az yorucu yarı-zamanlı bir

iş bulduğunu söyledi; annemle babam, İspanya'da dans eğitimi almış ve bir dizi talihsiz serüvenin ardından İskenderiye'ye gelerek yerel İngiliz gazetelerinden birinde çalışan bir İngiliz muhabirle birlikte yaşamaya başlayan İranlı bir kız olan Roxane adında bir bakıcı tutmaya karar verdiler. Genç, hayat dolu, koyu renk saçlı, olağanüstü güzel bir kızdı ve ben denize gittiğimde diğer bakıcılarla birlikte gölgede oturan Madam Marie'nin aksine o da denize atlayıp herkesten hızlı yüzüyordu. Sudan çıktığında koşa koşa şemsiyemize gidip sadece yüzünün bir kısmı ve tüyleri diken diken olmuş bacakları görünecek şekilde kendini neredeyse havlusuna gömüyordu. Ardından uzun, kınalı saçlarını tarayıp bir sigara yakıyordu. Teni güneş ışığında parlıyordu ve akşamları, üzerinde beyaz puantiyeli koyu-mavi bir yazlık elbiseyle Mandara'da annemlerle birlikte verandada oturur, teni hâlâ güneş kremi kokarken Joey'nin Anglia'sıyla gelip onu almasını beklerdi. Çok az şeyi ciddiye alırdı ve söylediği ya da söylediğinizi duyduğu her şeyin mutlaka onu neşelendiren kasıtsız bir yanı olurdu ve bu da beni hayal ettiğimden çok daha zekiymişim gibi hissettirirdi –ki kendi delişmen tavrımla, yalnızca kim olduğumu değil kim olmayı istediğimi de anlayan biriyle açık açık konuşmak için ihtiyacım olan şeydi.

Roxane tüm sınırları alaşağı ediyor, geç geliyor, haber vermeden çekip gidiyor ve yine de kimsenin gözüne batmıyordu ve bitmek bilmeyen neşesi ve kahkahalarıyla asla mümkün olabileceğini düşünmediğim şeyler yapmamı ve yememi sağlıyordu. O evdeyken ben artık mutfakta takılmıyordum ve bana erkek kardeşinin adının Darius,[60] babasınınkininse Cambyes[61] olduğunu

[60] MÖ. 552 - 485 yılları arasında Ahameniş İmparatoru. (ç.n.)

[61] Kambises: Ahameniş Hanedanından Pers İmparatoru, Ölümü: MÖ. 522. (ç.n.)

söylediğinde, yaşamın sıradanı aşıp efsanevi bir hal alabileceğini anladım. Sabahları beni, aramızda kimseye yinelememek üzerine anlaştığımız şeyler konuşmuşuz gibi bir hava yaratan oyunbaz bir gülümsemeyle selamlıyordu. Akşamları birlikte Plutarkos okurduk. Ve geceleri, ertesi sabah iyi geçsin diye Hafız'dan birkaç dize okumam konusunda ısrar ederdi. Dizeleri önce Farsça okur, anlamını çevirir, inanması güç fakat mutluluk verici yorumlarını ekler ve bana iyi geceler öpücüğü verirdi.

Ona kendini en yoğun şekilde kaptıran kişi İtalyanca öğretmenim Sinyor Dall'Abaco idi, eski bir gelecek vaat eden diplomat olarak doğup büyüdüğü Siena'dan Mussolini'nin iktidarı esnasında kaçmış ve sonrasında, en iyi İtalyanca'yı Sienalı beyefendilerin konuştuğunu söyleyen Sinyor Ugo tarafından İskenderiye'de özel-ders veren öğretmenler arasından öne çıkarılmıştı. Sinyor Dall'Abaco tüm kitapların yanı sıra tüm dergileri de okumuştu. Şehirde İtalyanca kitaplar satan en büyük kitabevinden dergiler ödünç alır ve özel ders verdiği çeşitli öğrencilerine gitmek üzere bindiği tramvayda hepsini okuduktan sonra hiç bozulmamış halde teslim ederdi. Başına musallat etmek istemediği memnuniyetsizliği ve kendi programını uydurmak zorunda olduğu çalışma saatleriyle Mösyö al-Malek gibi o da derslerden sonra çay ve kokteyl içmekten keyif alıyor, insanların arasında olmaktan hoşlandığı ve sürdürdüğü bekar hayat nedeniyle en çok sevdiği iki konu olan edebiyat ve opera hakkında sohbet etme fırsatları eline nadiren geçtiğinden her defasında kendini oturma odasına davet ettirmeyi başarıyordu. O yıl Nisan ayında geldi ve beş yıl boyunca özel öğretmenim oldu.

Sinyor Dall'Abacao bana Dante öğretmeye başladığında, babamın yemek odasının kapısını çalıp masanın ucuna sığışıp dersi dinleyip dinleyemeceğini sorması onu özellikle hoşnut etmişti.

Aynı şeyi Roxane davetsiz bir şekilde yapardı. Kendisi Farinata, Kont Ugolino ve Ser Brunetto'dan bahsederken yahut Paolo ve Francesca'nın hikâyesini anlatırken Roxane'ın varlığı muhtemelen, damarlarında dolaşan o yaşlı Sienalı kanının İtalyanca'yı ancak İspanyolca'dan bozma bir şekilde konuşabilen, sürgün edilmiş Guelf ile yersiz yurtsuz bu Sienalı beyefendinin yanı sıra Hafız'ı, Joey'i, beni ve dünyadaki tüm erkekleri anlıyormuş gibi görünen İranlı bu kız için daha bir hızlı akmasına neden oluyordu. Her şeyi kaybetmenin ve hayatın boyunca tuzsuz Toskana ekmeği yemişken tuzlu ekmek yemek zorunda kalmanın ne anlama geldiğini anlıyordu. Ve az da olsa bir gelir elde etmek için başkalarından medet ummak zorunda kalmanın ne demek olduğunu da anlıyordu.

Tu proverai si come sa di sale
lo pane altrui, e come eduro calle
lo scendere e'l salir per l'altrui scale.

[Bir başkasının ekmeğinin nasıl tuzlu
ve bir başkasının basamaklarından inip çıkmanın
ne denli zor olduğunu anlayacaksın.]

Sinyor Dall'Abaco onunla, benimle, kendisiyle, Dante'yle konuşuyordu.

"Her gün bir kanto ezberlesen," derdi, "üç ay içinde, bugünden Ağustosa kadar *Komedya*'nın tamamını ezberlemiş olursun." Ama bunu Roxane'a söylemiş olabilirdi.

Ona, Mısır'da yaşayan tüm İtalyan erkekleri İngilizler tarafından göz altına alındığında, on dokuzuncu yüzyılda yaşamış İtalyan vatansever Silvio Pellico gibi hapiste geçirdiği süre boyunca

günde bir kanto ezberlediğini de söyledi. "Siz, hapiste, öyle mi Sinyor Dall'Abaco! Sizi demir parmaklıkların ardında hayal edemiyorum." Sienalı etkilenmiş görünüyordu.

Bunu, Haziran ayı başlarında bir Cuma sabahı arabayla Mandara'ya giderken söylemişti. Sinyor Dall'Abaco o gün için gelmişti ve daha sonra şehir merkezine gitmek için tramvaya bineceği Sidi Bishr durağına arabayla bırakılacaktı.

Arabada pencereler inik üst üste alt alta giderken, Sinyor Dall'Abaco *Tosca*'dan bahsetti ve nispeten daha tanıdık harmonilerin üzerinden geçtikten sonra Cavaradossi'nin son aryasını söylemeye başladı ve hatta birkaç kez tekrar edip önce benden ve sonra gece kalmak üzere gelmiş olan arkadaşım Cordahi'den, sonra –aklı başında olmadığından– annemden ve en nihayetinde de Roxane'dan söylemesini istedi. Aptal olmadığını kanıtlamak için birkaç kuple söyleyen, fakat bunu yaparken aryayı istemeden Arapçalaştıran şoför Hassan da dahil olmak üzere herkes kıkırdadı.

Sinyor Dall'Abaco bu Orta Doğu dokunuşundan hoşlandı ve bize *Nabucco*'nun meşhur koro kısmını öğrettikten sonra Hassan'a bunu nasıl söyleyeceğini sordu. Şoför itaat edince arabada bir şenlik havası esti, Roxane bir yandan Mısırlının Verdi yorumunu taklit ediyordu. Sinyor Dall'Abaco bize İskenderiye'deki Mohammed Ali Tiyatrosu'nun ve Kahire'deki hidivin *Aida*'nın gösterime girmesi için düşündüğü büyük opera binasının tarihçelerinden bahsetti. "Verdi Mısır'a mı geldi?" diye bağırdım şaşkınlık içinde. "Mısır'da, hem de nasıl," diye yanıtladı en az Sharif Hanım'ınki kadar vatansever bir ses tonuyla.

Mandara yolunda babamın arabacısı Abou Ali'yle karşılaştık, fabrikanın tekerlekleri orantısız at arabasını sürüyordu. O da bütün eşyamızı yüklenmiş Mandara'ya gidiyordu –yazlık ıvır zıvır,

ekipmanlar, kap-kacak, oyuncaklar, hatta yeni bir soğutucu ile Madam Marie'nin tüm acılarına göğüs geren ve babamın yeni modelini satın aldığı halde elden çıkarmaya bir türlü kıyamadığı devasa Grundig. Hepsi beceriksizce istiflenip eski bir araba ipiyle bağlanmıştı; eski İngiliz tanklarından çıkmışa benzeyen tekerlekleri ve güçbela eşkin giden sarsak atıyla bu araba yazlığa doğru yola çıkmış tatil eşyalarını taşıyan bir arabadan ziyade kıtlık ve istilacılardan kaçan bir Çingene arabasına benziyordu. Hassan yaşlı *arbaghi*'ye el salladı, Abou Ali de ona kamçısını sallayarak karşılık verdi.

Büyükannem, Flora Teyze ve Nessim Amca'yı taşıyan hemen arkamızdaki arabayı Joey sürüyordu. Annesinin yasını tutan Elsa Teyze evde tek başına kalmamak için son anda bizimle gelmeye razı olmuştu. Fakat böyle bir yas döneminde apar topar Mandara'ya gitmemizin bizi daha önce deniz görmemiş doyumsuz köylülere benzettiğini düşünüp bunu her defasında bize hatırlatarak yol boyu surat astı.

Varır varmaz onu haklı çıkarırcasına arkadaşım Cordahi ve ben, Roxane ve annemle birlikte hemen mayolarımızı giyip yüzmeye gitmek üzere hazırlanırken Sinyor Dall'Abaco mayosunu getirmediğini söyleyerek denize bakan verandaya çıktı. Belki de bizimle birlikte sahile gelmesi için ısrar etmeyelim diye, bile isteye rahat görünmeye çalışıyordu. Ya da belki verandada annemin ikram ettiği limonatayı alarak doğal utangaçlığını aştığını düşünüyor ve kendisine tamamen yabancı karmaşık sahil ritüellerine uyum sağlamaya çalışarak bir başka dayanıklılık testinden daha geçmek istemiyordu.

Bense bu ritüellerden çok hoşnuttum –paletleri geçen Eylül bıraktığım yerden almak; şemsiyenin ağırlığını omzumda dengelemek; sonsuza dek bizimle olacakmış gibi görünen aynı katlı

havluyu, güneş kremini ya da eski tenis toplarını almak; değiştirmek istersem diye yanıma yedek bir mayo almak; ve sahile vurup ayaklarımızı siyaha boyayan katranı temizlemek için eski bir şişeye benzin doldurup yanına bir de pamuk almak.

Hizmetçiler arabaları boşaltmak için vızır vızır çalışırken evde de ayrı bir yoğunluk var gibi görünüyordu. İçlerinden bazıları bir önceki akşam gelmişler ve evin büyük bölümünü derleyip toplamışlardı.

Sinyor Dall'Abaco'nun verandadaki sessiz köşesi, kimsenin yoluna çıkmamak için dünyaya gelmiş gibi görünen bir adam için ideal bir konum gibi görünüyordu.

Yüzme konusundaki çekimser durmasını anlayabiliyordum, yalnızca aynı şeyi ben de VK'da deneyimlediğim için değil, aynı zamanda Mandara'daki misafirlerimizin, özellikle de babamın çalışanlarının sahile gitmekten korkuyormuş gibi yaparken aslında bizden ve ayak altında olmaktan korktuklarını bildiğimden. Bazıları sadece bizden havlu isteme cesareti gösteremedikleri için yüzmeye gitmeyip evde kalmayı seçiyorlardı. "İyi yüzdünüz mü?" diye sorarlardı sahilden döndüğümüzde.

Annem, Sinyor Dall'Abaco'ya farklı bedenlerdeki mayolarla dolu dolaptan istediğini ödünç alabileceğini söyledi. Fakat o yine de, kapalı geçirdiği kış aylarının sonucu olan bunaltıcı ve nemli havasına rağmen evin içinde aylaklık etmeye devam etti. Hatta İspanyol mobilyalarla ilgilenip kış aylarında evi hiç kullanıp kullanmadığımızı sordu. "Noel'de bazen," dedi annem.

"Acele edin," diye bağırdı Roxane, Joey'nin kullandığı arabanın park ettiğini görünce.

"Sen git, ben size daha sonra katılırım," diye bağırdı Sinyor Dall'Abaco.

"*Allora*, Sinyor Dall'Abaco, mayo giyecek misiniz, evet mi hayır mı?" diye sordu Roxane.

"Pekala, ama yüzüp yüzmeyeceğime emin değilim."

Roxane sanki onun bakımından da sorumluymuş gibi, sabırsızlanıyormuş gibi davranmaya başladı. Sinyor Dall'Abaco hizmetçilerin portbagajdan yeni *hassira*'ları indirmelerine yardım eden Joey'e baktı. Bu genç muhabiri kıskanıyor, muhtemelen ondan nefret ediyor ve onun yerinde olmak için her şeyini verebileceğini düşünüyordu.

"Belki su henüz ısınmamıştır –" diye söze başlayacak oldu.

"Mayo giymen şart," diye ısrar etti Roxane onu yatak odalarından birine doğru iteklerken. İkilemde kalan adam uysal bir şekilde odaya girdi. Benim ve Cordahi'nin odadan çıkmamızı bekledikten sonra kapıyı yavaşça, adeta istemeden kapatıp yavaşça kilitledi. Neredeyse beş dakika bekledik. Roxane kapıyı çalıp acele etmesini söyleyince içeriden gergin bir ses tonuyla özür dilediğini duyduk, tüm mayoları denemiş fakat onun kadar sıska birine uyacak bir tane bulamamıştı.

En nihayetinde odadan dışarı çıktığında üzerinde, asıl sahibini kimsenin hatırlamadığı fakat üst kısmını göbek hizasına indirebilmek için birkaç kez katlaması gerektiğine bakılırsa İtalyan öğretmenden muhtemelen çok daha kalıplı ve uzun boylu birine ait bir mayo vardı.

Sinyor Dall'Abaco bir deri bir kemik çıkmıştı, sıska bacaklarının üzerinde bir tane bile kıl yoktu. Fakat Roxane'ın kahkahalarla gülmesine sebep olan şey, ayakkabısız olduğu halde dimdik havada duran iki ayak baş parmağı oldu. Annem bile bu durumu fark edip Sinyor Dall'Abaco'nun önünde Roxane'a dönerek neden ayak baş parmaklarını o şekilde tuttuğunu sordu. "Bilmiyorum,"

diye yanıtladı Sinyor Dall'Abaco tipik bir kendini aşağılama ifadesiyle. "Bilerek yapmıyorum." "İyi de bu şekilde düşme riskiniz olmaz mı?" Başını aşağıya çevirip sanki her daim reddetmek istediği uzak akrabalarıymış gibi ayak baş parmaklarına baktı. "Beni rahatsız etmiyorlar," dedi.

Her zamanki toprak kestirmeden sahile kadar yürüdük ve kumluk alanı geçer geçmez suya atlamak için daha fazla bekleyemedik. Sinyor Dall'Abaco ayaklarını suya sokmuş bir halde sahilde kaldı, etrafta koşuşturup denize atlamamızı izlerken yüzünde sevecen bir ifade vardı. "Sana yüzmez demiştim," dedi annem Roxane'a.

Ve gerçekten de, her ne kadar Mandara'yı çok sevdiğini söylese ve her ne kadar yaz ayları boyunca bana Dante ve De Amicis'in *Cuore*'sini öğretmek üzere haftada iki ya da üç kez gelip günün geri kalanını bizimle geçirip bir yıl içerisinde önce Roxane'a, sonra Flora Teyze'ye ve sonra da anneme kur yapmış olsa da onu bir kez bile yüzerken görmedim. Akşamları, babam ve civar villalardan gelen misafirlerle birlikte verandada içki içtikten sonra şehre geri dönmesi gerektiğini söyleyerek izin isterdi. Genellikle birileri onu Sidi Bishr tramvay durağına bırakırdı ve o da Ramleh'e giden gece tramvayına ikinci sınıf bir bilet alıp ödünç aldığı dergisini muntazam bir şekilde katlayıp ithal İtalyan spor ceketinin sol cebine koyardı.

Mandara'daki o ilk gün, akşam yemeğinin ardından biz kart oynarken herkes iki gaz lambasının aydınlattığı yemek masasının etrafına toplandı. Elsa Teyze bir kavanoz *marrons glacés*[62] açtı – İskenderiye'de nadir bulunan bir güzellik. Misafirlere yetmeyeceğinden endişe eden büyükannem benimle bir tane paylaştı;

[62] Kuzey İtalya ve Güney Fransa'ya özgü, kestane şekerine benzeyen bir tatlı. (ç.n.)

sonra, daha hâlâ çok olduğunu görünce bir tane daha ve hatta sonra bir tane daha paylaştı. Elsa ya bir tane *marron* almasını ya da hiç almamasını söyleyerek onu paylayıp her şeyi ikiye bölüp sonunda aynı miktarda yeme alışkanlığının tamamen uygunsuz kaçtığını belirtti. Nessim Amca ona sakinleşmesini söyledi. Sinyor Dall'Abaco tatlı şeylerden hoşlanmıyordu, Joey ise seviyordu. Sinyor Dall'Abaco'dan *marron*'unu isteyip son kalana çatalını saplamak üzere kavanoza uzandı. "Ne demek, *ne vous genez pas*, çekinmeyin lütfen," dedi Elsa Teyze dudaklarını büzerek. Kıymetli tatlısı beş dakikadan kısa bir süre içerisinde bitmişti. Tüvit ceketini sandalyesinin arkasına asmış olan Joey arkasına dönüp ceplerini karıştırdıktan sonra iki açılmamış paket sigara çıkardı: Greys ve Craven A. "Bu sahiden de bir ziyafet," dedi şimdiye dek karaborsadan bir şey almaya asla cesaret etmemiş olan babam. "Ben de alabilir miyim?" diye sordu Sinyor Dall'Abaco. "Ah, elbette, Sinyor Dall'Abaco." "Mario," diye düzeltti Sinyor Dall'Abaco. "Mario," diye yineledi keyiflenen İngiliz ve bir ağız dolusu scotch daha içti. Neredeyse herkes sigara içiyordu. Joey, Abdou'ya bir sigara uzattı, o da önce tereddüt ettiyse de daha sonra içerim diyerek aldı.

Kaçınılmaz okul konusuna kısacık da olsa değinildi. Joey'nin, Yunan karısı bir Amerikan okulunda –şehirdeki en iyi okul– öğretmenlik yapan şair bir meslektaşı vardı ve özellikle Ramazan'ın son haftasında olup bitenlerin ardından VK artık uygun bir seçenek olmadığından neredeyse tartışmasız bir şekilde önümüzdeki yıl oraya gitmem gerektiğine karar verildi.

"İstenmeyen sonuçları olmadığı müddetçe, karın o gün çok cesur davrandı," dedi Flora Teyze.

"İstenmeyen sonuçları olmadığı müddetçe," diye yineledi babam.

"Biz zamanında çok daha kötüydük," dedi Flora Teyze, konservatuvarda kural ihlalleriyle dolu uzun yıllar geçirmişti.

"Ve ben bildiğin dehşet saçıyordum," dedi Etonlu eski öğrenci Joey, bir duman bulutu üflerken. "Ve Tanrı biliyor ya, derste beden kıyafetlerimi giymekten çok daha kötülerini yapmışımdır."

"Ama bu İslam dersiydi," diye araya girdi babam.

O sıcak Mayıs günü İslam dersinde gizlice gri pantolonumu çıkarıp beyaz şortumu giymiştim. Sonra kravatımı sökmeden gömleğimi çıkardım. Atletimi. Çoraplarımı. Saatimi. Diğer öğrenciler de bana uyup kıyafet değiştirmeye başlamışlardı, fakat dinlerine olan saygılarından ötürü spor ayakkabı giymekten kaçınmışlardı. Olup bitenleri fesatlıktan ziyade dindarlığından ötürü Sharif Hanım'a duyuran kişi genç Tarek'ti. Bakışlarını önündeki *Kur'an*'dan kaldırınca neredeyse tüm sınıfı beyaz kıyafetler içinde görüp şaşkına dönmüştü. "Herkesi beden kıyafetlerini değişmeye zorladı," dedi Tarek. "Ah, kız kardeşim!" diye bağırdı Sharif Hanım, hızla yanıma gelip elindeki kitapla kafama sertçe vurdu. "Ah, kız kardeşim!" diye bağırdı.

Apar topar Badawi Hanım'ın odasına yollandım.

O akşam, bir futbol maçından dönünce, Roxane uyluklarımın arkasında mavimsi morluklar fark etti. Öyle olmasa asla anlatmazdım. Avuç içiyle silmeye çalıştıktan sonra dehşete kapılıp anneme koştu ve o da hemen odama gelip bir açıklama istedi. O sabah olup bitenleri anlatırken Roxane'ın kaygılı yüz ifadesi ve benim gözyaşlarım annemi hissettiği dehşet duygusunu bastırmaya itmiş olmalı ve beni bir kez banyoya sokunca Roxane'ın yanında dizlerinin üzerine çöktü ve iki kadın birlikte beni yıkamaya başladılar, süngeri o kadar temkinli ve özenli bir şekilde kullanıyorlardı ki kendimi yaraları iki genç rahibe tarafından sarılan bir asker gibi hissettim.

Babam sıkıntılıydı ve akşam yemeği boyunca okula mı yoksa bana mı kızması gerektiğine karar vermeye çabaladı.

"Bu defa fazla ileri gittiler," dedi annem.

"Hayır, bu defa *o* fazla ileri gitti. Dinlerini aşağıladı ve o dinlerini aşağılarsa *biz* de onların dinlerini aşağılamış oluruz ve biz onların dinlerini aşağılayınca tutuklanıp hapse gideriz, her şeyi kaybeder ve Mısır'dan sınırdışı ediliriz. İsmimin sürekli Muhafza'da geçip durmasına ihtiyacım yok. Şimdi anlıyor musun?"

"Anlamak istemiyorum."

Ertesi sabah, babam egzersiz yaptıktan sonra duşa girmişken, annem Mösyö Politi'ye hemen ceketini giymesini söyledi, Abdou'ya o gün okula gitmeyeceğimi servis şoförüne iletmesini tembih etti ve hepimizi aşağıya indirip babamın şoförü Hassan'dan bizi VK'ya götürmesini istedi. Oraya okul servislerinden yirmi dakika önce vardık; yatılılar muhtemelen hâlâ kahvaltılarını bitirmeye çalışıyorlardı. Annem bana arabadan inmemi söyledi. Yapılı göğsü ceketi zorlayan ve kravat takmayı unutmuş bir gangster fedaisi gibi görünen şaşkın Politi hemen yanımızda bizi takip ediyordu.

Annem bizi doğruca bir önceki ziyaretinden hatırladığı Badawi Hanım'ın ofisine götürdü. Politi'den dışarıda beklemesini rica etti. Kapıyı çaldık, beklememiz söylendi ve Badawi Hanım en sonunda kapıyı açtığında selamlama cümlesi olarak bu ziyaretin aslında çok da sürpriz olmadığı söylendi. Ölçülü gülümsemesinde özre dair hiçbir ifade değil de, aksine, kendi iyilikleri için cezalandırılan itaatsiz çocukların ebeveynlerine karşı bürokratik bir şefkat vardı.

Tek kelime İngilizce konuşamayan annem benden Badawi Hanım'a neler olup bittiğini öğrenmek istediğini söylememi rica etti. "Yani dün mü demek istiyorsunuz?" diye sordu Badawi Hanım.

Başımı aşağı yukarı salladım. Badawi Hanım okul kurallarını detaylandıran uzun bir konuşma yaptı, açıklamalarının arasında söylediklerini anneme çevirebilmem için yeterli bir ara veriyor ve ben onun ifadelerini anneme aktarmaya çalışırken beni suçluluk duygusuyla saran bakışlarını üzerime dikiyordu. Annem her cümlenin ardından başını sallıyordu, oysa çok bir şey anlayamayacağı kadar anlaşılır bir şekilde konuştuğumun farkındaydım. Aramızda çoğu zaman olduğu gibi, üçüncü tarafların yararına, iletişim kurmanın gerektirdiği hal ve tavırları sergiliyorduk. Bir ara, annem araya girip, "Biliyorum, anlıyorum, ona anladığımı söyle," dedi ve sonra ben daha ne olduğunu anlayamadan beni kolumdan tuttuğu gibi döndürüp bacaklarımın arkasındaki patlıcan rengindeki bereleri işaret edip her birine dokunarak, "Şuna bakın, ve şuna, ve şuradakine," derken terzisinin önünde elbisesini açıp ona şu kırışıklığı, bu kusuru ya da beceriksiz asistanının unuttuğu lekeyi gösterirken takınacağı aşağılayıcı tavrı takındı. Badawi Hanım kusurlu ürünü iade almayı reddederek satılan mal geri alınmaz diyen bir esnaf gibi kaşlarını kaldırdı.

Neredeyse beş dakikadır farkında olmadan ona bakıyordum. Badawi Hanım'ın sandalyesinin arkasındaki köşeye yaslı duran bastona. Demek silah buydu, en çok acı veren çıkıntıları da bunlar, öyle zararsız görünüyorlardı ki. "Evet, ama annene senin üzerinde bastonu bir daha asla kullanmayacağımıza dair garanti veremeyeceğimizi söyler misin. Söyle ona." Anneme benim üzerimde bastonu bir daha asla kullanmayacaklarına dair garanti veremeyeceklerini söyledim. Annemin başını aşağı yukarı sallayışını izledim. Şimdi geri adım mı atacaktı? Müdire hanımın okul politikalarını yinelemeleriyle annemin sorularını çevirmeye devam ederken teslim bayrağı çekmesinden korkuyordum.

Aniden korkunç bir çığlık duyuldu. Annem tıpkı dükkan sahiplerine, hizmetçilere ve işportacılara bağırdığı gibi avazı çıktığı kadar bağırmıştı. Okulun hademe ve bahçıvanı dışarıdaki avluda toplanmıştı. Pencereden içeri bakan yüzlerini izledim. Annem bastonu işaret edip şöyle dedi, "Ona söylesene –bunun acı verdiğinin farkında değil mi?" "Bunun acı verdiğinin farkında olup olmadığınızı sormamı istedi," dedim. "Elbette ki acı veriyor," diye yanıtladı Badawi Hanım, annemin çığlıklarından rahatsız olmuş gibi görünse de yüzünde hâlâ kapıyı açtığımızdaki gülümseme vardı. "İstediğiniz kadar konuşabiliriz," diyordu yüz ifadesi, "fakat okul özür dilemez."

Bu o gülümsemeydi –bana "Arapların köpeği" derken ve bastonu okul üniformamla mı yoksa beden eğitimi kıyafetlerimle mi tercih ederim diye sorduğunda takındığı o tüyler ürpertici, kötücül gülümseme– annemi hiç umut olmadığına, yaptığı her ziyaretin ümitsiz bir çaba olduğuna dair ikna eden o gülümseme.

Kararı öyle aniydi ki sonrasında Badawi Hanım hâlâ gülümsüyordu. "Bana bu şekilde gülümseyemezsiniz, bana sökmez," diyerek öyle yüksek sesle bağırdı ki o gün VK'daki herkes onu duymuş olsa gerekti. Müdire hanım üzgünden çok şaşkın bir şekilde elinin ayasını yanağına götürdü, ya olup bitenlere inanamadığından ya da orada belirmeye başlayan kırmızı el izini örtmek için. "Ama bu ne, bu da ne?" dedi Arapça. Annem, Badawi Hanım'ın masasında bıraktığı çantasını aldı ve bana dönüp, "Hadi gidelim," dedi. Badawi Hanım'ın saç tokalarından biri kapısının önünde yerde duruyordu. Ayağımla yavaşça ittirdim. "Sizi Muhafza'ya rapor edeceğim," dedi annem.

Badawi Hanım'ın ofisinden çıktığımızda Sharif Hanım ile Gilbertson Hanım dışarıda bekliyorlardı. Gilbertson Hanım'ı

görür görmez annem dosdoğru ona bakıp, "*Sale putain,*"[63] diyerek yere tükürdü.

Ona sırama gitmeyi ya da dolabımı boşaltmayı istemediğimi söyledim. Dosdoğru bizi avlunun karşısında bekleyen arabamıza yöneldik. Bir daha da VK'ya asla dönmedim.

Eve yirmi dakikadan kısa sürede vardığımızda hâlâ sabahki olayların etkisi altındaydık. Babam haberleri duyunca kendini kaybetti. Anneme ağzına geleni söyledi, Hassan ve Mösyö Politi'ye küfürler yağdırıp bir daha asla annemden talimat almamaları konusunda onları uyardı. "Neyse, ne fark eder ki zaten, artık burada işimiz bitti," diye de ekledi.

Birkaç hafta sonra, babam Mösyö al-Malek'in ders saatlerini azalttı. "Çocukların yaz aylarında dinlenmeye ihtiyaçları vardır," diye açıkladı. Ancak Mösyö al-Malek'in saatleriyle Sinyor Dall'Abaco'nunkileri eşitleyerek ilk defa Arapça'nın o kadar da önemli olmadığını, sonsuza dek Mısır'da kalamayabileceğimizi kabul etmiş oldu.

VK'dan olup bitenlere dair hiçbir geribildirim almadık. Karnem berbattı ve tamamen Arapça verilen Mısır Ulusu Çalışmaları ders notum –tahmin edileceği üzere– *sıfırdı.* Nasıl bu kadar kötü bir not aldığımı anlayamayan babam beni cezalandırmaya karar verdi. Bir hafta boyunca sinemaya gitmek yok. Sonra bir gün yağmur yağdığında ve sinemaya gitmekten başka yapacak bir şey olmadığında bunu unutup kararlılığını elden bıraktı.

* * *

Mandara'da uyanır uyanmaz yaptığınız ilk iş pencereye koşup o gün denizin nasıl olduğuna bakmaktı. Bazen yataktan kalkmadan

[63] Fr. Pis orospu. (e.n.)

bile uzaktan gelen dalga seslerini duyabilir ve bu seslerden hava durumunu kestirebilirdiniz. Bazen sahilden gelen çocuk sesleri size dalgalarla oynadıklarını ve dolayısıyla o gün havanın sert olduğunu belirtirdi. Ama kimi zaman hiç ses duyulmazdı, ne oğlanların, ne sokak satıcılarının sesleri ne de başka bir ses duyulurdu, havadaki bir şey tüm sesleri yutuyormuş gibi her yer sessizliğe bürünürdü. Ve o an suyun –Flora Teyze'nin ifadesiyle– *bir yağ tabakası kadar pürüzsüz* olduğunu anlardınız, denizde kıpırtı bile olmazdı.

Ev, öğütülmüş kahve kokuyordu. Roxane çoktan mutfağa inip küçük bir cezvede kahve yapmış, sigara içiyordu. Üzerinde mayosu vardı. Joey hâlâ uyuyor dedi, herkes uyuyordu, hizmetçilerden hiçbiri gelmemişti. Yavaşça verandaya açılan kapıyı aralarken tül perdeyi kaldırdığımızda bizi mucizevi bir manzaranın beklediğini biliyorduk. Etrafta kimsecikler yoktu, sabah güneşinin altında kaportaları ışıl ışıl parlayan park halinde birkaç araba görünüyordu ve onların da ötesinde –kum tepeleriyle yaşlı palmiye ağaçları ve pazar günü sessizliğinin tadını çıkaran villaların ilerisinde– açık-mavi deniz ışıl ışıl parlıyordu.

"Ne gün ama!" dedi Roxane. Fincanındaki kahveyi dökmemeye özen göstererek büyükbabamın pastan ötürü her yaz farklı bir emaye rengine boyanan küçük ama ağır çelik masasına doğru yavaşça ilerledi. Köşelerde boya kalktığında katmanları tıpkı ağaçların gövdesindeki halkalar gibi sayabilir ve kaç yıldır ailemizle birlikte olduğunu kestirebilirdiniz –o da buradaki diğer pek çok şey gibi benden çok daha yaşlıydı.

Denize bakan sıra sıra parmaklıkların kenarına oturmak üzereyken köşede Sinyor Dall'Abaco'nun hasır bir sandalyeye oturmuş, sıska bacaklarını korkuluklara yaslayarak geriye doğru yaslanmış olduğunu gördük. "Ne zaman kalktınız?" diye sordu

Roxane. "Saatler önce," diye yanıtladı. "Şafağın söküşünü izlemeye geldim."

Şafak sökmesini hiç görmemiştim.

"İyi uyudun mu?" diye sordu.

"Mmmmm. Harika," diye yanıtladı Roxane. "Harika." Esneyip kollarını gevşetti.

"Böyle bir sabahı en son ne zaman gördüğümü hatırlamıyorum bile."

Roxane denize doğru baktı.

"Başka kalkan kimse var mı?" diye sordu.

"Hayır," diye yanıtladı Sinyor Dall'Abaco.

Roxane ayaklarını korkuluklara dayamış ağır ağır kahvesini içiyordu. "Size de bir fincan kahve yapmamı ister miydiniz?"

Diğerlerini bekleyecekti.

Bir kapının açıldığını duyduk. Tedirgin olmuştum. Gelecek olan başkaları o anın büyüsünü bozacaklardı.

Ama ses bahçeden gelmişti. Birileri bahçe kapısını açmış olmalıydı ve çok geçmeden verandaya uzanan mıcırlı yolda ayak sesleri duyuldu. Ve sonra bunun kim olduğunu anladım. Burada, Mandara'daki sabahlara özgü o küçük mucizeyi tamamen unutmuştum: incir satıcısı. Her zaman ilk o gelirdi; sonra buzcu; sonra sebze satıcısı ve son olarak da saat on civarı meyve satıcısı.

Roxane iki düzine kadar incir alıp adamdan tartmasını istedi. İkimize de birer tane uzattı. "Bir," derken sesinden, "kahvaltıya kadar başka yok," demek istediği anlaşılıyordu.

Ama kahvaltıya daha bir ya da iki saat vardı. Gidip *ful* almayı önerdim. Sabahın o saatinde *ful*'ün harika olacağı garantiydi. "Nereden alabileceğimizi biliyor musun?" diye sordu daha önce Mandara'ya hiç gelmemiş olan Roxane. Başımı aşağı yukarı salladım. *Ful* satıcısı kum tepelerinin oradaki Rue Mordo'nun köşesine

park ediyor ve insanlar ellerinde kocaman kaplarla geliyorlardı. Sinyor Dall'Abaco, Mandara'nın *ful*'unu hiç denemediğini söyledi. Sonra daha önce hiç *ful* yemediğini itiraf etti. "İyi de otuz yıldır burada yaşıyorsun, Mario," dedi. "İyi de bununla ilgili şimdi ne yapabilirim ki!" anlamına gelecek şekilde, "*E pazienza*," diye yanıtladı. Acele etmemiz gerekecek, dedim, çünkü satıcı aynı köşede çok uzun süre beklemezdi. En kötüsü de durakları boyunca onun peşinden koşup her defasında kaçırmaktı.

Ama acele etmemin bir başka nedeni daha vardı. Bize kimsenin katılmasını ya da o sabahki maceraya çıkmamıza engel olmalarını istemiyordum. Sinyor Dall'Abaco önce üstünü değiştirmesi gerektiğini söyledi, ama ben ona şortların da son derece saygın olduğu ve o saatte etrafta kimsenin olmayacağına dair güvence verdim. Roxane bir gömlek giyip uçlarını belinin etrafında bağladı. Bir elinde sigara, diğer elindeyse büyükçe, boş bir kap vardı.

Onları önce arka bahçeye ve oradan da arıların gürültüsü nedeniyle tüm çardağın uzaktan gelen bir çağlayanın ya da uzaklaşan bir lokomotifinkini andıran seslerle dolu olduğu araba yoluna çıkardım. Sinyor Dall'Abaco arılardan korktuğunu söyledi. Ona arıların asla sokmadıklarını söyledim. Tek yapması gereken dümdüz yürüyüp ani hareketler yapmaktan kaçınmaktı. İkisi de bana inandılar.

Sinyor Dall'Abaco bahçemize açılan eski kapıyı açık tuttu. Onu nadiren kullanırdık, oysa birkaç on yıl öncesine kadar villanın tek girişinin burası olduğu söyleniyordu. Onun da üzerinde, tıpkı İskenderiye'de artık kimsenin kullanmadığı diğer tüm kapılarda olduğu gibi aşınmış bir aile arması, kapıyı itip açtığınızda artık çalmayan bir zil ve bir de Sömürge dönemlerinden kalma eski bir tokmak vardı.

Sinyor Dall'Abaco bu eski tokmakların günün birinde paha biçilemez olacaklarını söyledi. "Günün birinde, Avrupa'da artık on dokuzuncu yüzyıldan kalma antikalara erişmek imkansız bir hal aldığında, insanlar bu tokmağı satın almak için dünyanın dört bir yanından buraya gelecekler," dedi Sinyor Dall'Abaco.

"İyi de bu beş para etmez," dedi Roxane.

"Şuraya yazıyorum. Yirmi yıl sonra gel, ağırlığınca altın değerinde olacak."

"*Ful* satıcısı nerede?" diye araya girdi Roxane.

"Sahiden, *ful* satıcısı nerede," diye yineledi Sinyor Dall'Abaco, muhtemelen olabilecek en iyi niyetli insanlardandı ve sözünün kesilmesine aldırış etmiyordu.

Momo Carmona'nın evinin yanından geçtik. Hâlâ kış için kepenkleri kapanmış haldeydi. Avrupa'ya mı taşınmışlardı yoksa sadece bu yıl için gecikmişler miydi? Babam amcalarının her şeylerini kaybettiğini söyledi. Belki onlar da aynı durumdaydı. Amcasının malvarlığı kamusallaştırıldığı gün Momo'nun sahile gelmediğini, akşamüzeri uçurtma uçurmaya da katılmadığını hatırlıyordum. Hisham o gün kamulaştırılan malvarlıkları ya da işletmelerin isimlerini yüksek sesle gazeteden okumuştu. Babamın isminin listede olmadığına memnundum, fakat henüz sevinmek için erken olduğunu düşünerek gazetedeki tüm isimleri okuyup okumadığını sordum. "Dur bir dakika, burada daha çok isim var," dedi gülümseyerek ve kamulaştırılan malvarlıklarının listesinin devam ettiği sayfayı çevirdi: Madam Salama'nın sevgilisinin, Flora Teyze'nin, Nessim Amca'nın ve neredeyse herkesin. Babam onunla şimdi yollarını ayırmanın sağduyulu bir davranış olmayacağına karar verdi.

Roxane ve Sinyor Dall'Abaco'ya, Vili Amca'nın Mandara'daki eski evini işaret ettim. Fakat ilgilerini çekmişe benzemiyordu.

Ardından Rus kontesin villası geldi. Acaba orada şimdi kim yaşıyor, diye düşündüm. Bu da onların ilgisini çekmedi.

Etrafı *hassira*'yla çevrilmiş bir bahçeye varıncaya kadar asfaltsız bir yolu takip ettik. Sonrasında kum tepeleri başladı. Kum tepeleri Mandara'daki sahillerden birine uzanıyordu ve diğer ucundaysa Yunan manastırı vardı. Onun da ötesi çöldü.

Ayaklarımız kuma gömülüyordu, fakat kum henüz o kadar da sıcak değildi ve bizi rahatsız eden tek şey sandaletlerimizin arasına giren kuru bambu parçalarıydı. Ayaklarımızı sallayarak onlardan kurtuluyorduk.

İleride *ful* satıcısının kamyonetini seçebiliyordum. Bizi beklemesini sağlamak için kollarımızı sallayıp bağırdık. O da bize el sallayarak karşılık verdi. En sonunda kamyonetine ulaştığımızda Roxane ona kabı uzattı. Satıcı kabı doldurduktan sonra kutsal Pazarınız mübarek olsun dedi. Şaşkın bir ifadeyle ona baktım: Neden bir Müslüman mübarek bir kutsal Pazar dilerdi ki? Yüz ifademizden şaşkınlığımızı anlamış olmalı, çünkü etrafa hızlıca birkaç kaçamak bakış attıktan sonra, üzerinde büyükçe bir haç dövmesi olan bileğinin iç kısmını göstermek için kol yenini sıvadı. "Ben bir Kıptiyim." Şimdiki yönetim Kıptilere sıcak bakmıyordu.

Her ne kadar Sinyor Dall'Abaco bir ateist, Roxane bir Zerdüşt ve ben de bir Yahudi'ysem de, üçümüz de ona güzel bir kutsal Pazar diledik. Sinyor Dall'Abaco ödemeyi yapma konusunda ısrar etti. Hafta sonu onu ağırladığımız için teşekkür etmenin bir yoluydu. Ona lütfen Roxane'ın ödemesine müsaade edin demeye çalıştıysam da kesinlikle olmaz dedi ve yanında hiçbir şey, bir mayo bile getirmediği için ödemeyi kendisinin yapacağını söyledi. Roxane itiraz etti. O da yalvardı. Ödemesine izin verdik.

Dönüş yolunda konuyu değiştirmek için Sinyor Dall'Abaco haç dövmesinin ona, efendisi Odysseus yirmi yıl sonra İthaka'ya döndüğünde hizmetçi Eurikleia'nın onu tanımasını sağlayan yara izini hatırlattığını söyledi.

Roxane, Odysseus'un kim olduğunu bilmiyordu fakat yaşlı askerin yıllar süren sürgünü onu üzmüştü. "Yirmi yıl," diye yineleyip durdu. "Yirmi yıl, vay canına," dedi, sanki çözüme kavuşmamış kaderiyle Odysseus hâlâ endişe kaynağı olan bir çağdaşımızmış gibi.

"Yirmi yıl hiçbir şey değil," diye yanıtladı otuzlu yaşlarının son yarısından bu yana İtalya'ya gitmemiş olan Sienalı beyefendi. "Ben İtalya'dan ayrıldığımda sen daha doğmamıştın bile Roxane," dedi, sanki artık zamanı bu şekilde ölçüyormuş gibi.

"Ve ben de bana biraz âşık olduğunu düşünüyorum Sinyor Dall'Abaco."

"Ben de öyle düşünüyorum," dedi. Her ikisi de kahkahalarla güldüler ve gülmeye devam ettikçe Roxane'in *ful*'ü döküp saçmaya başlaması üzerine birlikte daha da fazla gülmeye devam ettik. "Ne aptallık ama," dedi, "kabı getirmişim ama kapağını almamışım."

Başımı kaldırıp sabah göğünün kristalimsi berraklığına baktım. Havada taptaze, ferah bir koku vardı, sanki başka hiçbir insan tarafından solunmamıştı; ilerleyen saatlerde dayanılmaz bir sıcağın çökeceği yaz günlerinin başlangıcında hep böyle olurdu. Işıltıyı yansıtan kum tepeleri bile ayak basılmamış gibi görünüyordu, öyle ki gökyüzüne baktıktan sonra önümüzde uzanan villalara bile bakamaz hale geldiğimizden bizi çevreleyen kumun rengiyle rahatlamak için başımızı öne eğmek zorunda kalırdık. Bakışlarımı kaldırmam yeterdi, deniz orada olurdu.

"Güneş güzelim gölün içinden çıktı, tunca boyalı gökte ışıdı ölümsüzlere."

Konuşan, Homeros'u Yunanca'dan alıntılayıp daha sonra İtalyanca'ya çeviren Sinyor Dall'Abaco'ydu. Bir anda bunun aslında eski Yunan'ın, ışıldayan kuvarsın denizle buluşuncaya kadar kilometreler boyunca uzandığı ve denizin ilk-yaz göğüne dokunduğu ve gökyüzünün de her ağaca ve her tepeye ve her tepenin ardındaki her eve dokunduğu açık Ege sabahlarının güneşi olduğunun farkına vardım. Bugün bile ne zaman yakınımda suyun, berrak bir gökyüzünün ve başımı öne eğmeye zorlayan yoğun bir parlaklık olsa aniden, dünyanın neresinde olursam olayım, zihnim kaçınılmaz bir şekilde antik dünyanın bu en güneşli yazarına kayar ve onunla, Mandara'daki kum tepelerinin üzerinde *ful* saça saça ilerlerken ilk kez karşılaştığım sabahı hatırlarım. Sinyor Dall'Abaco bize Odysseus'un eşlikçilerinin yasaklı lotos meyvesini yedikten sonra nasıl İthaka'ya dönmek için tüm arzularını kaybedip daha fazla dolaşmayı da reddettiklerini anlattı. Yirmi yıl sonra, diye devam etti, sağ salim geri dönen bir tek Odysseus oldu.

"Yine mi şu senin Odysseus!" diye bağırdı Roxane.

"Ya da öyle diyorlar," diye devam etti Sinyor Dall'Abaco. "Dante der ki, İthaka'ya döndükten sonra başka ülkeleri keşfe çıkmış. Pek çok kimse onunla hemfikir. Fakat bence haklı olan İskenderiyeli Kavafis. O diyor ki, Odysseus karısının yanına dönmekle tanrıça Kalipso'yla birlikte onun adasında bir ölümsüz olarak yaşamak arasında seçim yapamayarak bocalamış. Sonunda, ölümsüzlüğü seçmiş ve bir daha da geri dönmemiş. Tanrıça'nın dediği gibi," ve Sinyor Dall'Abaco ezberden okumaya başladı:

Sürgün evinken benim evimi geri çevirmek neden?
Aradığın İthaka'ya ulaşamayarak kavuşacaksın,
Kıyılarında yürürken toprağı gözünde tütecek,

Penelopeia'yı öperken karına sarılmayı isteyeceksin,
onun tenini okşarken benimkini arzulayacaksın.
Yuvan artık zamanın çöplüğünde,
ve bundan böyle kaybettiklerinin hasretini çekeceksin.

OKarısı, çocuğu ve evi yerine metresiyle ölümsüzlüğü seçen bir erkeğin hikâyesi Roxane'ı öfkeden çılgına çevirdi. Sinyor Dall'Abaco kaşlarını kaldırıp ben kimim ki şairlerle tartışayım dercesine omuz silkti. Homeros'tan birkaç dize daha okumasını istedim. Okudu.

Hayatımda ilk kez o yaz ve ondan sonraki her yaz tam olarak ne yapmak istediğimi anladım. Sinyor Dall'Abaco'ya bana Yunanca öğretmek ister mi diye sordum. Memnuniyetle, dedi, ama İtalyanca'dan sonra –ve o zaman bile yıllar sürebilir. "Ama yine de, kim bilebilir ki," diyerek gülümsedi bahçemizin eski kapısını açarken.

Sinyor Dall'Abaco beş yıl boyunca bana Yunanca öğretti, yavaşça, inatla, tıpkı yıllar önce Sicilyalı yoksul bir öğretmenin ona Siena'da öğrettiği gibi. Mısır'dan ayrılmamızın ardından Yunanca derslerime yazışarak devam ettik, seçtiği pasajları hep suçluluk ile karışık zorunluluk hissiyle alelacele çevirdim. On gün ya da bazen biraz daha uzun bir zaman sonra, yazılarını yazdığı –*scribacchiare*– favori kafesindeki sigara kokusunun sindiği kâğıtlarımı, insanı hayal kırıklığına uğratacak denli kısa notlarıyla birlikte bana geri gönderirdi. Yunanca yazdığım çoğu sözcüğün üzerine rakamlar karalamış olurdu, tıpkı sözcüklerin arzu edilen dizilimini göstermek üzere öğrencilerinin sınav kâğıtları söz konusu olduğunda Flora Teyze'nin yaptığı gibi. Hangi sözcüğün en iyisi olduğuna karar veremediği durumlarda aklına gelen eşanlamlı tüm Yunanca kelimeleri sıralardı. Yıllar

sonra, Massachusetts'teki odamda yazdığı bu mektupları okurken, Portus Eunostus yani selametle dönüş limanı olarak bilinen eski limana tepeden bakan Athineos'ta ufak bir masaya oturmuş sigara içerken elyazısıyla yazdığı sekiz sayfalık bu notları karalayan, yaşlanmaya başlamış Sinyor Dall'Abaco'yu zihnimde canlandırmaya çalıştım. Orada, gerisingeri Yunancaya çevirmem için Yunanca yazılmış metinleri İtalyancaya çevirirken aslında Yunancamın giderek kötüleştiğini ve bu çeviri alıştırmalarının iletişimde kalmak için karmaşık bir bahaneden başka bir şey olmadığını bildiğimin farkındaydı. Bana şehri, denizi, her yaz gelen hırpani Kahirelileri, Roxane'ı ve tanınmayacak kadar şişmanlayıp kelleşmiş kocası Joey'i anlatır ve tüm mektuplarını şu değişmez ifadeyle bitirirdi, "Şimdi yazmalıyım," bunu derken, Faşistlerce savaştan önce el konan mal varlıklarının iadesi için İtalyan hükümetine karşı açılan uzatmalı dava için avukatlarına yazdığı diğer mektupları kastederdi. Hep bir emekli maaşıyla yetineceğini söylerdi. Ona yanıt olarak çalışmalarımdan, kadınlardan, boğucu sıcak havadan, asla gelmeyen deniz mevsimini beklerken İtalyan bir arkadaşımla birlikte Oxford Caddesi'nde yediğimiz salatalık ve beyaz peynirli sandviçlerden bahsederdim. *Lazem bahr*, diye hatırlatırdım.

"Herkül Sütunları'nı geçtin," diye yanıt yazdı, "artık her şey mümkün!" Amerika'ya gitmiş tanıdığı tek insandım. "Ama, *ahime*! –asla öğretmen olma, çünkü o zaman başkalarının ekmeğini yer ve başkalarının basamaklarını tırmanırsın."

Ondan mektup almamaya başladım. Başlangıçta bunun yalnızca Sinyor Dall'Abaco'nun artık beni bu saçma alıştırmalarla rahatsız etmemeye karar verdiğini düşündüm. Fakat sonra ikinci mektubuma da yanıt gelmedi. Üçüncüye de. Noel tebriklerime de –ne o yıl ne de bir sonraki yıl. Sonra ben de yazmayı kestim.

Belki de biliyor fakat bilmek istemiyordum. Telefon edebilirdim ama hiç aramadım. Ya da belki de bir yanım, neredeyse on yıl boyunca yazdığı her mektubu *Lazem scribacchiare* sözcükleriyle bitiren bu adamdan er ya da geç özür üstüne özür dileyen bir mektup almayı bekliyordu.

Yıllar sonra postadan, bariz bir şekilde Üçüncü Dünya ülkelerine özgü bir ambalaj kâğıdına sarılı ufak bir kutu aldım. Deniz yoluyla gelmişti ve paketin etrafına sarılmış olan ip düğümler ve küçük kurşun mühürlerle doluydu. Elyazısını tanımıyordum. Kutuyu açınca içinden, mumlu kâğıda sarılı küçük, özensizce ciltlenmiş bir kitap çıktı *İskenderiyeliler*, editör Mario Dall'Abaco: İlk Çağ'dan günümüze İskenderiyeli yazarlar antolojisi. Şiirlerden bazılarını ilk defa görüyordum; bazıları tanıdıktı; Odysseus üzerine yazılan şiir Kavafis değil, Sinyor Dall'Abaco imzalıydı. Kime teşekkür etmem gerektiğini kestiremediğimden matbaaya bir çek yazıp gönderdim.

Birkaç ay sonra, aynı kobalt-mavisi ambalaj kâğıdına sarılmış bu kez daha büyük bir paket geldi. Kutunun içindeki buruşturulmuş gazete kâğıtlarını eşelerken *İskenderiyeliler* kitabının yeni kopyalarıyla karşılaşmayı bekliyordum. Onun yerine elim sanki elimi tutmaya çalışan soğuk bir başka ele dokunur gibi oldu. Bu eski bir bronz kapı tokmağıydı. "Mandara'yı yeniden inşa edeceklerini duyduğumuzda apar topar villaya gittik ve bu tokmağı bizzat Mario'nun kendisi söktü. Onu kâğıt ağırlığı olarak kullanıyordu. Sende kalmasını isterdi. Bir yıl önce huzur içinde aramızdan ayrıldı. Beni unutma, seni çok seven Roxy." O tokmağı hiç yanımdan ayırmadım. Bugün bile masamın üzerinde duruyor.

6

Son Seder

Babam almacı yerine koyunca yemek odasında oturan bize doğru bakıp, "Başladı," dedi. Ne kastettiğini kimseye açıklamaya gerek yoktu. *Bu* tür aramaların gecenin her saatinde yapıldığı herkesçe biliniyordu -herhangi bir devlet kurumunda çalıştığını söyleyen belirsiz bir sesin adresimiz, misafirlerimiz, alışkanlıklarımıza dair sorular sorup bize bir hiç olduğumuzu, hiçbir hakkımızın olmadığını ve çok yakında tıpkı bizden önce Fransız ve İngilizler gibi defedileceğimizi ifade ettiği tehditkâr, saldırgan, mütecaviz aramalar.

O ana dek bu tür aramalara maruz kalmamıştık. Şimdi, 1964 yılının sonbaharında başladılar. Sesin sahibi, hakkımızda her şeyi biliyor gibiydi. Gerçekten de, yurtdışındaki akrabalarımızı biliyordu, bize gönderilmiş postaların tamamını okumuş ve dört yıl önce VK'dan ayrılmamın ardından kayıt olduğum Amerikan Okulu'ndaki arkadaşlarım ve öğretmenlerimin çoğunun adlarını saymıştı. Her şeyi biliyordu. Hatta o günkü taş olayını dahi biliyordu. "Ve bahse girerim bu akşam bıldırcın yiyorsunuzdur," dedi. "*Bon appetit.*" "Uğursuzluk," dedi büyükannem.

Elsa Teyze, Çarşamba günlerinden nefret ettiğini söyledi. Kötü şeyler hep Çarşamba günleri oluyordu.

Babam da içinde kötü birtakım hisler olduğunu söyledi, ama telefondaki ses taş olayından bahsederken ne kastetmişti?

O noktada Flora Teyze, babama olup biteni anlatmaya karar verdi. O gün erken saatlerde, Corniche'te Başkan Nasser'i görebilmek için güneşin altında saatlerce bekleyip Montaza Sarayı'na uzanan virajın oradan ne zaman araba konvoyuna benzer bir şey

belirse tezahürat edip el sallamaya başlayan kalabalığa katılmıştık. Sonra onu gördük, Cadillac'ına kurulmuş, açık ayasını kalabalığa doğru sallarken tıpkı fotoğraflarındaki gibi görünüyordu. İnsanlar tezahürat yapmaya başladı, kadınlar ve erkekler oldukları yerde zıplayıp alkışlıyor, ellerindeki küçük kâğıt bayrakları sallıyorlardı. Kaldırım kenarına neredeyse taşın üzerine çıkacak şekilde yanaşmış tekerlekli sandalyede bir kız elinde yeşil kurdeleyle bağlı silindir şeklinde yuvarlanmış bir kâğıt tutuyordu. Şimdi başkan yanından geçmişti ve kâğıt hâlâ elindeydi, ümidini kaybetmiş gibi görünüyor ve ağlıyordu. Yazdığı mesajı başkanın arabasına atmayı başaramamıştı. Bizimle birlikte gelen Abdou onu daha önce fark etmiş ve muhtemelen Reis'ten ameliyat ya da yeni bir tekerlekli sandalye parası isteyecek demişti. En az onun kadar perişan olan –ve muhtemelen konvoya onu yeterince yanaştıramadığı için kendisini suçlayan– abisi kıza sorun olmadığını, bir dahaki sefere yeniden deneyeceklerini söylüyordu. "Bu şekilde yaşamak istemiyorum," diye haykırdı kız ve abisi onu Mandara'nın bilmediğimiz bir yerine doğru sürerken utanç içinde yüzünü kapadı.

Ev yolunda Flora Teyze'nin bacağına bir taş çarptı. "Yabancılar defolsun!" diye bağırdı biri Arapça. Taşı kimin attığını göremedik, fakat Flora Teyze bağırır bağırmaz bir grup genç dağılmaya başladı. Taş bileğine çarpmıştı, derisi sıyrılmamıştı ve kanama da yoktu. "Yürüyebildiğim müddetçe –" deyip duruyor, bir yandan da kavalkemiğini eliyle ovuşturuyordu. Sonra, çantasındaki kolonya şişesini hatırlayıp yaranın üzerine bir miktar döktü ve topallayarak yürürken ara ara bacağına masaj yapmaya başladı. O akşamüzeri eve varır varmaz kendimizi bu kez, ani gürültüyü duyup kulübesinden elinde palasıyla fırlayan al-Nunu dahil herkesin bağırıp durduğu bahçemizdeki başka bir karmaşanın ortasında bulduk. En çok al-Nunu bağırıyordu, onu Mohammed ve

annem takip ediyordu, avazı çıktığı kadar bağıran büyükannem dahil herkes bahçede koşuşturuyordu. Al-Nunu'nun yardımcısı Gomaa'ya neler olup bittiğini sordum. Gomaa nefes nefese, "*Kwalia!*" diye bağırdı.

Bıldırcın!

Her sonbahar, Siberya kadar uzak yerlerden Mısır'a bıldırcınlar gelir ve karayı görür görmez yorgunluktan bitap düşmüş halde gökten külçe gibi inerlerdi. O akşamüzeri de bir kuş bahçemizde büyükannemin Mısır'dan ayrılmak üzere oldukları için veda etmeye gelmiş Arlette Joanides ve kızıyla konuştuğu yerin yakınına bir yere düşüvermişti. Büyükannem içgüdüsel bir hareketle bir yılı aşkın süredir üzerinde çalıştığı iğne oyası kanaviçeyi dermansız bıldırcının üzerine fırlatıvermişti. Her ne kadar yaşlı kadından daha hızlı olsa da, kuş uçarak kaçamayacak kadar yorgundu. Bahçemizde zıplaya zıplaya dolaşmaya başlamış ve muhtemelen ondan daha önce, büyükannemin haberi olmadan bahçeye inmiş iki kuş daha ona katılmıştı. Bu, hayal edebileceği her şeyden daha iyiydi ve yaşlı kadın bağırmaya başlamış. Herkes onun yardımına koşmuş ve kuşları görünce onları yakalama çalışmalarına dahil olmuştu.

Rue Mordo'ya kadar uzanan civardaki bahçelerden her yıl gökten düşen bu zarif talih kuşlarını yakalamaya çalışan insanların attığı benzer çığlıklar yükseliyordu.

Ve o güne kattıkları muazzam neşeye rağmen –akşam yemeği servisine yeni baştan başlaması gerekecek Abdou, yarasını neredeyse unutan ve bu durumu babamdan gizlemeye karar veren Flora Teyze ve bıldırcın mevsimini reçel yapma zamanının geldiğine dair bir işaret olarak kabul eden büyükannem için– telaşlı kovalamacadan canhıraş bir şekilde uzaklaşmaya çalışan bu eşsiz Mısır güzelliği sonbaharın geldiğinin ve Mandara'daki yaz günlerimizin sona ermek üzere olduğunun habercisiydi.

Bıldırcın sezonundan sonra Mandara'da kimse kalmazdı. Ekim başında, çoğunluğu Bedevi olan ve tüm yıl boyunca orada yaşayan birkaç Mısırlı dışında sokaklar terk edilmiş olurdu. Sokak köpeği sürüleri -bazıları yazlıklarda bakmak için alınıp sezon sonunda sokağa bırakılıyordu- sağdan soldan çıkıp yiyecek ararken bazen kapımıza kadar gelir ve özellikle geceleri sürekli havlarlardı. Artık sahiller tamamen boşalmıştı, Coca-Cola tezgahları kapanmıştı ve akşamları sinemadan dönerken sokaktaki tek ışık Abdou'nun bizi beklerken radyoda Arap şarkıları dinlediği mutfağı aydınlatan kırk-mumluk solgun ampulden sızardı. Ancak bazen, akşam şehre dönerdi ve o zaman dönüşümüzü bekleyen bir ışık da olmazdı ve Mandara tam anlamıyla bir hayalet kasaba halini alır ve babam önce arabanın radyosunu ve ardından motoru kapatırken yalnızca arabadaki hareketlerimizin, kapıya uzanan taşlı yoldaki adımlarımızın ve evin arkasında, al-Nunu'nun kulübesinin yakınından gelen dalgaların sesleri duyulurdu.

Eve girince ilk iş antredeki ışıkları açıp boğucu koridor boyunca koşarak tek tek bütün odaların ışıklarını açmak olurdu -veranda, mutfak, oturma odası derken evi neşelendirip bende ve annemle babamda birazdan odalarından çıkıverecek yazlık misafirlerimizin hâlâ evde olduğu hissini uyandıracağını düşündüğüm yatak odamdaki radyoyu açardım. Hatta daha başka misafirler gelecekmiş hissine kapılmak bile mümkündü.

Gece yarısı bizi arayan bu isimsiz kişi sinemaya gidip gitmediğimizi sordu. Babam ona izlediğimiz filmin adını söyledi.

O sonbahar Mandara'da epey kaldık. Hatta neredeyse çok fazla kalmış olacaktık. Bu, annemin yazın bittiğini reddetme yöntemiydi. Fakat o yıl bu gecikme için bir sebep daha vardı. Mandara'dan sonra Cleopatra'ya değil de Sporting'e geçmeye karar vermiştik, böylelikle ailedeki herkes bir araya gelebilecekti. Cleopatra'daki eşyaların satılma işi annemin sorumluluğundaydı.

Cleopatra'daki daireyi son kez birkaç hafta sonra, annem Abdou ve Aziza'ya bırakılmak üzere kıyafet seçmek için ona eşlik etmemi istediğinde gördüm. Eşyalarımızın tamamı çarşaflarla örtülüydü, kepenkler sımsıkı kapandığından Ekim aylarında genellikle son derece aydınlık olan daireye puslu, kasvetli bir hava çökmüştü; Haziran başında Mandara'dan ayrılmadan önce son dakika Abdou'nun alelacele divanlarla koltukların üzerine attığı eski çarşaflarsa yorgun, yaşlı, sönmüş hayaletlere benziyordu. "Hepsi satılacak," dedi annem, kolaylıkla öfkeyle karıştırılabilecek küstah, aceleci bir tavırla, heyecanını ancak bu şekilde gösterebiliyordu. Yenilik ve değişikliklere bayılırdı ve şimdi de, en az beş yıl önce buraya taşınırken olduğu kadar heyecanlıydı.

Eşyalarımızı satın alan adamla hiç tanışmadım, ne alışveriş anında oradaydım ne de yatak odamızla yemek odamızdaki eşyalar Cleopatra'nın kaldırımlarına çıkarılırken. Aziza, ağlayan tek kişinin Abdou olduğunu söyledi. Bir gün sonra okuldan döndüğümde orayı bomboş buldum. "Belki de taşınmamalıydık," dedi babam. Halılar ve eşyalar da gittiğinden sesi iyice tuhaf çıkıyordu.

Ona yerdeki tüm kitapları atıp atmayacağını sordum. Hayır, diye yanıtladı. Onları Sporting'e götürecektik. Bu esnada, yirmi ya da otuz kadar kalın, yeşil defteri karıştırıyor, ara ara saklamak istediği bazı sayfaları yırtıyordu. Ona ne yaptığını sordum. "Bunlar genç bir adamken tuttuğum defterler." Onları atacak mıydı? "Hepsini değil, ama içlerinde ortadan kalkmasını tercih edeceğim şeyler de var." "O dönemde hükümet karşıtı şeyler yazmış mıydın?" diye sordum. "Hayır, politik bir şey yok. Başka şeyler," derken yüzüne yayılan belli belirsiz gülümsemeyi gizleyemedi. "Günün birinde anlarsın." Ona anlayabilecek kadar büyük olduğumu anlatmaya çalıştım. Fakat ne söyleyeceğini biliyordum: "Sen öyle sanıyorsun." Otuz yıl önce Konstantinopolis'ten ayrıldıkları gün

anne babasının oturdukları evi boşaltmalarına tanık olduğu anı hâlâ hatırladığını söyledi. Tıpkı onun babasının da kendi babasının evini terk etmesine tanık olduğu gibi. Ve onlardan önceki diğer atalarımızın. Ve günün birinde ben de aynı şeyi yapacaktım, fakat tabii ki böyle bir şey olmasını arzulamıyordu –"Ama her şey yinelenir." İtiraz etmeye çalıştım, böyle kaderciliklerden nefret ettiğimi, Sefaradların batıl inançlarından azade olduğumu söyledim. "Sen öyle sanıyorsun," dedi.

Daireye şöyle bir göz gezdirdim, eşyalar olmayınca ne kadar büyük göründüğüne şaşırmıştım.

Burayı beş yıl önce ilk kez gördüğüm anı hatırlamaya çalıştım. Büyükannemle birlikte içinde kaybolmuştuk, kapılarla koridorların arasında yolumuzu kaybetmiş, zemini zımparalayıp Madam Marie adında biri için ekstra bir oda oluşturmak adına ilave bir duvar ören işçileri seyretmiştik. Ramazan ayındaki mutfak sohbetlerini hatırladım, taze boya, cilalı eşya ve annemin yasemin-lerinin kokusuyla babamı kaybedeceğini sandığı her defasında kendini aşağı atmakla tehdit ettiği pencereyi hatırladım. Mimi ve Madam Salama'yı hatırladım. İsrail'e taşınmışlardı. Mösyö Phares Florida'da yaşıyordu; Abdel Hamid'in belden aşağısı felç olmuştu; ve Madam Nicole'un kocası Müslüman olup eşlere uygun olmayan davranışları için onu en sonunda boşamıştı. Fawziah ona kötü davranan Mısırlı bir aile için çalışıyordu. Mösyö al-Malek, Marsilya'daki ikinci sınıf bir okulda emekliliğini bekleyen bir öğretmendi. Ve Abdou'nun içi iyilik dolu olan oğlu Ahmed, bir gerilla birliği tarafından yakalanıp kafası kesildikten sonra Yemen'den buraya geri gönderilmişti.

Sonra, birdenbire Flora Teyze'ye de telefon edildi. Onun durumunda, hattın diğer ucundaki ses Mısır'ı terk etmek için iki haftası olduğunu söylemişti. O da diğer aile dostlarımız gibi o yıl

sonbaharda, biz Sporting'e taşındıktan birkaç gün sonra Mısır'ı terk etti. Sıranın bize geleceğini biliyorduk.

* * *

Elsa Teyze kötü olayların üçer üçer geldiğini söylerdi. İki tabak kırdıysanız, bir üçüncüsü elinizden kayıp düşse kimse şaşırmazdı. Bir yerinizi iki kez kestiyseniz, üçüncü bir kesiğin yolda olduğunu, keskin nesneyle tenin aynı hizaya gelmesinin beklendiğini bilirdiniz. Eğer iki defa üst üste azarlandıysanız, iki sınavdan kötü not aldıysanız ya da iki iddiayı kaybettiyseniz birkaç gün korku içinde dolaşır ve üçüncü darbe geldiğinde fazla paniğe kapılmış gözükmemeye çalışırdınız. Ancak bu darbe geldiğinde asla üçlünün sonuncusuydu diye düşünmezdiniz. Dördüncü bir darbenin de yolda olabileceğini ya da belki yanlış saymış olabileceğinizi ya da bu bin yıllık kuralın sadece sizi şaşırtmak adına değişmiş olabileceğini varsayardınız. Bunun adı sezgiydi. Mağrur olmadığınız ve asla kaderin esrarengiz işleyişine karışmaya cesaret etmeyeceğiniz anlamına gelirdi.

Elbette ki bizi gece yarısı arayan kişinin bunlar hakkındaki düşüncelerimizi tam olarak bildiğini her zaman hissediyorduk. İki kez arar ve sonra üçüncü kez aramadan yatmayacağımızı bildiğinden o gece bir daha aramazdı. Ya da üç kez arar, rahat bir soluk almamıza izin verir ve sonra, tam herkes yatmaya hazırlanırken yeniden arardı. Babamı kastederek, "Orada mı?" diye sorardı ahizenin diğer ucundaki ses. "Hayır, onunla konuşmak istemiyoruz. Sadece kontrol için." "Bu akşamki misafirleriniz kimlerdi?" "Bugün ne aldınız?" "Nereye gittiniz?" Ve daha neler neler.

Bu taciz aramaları akşamlarımızı –eksiklikleriyle olduğu kadar varlıklarıyla da– bölmeye başlayıp bize ailece geçen güzel

akşamların büyükannem telefonu kapar kapamaz kolaylıkla acı verici bir husumet haline dönüşebileceğini hatırlatıyordu. "İyi de açmak zorunda mıydın ki. Telefonları açmamanı söylemedim mi?" diye yakınırdı babam. "Ve neden ona nerede olduğumu söyleyemedin?" diye eklerdi. "Çünkü bunun onu ilgilendirdiğini düşünmüyorum," diye yanıtlardı annesi. "Ama neden onlara karşı kaba olmakta ısrar ediyorsun? Neden onları kışkırtıyorsun?" diye bağırırdı babam bunun üzerine. "Çünkü içimden böyle geldi. Bir dahaki sefere sen açarsın."

Gece yarısı aramalarını yapan kişinin taktikleri arasında babamın evde olmadığını bildiği zaman aramak da vardı. Sonra kimi zaman, gece geç vakit arayanın babam ya da belki de bir arkadaşım olduğunu düşünerek telefona ben yanıt verirdim ve son derece zararsız, hatta aşırı saygılı yabancı bir ses hakkında hiçbir şey bilmemem gereken konular hakkında bir şeyler söylemeye başlardı. Bazı zamanlarda, yanıtlamayı geçtim neden sorulduğunu dahi anlayamadığım tuhaf soruları bağıra çağıra tekrarlayan kaba saba bir işportacının sesiyle karşılaşırdım. Konuşmasını hep aynı sözcükleri tekrarlayarak bitirirdi: "Ona yarın yine arayacağımızı söyle."

Bir gün geçerdi. Sonra bir gün daha. Bazen üç. Sonra iki arama üst üste. Kimse yanıt vermezdi. "Belki de babandır," derdi büyükannem. Babam değildi. Sonra bir hafta boyunca başka arama gelmezdi.

Belki de *jamais deux sans trois* kuralı geçerli değildi. Ama sonra, tam bu meseleyi unutmak üzereyken yeniden düzenli bir hal almaya başlardı –sadece sizi bir kez daha kandırabilmelerini sağlayacak kadar uzun bir süre için.

Mısır hükümeti babamın tüm malvarlığını millileştirmeden önceki hafta Elsa Teyze'nin içine tuhaf birtakım hisler doğmuştu.

Une etrange angoisse, tuhaf bir endişe, tam burada, diye yineleyip dururken göğsünü işaret ediyordu. "Burada ve hatta bazen burada bile," derdi duraksayarak, sanki göğsündeki o tuhaf hissin kesin konumunu belirleyememesi onu daha da inandırıcı kılıyordu. "Bu gibi hislere kapıldığımda mutlaka bir şey olur." Böyle hislere Başkan Kennedy suikastından önce de kapılmıştı. Ve 1914 yılında. Ve tabii ki 1939 yılında. Elsa Teyze'nin 1922 yılında İzmir'i terk etmesi konusunda uyardığı Madam Ephrikian ona hâlâ *une voyante*, yani kâhin diye hitap ederdi. "Yemişim kâhinliğini!" diye bağırdı büyükannem arkasından.

"Ucuzundan bir barometre yutmuş yaşlı göğüs kafesinde takırdayıp duruyor. Orada kaşınan olsa olsa vicdanıdır."

Büyükannem, Vili Amca'nın Mısır'dan apar topar kaçmasının ardından geride kalan o meşhur on dokuzuncu yüzyıl barometresini kimin alacağına dair kız kardeşler arasında geçen tartışmaya gönderme yapıyordu. Vili Amca ördek avından hoşlanırdı, bu yüzden de doğal olarak kız kardeşler arasında tüfeklerinin kime kalacağı konusunda da bir tartışma çıktı. Bir gün tüfekler, barometre ve bütün golf sopaları ortadan kayboluverdi. "*Les domestiques*," diyerek ithamda bulundu Elsa teyze. "Yemişim *les domestiques*'i!" diye yanıtladı büyükannem. "Onları yuttu, tıpkı günün birinde sahip olduğumuz her şeyi yutacağı gibi." "Bunu şimdi düşünmemiz gerekmiyor," diye araya girdi babam, "Mısır hükümeti çoktan düşünmüş bile."

Babamın her şeyini kaybettiği haberleri bize, 1965 yılının bir Cumartesi günü şafak sökerken ulaştı. Haberi getiren fabrikanın gece vardiyası formeni Kassem'di. Zilimizi çaldı ve kapıyı açan babamdı. Bu zamansız ziyaretinin sebebini tahmin etmesi üzerine patronunun yıkıldığını gören genç formen anında histerik bir ağlama krizine tutuldu. "Onu aldılar mı yani?" diye sordu babam,

fabrikayı kastediyordu. "Onu aldılar." "Ne zaman?" "Dün gece. Sizi aramama izin vermediler, o yüzden gelmek zorunda kaldım." İki adam sessizce antrede bir süre durduktan sonra babamın çay gibi bir şeyler yapmayı deneyeceği mutfağa geçtiler. Mutfak masasına geçip cesaretlerini yitirmemeleri için birbirlerini teskin etmeye çalışan bu iki adam en nihayetinde sarılıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladılar. "Onları küçük çocuklar gibi ağlarken buldum," demişti Elsa Teyze o gün. "Küçük çocuklar gibi."

Ağlama sesi, tüm bu "sorunlar" yüzünden geceleri uyuyamadığını söylediği halde uykusu çok derin olan büyükannemi de uyandırmıştı. Ayaklarını sürüye sürüye mutfağa girince Abdou'nun da servis kapısından gelip ağlamaya katıldığını gördü. "Bu hiç iyi değil," diye çıkıştı, "Nessim'i uyandıracaksınız. Şimdi ne oldu?" "Onu aldılar." "Kimi aldılar?" "Fabrika sinyora, başka ne olabilir?" derken karma dildeki *al-fabbrica* kelimesini kullanmıştı.

Büyükannem asla hıçkıra hıçkıra ağlamazdı. Sinirlenir, ayaklarını yere vurur, tekme atar ve kızarırdı. Kız kardeşinin üzüntüden değil de –Demir Şansölye Bismarck gibi– öfkeden ağladığını söyleyen Elsa Teyze haklıydı. Göz kapakları şişip kızarırdı ve sanki kendisine daha fazla acı vermeye ant içmiş gibi mendilinin köşesiyle gözyaşlarını hızlı ve sert hareketlerle silerdi. Dokuzuncu kez hayatındaki erkeklerin her şeylerini kaybettiğini görüyordu; önce büyükbabam, sonra kendi babası, kocası, beş erkek kardeşi ve şimdi de oğlu.

Bir anlık sessizlik oldu. "Al şunu," diyerek bir bardak suya attığı şekeri karıştırıp babama uzattı. Sözde insanın sinirlerini yatıştırıyordu. "Ben çay içiyorum, teşekkürler," dedi babam. Fakat hâlâ hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam eden Abdou içebileceğini söyledi. Bu esnada Elsa Teyze sürekli şunları tekrarlayıp duruyordu, "Gördünüz mü? Biliyordum, biliyordum. Size söylemedim mi?

Söylemedim mi?" "Çeneni kapatmak ister misin!" diye bağırdı kız kardeşi ve dün akşamdan kalma ev yapımı yoğurt dolu kâseyi mutfak tezgahının üzerinde bir anda öyle sert bir şekilde itti ki duvara çarpıp paramparça oldu. "Kimin umurunda?" diye bağırdı, kız kardeşinin serzenişlerinin devam edeceğini öngördüğü için. "Böyle bir zamanda bunu kim umursar ki, kim?" Kâsenin yere dağılan parçalarını toplamaya başlayınca hâlâ ağlamaya devam eden Abdou zahmet etmemesini, kendisinin halledeceğini söyledi.

O Cumartesi sabahı bu gürültüye uyandım. Bir şeylerin yolunda olmadığını kestirebiliyordum. Biri öldüğünde hep olduğu gibi herkes önce kötü haberi benden saklamaya çalışırdı. Ölen kişinin isminin gündelik sohbetlerde kullanılmamasına özen gösterilir ya da ismi geçtiğinde orada bulunanlar derin derin iç çekerek şüpheli ve benim kavrayabileceğimin çok ötesinde bir duruma işaret ederek ancak bir ölüm durumunda ilgili kişinin adının önüne eklenen ve zavallı anlamına gelen *pauvre* sıfatını kullanırdı. *Pauvre* kelimesi aramızdan ayrılanlar, yenilenler ve ihanete uğrayanlar için kullanılırdı. "*Pauvre* Albert," merhum büyükbabam; "*pauvre* Lotte," merhum teyzem; tüm sömürgelerini kaybetmiş "*pauvre* Angleterre,"; "*pauvres nous*" derdi herkes! "*Pauvre moi,*" derdi annem, babam için. O gün herkes, "*Pauvre fabrique*" diyordu. Bu ifadeyi en son fabrikanın ana kazanı patlayıp binada ciddi bir hasara sebep olarak neredeyse babamın sonunu getirdiği zaman kullanmışlardı.

Babamı oturma odasında Kassem ve Hassan'la oturmuş onlara talimatlar fısıldarken buldum. Beni görünce dalgın dalgın başını salladı, rahatsız edilmek istemediğine dair bir işaretti bu. Gazeteyi alıp –edinmeye çalıştığım bir yetişkin alışkanlığı– tek başıma yemek odasına geçtim. Amerikan Okulu'nda, Amerikalı

genç erkeklerin sabah ilk iş kahvelerini içerken gazete okuduklarını duymuştum. Kahve de listemdeydi. Kahveden bir yudum alınıp o gün yapılacak şeylerin üstünden geçilir ve sonra gazeteyi okumaya devam edilirdi. Bu sabah yoğurt yoktu. Onun yerine mutfaktan yumurta, domuz pastırması ve tost ekmeği üzerinde eriyen tereyağı kokusu geliyordu. Filmlerde Amerikalıların nasıl kahvaltı ettiklerini görmüştüm ve Abdou'dan bana her Cumartesi sabahı domuz pastırmalı yumurta hazırlamasını istemiştim.

Bahar güneşi kahverengi yemek masasını aydınlatıyor, sandalyelerin sırtlarıyla solgun kırmızı kilimin üzerine ışık huzmeleri düşürüyordu. Büyükannem benim gibiydi; kepenkleri gece gündüz açık tutulan aydınlık odaları severdik, güneşte kurumuş çarşafların kokusunu ya da gün ışığıyla dolu odaları ve rüzgârlı yaz günlerinde balkonları severdik; boğucu yaz günlerinde kepenkleri inik odaların kapısının altından sızan gün ışığının ısrarcı aydınlığını ve hatta aşırı güneşe maruz kalmanın getirisi olan hafif migren ağrılarını severdik. Berrak Cumartesi günleri hep olduğu gibi pencerenin arasından görünen uzaktaki kıpırtısız türkuaz lekeler insana sahilde geçen uzun, sıcak saatleri hatırlatarak İskenderiyeli öğrencilerin çok iyi bildiği denize karşı hissedilen o derin susuzluk hissini uyandırırdı. İki ay daha, diye düşündüm.

Büyükannem yemek odasına girdiğinde ağladığını saklamaya çalıştı. "Bir şey yok," dedi dillendirmediğim soruya yanıt olarak. "Hiçbir şey yok. Al bakalım, portakal suyun." Ayak parmaklarında ona hep acı veren nasırların üzerinde bana doğru gelip başımın arkasını öptükten sonra ensemi çimdikledi. "*Mon pauvre*," diyerek parmaklarını saçlarımın arasında dolaştırdı. "Bu biraz daha bekleyemez miydi sanki?" diye mırıldanıp duruyor, kendi kendine başını sallıyordu. Sonra, sorumu yinelemek üzere olduğumu

fark ederek bir kez daha, "Hiçbir şey yok, hiçbir şey," deyip usulca yemek odasından çıktı. Sessizce yumurtalarımı yedim. Sonra annem gelip tam karşıma oturdu. O da üzgün görünüyordu. Kimse yemek yemiyordu. Demek tartışmışlardı. Fakat onun bağırdığını duymamıştım.

"Bak," dedi, "her şeyi aldılar."

Bu tıpkı birinin ölüm haberini almak gibiydi, diyaframımdaki anlık boşalmaya eşlik eden kulaklarımın arkasındaki karıncalanma hissi. Ayağa kalktığını görmediğim annem bir bardak suya döktüğü şekeri karıştırıp, "Şimdi iç şunu," dedi. Bu, sinirlerimin bozulduğu anlamına geliyordu. Artık erkek olmuştum.

* * *

Yine de, malvarlığını kaybetmenin neden bu denli korkutucu bir şey olduğunu tam olarak anlayamıyordum. Aynı şeyi yaşamış olan bazı tanıdıklarımızdan birkaçı aynı sayıda ev, araba ve hizmetçiyle normal, gündelik hayatlarına devam ediyorlardı. Oğulları ve kızları aynı restoranlara gidiyor, aynı sayıda sinema filmi izliyor ve daha önce harcadıkları kadar para harcıyorlardı. Fakat artık düşmüşlerle dışlanmışların damgasını –hatta utancını– taşıyorlar ve bu da onları kaçınılmaz bir şekilde ele veren tuhaf bir kokuyla geliyordu: deri kokusu. "Mezbaha kokusunu aldın mı," derdi babam, ülkeyi terk etmek üzere olan arkadaşlarını ziyaret ettikten sonra kötücül bir şekilde bu cümleyi fısıldardı. Her şeyini kaybeden aileler er ya da geç Mısır'ı terk etmek zorunda kalacaklarını bilirdi ve misafirlerden uzak, kilitli tutulan bir odada annelerle teyzeler sonunda işlerin kendileri için yoluna girmesini umarak tüm ailenin eşyalarını yavaş yavaş topladığı otuz ya da kırk kadar deri valiz olurdu. Son ana kadar umut ederlerdi –ve

her birinin kocası, vakti geldiğinde rüşvet verilebilecek üst düzey tanıdıkları olduğuna yemin ederdi. Babam da benzer tanıdıklarıyla övünmeye başladı.

Ve sonra anladım. Bizi ziyarete gelen insanlar da o tuhaf deri kokusunu alıp valizleri nereye sokuşturduğumuzu merak ederek evin dört bir yanını koklayarak dolaşıyor ve arkamızdan *mezbaha* diye fısıldıyorlardı. *Mezbaha* aşaması mutlaka çok yakında başlardı, beraberinde gelecek olan aile içi didişmelerle birlikte. Hangi dükkânda hangi valiz daha ucuza satılıyordu? Bu soru ailemizi paramparça edecekti. Avrupa'ya giderken yanımıza neler almalıyız? Eldiven, çorap, battaniye, ayakkabı? Hayır, yağmurluk. Hayır, şapka. Ve yine kavgalar. Arkamızda ne bırakacağız? Elsa Teyze her şeyi götürmek istiyordu. Mantıklı, dedi her şeyi ardında bırakmak isteyen büyükannem. Kimseye söylemeli miyiz? Hayır. Evet. Neden? Biraz daha bağırış. Ve son olarak, herkesi öfkeden deliye döndüren o tek soru: Nereye yerleşeceğiz? "İyi de orada konuşulan dili bilmiyoruz bile." "Neden, buraya gelmeden önce Arapça biliyor muydun sanki?" "Hayır." "Eee?" "Ama orası çok soğuk." "Burası da çok sıcak. Sen kendin dedin."

Bu esnada bizimle ilgili karar geçici bir süreliğine ertelenince cezası bir süreliğine hafifletilince şaşırıp kalan bir tutuklu ya da dönüş yolculuğu açıklanması güç nedenlerle ertelenen bir yolcu gibi özgürce dolaşıp istediğimizi yapabilmemize izin verildi, fakat yine de hayatlarımız askıya alınmış ve kendimizi gerçekdışı birtakım koşuşturmaların ortasında bulmuştuk. Düşmüşlerin daha çok para harcadıkları ve daha az endişe duydukları bilinen bir gerçekti. Hatta bazıları, hükümetin er ya da geç ellerinden alacağı şeyleri ülke dışına çıkarmalarının mümkün olmadığını bildiklerinden savurganlık yapmaya başlayınca Mısır'dan daha bile çok keyif almaya başlıyordu. Bazılarıysa bu bekleme döneminden faydalanıp

gün boyu amaçsızca kafelere gidip hüküm giymiş aristokratların soğukkanlı ağırbaşlılığıyla günlerini hiçbir şey yapmadan geçiriyorlardı.

O sabah en sonunda babamla konuştuğumda, bu duruma hiç şaşırmadığını söyledi. Bir önceki akşam yatağa, sabah kendisini neyin beklediğini bilerek girmiş ve kimseye hiçbir şey söylememişti, annesine bile. Bunun üzerine cesaretimi toplayıp şimdi ne olacak diye sordum. Kendisine fabrikada hâlâ ihtiyaç duyacaklarını söyledi. Ama bu da gelip geçecek ve sonunda kaçınılmaz olanla yüzleşeceklerdi. Ne? Bizden gitmemizi isteyeceklerdi. Her şeyi arkamızda bırakmamız gerekecekti. Sağda solda birtakım birikimler vardı, ancak teknik olarak hiçbir şeye sahip değildik. Eşyaları satmamıza izin verebilirlerdi. Ancak arabalar artık bizim değildi. Babam eski borçların ödemesini talep edecekti. Bu hiç de hoş olmasa gerekti. Ona kimin borçlu olduğunu öğrenmek istedim. Bana isimlerini söyledi. Şaşırmıştım. Oğulları sürekli yeni ayakkabılar ısmarlıyordu. "Ne kadar sürer sence?" diye sordum en sonunda, tıpkı doktorundan durumun o kadar da ümitsiz olmadığını duymak isteyen bir hasta gibi. Omuzlarını kaldırıp indirdi. "Birkaç hafta, belki bir ay." Sonra duraksayıp ekledi, "Her neyse, bizim için artık bitti."

Biten şey gündelik hayatlarımızdı, bir dönem, Isaac adında genç bir adamın 1905 yılında Mısır'a yaptığı ilk seyahat, dostlarımız, sahiller, bildiğim her şey, Ramazan, Roxane, Abdou, guavalar, barın üzerine sertçe çarpılan tavla pullarının çıkardığı ses, geç edilen yaz kahvaltılarındaki patlıcan kızartmalar, yağmurlu hafta içi günlerde dinlenen Radyo İsrail ve sinemadan sinemaya gitmek dışında yapacak bir şeyin olmadığı, yol boyunca arkadaş grubunun giderek kalabalıklaştığı ve sokaklarda dolaşırken birinin mutlaka tramvaya atlayıp San Stefano'dan Victoria'ya gidip

sonra gerisingeri dönmeyi önerdiği İskenderiye'deki pazar günleri. Şimdi *tüm* bunlar sanki bir yalanı yaşayıp sonunda foyamız meydana çıkmış gibi gerçekdışı ve geçici geliyordu.

"Bu esnada ne yapmalıyım?" diye sordum sıkkın bir ses tonuyla, çünkü hayat alıştığımız şekilde devam edecekmiş gibi yapamazdım. "Ne mi yapmalısın? Ne istersen onu –" dedi babam ve bunun üzerine okulu bırakıp o sonbahar boyunca her gün sabahları müzeye gidip sonrasında İskenderiye'nin kalabalık sokaklarında canım ne isterse yapmak üzere dolaşmanın hayallerini kurdum. Ama büyükannem araya girdi: "Asla, hayır," derken sesinde rahatsızlık duyduğunu belli eden ton giderek yükseliyordu. "Okula gitmek zorunda. Bunu kabul edemem." "Bakarız," dedi babam, "bakarız." Büyükannem konuşmaya devam edecekti ki baba, "Sesini yükseltme," dedi, "şimdi hiç sırası değil." Büyükannem odadan çıkarken yarım kalan cümlesini tamamladığını duydum, "—oğluna alenen yozlaş demek. Kim böyle bir şey görmüştür? Kim? Kim? Kim?"

Tam o esnada ön kapının tıkırtısı duyuldu ve içeri Nessim girdi. Yakın zamanda şafakla birlikte evden çıkıp Corniche boyunca uzun yürüyüşler yapma alışkanlığını bırakmıştı ve şimdi onu gören herkes şaşkınlık içindeydi. Sabah boyunca fısıldayıp duruyorduk çünkü onun odasında uyuduğuna emindik. Kötü haberi ondan saklayıp saklamama konusu tartışılmamıştı bile.

Gerçek şu ki, doksan iki yaşındaki Nessim Amca mide kanserinden ölüyordu. Saatlerce yatağından çıkmaz, en az ağrılı böyle oluyor dediği yarı-cenin pozisyonunda iki büklüm yatar ve bazen böyle ikiye katlanmış halde kendine sarılarak uykuya dalardı. Onu sadece bir kez bu pozisyondayken görmüştüm. Odasını topluyorlardı ve ben açık kapının yanından geçerken onu üzerinde çizgili pijamaları, sahip olduğu en önemli şey oymuş gibi

göğsüne sımsıkı sarılmış halde yatarken görmüştüm. Sapsarı ve ufacık görünüyordu. Bir önceki Cuma akşamı, Sebt dualarımızı ederken dalgın ve bitkin görünüyordu. Babam dualardan önce hep yaptığı gibi, "*Falla breve*, Nessim, kısa tut," dediğinde gülümsemedi. Hiçbir şey yemedi. Kız kardeşleri ona özel pembemsi bir jöle yapmışlardı ve okumasına devam ederken cam kasedeki jöle olduğu gibi duruyordu. Duayı kısa kesti. Fakat yemek vakti geldiğinde kaşığını oynak jöleye batırdı, döndürüp durdu ve sonra hepimizin ona baktığını hissedince devam edemeyeceğini söyledi. Koyu renk robdöşambrı ve parlak mor fularının altından pijamalarının mavi çizgilerinin göründüğünü de işte o zaman fark ettim. Yatağına gitmek istiyordu. Duayı devralacak başka kimse yoktu. Ne babam ne de ben İbranice biliyorduk ve Fransızca olsa dahi her ikimiz de dualarla işimiz olsun istemiyorduk. "Bu çok üzücü," dedi Elsa Teyze. "Bir zamanlar bu oda insan doluydu ve de mumlar tabii. Masada herkesin oturmasına yetecek sandalye olmazdı. Artık ev çok büyük geliyor. Ve Nessim iyi değil."

O kalabalık *taffi al-nur* akşamlarında bu odada birkaç neslin bir araya geldiğini hatırladım, en yaşlısıyla en genci arasında bir yüzyıl olurdu –sayıca öyle çoktuk ki. Şimdi kimse kalmamıştı. Kaliteli porselenlerle gösterişli yemek takımlarını kaldırmışlardı; akşamları tek çeşit yemek servis ediliyordu; yemek sırasında mutlaka radyo dinleyen birileri oluyordu; ve ailenin harcamaları Elsa Teyze'nin sorumluluğuna verildiğinden yemek odasındaki lambalar dahi kısılmış, yüzlerimiz ve yemeklerimiz Mısır'daki son yılımızın rengi olan zayıf, solgun bir turuncuya bürünmüştü. Annem bir zamanlar ışıl ışıl parlayan yemek odası avizesini ölmekte olan bir adamın gece lambasına benzetiyordu.

Eski mobilyalar olduklarından daha eski ve sönük görünüyordu, evin bazı bölümleriyse muhtemelen Isotta-Fraschini günlerinden bu yana hiç kullanılmamıştı. Servis merdiveni öyle kirliydi

ki yanına yaklaşmak dahi istemiyordum. Mobilyaların neredeyse tamamının elden geçmesi gerekiyordu, çoğu yamanmış ya da bir kenara atılarak ancak bir marangozdan beklenebilecek sabır, deneyim ve özveriyi göstererek sandalyelerin üzerindeki örtüleri çıkarıp uzun zamandır beklenen mucizeyi gerçekleştirebilecek bir tanrı misafirinin çıkagelmesini bekliyordu. O yıl *hamsin* rüzgârının özellikle sert esmesinin ardından kahverengi mobilyaların üzerinde biriken toz tabakasının üzerinde parmaklarını gezdiren Elsa Teyze, erkek kardeşi Vili'ye atıfta bulunarak, "Sonunda kum hep galip gelir," demişti. Artık kimsenin temizlik yaptığı yoktu. Her yapılan keke konulduğu ve geride kalan üç kardeş tarafından ağrıyan dişlerinin üzerine bastırıldığı için apartman sürekli karanfil kokuyordu.

Nessim'in ameliyatı Hamursuz'dan iki hafta öncesine planlanmıştı. Tüm malvarlığını tedbiren Elsa Teyze'ye aktarması konusunda ikna edilmişti. "İzleyin de görün," dedi büyükannem, birkaç yaz önce hafif bir kalp krizi geçirdiği için bu sorumluluğun altından kalkamayacağının düşünülmesine kızmıştı. "Şuraya yazıyorum," dedi ve yiyeceklerin boğazdan mideye doğru inişini taklit eden birtakım mimikler yaptı. "Ne var ne yok yutacak." Gerçekten de, Nessim'in parasını bir daha ne gören oldu ne duyan.

Nessim Amca o akşam tuhaf bir şekilde kendini aniden daha iyi hissedince her zaman yaptığı gibi şafak sökerkenki yürüyüşüne çıktı. Onu böyle ayaklanmış görmek herkesi şaşırttığı için, bu vaziyette yürüyüşe çıktığı için onu azarlayacakları yerde sorularıyla sıkboğaz etmeye başladılar. "İyi de hiçbir şeyim yok," deyip duruyordu, "kendimi gayet iyi hissediyorum." "Ama düşebilirdin, ya da hasta olabilirdin. Başına bir şey gelebilirdi." "O zaman ölürdüm ve hikâye orada noktalanırdı." Yaşlandığında, derdi bana, ölümü umursamıyorsun. Hatta ölmekten utanmıyorsun bile.

Bir sigara yakıp bir fincan kahve istedi. Bu müthiş iyileşme karşısında şaşkına dönen Elsa Teyze somurtup duruyordu. "Bunun bir *kapparah* olduğunu biliyordum." Yahudi öğretilerine göre *kapparah*, öngörülemeyen bir baht dönüşünü tetiklemesi gereken bir facia anlamına geliyordu. Okulda başarısız olursun ama aynı akşam sevdiğin biri ona çarpmak üzere olan bir arabadan kıl payı kurtulur; kıymetli bir mücevherat kaybedersin ama sonra ortadan kaybolduğunu düşündüğün eski bir tanışa rastlarsın. *Kapparah*, göğüs germeniz gereken her darbe sayesinde çok daha kötü olan bir başkasından kaçındığınıza dair bir seziyle – aleni bir pazarlık gibi değil de belli belirsiz bir hissiyat gibi– kötü şansı deneyimlemenize olanak sağlıyordu.

Büyükannem bu kelimeyi duyar duymaz kız kardeşine zehir gibi bir bakış attı. "Şuna bak şuna, ölümcül engerek," diye fısıldadı bana, "ona fabrikadan bahsetmek için nasıl can attığına bir bak. Olayı çözünceye kadar ipucu ardına ipucu verip duracak." "Hiç de değil," diye itiraz etti Elsa fısıldayarak. "İnsan her defasında saikleri sorgulanmadan mutlu olamaz mı? Seninle yaşamak bazen hapiste yaşamaktan farksız."

Kahve servisi yapılır yapılmaz Nessim fincanını alıp babamla bana peşinden oturma odasına gitmemizi işaret ettikten sonra buzlu cam kapıyı arkasından kapattı. "Onu aldılar, öyle değil mi?" diye sordu. Babam başını sallayarak onayladı. "Nasıl anladın?" "Ne yani, aptal mıyım ben?" diye itiraz etti. "Tek yapmam gereken şu asık suratlarınıza bir bakış atmaktı." Sonra gülümseyerek, "Şu *kapparah* olayı sana biraz pahalıya patladı, öyle değil mi?" diye ekledi. "Ama endişelenme, aslında daha iyi değilim. Sadece Corniche'i son kez görmek istedim." Ardından gülümsemeye devam ederek her iki kız kardeşin iki büklüm olmuş siluetlerinin göründüğü kapıyı işaret etti. Kapıya yaklaşır yaklaşmaz ikisi birden uzaklaştı.

Nessim bir hafta sonra öldü. Ameliyatından sonraki akşam dikişleri patlayıp açılınca döşeğine sızmaya başlayan kan yavaş yavaş yerde birikti. Geceyi onunla birlikte hastane odasında geçiren Elsa Teyze tavşan uykusundan uyandığında çoktan gitmişti.

"Üçüncü darbe ne olacak acaba," dedi büyükannem birkaç gün sonra. "Bunu kestirmek için çok fazla ipucuna ihtiyacımız yok," diye yanıtladı babam.

Nessim'in ölüm haberinin geldiği sabah apartmanın diğer ucundan gelen ve baykuş ötüşünü andıran tuhaf, ısrarcı bir sese uyandım. Muhtemelen saatlerdir devam ediyordu. Rüyamda bu sesi defetmeye çalıştığımı hatırladım. En sonunda, ne olduğunu anlamak için yataktan kalktım. Girişte iki hemşire vardı, Elsa Teyze ise yanlarında ağlıyordu. Divana oturtulmuştu, şapkası hâlâ başındaydı ve el çantasını sıkı sıkı tutuyordu. Eve girer girmez divana yığılıp kalmış olmalıydı. Hemen önünde boş bir bardak vardı, içinden şekerli-su içtiğine emindim. Koluna sarılarak onu teskin etmeye çalıştım. Bunu hissetmiyor gibiydi ama durduğumda tıpkı bir yakarışı andıran belli belirsiz bir şey mırıldandı. "Gitme, gitme," diye yineledi, fakat bunu söylerken beni mi yoksa erkek kardeşini mi kastettiğini anlamamıştım. Sonra o baykuş ötüşünü andıran ses yine başladı ve Ladino bir şeyler söylemeye başladı, dua okur gibi mırıldanarak anlayamadığım beş ya da altı kelimeyi sürekli tekrar edip duruyordu. Abdou biraz daha içmesini sağlamaya çalışıyordu; fakat o sürekli reddediyor, ona doğru dönüp bana söylediği aynı sözcükleri yineliyordu. Abdou, Ladino cevap verdi, sinyoranın haklı olduğunu, aslında daha yaşayacak çok uzun yılları olduğu konusunda elbette haklı olduğunu söyledikten sonra, ama kader işte, Allah'ı kim sorgulayabilir ki, diye ekledi. Ona şaşkın bir bakış attım, büyükannemin tekrarlayıp durduğu şey neydi merak ediyordum ve mutfağa geri

giderken bana Arapça açıkladı, "Durmadan daha sadece doksan iki yaşındaydı, sadece doksan iki deyip duruyor," ki bunun üzerine ikimiz de kahkahalarla gülüp sanki Molière'deki en komik *mot de caractère*[64] imiş gibi "sadece doksan iki" diye tekrar edip durduk. Bu şaka servis girişi yoluyla Zeinab'a, ondan üst ve alt kattaki hizmetçilere, kapıdaki hamala, karşı sokaktaki manava ve daha başka kim bilir kimlere ulaştı.

Büyükannemin tepkisi de pek farklı sayılmazdı. Kız kardeşini yarı-baygın halde divanda görünce sinir krizi geçirdi. İki kız kardeş sarıldılar ve o esnada gözyaşları artık dinmiş olan Elsa Teyze de yeniden ağlamaya başladı. "Yaptığınızı beğendiniz mi," deyip duruyordu, "yeniden ağlamak istemiyordum, ağlamak istemiyordum."

Bu görüntü öyle dokunaklıydı ki, dilimi ısırıp komik şeyler ya da başka her ne olursa düşünmeye çalışmasaydım ben de ağlamaya başlardım. Fakat ne kadar anlamsız ya da tuhaf şeyler düşünmeye çalışırsam çalışayım sanki inadına aklıma yine daha iki hafta öncesine kadar İsrail'de ölmek istediği için oturma odasında harıl harıl İbranice bilgisini tazelemeye çalışan zavallı Nessim Amca geliyordu. Aklımdan çıkması mümkün değildi. Odamda kitap okumaya çalıştım ama yapamadım. Kimse konuşmak istemiyordu. Hizmetçiler bile hiç olmadıkları kadar sessizlerdi. Mutfağa gidip Abdou'yla oturarak *sadece doksan iki* ifadesinden arta kalan mizah kırıntılarından faydalanmayı denedim. Ama artık onun bile tadı kaçmıştı.

Nessim Amca bana Lord Chesterfield'in mektuplarının on dokuzuncu yüzyıl baskısını vermişti. Okumam gerektiğini düşünüyordu; tüm delikanlılar okumalı, demişti. Birkaç gün sonra Elsa Teyze odamın kapısını çalıp kitabı istedi. Diğer eşyalarının

[64] Fr. Karakter cümlesi. (e.n.)

yanına konacağını söyledi. Kitabın bende olduğunu nereden öğrendiğini bilmiyorum. Fakat birkaç akşam sonra, Elsa Teyze evde yokken hırsızlık yapma niyetiyle yatak odasına girip eşyalarını karıştırdım. Chesterfield'i geri almakla kalmayıp pul koleksiyonunun en nadir parçalarından bazılarını da aldım. Yıllar sonra, onu Paris'te ziyaret ettiğimde pullarını yeni bir albüme geçirmesine yardım ederken en değerli parçalarının eksik olduğunu fark etti. "Şu Araplar beni iyi soyup soğana çevirmiş," diye söylenince, kız kardeşinin odasına yaptığım keşif gezisinden haberdar olan büyükanneme bana yataklık yapmasını rica edermiş gibi bir bakış attım. Ancak bu kez büyükannem bana boş boş baktı. Unutmuştu.

* * *

O akşam Nessim Amca'nın odasına gizlice girdim. Yatağına oturup pencereden dışarı bakıp da şehrin titrek ışıklarını görünce Londra ve Paris'e dair anlattıklarını, kendisi gibi beyefendilerin nasıl her akşam bir bardak İskoç viskisi içtiklerini söylediğini hatırladım. "Günün birinde beni öldürecek," diye bir kehanette bulunmuştu, "ama akşam yemeğinden önce burada oturup şehri izlerken bir şeyler düşünmeye bayılıyorum." Ve şimdi, ben de aynısını yapacaktım, onun deyişiyle *bir şeyler* düşünecektim, gitmeyi ve bir daha asla göremeyeceğim insanları, o esnadaki kişiliğimden ayrı düşünülmesi imkânsız olan bu şehri ve onun nasıl olup da zamanın akışına kapılarak rüya ülkesinden de tuhaf bir yer haline geleceğini. Bu da bir nevi ölüm gibiydi. Ölü olmak, başkalarının odanıza gelip yatağınıza oturarak sizi düşünebilecekleri anlamına geliyordu. Başkalarının odanıza gelip oranın bir zamanlar size ait olduğunu asla bilmeyecek olması anlamına geliyordu. Yavaş yavaş size dair tüm izleri sileceklerdi. Kokunuz

bile yok olup gidecekti. Ve hatta sonra, sizin öldüğünüzü dahi unutacaklardı.

Şehrin gürültüsünü duymak için pencereyi açtım. Duydum da –üst katta hasta birinin olduğunu bilmeden gelip geçen bir yabancının attığı kahkaha gibi uzak ve berrak bir ses. Bu ölgün kasveti üzerimizden atmanın tek yolu yeniden dışarı çıkmak ya da gözlerden uzak bir köşe bulup Kuzen Arnaut'nun edepsiz kitaplarından birini okumaktan geçiyordu.

O gece hep birlikte *Thérèse Desqueyroux* adlı Fransız filminin geç bir seansına gittik. İlk defa o saatte sinemaya gidiyordum ve bu alışılmadık yetişkin dünyası şatafatı ve gizemiyle, antrakt esnasında duyulan fısıltılarıyla, arka sıralarda kızlarla birlikte oturan benden iki ya da üç yaş büyük genç erkekler ve kadınların üzerinde tıpkı ben yattıktan sonra bizim evin oturma odasında kadınlarla erkeklerin yaptığı gibi sohbetlerin yapıldığı kalabalık odalarda aşk ve kahkahanın uçucu bir alameti gibi dolaşan vizon ve sigara kokusuyla anında çarpıldım.

Ardından şehirde pahalı bir restorana gittik ve paramız yeter mi diye sorunca babam gülümseyip, "Endişelenme, durum o kadar da kötü değil," gibi bir şey söyledi. Dostlarlaydık, büyükannem ve Elsa Teyze de gelmişti ve kimse Nessim'den bahsetmedi, iştahla yemeğimizi yedikten sonra hep yaptığımız gibi arabayla Corniche boyunca dolaşıp Fransız radyosunu dinlerken kimsenin ağzını bıçak açmıyordu, daha sonra arabadan indik ve derin derin soluyarak deniz havası alıp hırıltıyı andıran seslerle kıyıyı döven dalgaları dinledik.

O akşam, bir gece yarısı telefonu daha aldık. Herkes evde miydi? Evet, herkes evdeydi. Nereye gitmiştik? Yastayız, lütfen bizi rahat bırakın. Nereye gittiniz, diye ısrar etti ahizenin diğer

ucundaki ses. "Annenin diniyle senin çıktığın deliğe lanet olsun," dedi babam ve telefonu kapattı.

* * *

Ertesi gün, tenisten döndüğümde beni mutfaktan gelen bir uğultu karşıladı. Annem ve büyükannem avazları çıktığı kadar bağırarak tartışıyordu ve normalde Pazar öğleden sonraları izinli olan Abdou harıl harıl onları yatıştırmaya çalışıyordu.

"Lanet erik kuruların burada işte," diye bağırdı annem. "Asıl sana lanet olsun, kör olasıca nankör," diye çıkıştı büyükannem sesi titreyerek. "O yemeği kimin için yaptığımı sanıyorsun? Kendim için mi?" Gerisi, tükürükler saçarak sarf edilen Türkçe, Ladino ve Yunanca sözcükler arasında kaybolup gitti.

Tarafsız kalmayı arzu ettiği halde kız kardeşi için endişelenen Elsa Teyze, büyükannemi sakinleştirmeye çalışırken annemi iyiden iyiye öfkelendiren Ladino bir şeyler mırıldandı. "Siz ikiniz sürekli böyle fısır fısırsınız, Konstantinopolis gettosunda iki köstebek gibi velfecri okuyan Yahudi gözlerinizi devire devire Ladino sırlarınızı fısıldayıp duruyor, hep birbirinizin tarafını tutuyorsunuz, tıpkı bunun" –derken büyükannemi işaret etti– "kendi kocasına karşı seninle taraf olması gibi, ta ki adamı köpek gibi öldürünceye dek, köpek gibi oldu adam, öldüğünde hastanedeki odasında ziyaret etmesine bile izin vermedi." "Sen ne biliyorsun ki, ne? Seni işe yaramaz Halepli terzi bozuntusu," diye bu kez Elsa Teyze de bağırmaya başlayarak atışmaya dahil oldu. "Nessim'in bedeni daha soğumadan bu şekilde konuşmaya utanmıyor musun?" "Nessim şöyle, Nessim böyle," diyerek kıkırdadı annem. "İkinizden de kurtulduğu iyi oldu. Sizden nasıl nefret ettiğini bir bilseydiniz. Onu kendi odasında bir alkoliğe çevirdiniz,

siz yaptınız bunu. Ha, daha fazla konuşturmayın beni. Onu siz öldürdünüz, ikiniz birlikte, tıpkı kocalarınızı öldürdüğünüz gibi. Şimdi sıra kimde? Bende mi?"

İşte tam o an, tüm bunları daha fazla kaldıramayacağı belli olan büyükannem daha önce ailemizde hiç görmediğim bir şey yaptı: kendi yanağını tokatladı. "*Bu* oğlumun seninle evlenmesine izin verdiğim için. Ve bu da," –diğer yanağına bu kez daha sert bir tokat attı– "karısına sadık kalması için ona yalvar yakar olduğum için." "Yapma bunu," diye bağırdı annem, "yapma bunu." Her iki kolunu birden yakaladı. Abdou'ya, "Sandalye getir," anlamına gelen hızlı bir bakış attı.

Ortam anında durulmaya başladı. "Hayatımın geri kalanı boyunca beni suçlasın diye kalp krizi geçirmek mi istiyorsun? Yeter ama bu!" Büyükannem koridordaki telefonun yanında duran sandalyeye yığılarak başını iki elinin arasına almıştı. "Böyle devam edemem, devam edemem. Yaşamak istemiyorum, bırakın öleyim." "Ölmek mi?" diye bağırdı annem, "Hepimizi gömer o. Otur. Abdou, hanımefendiye biraz su getir."

En sonunda, Abdou'yla birlikte bu üçlüyü ayırmayı başarınca tartışmanın nasıl başladığını öğrenebildim. Anne ve gelin, meyve ve şaraptan yapılarak Hamursuz'da yenen yoğun bir reçel olan *haroset* tarifi konusunda anlaşmazlık yaşamıştı. Annem içine kuru üzüm ve hurma konmasını istiyordu, çünkü *onun* annesi kuru üzüm ve hurma koyuyordu, fakat büyükannem portakal, kuru üzüm ve kuru erik konulmasını istiyordu, çünkü *onun* ailesinde kendini bildi bileli bu tarif kullanılıyordu. "*Maudite pesah!* Lanet Hamursuz!" diye bağırdı büyükannem. Üçüne birden derhal kendi odalarında şekerli su servisi yapıldı. "Annen tecrit edilmeli, böyle iş olmaz," dedi Elsa. Nasıl olduğunu görmek için annemin yanına gidip de ona Elsa Teyze'nin az

önce bana söylediklerini aktarma hatasını yapınca annem derhal ayaklanıp yeni bir tartışma başlatmaya hazır vaziyette bir hışım Elsa'nın odasına daldı. "Ama ben bir şey kastederek söylemedim ki," diye yakarıp ağlamaya başladı. "Ah, bu işin sonu gelmiyor. Zavallı Nessim, zavallı Nessim," diye ağıtlar yaktıktan sonra fikrini değiştirdi, "şanslı Nessim, şanslı Nessim."

O sırada kapı çaldı. Gürültüden şikayet etmek için komşulardan birinin geldiğine emindim. Ama kapıda takım elbiseli iki Mısırlı beyefendi vardı. "İçeri girebilir miyiz?" diye sordu biri. "Kimsiniz?" "Polis teşkilatından geliyoruz." "Bir dakika," dedim. "İçeriye haber vermeliyim," diyerek affedersiniz bile demeden kapıyı suratlarına kapatıverdim. Derhal içeri koşup büyükanneme durumu anlattım, o da Elsa Teyze'ye anlatıp Abdou'dan beyefendilere dışarıda beklemelerini söylemesini istedi; o da birazdan gelecekti. Elsa Teyze kendini yatak odasına kilitledikten sonra yüzünü yıkayıp sakin bir şekilde antreye geçti. "İçeri girebilir miyiz?" diye tekrarladı beyefendiler. "Ben Alman vatandaşıyım," dedi Elsa Teyze, sanki aylardır bu replik üzerinde çalışıyormuş gibi, "ve bu eve girmenize izin vermeyeceğim." "Evin reisiyle görüşmek istiyoruz." "Kendisi burada değil," diye yanıtladı Elsa Teyze. "Nerede?" "Bilmiyorum." "Peki *bu* kim?" diye sordu içlerinden biri beni işaret ederek. "O bir çocuk. Hiçbir şey bilmiyor," dedi Elsa Teyze, oysa daha birkaç gün önce benim nasıl da *jeune petit monsieur*[65] olduğumu söylemişti.

Ağladıktan sonra yüzünü yıkamış olsa da, Elsa Teyze'nin gözlük camları muhtemelen kurumuş gözyaşlarından ötürü buğulandığından o esnada vermek istediği *grande dame* izleniminden çok uzak görünüyordu. "*Cierra la puerta*, kapıyı kapat," dedi Elsa Teyze bana Ladino konuşarak, evin iç kısmına açılan diğer kapıyı

[65] Fr. Küçük yakışıklı beyefendi. (e.n.)

kastediyordu. Benimle ilk kez Ladino konuşuyordu ve ben orada öylece durmuş onu duymazdan gelerek ağzım açık iki polis memuruna bakarken kız kardeşinin işine karışmak istemeyen büyükannem uzun koridor boyunca bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, antreye kaçamak bakışlar attıktan sonra dönüp tekrar koridor boyunca yürürken yanaklarını çimdikleyerek –bu davranış aile arasında bir endişe göstergesiydi– kendi kendine, "*Guay de mi, guay de mi,* vay başıma gelenler, vay başıma gelenler," diye yineleyip duruyordu.

Bu sırada, evin diğer ucunda, polislerin geldiğinden habersiz olan annem yüksek sesle ağlıyordu ve konuşma Arapça'sını anlamayan Elsa sürekli dikkat kesilip duymaya çalışırken bir yandan da içerideki gürültü için özür diliyordu. "Kadın tam deli," dedi polislerden birine, annemi kastediyordu. "*Toc-toc,*" diyerek gülümserken işaret parmağını şakağının yanında çeviriyordu, "*toc-toc.*" Polisler babam için bir tutuklama emri bırakarak gittiler. "Onları kovaladım," dedi Elsa Teyze.

Daha bir saat geçmeden bir başka felaket daha gerçekleşti. Abdou günün geri kalanı için izin alarak gitmişti. Annem yüzünü yıkamaya gitmişti ve banyodan çıktıktan sonra doğruca odasına girip kapıyı arkasından çarptı. Ani gürültülerden nefret eden büyükannem yüzünü buruşturdu ama ses çıkarmadı. Bir süre sonra, kendi başıma kitap okumak için oturma odasına giderken ayaklarımın altında bir ıslaklık hissettim. Suydu. Annemin yine lavabodaki musluğu kapatmayı unutup banyo, mutfak ve koridora su basmasına neden olduğunu fark ettim. Ona bu son talihsiz durumu haber vermek için yanına koştum ve odasından çıkarken büyükannemi karanlık koridorda durmuş tavana bakarak bunca suyun nereden geldiğini kestirmeye çalışırken gördüm.

Annem mutfağa koşup bulabildiği kadar çok sayıda çuval bezi alıp hepsini yere attıktan sonra halıları sudan uzaklaştırmak için katlamasına yardım etmemi istedi. Sonra büyükçe bir kova getirdi ve dizleriyle ellerinin üzerinde yere çöküp suyu emdirdikçe buram buram Abdou'nun kullandığı o keskin yer cilasından kokan bezleri kovaya sıkmaya başladı. "Musluğu kapatmayı unuttum," diyerek yeniden ağlamaya başladı. "Çünkü sağırım ve deliyim, sağır ve deli, sağır ve deli," diye hıçkırıklarının ritmine uygun bir şekilde yineliyordu. Büyükannem de dizleriyle ellerinin üzerine çökmüş yeri sildiği eski havluları kovanın içine sıkmaya başlamıştı, havlulardan sızan grimsi sular kollarından aşağıya damlıyordu. "Sorun değil, suyu duymadın, sorun değil," deyip duruyor, bir yandan da ağlıyordu ve en sonunda havluları sıkmaya devam ederken, "*Quel malheur, quel malheur*, ne sefillik bu böyle," diye bağırıp başını yukarı kaldırırken her yanı basan suyu, Mısır'ı, sağırlığı, artık Pazar günleri hizmetçimiz olmadığı için doksan yaşında elleriyle dizlerinin üzerine çöküp yer silmek zorunda kalmasını kastediyordu.

O akşam telefonun diğer ucundaki meçhul ses daha erken aradı. "Bu akşamüzeri neden evde değildiniz?" diye sordu. "Altmış cehennemde yanasın e mi!" diye yanıtladı babam.

* * *

"Şimdi oturup bir delikanlı gibi davranmanı istiyorum," dedi babam o akşam tutuklama emrini okuduktan sonra. "İyice dinle." Ağlamak istiyordum. Fark edip bir süre bana baktı ve sonra elimi tutup, "Ağla," dedi. Alt dudağımın titremeye başladığını hissedip ısırdım, sonra ağlamayacağımı belirtmek için başımı iki yana salladım. "Kolay değil, biliyorum. Ama yapmanı istediğim şey şu.

Yarın beni tutuklayacakları kesinleştiğine göre," dedi, "annene her şeyi satması konusunda yardım etmen çok önemli, herkes olabildiğince fazla eşya toparlasın ve sonra hepimiz için bilet alın. Bu düşündüğünden daha kolay. Fakat beni alıkoyacak olurlarsa, yine de gitmenizi istiyorum. Ben daha sonra peşinizden gelirim. Avrupa'da Vili Amca'ya ve Isaac Amca'ya birer mesaj iletmen gerek." Unutmam dedim. "Evet, ama unutma ihtimaline karşılık iki mesajın da şifrelenmesini istiyorum. Bir saat sürer, daha fazla değil."

Avrupa'ya giderken yanıma alıp gemide okumak isteyeceğim bir kitap getirmemi istedi. İki tane vardı: *Budala* ve Kitto'nun *Yunanlar*'ı. "Kitto'yu getir," dedi, "zor sözcüklerin altını çizmişiz gibi yapacağız, böylece gümrük memurları kitaba bakmaya karar verirlerse ezberleyebilmek için altını çizdiğini düşünecekler." Kitabın ilk sayfasına bakıp *Thracian, luxurious, barbaroi, Scythians, Ecclesiastes* sözcüklerinin altlarını çizdi. "Ama ben bunların hepsinin ne anlama geldiğini biliyorum." "*Senin* ne bildiğin fark etmez. Önemli olan *onların* ne düşündüğü. *Ecclesiastes* güzel bir sözcük. Altını çizdiğin sözcüklerin hep beşinci harflerini kullan – bu durumda, *e*, gerisini boş ver. Bu Lidya modunu[66] kullanan bir şifreleme yöntemi, anlıyor musun?" O akşam bana bir de imzasını nasıl taklit edeceğimi öğretti. Sonra, tıpkı filmlerde yaptıkları gibi, üzerinde alıştırma yaptığım kâğıdı yaktık.

Sabah ikiye kadar beş cümle yazmıştık. Herkes çoktan yatmıştı. Birileri koridordaki lambayı kısıp evin diğer tüm ışıklarını söndürmüştü. Babam bana bir sigara uzattı. İçeride ne yaptığımızı kimse görmesin diye çektiğimiz perdelerle birlikte pencereyi

[66] Modern Lidya modu; üç tam ton, bir yarım ton, iki tam ton daha ve son bir yarım ton içeren, yükselen bir perde modelinden oluşan yedi tonlu bir müzik gamıdır. (ç.n.)

de açtı. Sonra, ilkbahar esintisinin yemek odasına dolmasına izin verdi ve dirseklerini pencere pervazına dayayıp çenesi avuçlarında öylece gecenin karanlığına dalıp gitti. "Burası küçük bir şehir, ama onu kaybedecek olduğum için nefret ediyorum," dedi en sonunda. "Bu yıldızları başka nerede görebilirsin ki?" Birkaç saniyelik sessizliğin ardından, "Yarına hazır mısın?" diye sordu. Başımla onayladım. Yüzüne bakıp kendi kendime şöyle düşündüm: Ona işkence edebilirler ve onu bir daha asla göremeyebilirim. Kendimi buna inanmaya zorladım –belki bu ona şans getirirdi.

"O halde iyi geceler." "İyi geceler," dedim. Yatmaya mı gideceğini sordum. "Hayır, henüz değil. Sen yat. Ben burada oturup bir süre düşüneceğim." Aynı şeyi yıllar önce, babasının mezarını ziyaret ettiğimizde dirseğini geniş mermere dayayıp çenesini bir eline dayadığında da söylemişti. Ona sorular sormuştum, mezarlıklar hakkında, ölüm hakkında ve biz onları düşünmediğimizde ölülerin ne yaptıkları hakkında. Her birini sabırla cevaplamıştı, ölüm sessiz bir uykuya benzer demişti ama yalnızca huzur verici rüyaların görüldüğü uzun, çok uzun bir uykuya. Huzursuzlanmaya başlayıp gidebilir miyiz diye sorduğumda, şöyle demişti: "Hayır, henüz değil. Ben burada durup bir süre düşüneceğim." Oradan ayrılmadan önce ikimiz de eğilip mermeri öptük.

* * *

Ertesi sabah altıda uyandım. Yapmam gereken çok iş vardı. Önce seyahat acentesi, ardından konsolosluk, sonra dünyanın dört bir yanına gönderilecek telgraflar, ardından gümrük memurlarına rüşvet vermekle görevli acente çalışanı ve kayınbiraderi Cenevre'de yaşayan kuyumcu Sinyor Rosenthal ile kısa bir sohbet. "Seni anlamıyormuş gibi yaparsa endişelenme," demişti babam.

Tüm bunların ardındansa avukatımıza gidip babamdan gelecek yeni talimatları bekleyecektim.

Babamın evden şafak sökerken çıktığını söylediler. Valizleri alma görevi anneme verilmişti. Büyükannem bana göz ucuyla bakıp kıyafetlerim hakkında bir şeyler homurdandı, özellikle de şu, "her tarafı bakır rengi çıtçıtlarla kaplı uzun mavi pantolon" hakkında. "Ne çıtçıtı?" diye sordum. "Şunlar işte," diyerek kot pantolonumu işaret etti. Getirdiği portakal suyunu alelacele bir dikişte içip koşa koşa şehir merkezine giden tramvaya yetiştim –bunu ilk kez yapıyordum, çünkü Amerikan Okulu tam ters istikametteydi. Bir anda işe giden bir yetişkin olmuştum ve bu değişiklik beni çok heyecanlandırıyordu.

İlkbahardaki o iş günü sabahında İskenderiye her zamanki gibi parçalı bulutluydu. Sahilden iyot kokulu serinletici bir esinti geliyordu ve işlek ana caddeler boyunca uzanan kalabalık, sarı ve yeşil çizgili tentelerin altındaki pazaryerini dolduran hediyelik ıvır zıvır satıcılarının bulunduğu dar ara sokaklara taşıyordu. Sonra, gün ışığı kaldırım taşlarını dövmeye başlamadan önce her zaman olduğu gibi etraf bir süreliğine sakinleşti, caddeleri serin bir esinti doldurdu ve kentin üzerine parlak ama göz almadığı için dosdoğru bakabileceğiniz saf, bulutsu bir hafiflik yayıldı.

Pasaportları yenilemek için konsoloslukta fazla beklemem gerekmedi; bankodaki adam annemi tanıyordu. Seyahat acentesindeki memura gelince, planlarımız konusunda önceden bilgilendirilmişe benziyordu. "Napoli'ye mi Bari'ye mi gitmek istiyorsunuz?" diye sordu. "Bari'den Yunanistan'a gidebilirsiniz; Napoli'dense Marsilya'ya." Zihnimde Ege Denizi'ne tepeden bakan terk edilmiş bir Yunan tapınağı canlandı. "Napoli," dedim, "ama henüz tarih belirtmeyin." "Anlıyorum," dedi çaktırmadan. Ona belirli bir numarayı aradığı takdirde gerekli tutarın sağlanacağını söyledim.

Aslında para zaten cebimdeydi fakat gerçekten gerekmedikçe kullanmamam söylenmişti.

Telgrafları göndermek çok uzun sürdü. Sömürge dönemi gösterişinin bir kalıntısı olan ve zamanla harap bir tuğla yapıya dönüşen telgraf binası eski, karanlık ve pisti. Kabindeki memur çok fazla kıtadaki çok fazla ülkeye gönderilecek çok fazla telgraf olduğundan yakındı. Beni şüpheli bakışlarla süzüp gitmemi söyledi. Israr ettim. Beni vurmakla tehdit etti. Cesaretimi toplayıp memura adı haberlerde geçen şu-şu kişinin tanışı olduğumuzu söyledim. Anında taklit edilmesi imkânsız ve Orta Doğu'da saygıdan kaynaklı itaatkarlık gözüyle bakılan o kaypak nezaket tavrına büründü.

Saat on buçuk olduğunda kendimle hayli gurur duyuyordum. Bir görevim daha kalmıştı ve sonrasında Sinyor Rosenthal. Gümrük memurlarına rüşvet vermekten sorumlu Franco Molkho'nun kendisi de insanları kandırmaya yetecek kadar kurnaz olmadığından yakınarak herkesi dolandıran azılı bir üçkâğıtçının tekiydi. "Yaptığım şey konusunda her daim dürüstümdür madam." Kaba ve aksi biriydi ve evinizde hoşuna giden bir şey görürse gözünüzün önünde alıp cebine atardı. Eğer onu elinden alıp ait olduğu yere geri koyarsanız -ki annem de böyle yapmıştı- o aynı şeyi daha sonra yine gözünüzün önünde fakat bu kez gümrük kulübesinde tekrar çalardı. Franco Molkho derme çatma bir karyola, bakımsız bir lavabo ve yere gelişigüzel atılmış yağlı vites kutularıyla dolu darmadağın bir tür tamirhanede yaşıyordu. Pazarlık yapmak istiyordu. Bense nasıl pazarlık yapıldığını bilmiyordum. Ona babamın talimatlarını anlattım. "Siz Yahudiler," dedi kıs kıs gülerek, "bu oyunda sizi alt etmek imkânsız." Yüzüm kızardı. Dışarı çıktığımda, ikram ettiği çayı tükürmek istedim.

Yine de kendimi tüm ailenin kurtarıcısı olarak görüyordum. Zihnimde, emniyet müdürünün masasını yumruklayıp babam derhal serbest bırakılmadığı takdirde intikamımın korkunç

olacağını söyleyerek tehditler savurduğum karmaşık senaryolar kuruyordum. "Derhal! Şimdi! Hemen!" diye bağırıyor, emniyet müdürünün masasını tokatlıyordum. Elsa Teyze hep insanlara hizmetçi gibi davranırsan onlar da giderek buna ayak uydurmaya başlar diyordu. "Ve bana bir bardak su getirin, çok terledim." Birtakım gizli görevler üzerinde düşünürken adımın seslenildiğini duydum. Babamdı.

Berberden dönüyordu ve borsa binasının hemen yanındaki en sevdiği kafeye doğru son derece rahat bir şekilde sallana sallana yürüyordu. "Neden hapiste değilsin?" diye sordum hayal kırıklığımı güçbela gizlemeye çalışarak. "Hapis mi!" diye bağırdı, sanki, "Bu aptalca fikre de nereden kapıldın?" demek ister gibiydi. "Tek istedikleri bana birkaç soru sormaktı. İthamlar, bir sürü boş itham. Sana söylediğim her şeyi yaptın mı?" "Sinyor Rosenthal hariç hepsini yaptım." "Çok iyi. Gerisini bana bırak. Bu arada, Molkho kabul etti mi?" Ona ettiğini söyledim. "Harika." Sonra aklına geldi. "Para yanında mı?" "Evet." "Gel o halde. Sana kahve ısmarlayayım. Sen kahve içiyorsun, öyle değil mi? Parayı bana masanın altından uzatmayı unutma." Önümüzden genç bir kadın geçti ve babam başını çevirdi. "Gördün mü? İşte mükemmel ayak bilekleri bunlara denir."

Kafede babam beni herkesle tanıştırdı. Hepsi de sabah saat on bir civarı bir araya gelen iş insanları, bankerler ve sanayicilerdi. Ve hepsi sahip oldukları her şeyi ya kaybetmişlerdi ya da kaybetmek üzereydiler. "*Plutarkhos'un Hayatları*'nı bile okudu," diye böbürlendi babam. "Harika," dedi içlerinden biri, aksanından Yunan olduğu anlaşılıyordu. "O halde Themistocles'i hatırlıyor olmalısın." "Elbette hatırlıyor," dedi babam yüzümün kızardığını fark ederek. "O halde sana Themistocles'in Salamis Muharebesi'ni nasıl kazandığını anlatayım, çünkü tatlım, bunları size okulda öğretmeyecekler." Mösyö Panos bir Parker tükenmez

kalem çıkarıp gazetesinin köşesine savaş gemilerinin muharebe esnasındaki dizilimlerini çizmeye başladı. "Ve tüm bunları bana kim öğretti biliyor musun?" diye sorarken gözleri kendinden son derece hoşnut olduğunu belli eden bir ışıltıyla parlıyor ve bir yandan da eliyle saçımı okşayıp duruyordu. "Kim biliyor musun? Ben," dedi, "kendi kendime öğrendim. Çünkü Yunan donanmasında bir amiral olmak istiyordum. Sonra Yunan donanması olmadığını anlayınca Alameyn'de Kızıl Haç'a katıldım."

Herkes kahkahalarla güldü ve Mösyö Panos muhtemelen bunun nedenini anlamadığı halde onlara katıldı. "Ölmekte olan bir Alman askerin bana verdiği Luger'i hâlâ saklıyorum. İçinde üç kurşun kalmıştı ve şimdi adreslerini biliyorum: biri Başkan Nasser için. Biri karım için, çünkü Tanrı biliyor ya bunu hak ediyor. Ve biri de benim için. *Jamais deux sans trois.*" Bir kahkaha patlaması daha oldu. "O kadar da değil," diye araya girdi Yunan. Fakat ben de içtenlikle gülmeye devam ettim. Gözlerimden akan yaşları silerken adamlardan birinin babamın kolunu dürttüğünü gördüm. Bunu görmemem gerekiyordu, fakat babam dönüp sıkıntılı bir ifadeyle hemen arkasındaki masalardan birine bakarken onu izledim. Güzel ayak bilekli kadına bakıyordu. "Bana bir şey söylemeyecek miydin?" diye sordu babam bir yandan da masanın altından dizime vururken. "Bu sabah yüzme havuzuna gidebilir miyim diyecektim." "Elbette ki," dedi çaktırmadan uzattığım parayı alırken. "Neden şimdi gitmiyorsun?"

* * *

İki gün sonra üçüncü darbe geldi.

Babam sabah telefon etti. "Artık bizi istemiyorlar," dedi İngilizce. Onu anlamadım. "Bizi Mısır'da istemiyorlar." Ama bunu

zaten hep biliyorduk, diye düşündüm. Sonra ağzındaki baklayı bir anda çıkarıverdi: resmi olarak sınırdışı edilmiştik ve her şeyi halletmek için bir haftamız vardı. "Mezbaha aşaması mı?" diye sordum. "Mezbaha aşaması," diye yanıtladı.

Mezbaha aşamasına geçildiğinde yapılması gereken ilk iş aşılanmaktı. Yığınla Üçüncü Dünya hastalığına karşı düzgün bir şekilde aşılandığımıza dair resmi evraklar olmadan hiçbir ülke bizi sınırlarından içeri almazdı.

Babam benden büyükannemi hükümet aşı merkezine götürmemi istedi. Merkez limana yakın bir yerdeydi. Büyükannem Mısırlı bir hastane hademesi tarafından aşılanma düşüncesinden nefret ediyordu –"Doktor bile değil," dedi. Ona sonrasında Athineos'ta çay ve kurabiye yeriz dedim. "Canımı acıtma," dedi kolunu tutan kelleşmeye yüz tutmuş kadına. "Ama canınızı acıtmıyorum," diye itiraz etti kadın Arapça. "Canımı acıtmıyor musun? Canımı *acıtıyorsun*!" Kadın ondan sabit durmasını istedi. Sonra sıra bana geldi. Bit kontrolü yapmak için tırnaklarıyla kafa derimi çizmeye başlayınca aklıma Badawi Hanım geldi. Vakti geldiğinde gerçekten de gümrükte soyunmamızı isteyip tüm utancımıza rağmen üstümüzü o şekilde arayacaklar mıydı?

Bu çileli sürecin ardından hükümet binasının merdivenlerinden inerken büyükannem hâlâ homurdanıyordu, ben onu susturmaya çalıştıkça sesi giderek daha çok yankı yapıyordu. Bana kravat almak istediğini söyledi.

Binanın dışına çıkınca hemen bir fayton çevirdim, büyükanneme binmesi için yardım ettim ve sonra Place Mohammed Ali'de adı sanı hiç duyulmamış tuhaf bir adres verdiğini duydum. Faytona yerleşince, tıpkı kiliseden çıkar çıkmaz kutsal suyun tüm izlerini silen Marranolu ataları gibi küçük bir alkol şişesi çıkarıp iğnenin yapıldığı yere bir miktar serpti –aşıyı *öldürmek* için, dedi, ve tabii beraberinde getirdiği tüm mikropları!

Muhteşem bir gündü ve büyükannemle yolculuk ederken bir anda tıpkı yıllar önce Rouchdy'e giderken yaptığı gibi bacağıma vurup, "Kesinlikle deniz havası," dedi. Süveterimi çıkardım ve tenime değen yün pantolonun o rahatsız edici dokusunu hissetmeye başladım. Şort zamanı. Hafif pamuklu kumaşın düşüncesi bile yünü dayanılmaz kılmaya yetiyordu. Önce karanlık bir sokaktan ve sonra bir meydandan geçip Corniche'e çıktıktan on dakika kadar sonra Mısır'daki son hanedanın kurucusu Arnavut asıllı Mohammed Ali'nin heykeliyle burun buruna geldik.

Devam edip depo ve atölyeden bozma eski, yıkık dökük dükkanları da geçerek son derece dağınık, ufak bir dükkâna vardık. "Sidi Daoud," diye bağırdı büyükannem. Yanıt gelmedi. Bozuk para çıkarıp birkaç kez cam kapıyı tıklattı. En sonunda yorgun görünen bir siluet, "Sidi Daoud burada," diyerek karanlığın içinden çıkageldi. Büyükannemi anında tanıyıp ona "en sevdiğim *mazmazel*" diye hitap etti.

Sidi Daoud geleneksel kıyafetler –beyaz bir *galabiya* ve üzerinde gri renkli bol, kruvaze bir ceket– giyen tek-gözlü, iri yarı bir Mısırlıydı. Büyükannem onunla Arapça konuşarak benim için kaliteli birkaç kravat almak istediğini söyledi. "Kravat mı? Kravatlarım var," diyerek kapakları sökülmüş eski püskü bir dolabı işaret etti; ağzına kadar kesekâğıtları ve kirli karton kutularla doluydu. "Nasıl bir kravat istiyorsunuz?" "Elindekileri göster," dedi büyükannem. "Göster diyor," diye mırıldanarak olduğu yerde dönüp durdu, "göstereyim o halde."

Tabure getirip homurdana homurdana dolabın üst rafına uzanarak köşeleri paslı metallerle güçlendirilmiş bir karton kutu indirdi. "Bunlar en iyisi," diyerek kravatları çıkarmaya başladı. "Bunları ne burada ne Kahire'de ne de Mısır'da başka bir yerde bulabilirsiniz." Uzun bir kılıftan bir kravat çıkardı. Açık mavi

ve soluk turuncu desenli lacivert bir kravattı. Eline alıp güneşte daha iyi görebileyim diye dükkânın girişine götürdükten sonra gümüş tepside buğulama balık servis etmeden önce aşçıların yapacağı gibi iki eliyle tutarak bana doğru uzattı. "Bakayım," dedi büyükannem balığın solungaçlarını incelemek için havaya kaldıracakmış gibi uzanarak. Kravatı hemen tanıdım: Sinyor Ugo'nun kravatları gibi parlaktı.

Hayret verici bir parçaydı. Büyükannem önce ilmiğine ardından arka bandındaki marka adına bakıp fena olmadığını söyledi. Sidi Daoud bu ilk kravatı nasıl bulduğumu dahi sormadan, "Size bir tane daha göstereyim," dedi. İkinci kravat açık bordoydu ve ilkiyle aynı desene sahipti. "Kapıya götür," dedi bana, "bütün gün bir ileri bir geri gidip gelemeyecek kadar yaşlıyım." Bu ilkinden de güzel, diye düşündüm kravata birlikte bakarken. Bir an sonra büyükannem de kapıda yanıma gelip yeterince dikkatli bakarsa gözden kaçan birtakım kusurları fark edebilirmiş gibi başını bir sağa bir sola yatırarak kravatı incelemeye başladı. Ardından, ipeğin kalitesini test etmek için baş ve işaret parmaklarının arasına aldığı kumaşı ovalayarak dükkân sahibini sinirlendirdi. "Bana daha iyisini göster." "Bundan da mı iyi?" diye yanıtladı satıcı. "*Mafish*, öyle bir şey yok!" Bize başka kravatlar da gösterdi fakat ilk gösterdiğiyle kıyaslanamazlardı bile. Lacivert olanın benim için gayet iyi olduğunu söyledim; hem yeni spor ceketime de uyardı. "Yoksullar gibi kıyafetlerini birbirine uydurmaya çalışma," dedi büyükannem. Mısırlı başka bir kutudan iki kravat daha çıkardı. Birinin zemini yeşil, diğerininki açık maviydi. "Bunları sevdin mi?" diye sordu büyükannem. "Hepsini sevdim," dedim. "Hepsini sevmiş," diye tekrar ederken sesinde anlayışlı bir alayla.

"Burası karaborsa," dedi dükkândan çıkar çıkmaz, kıymetli paketi sıkı sıkı elimde tutmuş gün ışığına karşı gözlerimi kısarak

bir fayton daha çevirmek için kalabalık Mohammed Ali Meydanı'nı tarıyordum. Sidi Daoud'un dükkânında yarım saat kalmış ve bu dört taneyi seçene kadar muhtemelen yüz farklı kravata bakmıştık. Ne o günden önce ne de daha sonra Sidi Daoud'un ufak viranesindeki kadar çok sayıda kravatı bir arada gördüm – buna büyükannemin beni yıllar sonra götürdüğü Faubourg Saint Honoré'deki dükkân da dahil. Boş bir fayton görüp meydanın karşı tarafından şoföre seslendim. Beni anında duyup oturduğu yerde ayaklanan *arbaghi* meydanın etrafından dönüp gelmesi gerekeceği için beklememizi işaret etti.

On beş dakika sonra Athinéos'a vardık. Yaşlı İspanyol gitmişti. Siparişimizi onun yerine, kötü bir kibar garson taklidi yapan suratsız bir Yunan aldı. Çok sessiz bir köşede, kalın keten perdeli bir pencerenin hemen yanına oturmuştuk ve birkaç gün içinde sahnelenmeye başlayacak Fransız tiyatro oyunlarından bahsettik. "Ne yazık," dedi. "Biz gidiyoruz işler yoluna girmeye başlıyor." En az on yıllık bir aradan sonra Comédie Française en nihayetinde yeniden Mısır'a dönmüştü. La Scala da yakında geri gelerek yeni bir *Othello* prodüksiyonuyla Kahire'nin eski opera binasında sahne alacaktı. Terzimiz Madam Darwish'in büyükanneme anlattığına göre, Comédie'den genç bir aktör kapısını çalıp küçük bir oğlanken orada yaşadığını söyleyince kadın onu içeri alıp kahve ikram etmişti ve genç adam bir anda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayıp apar topar vedalaşıp gitmişti. "Tüm bu sınırdışı etme muhabbetleri basit bir blöf olabilir mi?" diye yüksek sesle düşündü büyükannem fakat sonra hemen kendi kendini yanıtladı; "Sanmıyorum."

İkinci tur mangolu dondurmadan sonra, "Şimdi sana güzel bir kitap alacağız, sonra bir süreliğine müzeye uğrayabiliriz," dedi. "Güzel bir kitap" diyerek ya bulması zor ya da kendisinin

onaylayacağı kitapları kastediyordu. "On dördüncü yaş günü hediyem olacaktı." Restorandan çıktık ve tam bir fayton daha çevirmek üzereyken büyükannem hemen sola dönmemi söyledi. "Flückiger'de tatlı yiyecekmiş gibi yapacağız." Günün ilerleyen saatlerinde babamın büyükanneme bağırdığını duyuncaya kadar neden *'miş gibi* yapacağımızı anlamamıştım. "Bu davranışın yüzünden hepimiz hapsi boylayabiliriz, çok zeki olduğunu sanıyorsun değil mi!" Gerçekten de Athinéos'a girdikten sonra –ve hatta belki de girmeden önce– bizi takip eden adamı atlatmayı başarmıştı. Biz sahaftayken bu durumdan haberim dahi yoktu. Üst üste yığılmış kitapların arasında tam aradığım şeyi bulmuştum. "Tüm bunları okuyacağına emin misin?" diye sordu büyükannem.

Dalgın bir ifadeyle kitapların parasını ödedi ve satıcının selamına karşılık vermedi. Bir anda bizi ikinci bir ajanın daha takip ediyor olabileceğinin farkına varmıştı. "Hemen şimdi gidelim," dedi kibar olmaya çalışarak. "Neden?" "Çünkü öyle." Bir taksiye atlayıp şoföre bizi Ramleh durağına götürmesini söyledik. Yolda bir dizi tanıdık dükkan ve restoranın, güneş alan bir duvara yaslanmış fidanların ve binaların ötesinde kalan akşamüzeri denizi manzarasının yanından geçtik.

Sporting'e varır varmaz büyükanneme doğruca Corniche'e gideceğimi söyledim. "Hayır, benimle eve geliyorsun." Karşı çıkmak üzereydim. "Dediğimi yap, lütfen. Sorun çıkabilir." Platformun üzerinde tanıdık takipçimiz duruyordu. *Sorun* kelimesini duyar duymaz olduğum yerde donup kalmış olmalıyım, çünkü büyükannem hemen ekledi; "Hadi ama, bu kadar korkmuş görünme!"

Sonradan büyükannemin yıllardır ülke dışına para kaçırdığı ortaya çıktı ve hatta o gün de aynı şeyi yapmıştı. Aracılık yapanın Sidi Daoud mu, sahafın sahibi mi yoksa o gün bizi taşıyan çok

sayıdaki faytoncudan biri olup olmadığını asla bilemeyeceğim. Yıllar sonra Paris'te ona sorduğumda yalnızca, "İnsanın çelik gibi sinirleri olması gerekiyordu," demekle yetindi.

* * *

Hummalı toparlanma ve son-dakikada eşyaların satılma telaşına rağmen annem, büyükannem ve Elsa Teyze ülkeden ayrılma arifesinde bir seder yemeği vermemiz gerektiğine karar verdiler. Bu özel yemek için oturma odasındaki iki büyük kollu şamdan taşınacaktı ve eski işlemeli mumların da kullanılmasına karar verildi. Onları birilerine vermenin anlamı yoktu. Elsa Teyze evi temizleyip Yahudilerin geleneksel olarak yaptığı gibi Hamursuz'a hazırlanmak için ekmeğe dair ne varsa ortadan kaldırmak istiyordu. Fakat ev çok dağınık ve her tarafta valizler olduğundan kimse böyle bir işe girişmeye yanaşmayınca bu düşünce rafa kaldırıldı. "O halde neden seder yemeği veriyoruz?" diye sordu gücendiğini belli eden acı bir alayla. "Bunu yapabildiğimize memnun olmalısın," diye yanıtladı babam. Elsa Teyzemin öfkelenmesini izledim. "Tavrın bu olacaksa *hiç* yapmayalım, bak bakalım umursuyor muyum." "Hadi ama, aptal bir seder yemeği için tartışmayalım şimdi Elsa. Lütfen!"

Annem ve büyükannem babamın başının etini yemeye başladılar ve öğleden sonra uzun bir süre boyunca Elsa Teyzemle babamın çalışma odası arasında mekik dokudular. En sonunda babam dışarı çıkması gerektiğini ama akşam yemeğine döneceğini söyledi. Bu da onun teslim olma yöntemiydi. Seder yemeği için nelerin hazırlanması gerektiğini çok iyi bilen Abdou vakit kaybetmeden yumurta haşlayıp peynirli-patatesli *buñuelos* hazırlamaya başladı.

Bu esnada, Elsa Teyze o akşam Haggadah okumasına yardım etmem için bana yalvarıp yakarmaya başladı. Her reddettiğimde bu salondaki son seder yemeği olacağını ve Nessim Amcamın anısına okumam gerektiğini söylüyordu. "Birileri okumadıkça onun koltuğu boş kalacak." Yine reddettim. "Yahudi olmaktan utanıyor musun? Sorun bu mu? O halde biz nasıl Yahudileriz?" diye sorup duruyordu. "Yapmak istedikleri en son şey buyken Mısır'dan ayrılmalarını kutlamayanlardan," dedim. "Ama bu son derece çocukça. Seder yemeği vermediğimiz olmadı. Annen yıkılacak. İstediğin bu mu?" "İstediğim hiçbir safhasına bulaşmamak. Kızıl Deniz'i aşmak istemiyorum. Ve önümüzdeki yıl Kudüs'te olmak istemiyorum. Bana göre tüm bunlar tekrarlara tapınmaktan başka bir şey değil." Ve kullandığım *bon mot*'tan[67] son derece hoşnut bir şekilde hışım gibi odadan çıktım. "Ama bu Mısır'daki son akşamımız," dedi, sanki bu fikrimi değiştirebilirmiş gibi.

Ancak tüm direncime rağmen yeni kravatlarımdan birini takıp, spor bir ceket ve sivri uçlu yeni siyah ayakkabılarımı giymeye karar verdim. Akşam yedi buçuk civarı oturma odasında bana katılan annemin üzerinde koyu-mavi bir elbise vardı ve en sevdiği mücevherlerini takmıştı. Yan odadan masaya son dokunuşları yapıp Abdou'nun daha yeni cilaladığı, hiç kullanılmamış gümüş çatal-bıçak takımını yerleştiren iki kız kardeşin seslerini duyabiliyordum. Sonra büyükannem, Elsa Teyzemin imkânsız biri olduğu anlamına gelen bir yüz ifadesiyle içeri girdi. "Hep onun istediği olacak, başkalarının ne istediği hiç önemli değil." Oturup dalgın dalgın eteğini inceledi, pilileri tek tek açıp ardından kavrulmuş bir badem buluncaya dek fıstık kâsesini karıştırmaya başladı. Dışarı bakınca camda yansımalarımızı gördük. Üç kişi daha gelirse, diye düşündüm, Pirandello için hazırız demektir.

[67] Fr. Doğru ifade. (ç.n.)

Elsa Teyze üzerinde en az üç nesil öncesinden kalma mor bir dantel elbiseyle içeri girdi. Kravat takmaya karar verdiğimi fark etmişe benziyordu. "Şu çıtçıtlı pantolondan çok daha iyi," diyerek kız kardeşine manalı bir bakış attı. Vermut içmeye karar verdik ve Elsa Teyze sigara içeceğini söyledi. Annem de sigara içti. Sonra, bu gibi buluşmalarda hep olduğu gibi, kız kardeşler yavaş yavaş eski günlerden konuşmaya başladılar. Elsa Teyze bize İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Lourdes'de ikonalar sattığı küçük dükkânından bahsetti. Hıristiyan hacılara o kadar çok dini eşya satmıştı ki kimse onun Yahudi olduğunu tahmin edememişti. Fakat sonra, Hamursuz esnasında nereden mayasız ekmek bulabileceğini bilemeyerek mahallesindeki fırına gidip kocasının ülseri olduğunu ve yalnızca özel bir ekmek yiyebildiğini söyleyerek ne tür un kullandığına dair sorular sormuştu. Fırıncı ne istediğini anlamadığını söyleyince sinirlenen Elsa çok hafif bir ekmek, hatta belki –eğer öyle bir şey varsa– mayasız bir ekmek istediğini söylemişti. Adam, Lourdes civarında bir salgın hastalık durumu olması gerektiğini belirterek son birkaç gün içinde benzer mide rahatsızlıklarından mustarip çok sayıda kişinin gelip aynı soruyu sorduğunu söylemişti. "Çok mu?" diye sordu Elsa. "Çok, çok," diye yanıtladı fırıncı gülümseyerek ve hemen ardından, "*Bonne pâque*, Hamursuzunuz kutlu olsun," diyerek ona mayasız ekmek sattı.

"*Se non è vero, è ben trovato*, doğru değilse de güzel uydurmuşsun," dedi tam o esnada içeri giren babam. "Eee, hazır mıyız?" "Evet, seni bekliyorduk," dedi annem, "viski ister miydin?" "Hayır, biraz içtim zaten."

Sonra, yemek odasına geçerken babamın sağ yanağında tırnak izlerini andıran pembe-mor karışımı izler olduğunu fark ettim. Büyükannem de babamın yüzünü görür görmez yanağına

bir çimdik attı ama hiçbir şey söylemedi. Annem de babama doğru kaçamak bakışlar atıyor ama konuşmuyordu.

"Pekâlâ, şimdi tam olarak ne yapmamızı istiyorsun?" diye sordu Elsa Teyze'ye, bu gibi durumlarda takındığı merasim havalarıyla inceden inceye dalga geçiyordu.

"Okumanı istiyorum," diyerek Nessim Amcanın sandalyesini işaret etti. Annem ayağa kalkıp ona nereden başlaması gerektiğini söylerken yüzüne baktıkça acı içinde başını iki yana sallayıp duruyordu. Babam Fransızca okumaya başladı, sesinde herhangi bir alaycılık yoktu, hatta son derece sakindi. Ama metni okurken kendini rahat hissetmeye başladıkça hatalar yapmaya başladı, talimatları yüksek sesle okuyor, sonra kendi kendini düzeltiyor ya da farkında olmadan satır atlayıp kendisini aynı cümleleri ikinci kez okurken buluyordu. Büyükannem bir ara işini kolaylaştırmak için, "O kısmı geç," dedi. Babam biraz daha okudu ve büyükannem yine araya girdi. "O kısmı da geç."

"Hayır," dedi Elsa, "ya her şeyi okuruz ya da hiç okumayız." Bir tartışma başlamak üzereydi. "Şimdi tam da ona ihtiyacımız varken Nessim nerede," dedi Elsa, Lourdes'deki başarısını anlatırken kullandığı o efkârlı ses tonuyla. "Senden olabildiğince uzakta," diye mırıldandı babam ve bunu duyar duymaz kıkırdadım. Babam da kendini olabildiğince kontrol etmeye çalışarak kıkırdamaya başlamıştı, ta ki büyükannem durumu fark ederek kontrolsüzce kahkaha atmaya başlayıncaya dek. Ne yapılması, ne okunması ya da nerede durulması hakkında kimsenin en ufak bir fikri yoktu. "Ne Yahudiyiz ama," dedi Elsa Teyze, o da gülmeye başlamıştı ve gözleri dolu doluydu. "O halde yemek yiyelim mi?" diye sordu babam. "Harika fikir," dedim. "Ama daha yeni başladık," diye itiraz etti Elsa Teyze kendini toparlayarak. "Bu son olacak. Nasıl böyle yaparsınız? Bir daha asla bir arada olamayacağız,

hissediyorum işte." Gözyaşlarına boğulmak üzereydi, ama büyükannem eğer bu şekilde devam edersek kendisinin de ağlamaya başlayacağını söyleyerek onu uyardı. "Bu son yıl," dedi Elsa uzanıp elime dokunarak. "Burada tam elli yıl boyunca her yıl, her yıl ve her yıl verdiğimiz o kadar çok seder yemeğini hatırlıyorum ki! Ve sana bir şey söyleyeyim," dedi babama dönerek, "elli yıl önce işlerin bu noktaya varacağını bilseydim, herkes ya toprağın altına girdiği ya da uzaklara gittiği için burada, bu odadaki son insanlar arasında kalacağımı bilseydim ölmeyi tercih ederdim, bu şekilde yalnız kalacağıma ta o zaman ölmek isterdim." "Sakin ol Elsica," dedi babam, "yoksa burada hepimiz yas tutacağız."

Tam o esnada Abdou içeri girdi ve babamın yanına gelip telefonda onu isteyen biri olduğunu söyledi. "Dua ettiğimizi söyle," dedi babam. "Fakat efendim –" Sıkkın görünüyordu ve yavaşça konuşmaya başladı. "Eee?" "Telefondaki hanımefendi özür dilemek istediğini söyledi efendim." Kimseden ses çıkmadı. "Ona şimdi olmaz de." "Elbette."

Abdou'nun koridordaki basamakları hızlı hızlı çıkıp almacı eline aldıktan sonra bir şeyler mırıldandığını duyduk. Sonra, telefonu kapatıp mutfağa geri gittiğini duyunca rahatladık. Demek ki kadın ısrarcı olmamış ya da tartışmamıştı. Demek ki babam bu gece bizimle olacaktı. "O halde yiyelim mi?" dedi annem. "Harika fikir," dedim bir kez daha. "Evet, karnım zil çalıyor," dedi Elsa Teyze. "Bir melekle evlenmişsin," diye mırıldandı büyükannem babama.

Akşam yemeğinin ardından, bu gibi buluşmalarda âdetten olduğu üzere herkes küçük salona geçti, Elsa Teyze babamdan çok sevdiği bir plağı çalmasını istedi. Busch Dörtlüsü'nün çok eski bir plağıydı ve Elsa Teyze birilerinin onu bozma ihtimaline karşı daima odasında tutuyordu. O gün erken saatlerde bu plağı radyonun

yanında görmüştüm. Demek müziği başından beri planlamıştı. "İşte," diyerek artritli parmaklarıyla tozlu kabından çıkardığı plağı babama uzattı. Beethoven'dan "Şükran Günü Şarkısı"ydı. Herkes oturdu ve adacyo başladı.

Yaşlı 78'lik tıslad, müzikten çok statik duyuluyordu, ancak kimse umursuyor görünmüyordu ve büyükannem sesinde titrek, dalgın bir iniltiyle mırıldanarak eşlik etmeye başlarken babam gözlerini yumdu, Elsa Teyze'yse bazen karaborsadan alınan İsveç çikolatalarını tadarken yaptığı gibi, "İnsan nasıl böyle bir güzellik yaratabilir?" demek istermişçesine başını iki yana sallamaya başladı.

Ve işte, diye düşündüm, tüm dünyam burada: sessiz bir uyuşuklukla kıvranıp duran iki yaşlı, muhtemelen keşke başka bir yerde olsaydım diye düşünen babam ve o gece boyunca hiçbir şey söylemeyeceğini ve muhtemelen konuyu sessizce kapatıp bir daha da asla açmayacağını bilen, düşünceleri oradan oraya atlayan ama en çok da kocasına odaklanan annem.

Anneme biraz yürümek için dışarı çıkacağımı işaret ettim. Başını aşağı yukarı salladı. Babam hiçbir şey söylemeden elini cebine atıp bana birkaç banknot uzattı.

Dışarıda, Rue Delta hıncahınç doluydu. Ramazan'ın ilk gecesiydi ve orucun bittiğini haber veren top üç saat önce patlamıştı. Olağandışı bir kalabalık ve gürültü vardı, insanlar gruplar halinde toplanarak trafiği kapatmış, gürültü ve canlılığın dozunu giderek arttırırlarken havada tatillerde yenen hamur tatlılarıyla kızarmış atıştırmalıkların kokusu vardı. Başımı kaldırıp binamıza baktım: bizim katta Abdou'nun odası ve salondakiler dışında tüm ışıklar sönüktü. Sokak lambalarından ve ağaçlardan sarkanlara kıyasla son derece zayıf ve ölgündüler –sanki evimizden elektrik çekiliyormuş da her an kesilebilirmiş gibi. Bir tür Eski Dünya'ydı, yaşlı insanların ışığı.

Onca ışığın pırıltısı ve kalabalığın deviniminden uzaklaşıp sahile yaklaştıkça hava daha serin ve tuzlu bir hal aldı. Trafik azaldı ve araçlar ne zaman kırmızı ışıkta dursa etraf dingin bir hal alıyordu: o zaman yalnızca dalga sesleri duyuluyordu, karanlığın içinde gümbürdeyen dalgalar Corniche boyunca gecenin üzerini örterek sokak lambalarıyla işaret direklerini ve uzakta, Petrou'daki topların yanındaki ışıkları ıslatıyor, şehrin sahil şeridine yukarıdan bakan taş duvarı yapış yapış bir tabakayla kaplıyordu. Boş bir otobüs suları sıçratarak yavaş yavaş yol boyu ilerlerken arkasında kalan parlak asfaltın üzerinde bulanık ışık lekeleri bırakıyordu. Bir yerden, muhtemelen öğrencilerin geceleri doldurduğu şu dans salonlarından birinden, kısa aralıklarla belli belirsiz de olsa oynak bir müzik sesi geliyordu. Ya da belki de hemen yakında, yosun ve balık karışımı kesif bir koku yayan terk edilmiş balık ağlarıyla dolu sahilde bir yerde kısık sesle çalınan bir radyodan geliyordu.

Sokağın köşesindeki bir seyyar tezgâhtan taze hamur ve büyük bir bakır standın üzerinde kızartılan erişte kokusu geliyordu –şehirde her Ramazan sık rastlanan bir manzara. İnsanlar krepleri katlayıp içlerini badem, şurup ve üzümle dolduruyorlardı. Satıcı, siyah bir tepsi üzerine özenle dizilmiş kreplere baktığımı fark etti. "*Etfaddal*, buyursana," dedi gülümseyerek.

Aklıma Elsa Teyze'nin ayıplayan bakışları geldi. "Ama Hamursuz'dayız," dediğini hayal ettim. Büyükannem de ayıplardı –sokakta Arapların kızarttığı yiyecekleri yemek, hiç makul değil. Mısırlı para almadı. "Bu sana," diyerek yırtık bir gazete kâğıdına sardığı lezzetli tatlıyı uzattı.

İyi akşamlar dileyip yağlı krepi aldığım gibi sahile çıktım. Orada, güçbelâ taş duvarın üzerine çıkıp elimde biraz sonra tadını çıkaracağım kreple sırtımı şehre dönerek denize karşı oturdum.

Abdou olsa, huzurlu bir bolluk ve gündelik keyifleri tadına vara vara, seviyeli bir şekilde tüketmek anlamına gelen ve ne zaman Mısırlılar tarafından kullanılsa aynı el hareketinin eşlik ettiği – avuç içi yukarıya bakacak şekilde düz tutulan elin baş hizasına yükseltilmesi– *mazag* kelimesini tam da o an için kullanılırdı.

Yüzüm geceye dönük, yıldızlara bakarak, işte şurası İspanya, sonra Fransa, sağda İtalya ve tam ileride Solon ile Perikles'in memleketi uzanıyor, diye düşündüm. Dünya zamansız ve sınırsız, aklımdan tam da buraya sürüklenip yıllar boyu rüzgâr duası edip hasarlı teknelerini onarmaya çalışırken vakit geldiğinde zayıf ve gönülsüz olan onca yersiz yurtsuz denizciyi geçirdim.

Her gece orada, açıklarda parıldayan küçük balıkçı teknelerine bakıp ellerinde Ramazan fenerleriyle kumsalda koşuşturan çocukları izledim, el ele tutuşup karanlığa doğru koşan parlak pembe-ve-fuşya elbiseli kızlar ve mendirek boyunca kum tepelerini aşarak onların peşinden koşarken aşağıdan bana el sallayan coşkulu bir grup çocuk daha. Selamlarına, sokakta oynayanların aşina olacağı bir el hareketiyle karşılık verip yüzümü ıslatan su serpintisini sildim.

Ve duvarın o nemli, pütürlü yüzeyine dokunurken bir anda bu geceyi, insanı sersemleştiren bir özleme kapılmış halde yürüyüş yolunun altında kalan dev kayaları döven dalgaların sesini dinleyip kıvrıla kıvrıla sahile koşan çocukları izlediğim bu anı hatırlayacağımı anladım. Bir yerden ayrılmayı bu denli acı verici kılan şeyin bir daha asla böyle bir gece yaşanmayacağını, ne bu yıl ne de sonraki yıllarda sahil kenarında bir akşam yağlı krep yiyebileceğimi ya da kendimi sevdiğimi hiç bilmediğim bir şehre karşı özlem duyarken yakaladığım kısacık bir anın apansız ve sersemletici güzelliğini hissedeceğimi sezdiğimden olsa gerek yarın gece de, bir sonraki gece de ve ondan sonraki gece de buraya geri gelmek istiyordum.

Bundan tam bir yıl sonra, diye söz verdim kendime, Avrupa'da ya da Amerika'da her neredeysem bir gece dışarı çıkıp nasıl ki Müslümanlar ibadet için Mekke'ye dönüyorsa yüzümü işte öyle Mısır'a dönerek bu geceyi ve tüm bunları nasıl düşünüp bu sözü verdiğimi hatırlayacağım. Sen de Elsa ve onun aptalca sederine benzemeye başladın, dedim kendi kendime, babamın alaycı söyleyişini taklit ederek.

Eve dönerken diğerlerinin ne yaptığını düşündüm. İçeri girmek, küçük oturma odasında ışıkların hâlâ açık olduğunu görüp hâlâ Beethoven çaldığını duymak istediğimi düşündüm, Abdou hâlâ yemek odasını temizliyor olurdu ve ön kapıyı kapar kapamaz biri, "Biz de seni bekliyorduk, Royal'e gidelim diyorduk," diye seslenirdi. "Ama ben o filmi izledim," derdim. "Ne fark eder ki? Yeniden izleriz."

Ve tartışmaya dahi fırsat bulamadan hepimiz aşağı, artık aslında bizim olmayan arabada bekleyen babamın yanına koşar, nisan akşamı serinliğine karşı pencereleri kapayıp dip dibe otururak her zaman yaptığımız gibi kimin nereye oturacağına dair atışır, ellerimizi birbirine sürter, radyoda Fransızca bir kanal açıp her şeyin aslında hep böyle olduğunu, hiçbir şeyin tam anlamıyla değişmediğini, orucunu açtıktan sonra Corniche'te dolaşmaya çıkan insanların veya Royal'de bilet satan kadının ya da sinemanın yan sokağında arabamızı teslim ettiğimiz adamın, yahut karşı komşularımızın ve gece yarısı sinemadan çıktığımızda mutlaka yağmaya başlayacak yağmurun aslında bunun İskenderiye'deki son gecemiz olduğunu asla ama asla kestiremeyeceğini düşünürdük.

"Olağanüstü... Geçmişte kalmış bir dünyanın büyüleyici bir tasviri."

Michiko Kakutani - The New York Times

Başarılı film uyarlamasıyla da bilinen *Adınla Çağır Beni* adlı romanıyla tanıdığımız André Aciman, bu kitabında bizi, birbirinden ilginç karakterlerle dolu geniş ailesinin İstanbul'dan ayrıldıktan sonra bir dönem yaşadığı yirminci yüzyıl ortası Mısır'ına götürüyor. İskenderiye bir roman kahramanı gibi sayfaların arasında canlanırken, Lawrence Durrell'in ifadesiyle *beş ırk, beş dil ve bir düzine inancın* bir arada yaşadığı bir ülkede meydana gelen çarpıcı değişimin başlangıç dönemine Aciman'la birlikte tanıklık ediyoruz. Whiting Ödülü'ne değer bulunan *Mısır'dan Çıkış* etkileyici ve akıllardan uzun süre çıkmayacak bir büyüme hikâyesi.

"Burası küçük bir şehir, ama onu kaybedecek olduğum için nefret ediyorum," dedi en sonunda. "Bu yıldızları başka nerede görebilirsin ki?"

THG
0993693
UFD

livera

liverayayinevi
liverayayinevi
liverayayinevi
www.liverayayinevi.com

"Şimdi ve Burada"

ISBN 978-605-71703-5-4
9 786057 170354